

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4

ÅREN

1871—1875.

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Göteborgs och Bohus län, som utgöres af Bohus län och trenne till det gamla Vestergötland förut hörande härad, Säfvedals, Askims och Östra Hisings, är beläget emellan $57^{\circ} 33' 30''$ och $59^{\circ} 6' 40''$ latitud samt $28^{\circ} 46' 19''$ och $30^{\circ} 5' 59''$ longitud, och gränisar i norr till Norge, i öster till Elfsborgs län, i söder till Hallands län och i vester till Kattegat och Skagerack. Arealen uppgifves af Statistiska Centralbyrån till 44,262 qv.-mil, deraf 34,692 qv.-mil fast land, 8,242 qv.-mil större och mindre öar och skär samt 1,326 qv.-mil insjöar.

Länet har fem städer, nemligen *Göteborg*, *Kungälv*, *Marstrand*, *Uddevalla* och *Strömstad*, alla med stapelstadsrätt, samt en köping, *Ljyskil*, och är indeladt i fem fögderier, nemligen Göteborgs, Inlands, Orusts och Tjörns, Sunnervikens och Norrvikens, innefattande 20 härad, af hvilka *Göteborgs* fögderi utgör 4: Säfvedals, Askims samt Vestra och Östra Hisings; *Inlands* 4: Inlands Södre, Nordre, Torpe och Fräkne; *Orusts och Tjörns* 3: Orusts Östra, Orusts Vestra och Tjörns; *Sunnervikens* 4: Lane, Tunge, Stångenäs, Sörbygdens och Sotenäs; samt *Norrvikens* 4: Qville, Tanums, Vette och Bullarens. Lane härad är deladt i två länsmansdistrikt, men Hisings båda härad äro sammanslagna till ett, hvadan och då *Styrsö* församling af Askims härad samt *Öckerö* församling af Hisings vestra härad tillsammans utgöra ett särskildt länsmansdistrikt och alla öfriga

härad utgöra hvartdera ett, länet alltså är indeladt i 21 länsmansdistrikt.

I ecklesiastikt hänseende tillhör länet Göteborgs stift och indelas, oberäknadt garnisonsförsamlingarna i Göteborg samt å Karlstens fästning, uti 35 pastorat, hvilka med skärgårdskapellen utgöra 89 församlingar, fördelade på 5 kontrakt eller prosterier.

Den i förra femårsberättelserna anmärkta oregelbundenheten i afseende derå, att 8 mantal i Skårdalen och Norra Surte, hvilka efter jordeboken tillhöra Rödbo socken i Göteborgs fögderi, i kyrkoärenden tillhöra Nödinge socken i Elfsborgs län, fortfar ännu.

Länet är deladt i 2:ne landstingsområden, det ena innefattande Göteborgs stad med derunder lagda jordar och egendomar, det andra landsbygden och öfriga städer.

I afseende å lagskipningen är länets indelning så bestämd, att hvartdera fögderiet utgör en domsaga. Antalet af länets domsagor är sålunda fem, hvilka tillsammans utgöra 14 tingslag med följande tingsställen, nemligen:

uti *Göteborgs* domsaga: *Bärby* för båda Hisings härad, *Kärva* för Askims och *Landvetter* för Säfvedals härad. Ransakingarna öfver inom domsagan begångna brott hållas å länsfängelset i Göteborg;

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-84.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	3.
Tab. Litt. A. Uppgift å antalet förvarade fångar uti Göteborgs och Bohus läns cellfångelse under åren 1871-1875.....	4.
Tab. Litt. B. Uppgift å antalet fångar jemte deras brott, som uti kronohäktet i Uddevalla varit förvarade under åren 1871-1875.....	5.
Tab. Litt. C. Uppgift å det antal fångar, som varit förvarade uti Svanesunds kronohäkte från den 1 Oktober 1872, då häktet öppnades, till den 1 Januari 1876.....	5.
3. Näringar.....	6.
Tab. Litt. D. Utsäde och skörd.....	6.
Tab. Litt. E. Egovidd och dess användande till särskilda odlingsföremål..	6.
Tab. Litt. F. Underhållna kreatur.....	7.
Tab. Litt. G. Markegångstaxa.....	8.
Tab. Litt. H. Fiskarebefolkningen inom Göteborgs och Bohus län den 31 december 1875.....	10.
Tab. Litt. I. Göteborgs och Bohus läns hafsfiske, åren 1871-1875.....	12.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	13.
5. Kameralförhållanden.....	15.
6. Politi.....	16.
Tab. Litt. K. Sjukvården vid Göteborgs nya hospital.....	19.
Tab. Litt. L. Göteborgs och Bohus läns fiskareförenings verksamhet under åren 1871-1875.....	20.
Tab. Litt. M. Sammandrag af personalredogörelserna från fattigvårds- samhällena i Göteborgs och Bohus län för år 1875.....	23.
Tab. Litt. N. Sammandrag af 1875 års å kommunal- och kyrkostämmor granskade räkenskaper för Göteborgs och Bohus läns landsbygd.....	23.
7. Länets städer.....	25.
Tab. Litt. O. Uppgift om jordområde och egendommar i Göteborgs stad....	26.
Tab. Litt. P. Gator och vägar i Göteborg.....	26.
Tab. Litt. Q. Skjutsning i Göteborg.....	27.
Tab. Litt. R. Göteborgs poliskår.....	27.
Tab. Litt. S. Anmälda och upptäckta brott.....	27.
Tab. Litt. T. Antal personer, som af poliskammaren bötfälts för.....	27.
Tab. Litt. U. Exporten.....	28.
Tab. Litt. V. Vexelslut å Göteborgs börs.....	32.
Tab. Litt. X. Fabriksrörelsen i Göteborg.....	34.
Tab. Litt. Y. Handtverkerien i Göteborg under åren 1871-1875.....	35-36.
Tab. Litt. Z. Göteborgs brefpostkontors verksamhet.....	37.
Tab. Litt. Å. Göteborgs paketpostkontors verksamhet.....	37.
Tab. Litt. Ä. Göteborgs statstelegrafstations verksamhet under åren 1871-1875.....	38.
Tab. Litt. Ö. Brand- och liffförsäkringsaktiebolaget Svea.....	38.
Tab. Litt. Aa. Göteborgs enskilda bank.....	41.
Tab. Litt. Bb. Göteborgs intecknings-garanti-aktiebolags rörelse den 31 December.....	42.
Tab. Litt. Cc. Uppgift rörande vissa delar af Skandinaviska kreditaktiebolagets verksamhet under åren 1871-1875.....	43.

	Sid.
7. Länets städer (Forts.).	
Tab. Litt. Dd. Uppgift rörande vissa delar af aktiebolaget Göteborgs handelskompanis verksamhet under åren 1872-1875.....	44.
Tab. Litt. Ee. Uppgift rörande vissa delar af aktiebolaget Göteborgs köpmansbanks verksamhet under åren 1873-1875.....	45.
Tab. Litt. Ff. Aktiebolaget Göteborgs folkbanks verksamhet under åren 1871-1875.....	46.
Tab. Litt. Gg. Uppgift om Göteborgs sparbank för åren 1871-1875.....	46.
Tab. Litt. Hh. Uppgift rörande Göteborgs ränte- och kapitalförsäkringsanstalts ställning från och med år 1871 till och med år 1875.....	47.
Tab. Litt. Ii. Uppgift rörande Göteborgs och Bohus läns sparbanks rörelse under åren 1871-1875.....	47.
Tab. Litt. Kk. Uppgift rörande Göteborgs vattenledningar åren 1871-1875	48.
Tab. Litt. Ll. Uppgift rörande fattigvården i Göteborgs stad.....	55.
Tab. Litt. Mm. Göteborgs Arbetareförening.....	65.
Tab. Litt. Nn. Uppgift om Uddevalla stads sparbank för åren 1871-1875...	74.
Tab. Litt. Oo. Uppgift om Marstrands stads och kringliggande socknars sparbank för åren 1871-1875.....	78.
Tab. Litt. Pp. Tablå öfver rörelsen vid Göteborgs enskilda banks kommissionskontor i Marstrand åren 1871-1875.....	79.
Tab. Litt. Rr. Uppgift om Strömstads sparbank för åren 1871-1875.....	82.
Tab. Litt. Ss. Uppgift om Lysekils sparbank för åren 1871-1875.....	83.
Tabellbilagor.....	85-93.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	85.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	85.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	85.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	85.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	86.
Tab. N:o 6. Af rofdjurens dödade husdjuren.....	86.
Tab. N:o 7 a. Bruk, fabriker och manufakturinrättningar å landsbygden.....	86.
Tab. N:o 7 b. Handtverkare, år 1875.....	87.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverin och skjutsning.....	88.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart, år 1875.....	88.
Tab. N:o 9 b. Handlande och deras betjening, år 1875.....	89.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m. m. å landsbygden, år 1875.....	89.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i städerna, år 1875.....	90.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1871-1875.....	90.
Tab. N:o 12. Stats- och riksgäldsmedel, åren 1871-1875.....	91.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	92.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	93.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4

ÅREN

1871—1875.

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Göteborgs och Bohus län, som utgöres af Bohus län och trenne till det gamla Vestergötland förut hörande härad, Säfvedals, Askims och Östra Hisings, är beläget emellan 57° 33' 30" och 59° 6' 40" latitud samt 28° 46' 19" och 30° 5' 59" longitud, och gränisar i norr till Norge, i öster till Elfsborgs län, i söder till Hallands län och i vester till Kattegat och Skagerack. Arealen uppgifves af Statistiska Centralbyrån till 44,262 qv.-mil, deraf 34,692 qv.-mil fast land, 8,242 qv.-mil större och mindre öar och skär samt 1,326 qv.-mil insjöar.

Länet har fem städer, nemligen *Göteborg*, *Kungälv*, *Marstrand*, *Uddevalla* och *Strömstad*, alla med stapelstadsrätt, samt en *köping*, *Ljysekil*, och är indeladt i fem *fögderin*, nemligen Göteborgs, Inlands, Orusts och Tjörns, Sunnervikens och Norrvikens, innefattande 20 härad, af hvilka *Göteborgs* fögderi utgör 4: Säfvedals, Askims samt Vestra och Östra Hisings; *Inlands* 4: Inlands Södre, Nordre, Torpe och Fräkne; *Orusts och Tjörns* 3: Orusts Östra, Orusts Vestra och Tjörns; *Sunnervikens* 5: Lane, Tunge, Stångenäs, Sörbygdens och Sotenäs; samt *Norrvikens* 4: Qville, Tanums, Vette och Bullarens. Lane härad är deladt i två länsmansdistrikt, men Hisings båda härad äro sammanslagna till ett, hvadan och då *Styrsö* församling af Askims härad samt *Öckerö* församling af Hisings vestra härad tillsammans utgöra ett särskildt länsmansdistrikt och alla öfriga

härad utgöra hvartdera ett, länet alltså är indeladt i 21 *länsmansdistrikt*.

I ecklesiastikt hänseende tillhör länet Göteborgs stift och indelas, oberäknadt garnisonsförsamlingarna i Göteborg samt å Karlstens fästning, uti 35 pastorat, hvilka med skärgårdskapellen utgöra 89 *församlingar*, fördelade på 5 *kontrakt* eller *prosterin*.

Den i förra femårsberättelserna anmärkta *oregelbundenheten* i afseende derå, att 8 mantal i Skårdalen och Norra Surte, hvilka efter jordeboken tillhöra Rödbo socken i Göteborgs fögderi, i kyrkoärenden tillhöra Nödinge socken i Elfsborgs län, fortfar ännu.

Länet är deladt i 2:ne *landstingsområden*, det ena innefattande Göteborgs stad med derunder lagda jordar och egendomar, det andra landsbygden och öfriga städer.

I afseende å lagskipningen är länets indelning så bestämd, att hvartdera fögderiet utgör en domsaga. Antalet af länets *domsagor* är sålunda fem, hvilka tillsammans utgöra 14 tingslag med följande *tingsställen*, nemligen:

uti *Göteborgs* domsaga: *Bärby* för båda Hisings härad, *Kärva* för Askims och *Landvetter* för Säfvedals härad. Ransakingarna öfver inom domsagan begångna brott hållas å länsfängelset i Göteborg;

uti *Inlands* domsaga: *Kungelf* för Södre härad, *Smedseröd* för Nordre härad, *Holmen* för Torpe och *Grohed* för Fräkne härad;

uti *Orusts* och *Tjörns* domsaga: *Svanesund*;

uti *Sunnervikens* domsaga: *Uldevalla* för Lane härad och *Qviström* för de öfriga 4 häraderna, hvilka bilda ett tingslag. Ransakningar med för brott häktade personer hållas å cellfängelset i *Uldevalla*; och

uti *Norrvikens* domsaga: *Rabbalshede* för *Qville*, *Hede* för *Tanums*, *Östad* för *Bullarens* och *Strömstad* för *Vette* härad.

Kungl. förordningen den 17 Maj 1872 har vunnit tillämpning endast i 2:ne domsagor, nämligen *Orusts* och *Tjörns* samt *Sunnervikens*. Städerna hafva hvar sin jurisdiktion; köpingen *Lysekil* lyder under landsrätt.

Länet utgöres dels af fastland, dels af en mängd större och mindre öar, holmar och skär, hvilka längs hela kustlinien åt *Kattegat* och *Skagerack* bilda en sammanhängande, betydande skärgård. Öfverallt skjuter grundberget — gneis och granit — i dagen, bildande mångfaldigt förgrenade bergutsträckningar och emellan dem talrika, oftast mycket fruktbara dalar. De högsta bergkullarne äro *Björnepiken* i *Vette* härad och *Ejdebratten* vid *Bullarens* gräns, med en höjd, den förre af 744 fot och den senare af 760 fot öfver hafsytan. Den förnämsta af länets dalar är den, som upptager *Göta elf* och som, från *Kungelf* till *Göteborg*, vidgar sig ifrån 2,000 till omkring 8,000 fot. Dernäst märkas dalsträckningen från *Saltkälleviken* inåt *Gesäters* socken på *Dalsland*, $3\frac{1}{2}$ mil lång, och dalen från *Bullaren* förbi *Svarteberg* till *Gullmarsfjorden*.

Talrika hafsvikar, här benämnda *fjordar*, inskära flerstädes djupt i länet och omfatta stundom helt och hållet betydliga landsdelar. De viktigaste äro *Askimsfjorden*, söder om *Göteborg* emellan fastlandet och *Styrsö* skärgård; *Rifö*, *Dana* och *Elfvefjordarne*, bildande tillsammans inloppet från *Kattegat* vid *Vinga* till *Göteborg*; *Sälöfjorden*, vester om *Hisingön*; *Marstrandfjorden*; *Hake-* och *Hofstensunds*fjordarne emellan *Inland* och öarne *Tjörn* och *Orust*, utgörande tillsammans segelleden till *Uldevalla* med en sammanhängande längd af mer än 30 minuter; *Gullmarsfjorden* med sina förlängningar, *Saltkille-* och *Ferlef-*fjordarne, emellan *Bokenäs* och *Stängenäs*, omkring 16 minuter i längd; *Abyfjorden* något kortare emellan *Stängenäs* och *Sotenäs*; *Sote-*fjorden med *Bottnafjorden* och *Väderöfjorden* utefter *Qville* härad; *Kosterfjorden* emellan *Kosteröarne* och fastlandet; *Dyrekilen* norr om *Strömstad*; *Säcke*fjorden emellan norska *Hvaleröarne* och *Vette* härad, samt *Svinesunds-* och *Idefjordarne*, hvilka senare utgöra gräns mot *Norge*. Af större och mindre vattendrag och insjöar märkas: *Göta elf*, som genomskär en del af *Inlands* och *Göteborgs* fögderin och som, två mil ofvanför utloppet vid *Kungelf*, bildar tvenne, ön *Hisingen* omgifvande, grenar, hvaraf den ene utlöper vid *Ny Elfsborg* i *Riföfjorden* och den andre kallad *Nordre elf*, i *Elfvefjorden*; *Mölnalds-ström* och *Säfveån*, som med upprinnelse från *Elfsborgs* län, leda sig, den förre öfver *Mölnald*, der den bildar ett större fall, genom *Göteborgs* stad, och den senare genom *Partilleds* socken, samt begge utfalla i *Göta elf*; *Uldevalla-* eller *Bäfve-ån*, kallas vid länsgränsen *Risån*, har sin upprinnelse inom *Förshälla* socken, afleder *Örsjöns* vatten och utfaller vid *Uldevalla*; *Örekilsöfven*, som, kom-

mande från *Dalsland*, genomlöper *Sörbygdens* och *Tunge* härad i *Sunnervikens* fögderi och nedanom *Qviström* utfaller i *Saltkällefjorden*; *Vettelanda-* eller *Källekindsån*, som upprinner ur en mängd små sjöar och mossar på *Löfverås-* och *Tormåseröds-*fjällen nära norska gränsen vid *Idefjorden* samt har sitt utlopp genom *Strömsvattnet* vid *Strömstad*; *Kynneelf*, som gifver utlopp åt de på *Dalslandsgränsen* belägna *Kornsjöarne* och, efter en sänkning af omkring 140 fot på en mil, utfaller i *Bullaresjön*; äfvensom följande insjöar, nämligen: *Landvetterssjön*, *Rådasjön*, *Stensjön* och *Delsjön*, alla i *Göteborgs* fögderi; *Stora Hällungen* i *Inlands* fögderi; *Grindsbys*, *Kallungevöds* och *Röds* sjöar i *Orusts* och *Tjörns* fögderi; *Kärnsjön* i *Sunnervikens* fögderi, samt *Norra* och *Södra Bullaresjöarne* i *Norrvikens* fögderi.

Kärr och mossar finnas inom länet temligen talrikt.

I afseende å jordmån förekomma väsentliga skiljaktigheter, äfven inom hvarje fögderi. På sätt i föregående femårsberättelser meddelats, kan man dock anse lera och lermylla utgöra de rådande jordarterna. Undantag göra förnämligast i *Göteborgs* fögderi *Landvetters* samt en del af *Härryda* och *Råda* socknar, der jordmänen består mest af sand och klapper, samt hvad man kallar ör; i *Inlands* fögderi, delar af *Solberga*, *Rome-landa*, *Vesterlanda*, *Ucklums* och *Hjertums* socknar samt *Fräkne* härad, der de intill bergssträckorna belägna hemmanen i allmänhet hafva en svag, sandblandad jord; i *Orusts* och *Tjörns* fögderi, spridda ställen, hvarest förekomma sandblandad finjord och brännorf; i *Sunnervikens* fögderi, mindre delar af *Lane* och *Tunge* härad, der sand och finjord förekomma, samt *Sörbygdens* härad, beläget till en del 200 fot öfver hafvet och med ett i allmänhet hårdare klimat, än de närmare *Saltsjön* belägna delar af länet, och hvarest jordmänen mera allmänt är svagare, af sandig och fjällaktig beskaffenhet; samt i *Norrvikens* fögderi, *Bullarens* härad och den del af *Vette* och *Tanums* härad, som gränsar derintill, hvarest jordmänen allmänligast består af sand-, fjäll- och myrjord.

I allmänhet har det visat sig, att jorden närmast intill hafskusterna har starkare alstringskraft, och att den åkerjord, som från äldre tider varit upptagen, innehåller god lera med svartmylla till matjord och grundlager af mergel. Ganska allmänt och ända till en mil från hafskusten och deröfver samt på till och med 500 fots höjd öfver hafsytan, förekomma större och mindre bäddar af fossila snäck- och musselskal, delvis tillhörande ännu i hafvet förekommande blötdjursarter. Dessa i geologiskt afseende märkvärdiga snäckbankar hafva en ganska stor ekonomisk betydelse genom deras användbarhet såsom gödningsämne, hvartill också ortens jordbrukare mer och mer begagna dem.

I senaste femårsberättelsen anmärktes, att ett mildare klimat var rådande inom detta län, än i de flesta öfriga af landet, och anfördes, hurusom medeltemperaturen i *Göteborg*, som under de fem åren 1851—1860 utgjort + 7,61, under åren 1861—1865 uppgått till + 8,07 och under åren 1866—1870 varit + 8,02 eller något lägre än under den närmast föregående perioden. Luftens medeltemperatur i *Göteborg* under de år denna berättelse omfattar har varit något lägre än under sista femårsperioden, eller + 7,85 och uppgifves för hvarje af periodens år sålunda: år 1871: + 6,73; år 1872: + 9,23; år 1873: + 8,05; år 1874: + 7,96 och år 1875: + 7,31°.

2. Invånare.

Tab. N:o 1. Enligt från Statistiska Centralbyrån lemnad uppgift angående den kyrkoskrifna befolkningen samt på grund af mantals- och skattskrifningslängderna har bilagde tab. N:o 1 blifvit upprättad öfver länets *folkmängd* under åren 1871—1875. Då folkmängden vid 1870 års slut uppgick enligt husförhörslängderna till 232,389 personer och enligt mantalslängderna till 231,216, men vid 1875 års slut utgjorde enligt de förra längderna 244,010 och enligt de senare 241,315, utgör tillökningen i ena fallet 11,621 eller 5 %, men i det andra endast 10,099 eller 4,3 %. Den sedan länge anmärkta bristande öfverensstämmelsen emellan folkmängdsuppgifterna, grundade dels å husförhörslängderna och dels å mantals- och skattskrifningslängderna, är större vid denna periods slut än vid slutet af föregående femårsperiod. Den utgjorde då endast 1,173, hvarmed den kyrkoskrifna befolkningen öfversteg den mantalsskrifna, men denna skillnad uppgår nu, vid 1875 års slut till 2,695 och har således något mera än fördubblats; och bör det anmärkas, att under det den kyrkoskrifna befolkningen är större i städerna Göteborg, Uddevalla och Marstrand än den der mantalsskrifna, ett motsatt förhållande eger rum å landsbygden samt i Kungälf och Strömstad, så att der ett större antal personer är mantalsskrifvet än som synes vara upptaget i husförhörslängden. Så är nemligen skillnaden hvarmed i Göteborg den kyrkoskrifna befolkningen öfverstiger den mantalsskrifna 4,432, men för samtliga städerna endast 4,444, hvaremot å landsbygden den mantalsskrifna befolkningen öfverstiger den kyrkoskrifna med 1,749.

Tillökningen i folkmängden är störst i Göteborg och Uddevalla, och belöper sig:

	Enligt presteskapets uppgifter.	Enligt mantals- längderna.
För Göteborg till.....	9,570.	6,497.
» Uddevalla »	592.	536.

Å landsbygden kommer tillökningen hufvudsakligen Göteborgs fögderi tillgodo, der den enligt mantalslängderna uppgår till 3,091 personer eller något öfver 10 procent. Inom Orust och Tjörns samt i Norrviken har äfven någon tillökning egt rum, eller med 702 personer, motsvarande nära 2½ procent i det förra fögderiet, och med 205 personer eller 0,6 procent i det senare, hvaremot i öfriga fögderin samt i städerna Kungälf och Marstrand folkmängden minskats, i Kungälf med 24, i Marstrand med 23, i Inlands fögderi med 1,594 och i Sunnervikens fögderi med 309 personer, allt enligt mantalslängderna.

Emellan *land* och *stad* är befolkningen fördelad sålunda, att af den vid 1875 års slut kyrkoskrifna befolkningen 167,740 tillhöra landet och 76,270 städerna. Då nu länet uppgifves utgöra 42,93 qv.-mil, kommer således på hvarje qv.-mil 5,944. Inom de särskilda fögderien fördelar sig åter landtbefolkningen på följande sätt:

	Qvadratmil (land).	Folkmängd (enl. mantals- längd.)	Antal å qvadratmil.
Göteborgs fögderi.....	5,89	33,535	5,693
Inlands d:o	8,69	33,303	3,834
Orusts och Tjörns d:o	4,86	29,651	6,095
Sunnervikens d:o	11,08	39,804	3,591
Norrvikens d:o	11,85	33,196	2,801

Af de från länet under periodens sista år *utflyttade* 1,033 personer, har största antalet eller 726 personer begifvit sig till Norge och endast 124 till Amerika eller andra transatlantiska länder. De förra böra egentligen ej anses såsom från fäderneslandet utflyttade, enär de i allmänhet endast begifva sig till Norge för sökande af tillfällig arbetsförtjenst och erfarenheten ådagalagt, att en stor del af dem förr eller senare återvänder, om ej förr då sjukdom eller förminskad arbetsförmåga hindrar dem att der längre förvärfva sitt uppehälle. Dessa utflytningar äro också för fattigvården synnerligen betungande.

Under perioden hafva 5 *utländingar*, 4 engelsmän och 1 tysk, erhållit tillstånd att besitta af dem i länet inköpt fast egendom.

I *brottmälsstatistiken* innehar länet fortfarande ett tyvärr alltför framstående rum, men likasom det i föregående femårsberättelser blifvit anmärkt, att man icke med fog deraf må draga den slutsats, att folkets rätts- och sedlighetskänsla skulle vara slappare här än i andra delar af riket, kan enahanda anmärkning nu göras, enär det långt öfvervägande antalet af de i herr Chefens för Justitie-Departementets berättelse anförda brott och förseelser äro sådana, som blifvit begångna dels mot allmänna ordningsföreskrifter, dels ock under inverkan af rusdrycker, oftast intagna under tillfälliga besök i städerna. Till en stad af den betydelse i kommersielt och industrielt hänseende som Göteborg lockas af hoppet om god arbetsförtjenst en mängd folk från landsorten, icke alltid af bästa beskaffenhet, och ju lättare förtjensten är, desto hastigare användes den äfven och oftast på det slags nöje, som för vårt folk i allmänhet synes vara mest lockande, det nemligen till hvilket krogen inbjuder. Under inverkan af det der intagna ruset hafva otvifvelaktigt de flesta af det betydliga antalet brott, för hvilket länet skyldrar i den senast tillgängliga ofvan åberopade embetsberättelsen för år 1874, blifvit begångna, såsom sabbatsbrott, brott mot offentlig myndighet, fridsbrott äfvensom brott mot enskild person. Af nämnda embetsberättelse framgår äfven, att fylleriförseelserna, hvilka under några år förekomma i betydligt minskadt antal och nedgått från 2,272 för år 1863 till 1,519 under år 1868, uppgått år 1874 till 2,476, understigande med endast 586 antalet af härför i Stockholm under samma år sakfällde. Med endast få undantag hafva dessa förseelser blifvit åtalade i städerna, och fastän de obestriddigen angifva ett ökad missbruk af rusgifvande drycker, är det dock lika obestriddigt att, likasom bruket af spritdrycker aftagit högst betydligt å landsbygden, så har äfven missbruket af den ena af dem, bränvinet, lika betydligt der minskats, om än det icke kan förnekas att i jemnbredd med denna minskning följt en ökad förbrukning af öl och s. k. vin, gynnad såväl af den lätta tillgång till dem, som erbjudes hos den mängd landthandlande, som finnes, som af den ymniga arbetsförtjenst, som under perioden varit att tillgå. Denna rikliga arbetsförtjenst och den i allmänhet goda tillgången på penningar hafva väsentligen motverkat de allvarliga bemödanden, som utskänkingsbolagen i Göteborg och Uddevalla gjort för att stäffa bränvinsförbrukningen, bemödanden, utan hvilka missbruket och fylleriförseelserna otvifvelaktigt skulle varit långt talrikare, än de äro det äfven ibland den egentliga landtbefolkningen, ty huru ordentlig och nöjsam denna allmänhet är, saknar den dock, likasom

annorstädes i riket, det moraliska mod, som fordras för att emotstå den frestelse, som ligger i den rusgifvande drycken.

För de i länets fångelser under perioden förvarade fångar redogöres å nedanstående tabb. Litt. A, B och C.

Egendomliga klädedrägter eller folknöjen finnas numera icke i länet.

Boningshusen å landet äro i allmänhet timrade och täckta med tegel eller spån, till det yttre ofta rätt prydliga. I synnerhet på fisklägena, der förr mycken nöd rådde, hafva de föna usla kojorna blifvit utbytta mot snygga och väl underhållna bostäder, vittnande om såväl ökad välmåga som sinne för prydighet och bekvämlighet. Deremot äro ladugårdsbyggnaderna ofta uti

Tab. Litt. A. Uppgift å antalet förvarade fångar uti Göteborgs och Bohus läns cellfångelse under åren 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.						
Inkomme.	Fångar häktade för																															
	mord.	rån.	dräp.	barnmord.	förhållningsbrott.	olofligt tillgrepp.	bedrägeri.	bruk af Ifsfarligt vapen.	våld å husestämman, förtärlar, makar m. d.	andra brott eller förseelser.	Summa.	hvaraf blifvit dömda till																				
												Straffarbete.		Fångelse (utbock).																		
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.							
År 1871	—	—	1	—	2	—	—	5	8	2	120	19	3	—	3	—	29	—	19	1	185	27	84	22	33	2						
» 1872	1	—	2	—	—	—	—	—	4	—	118	32	4	—	4	—	27	—	16	6	176	38	95	26	11	4						
» 1873	—	—	2	—	—	—	—	6	7	—	119	24	2	1	4	—	35	—	23	6	192	37	75	19	27	9						
» 1874	1	—	1	—	1	—	—	—	5	1	135	24	3	1	6	—	40	1	28	1	220	28	80	14	24	3						
» 1875	—	—	3	—	2	—	—	4	3	1	120	23	2	—	5	—	31	—	21	4	187	32	66	15	10	1						
Summa för alla 5 åren	2	—	9	—	5	—	—	15	27	4	612	122	14	2	22	—	162	1	107	18	960	162	400	96	105	19						
1.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.
Inkomme.	Fångar, inkomne för attjänande af böter, ådömda för																	Fångar, häktade för														
	snatteri.	djurplogeri.	oloflig brännvins-försäljning.	oloflig öl- och vinförsäljning.	fylleri.	diverse förseelser.	Summa.	hvaraf undergått		försvarslöshet, obehörigt krigsstyfande och dylikt.	hvaraf blifvit dömda till allmänt arbete				Barn.	Disciplinvalder.	Summa summanom.	Summa af båda könen.														
								vatten och bröd.	fångelse.		på grund af förtärligheten.	penligt § 8 m. 2 i K. F. d. 13 Juni 1853.	penligt § 8 m. 1 i K. F. d. 13 Juni 1853.																			
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
År 1871	32	19	6	—	9	8	—	4	601	19	248	37	896	87	885	86	11	1	269	59	24	2	50	18	—	—	—	3	11	1,361	176	1,537
» 1872	32	20	5	—	5	7	—	2	642	26	301	24	985	79	961	74	24	5	237	34	14	1	63	8	—	—	2	1	16	1,416	152	1,568
» 1873	33	7	5	—	4	2	—	1	733	45	306	41	1,081	96	1,064	93	17	3	235	45	22	2	62	15	2	—	—	—	12	1,520	178	1,698
» 1874	19	4	7	—	2	3	—	1	819	43	317	16	1,164	67	1,147	63	17	4	241	43	18	5	42	15	—	—	1	2	8	1,634	140	1,774
» 1875	30	8	13	—	12	3	2	1	805	51	317	20	1,179	83	1,160	79	19	4	215	39	23	1	60	7	2	—	1	2	3	1,585	156	1,741
S:a för alla 5 åren	146	58	36	—	32	23	2	9	3,600	184	1,459	135	5,305	412	5,217	395	88	17	1,197	220	101	11	277	63	4	—	4	8	50	7,516	802	8,318

Anmärkingar:

1.o. Af ofvanstående antal 8,318 st. hafva genom födelsen tillhört:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Summa.
Göteborgs och Bohus län	778	828	884	983	935	4,408
Elsborgs län	375	322	409	410	417	1,933
Öfriga delar af riket samt utlandet	384	418	405	381	389	1,977
Summa	1,537	1,568	1,698	1,774	1,741	8,318

2.o. Häri ingå ej kvarvarande från föregående år, utau endast under året *nykomne*.

3.o. Likaledes är icke i antalet inberäknade "transportfångar", hvilka utgjorde: år 1871, 52 st.; 1872, 98 st.; 1873, 184 st.; 1874, 109 st. och 1875, 90 st.; tillsammans 533 st.

4.o. Uti ofvanstående antal till allmänt arbete *dömda* personer, ingå ej sådana fångar, som införpassade för brott eller andra förseelser, efter utståndet straff eller af annan orsak, blifvit såsom försvarslösa behandlade och dömda.

5.o. Antalet kvarvarande vid 1875 års slut utgjorde 96 st.

ett bristfälligt skick och lemna kreaturen endast otillräckligt ljus, utrymme och skydd mot blåst och köld.

De i länet befintliga Skarpskytteföreningar utgöras numera af endast följande med angifna antal aktive medlemmar:

Göteborgs förening	413.
Uddevalla d:o	78.
Strömstads d:o	52.
Orusts d:o	203.
Torsby d:o	160.

Förhållandet med *kasserade* och *friköpta* samt *approberade* *beväringsynlingar* upplyser följande tabell:

	Sjöbeväring.			Landtbeväring.		
	Kasse- rade.	Friköpte.	Appro- berade.	Kasse- rade.	Friköpte.	Appro- berade.
År 1871	211	37	639	163	53	493
» 1872	198	41	545	149	79	456
» 1873	148	—	577	164	—	454
» 1874	220	—	532	178	—	550
» 1875	182	—	628	162	—	598

Tab. Litt. B. Uppgift å antalet fångar jemte deras brott, som uti kronohäktet i Uddevalla varit förvarade under åren 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
	Mord.		Dråp.		Postrån.		Rån.		Barnamord.		Förfalskningsbrott.		Utprångling af falskt mynt.		Stöld.		Be- drägeri.		Snatteri.		Otukt med barn.		Uppenbar vårdslöshet mot borgensnärer.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
År 1871	—	—	1	—	—	—	1	—	—	4	2	—	—	—	21	—	—	—	2	—	—	—	—	—
» 1872	1	—	2	—	—	—	1	—	—	2	1	—	1	—	12	—	1	—	—	1	—	—	—	—
» 1873	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	10	—	1	—	2	—	—	—	—	—
» 1874	—	—	1	—	1	—	3	—	—	2	—	—	—	—	13	—	—	—	1	—	1	—	—	—
» 1875	—	—	2	—	1	—	—	—	—	7	1	—	—	—	14	1	—	—	1	—	1	—	—	1
Summa	1	—	6	—	2	—	5	—	—	18	6	—	1	—	70	1	2	—	6	1	2	—	—	1

1.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.
	I försätliggande.		Miss-handel.		Hemfridsbrott.		Falsk angivelse.		Ärekränkning.		Smädeord.		Rauskningsfångar.		På grund af fattigvårdsförordningen.		Böter.		Transportfångar.		Summa.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
År 1871	—	—	9	—	1	—	—	—	—	—	—	—	19	1	—	—	178	29	42	4	276	38
» 1872	—	—	5	1	2	—	1	—	—	—	—	2	14	—	—	—	181	25	27	3	249	34
» 1873	—	—	6	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7	1	—	—	152	24	7	5	189	33
» 1874	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	6	2	—	—	91	19	19	2	140	25
» 1875	—	—	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	7	—	1	—	105	16	11	8	150	32
Summa	1	—	27	1	3	—	3	—	1	—	—	2	53	4	1	—	707	113	106	22	1,004	162

Tab. Litt. C. Uppgift å det antal fångar, som varit förvarade uti Svanesunds kronohäkte från den 1 Oktober 1872, då häktet öppnades, till den 1 Januari 1876.

	Mord.		Poströfveri.		Barnamord.		Stöld.		Våld och hemfridsbrott.		Brist af böter.		Kringstrykande och bettling.		Summa.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
År 1873	—	—	—	—	—	—	2	4	—	1	—	40	—	1	—	46
» 1874	—	—	1	—	—	—	2	1	—	1	—	29	—	—	—	32
» 1875	1	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	29	—	—	—	34
Summa	1	—	1	—	—	—	6	9	—	2	—	98	—	1	—	112

3. Näringar.

Jordbruket är länets hufvudnäring och har under de för detsamma gynnsamma förhållanden, som egt rum under de fem år, denna berättelse omfattar, märkbart förkofrat sig. Visserligen odlas alltjemt mera säd än foderväxter, men användandet af bigödningsämnen, företrädesvis fosfater, har högst betydligt tilltagit och ersätter i någon mån hvad åkerna förlorar genom de täta sädesskördarne. *Träda* införes mer och mer, och om än jordens fullständiga torrläggning medelst *underdikning* mera sällan förekommer annat än å större egendomar, vinner denna jordförbättring allt mera erkännande och användas ganska allmänt till partiella torrläggningar, hvarvid af de mindre jordbrukarne sönderlagen sten, hvaraf god tillgång öfverallt kan beredas, allmänast begagnas. Brukningssättet är dels vaxelbruk, dels 2- och 3-skiftesbruk, hvilket senare dock mer och mer ersättes af det förra, för så vidt ej hemmansdelarnes jordrymder äro så små eller jordens alstringskraft så stark, att man anser sig ej kunna eller behöfva låta någon del af jorden ligga i träda, eller ock jordegarens vilkor äro så tryckta, att denne tror sig nödgad att använda all sin jord för frambringande af den alltid lätt säljbara säden, af hvilken *hajfen* kan anses utgöra hufvudsädet. I allmänhet skötes jorden ej illa, undantagandes i det hänseende att dikning alltför sparsamt användes och att allmogen i många socknar envist fasthåller vid det förr allmänna sättet, att omkring hvarje åker lemna en s. k. vändningsteg obrukad. Redskapen blir för hvarje år bättre och

dragarne äro i allmänhet i godt skick. De under perioden betydligt stegrade prisen å *hästar* hafva föranlett att dessa, i synnerhet i norra delen af länet, blifvit ersatte med oxar såsom dragare. Till de framsteg jordbruket gjort, hafva väsentligen samverkat den jordbrukande befolkningens bättre vilkor, hushållningssällskapets och den af detsamma anställda länsagronomens verksamhet, samt den insigt i ett rationelt jordbruk, som de från länets landbruksskola utgångne elever medfört till sina hemorter.

Med ledning af de från hushållningssällskapet till Statistiska Centralbyrån lemnade uppgifter, hafva efterföljande tabeller blifvit uppgjorda, tab. Litt. D om *utsäde och skörd*, tab. Litt. E om *egoridd och dess användande till särskilda odlingsföremål* samt tab. Litt. F öfver *underhållna kreatur*.

Under de år denna berättelse omfattar hafva *arbetslönerna* betydligt stigit, och jordbrukaren klagat öfver brist på arbetare. Lättheten att erhålla tillfälligt arbete med ty åtföljande större frihet, äfven i att förskingra arbetsförtjensten, vare sig i städerna eller i Norge, gör att arbetaren mindre än förr söker efter fast anställning i lagstadd tjänst, och detta förhållande gör, att mängstades jordbrukaren nödgas använda antingen helt unga personer eller ock sådana, hvilkas bästa arbetstid är förbi. De i länets markegångstaxor upptagna, här efter anförda pris på dagsverken motsvara ingalunda de pris, med hvilka dessa måst betalas.

Tab. Litt. D.

Utsäde och skörd.

År.	U t s ä d e.										S k ö r d (u t a n a f d r a g a f u t s ä d e t).										
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärter.	Vicker.	Bönor.	Potatis.	Lån och hampa.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärter.	Vicker.	Bönor.	Potatis.	Lån o. hampa.	
	K u b i k f o t.										K u b i k f o t.										Frö.
1871	13,775	69,203	102,729	515,309	40,364	9,502	7,218	43,951	274,019	6,211	97,480	681,345	668,598	3,074,219	263,913	51,248	27,748	200,966	1,824,189	27,191	6,082
1872	14,013	71,079	103,676	516,180	40,549	9,155	6,953	44,584	281,000	6,347	102,564	603,721	577,952	2,631,042	231,681	41,926	26,930	179,627	1,854,708	27,160	5,926
1873	16,562	68,683	102,293	543,725	42,694	9,897	8,151	51,286	261,878	5,931	121,172	600,403	615,865	2,858,450	263,666	50,261	27,989	333,324	1,724,688	24,977	5,158
1874	16,074	68,186	106,017	533,006	44,186	9,216	8,463	49,691	254,898	5,713	97,548	520,663	506,659	2,180,077	207,996	34,859	20,793	240,389	2,138,503	16,276	3,231
1875	16,537	73,395	105,351	528,940	44,334	10,194	9,563	49,897	278,630	6,221	144,593	786,985	827,729	3,430,081	322,767	66,776	38,324	342,409	2,647,294	29,120	5,251

Tab. Litt. E.

Egoridd och dess användande till särskilda odlingsföremål.

År.	Hela egoriddan.	D e r a f				O d l a d e g o v i d d, a n v ä n d t i l l									
		träskumle- och kälgård.	åker och annan odlad jord.	naturlig ang.	skogbärande mark.	höstsäd.	vårsäd.		potatis.	andra rotfrukter.	spånadsväxter.	gräs och andra foderväxter.		trade.	
							Stråså.	Baljväxter.				Bete.	Skörd.		
	Tunneland.	T u n n l a n d.				T u n n l a n d.									
1871	1,024,349	1,114	178,952	36,046	123,474	17,295	90,403	10,041	8,784	361	1,480	6,277	30,982	13,127	
1872	1,024,349	1,108	180,432	34,440	123,643	17,213	91,490	10,073	8,556	481	1,559	5,254	32,266	13,440	
1873	1,024,349	1,192	181,495	34,850	125,544	17,213	92,221	11,073	9,040	516	1,485	3,435	32,433	14,014	
1874	1,024,349	1,216	182,030	34,395	128,093	16,975	92,168	10,965	9,045	575	1,341	4,390	32,166	14,476	
1875	1,024,349	1,273	183,291	32,516	124,551	17,198	90,876	10,772	8,736	684	1,393	4,850	34,243	14,429	

Dagsverkspris enligt markegångstaxan.

År 1871	Kr.	Mansdags- verken.		Qvindsags- verken.		Öke- eller plogdags- verken.	
		—	80	—	50	4	—
» 1872	»	1	—	—	60	4	50
» 1873	»	1	—	—	60	5	—
» 1874	»	1	—	—	60	6	—
» 1875	»	1	25	—	80	6	—

Ehuru *ladugårdsskötseln* något förbättrats, lemnar den dock ännu mycket öfrigt att önska. Det har redan anmärkts, att *ladugårdarne* äro illa försedda och att *foderodlingen* står tillbaka för sädesodlingen, och då härtill kommer, att allmogen har för sed att hålla ett större antal kreatur, än som med befintliga *fodertillgångar* kan ordentligen födas, är det naturligt, att denna viktiga del af *landthushållningen* icke kan hålla jemna steg med *sjelfva jordbruket*. Länets *hushållningssällskap* har emellertid låtit sig angeläget vara att söka verka för en förbättring äfven *härutinnan* och har sålunda under perioden anvisat 26,689 kronor dels till prisbelöningar och dels till inköp af *afvelsdjur*, som utstationerats på lämpliga ställen inom länet. Sådana djur, tillhörande *hushållningssällskapet*, voro vid 1875 års slut: *hingstar*: 1 ardenner, 5 norska, 1 blandad *helsing- och vestgötaras*; 2 ardenner-*ston*; *tjurar*: 1 *ayreshire*, 1 *holländsk*, 4 *algauer*; 3 *kor* och 5 *quigor* af *algauerras*; 5 *baggar* af *south-downras* samt några *fargaltar* af *berkshireras*. Ardennerhingsten och de båda *stoen* af samma ras inköptes från Frankrike och äro stationerade å länets *landtbruksskola* på *Stora Vrem*.

Utan allt resultat har *sällskapets* arbete i afseende å *kreatursafvelns förbättrande* icke varit, hvilket lätt skönjes vid en *jmförelse* emellan *kreaturen* nu och för ett tiotal af år sedan, och hvilket äfven framgår deraf, att årligen ett icke obetydligt antal *nötkreatur*, men isynnerhet *får* och *svin* afsattes dels till Norge, dels för *gödning* till slagtare i Göteborg eller *jordbrukare* i närheten af denna stad. Af *hästar* försäljas årligen åtskilliga till Norge, *Vermland* och *Vestergötland*. Till *prisbelönande* af *hästar*, i enlighet med *Kungl. förordningen* den 20 Februari 1874, har *hushållningssällskapet* anslagit 3,000 kronor årligen, och, då detta anslag ej till fullo kunde användas, deraf anvisat 1,000 kronor till ett pris vid *kapplöpningen* å *banan* vid *Partilled*, en mil från Göteborg.

Då inom länet finnas endast några få större *egendomar* och *ladugårdsskötseln* å de mindre är illa tillgodosedd, är *mejeri- värelsen* af ringa betydelse. De sedan flere år gjorda försök att medelst under fem år *räntefria lån* från *hushållningssällskapet* uppmuntra till *anläggning* af *distriktsmejerin* hafva icke rönt framgång, utan har antalet af dem, som år 1870 var 5, nu

nedgått till 4. Med understöd af *hushållningssällskapet* hafva 4 *qvinor* erhållit *undervisning* dels vid *statens mejeriskolor*, dels vid *enskilda väl skötta mejerin* utom länet.

För *befrämjande* af den inom länet mycket försummade *trägårdsskötseln* har *hushållningssällskapet* vidtagit följande åtgärder.

En *länsträgårdsmästare* är anställd för att, helt och hållet på *hushållningssällskapets* bekostnad, *tillhandagå landtbrukare* med råd och *upplysningar* för *trägårdars anläggning* och *förbättring*.

Under *länsträgårdsmästarens* ledning har hvarje år en kurs på en månad varit anordnad vid *trägårdsskolan* i *Lysekil*, i hvilken kurs 10 *folkskolelärare* eller — om ej så många sådana der söka *inträde* — andra för *trägårdsskötseln* *nitälskande* personer kunna vinna *inträde*. Under de nu ifrågakommande fem åren hafva 36 män genomgått denna kurs.

Hushållningssällskapet lemnar anslag till *folkskoleträgårdars anläggning*, och hafva under denna *femårsperiod* sådana anslag lemnats till 22 skolor.

Till *trenne* inom *Tunge*, *Stångenäs* och *Sotenäs härad* bildade *föreningar* för *trägårdsskötsel* har *sällskapet* äfven lemnat understöd, och torde *uppkomsten* af dessa *föreningar* angifva, att man börjat erkänna *vigten* af *trägårdsskötseln*, hvilken *bitills* varit *föribesedd* utom i *trakten omkring* och *synnerligast* å *Hisingen*, der en *ganska betydlig grönsaksodling* redan länge egt rum.

Utom den på *stat* anställde *länsveterinären* finnas inom länet anställda 8 *veterinärläkare*, som aflönas af *hushållningssällskapet*. Lönen för dem är *numera bestämd* till 800 kronor årligen, *hvarjemte ersättning* för *förrättningar* erhålles af *reqvirenten* enligt af *sällskapet* fastställd taxa. Hvarje *veterinär* har af *sällskapet* särskildt anslag till *sjukstall*.

Ur länets *markegångstaxor* lemnas här *sammandrag* å *prisen* särskildt för de *förnämsta jordbrukets alster* och å de *hufvudsakligaste ladugårdsprodukter*, hvarvid dock göres *enahanda anmärkning*, som här ofvan i afseende å *dagsverksprisen*, att de *verkliga prisen* ofta rätt *betydligt öfverstiga* de i *markegångstaxorna* upptagna. Tab. Litt. G.

Emedan det 13:de *allmänna svenska landtbruksmötet* år 1871 *sammanträdde* i Göteborg, uppsköts till år 1873 *länets allmänna landtbruksmöte*, hvilket *hösten nämnda* år egde rum i *Strömstad*. Inom de 7 *kretsafdelningar*, uti hvilka *hushållningssällskapet* *sönderfaller*, hafva, med ett eller annat undantag, *landtbruksmöten* årligen varit anordnade. Med anslag, dels af *statsmedel*, dels från *hushållningssällskapen* i detta län och i *Skaraborgs*, *Örebro*, *Elfsborgs* och *Hallands län* hafva årligen två *utställningar* hållits i Göteborg för *prisbelöning* af *göds- skap*, *ost* och *smör*.

Tab. Litt. F.

Underhållna kreatur.

År.	Hästar.	Ovar.	Tjurar.	Kor.	Ugnöt.	Får.	Getter.	Svin.
1871.....	22,565	1,604	1,869	47,554	20,686	51,592	20	9,819
1872.....	22,591	1,962	2,230	48,675	23,516	51,581	37	10,154
1873.....	22,611	2,456	2,282	50,835	23,343	53,822	69	11,284
1874.....	21,046	2,526	1,714	43,860	17,539	37,609	56	10,142
1875.....	22,766	2,926	1,935	49,266	20,618	43,247	45	11,500

Länets landbruksskola är fortfarande på egendomen *Stora Vrem*, hvilken egendom sedan den 14 Mars 1873 eges af Vrems landbruksaktiebolag, i hvilket hushållningssällskapet är delegare, som inköpt densamma i ändamål "att bedrifva jordbruket och skogshushållningen der på sådant sätt, att, jemte beredande af aktieegarne af nöjaktig ränta, denna egendom må kunna tjena till exempel för andra egendomar i länet, samt att landbruksskolan derstädes försattes i ett sådant skick, att derigenom det största möjliga gagn för länet i dess helhet må kunna åstadkommas." Allt sedan egendomens emottagande af bolaget hafva också omfattande arbeten med grunddikning, skogsodling, nybyggnader m. m. företagits.

Under de fem år, denna berättelse afser, hafva efter genomgången fullständig lärokurs från skolan utexaminerats 46 lärningar. Utom de 12 friläringsplatser, som, för erhållande af statsanslag, måste finnas vid skolan, håller hushållningssällskapet årligen 8 frilärningar. Till de sistnämnda platserna ega hemmansegare eller söner till sådane företräde. Jemte undervisningen i för landbruksskolorna föreskrifna ämnen, har undervisning äfven lemnats i naturlära, historia, geografi och kommunallagar. Vid afgången från skolan har hvarje lärning fritt erhållit de böcker och instrument han under kursen begagnat.

Till kostnaderna för landbruksskolan har hushållningssällskapet under dessa fem år bidragit med 25,779 kr. 99 öre.

Endast i närheten af Göteborg samt å Orust och Tjörn egnas någon särskild omsorg åt afveln af *fjäderfä*. Från nämnda båda öar idkas en ganska betydlig äggförsäljning. Äfven till Norge sker sådan försäljning i ej ringa utsträckning från norra delen af länet.

Biskötseln omfattas icke med något allmänare intresse.

Utåt de större allmänna vägarne äro numera de flesta, för rörelsen hinderliga *grindarna* afskaffade, men å de mindre befarna vägarne finnas åtskilliga sådana. Den mindre jordbrukaren vidhåller envist den fäderneärfda åsigten om nödvändigheten af såväl *stängsel* som grindar och använder föga vallhjon; men vid allmänt landbruksmöte i Strömstad år 1873 beslöt hushållningssällskapet enhälligt att på af Kungl. Landbruksakademien framställd fråga, lemna det svar, att sällskapet ansåge tidpunkten nu vara inne att fullt och utan inskränkning tillämpa den i I § af 1857 års stängselförordning uttalade grundsats, "att hvar som husdjur eger, vare pliktig att medelst hägnad, vallning eller på annat sätt om dem hålla sådan vård, att de icke inkomma på andras egor."

Det har redan anmärkts, att användningen af artificiella gödningsämnen betydligt ökats äfven inom detta län. För att öfvervaka försäljningen, så att icke vara af okänd eller underhaltig sammansättning användes, har genom hushållningssällskapet tillfälle till *kontrollanalys* varit sedan år 1870 anordnad i Göteborg, der köpare såväl inom som utom länet haft tillfälle att mot ringa ersättning få analyser verkställda å af dem härstädes inköpta gödningsämnen.

De årligen till Kungl. Statistiska Centralbyrån ingående och af byrån offentliggjorda uppgifter angående länets jordbruksförhållanden insamlas af ordförandena i hushållningssällskapets kretsafdelningar, hvarefter dessa bearbetas och sammandragas af länsagronomen. Hushållningssällskapets utgifter för dessa arbeten hafva under perioden uppgått till 16,643 kr. 38 öre.

Bifogade tab. No 5 innehåller sammandrag af de upp- Tab. No 5. gifter vederbörande kunnat lemna öfver *dödade rofdjur*, äfvensom beloppet af utbetalda *skottpenningar*, hvaremot, med afseende å ofullständigheten af de materialier, hvilka för upprättande af tab. No 6 angående *of rofdjur dödade husdjur*, varit att tillgå, Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig kunna helt och hållet utesluta denna tabell, såsom fullkomligt värdelös. Med fäst afseende å den klagan, som fördes deröfver, att, sedan de af statsmedel utgående skottpenningar för *räf* upphört, detta rofdjur förökad sig i en oroväckande grad och anställt svåra förhärjningar å allmogens små kreatur äfvensom å hare och skogsfogel, beslöt 1874 års landsting att för ett år bevilja skottpenningar att med 2 kronor för hvarje dödad räf utgå af landstingskassan.

Länet utgör ett särskildt skogsrevir under en *jägmästare* och tillhör jemte Skaraborgs och Elfsborgs län *vestra skogsdistriktet*.

Till tab. No 4 hafva inga uppgifter erhållits.

Genom Nådigt beslut den 11 December 1874 anslogos 16,500 kronor till inköp af hemmanen Östra och Vestra Fjället samt Redstadtegen för bildande af en *kronopark*. Under loppet af år 1875 verkställdes inköpet af nämnda hemman med en areal af tillsammans 2,188 tunnland, belägna å det fordom skogbeklädda Kynnefjellet i Krokstads socken af Sörbygdens härad.

De kvarvarande enskilda skogarne inom länet hafva under perioden ytterligare hårdt anlitas. Äldre, mogna skogsparker hafva försålts för afverkning till normän, och från yngre bestånd har en långt utsträckt pitpropsförsäljning egt rum. Men om sålunda trakter, som för ett tiotal af år sedan ännu voro

Tab. Litt. G.

Markegångstara.

	Jordbruksalster.							Ladugårdsprodukter.					
	Hvete.	Råg.	Korn.	Bland-süd.	Hafre.	Hö.	Halm.	Smör.	Fläsk.	Talg.	Oxe.	Ko.	Får.
	K u b i k f o t.				C e n t n e r.			C e n t n e r.			S t y c k e n.		
Åren 1856—1860 voro markeg-prisen i medeltal..... Kr.	3 79	2 62	2 17	1 78	1 40	3 07	1 48	70 50	36 60	48 35	103 50	57 —	6 02
" 1861—1865 d:o d:o "	3 15	2 38	1 78	1 46	1 14	2 36	1 28	59 —	33 —	42 05	76 —	49 —	6 10
" 1866—1870 d:o d:o "	3 74	2 86	2 23	1 82	1 39	2 41	1 13	61 90	36 90	37 70	106 —	61 —	7 10
År 1871..... "	3 50	2 50	2 —	1 64	1 28	2 70	— 80	62 50	37 50	35 —	130 —	72 50	8 —
" 1872..... "	4 30	2 80	2 24	1 74	1 25	2 —	— 85	62 50	30 —	35 —	135 —	80 —	8 —
" 1873..... "	4 60	3 15	2 45	1 98	1 50	2 —	— 67	— 37	50 36	— 175	— 90	— 9	—
" 1874..... "	4 —	3 08	2 68	2 24	1 80	4 50	2 25	80 —	37 50	35 —	120 —	60 —	7 —
" 1875..... "	3 60	2 75	2 25	1 88	1 50	3 50	1 20	85 —	42 50	35 —	160 —	90 —	10 —

försedda med vacker skog, numera äro nästan kalhuggna, är det dock glädjande att kunna anföra, att mångenstädes sådd och plantering bedrivs med synnerligt intresse och att den ungskog, som på så sätt åstadkommits, väl och omsorgsfullt vårdas. De höga virkesprisen hafva otvifvelaktigt varit härtill i hög grad verkande, men äfven de bemödanden hushållningssällskapet sedan flere år använt att sprida intresse för skogsodling och de betydliga summor sällskapet därför använt. I sin tjänst har sällskapet anställde 4 skogsplantörer och har jemte utdelande af lämpliga afhandlingar rörande skogsbruk verkat för skogsodlingen dels genom inköp af jord för skogsodling, dels genom arrende på 25 år af kalmarker för skogsodling och dels genom att kostnadsfritt lemna jordbrukaren dels biträde af skogsplantör, dels plantor och frön för skogsodling.

Vid femårsperiodens slut hade hushållningssällskapet sålunda för skogsodling inköpt 1 mantal Ödsmål och $\frac{1}{8}$:dels mantal Hede, belägna i Håby församling af Tunge härad, samt $\frac{1}{10}$:dels mantal Ingetorp, beläget i Solberga församling af Inlands Nordre härad, alla för ett pris af 45,000 kronor. De på dessa egendommar skogsodlade markerna utgöra omkring 800 tunnland. Genom senare beslut äro 50,000 kronor anslagna till ytterligare inköp af jord för skogsodling.

På 25 års arrende innehar hushållningssällskapet följande egorymder:

	Tunnland.
Elfsborgs kungsladugård, Göteborgs stad tillhörig	94.
Lagklarebäck, Fässbergs församling	66.
Ramberget, Lundby d:o	30.
Lundby Biskopsgård, d:o d:o	83.
Lundby Nordgård, d:o d:o	67.
Arendal d:o d:o	43.
Brunstorp, Tufve församling	161.
Grimbo, d:o d:o	30.
Norum, d:o d:o	40.
Lexby, Björlanda församling	23.
Heljered, d:o d:o	30.
Tofta, Lycke församling	86.
Lilla Ryr, d:o d:o	27.
Kastellegården, Ytterby församling	10.
Kalleröd, Solberga d:o	47.
Daffinseröd, Ucklums d:o	19.
Jernklätt, Norums d:o	18.
Hälleback, d:o d:o	40.
Sundsby, Valla d:o	160.
Åby, Tossene d:o	25.
Underslös, Tanums d:o	300.
Summa	1,399.

Utom å af hushållningssällskapet egda och arrenderade marker har genom sällskapets åtgärder skogsodling skett hos enskilda personer under år 1871 på 21, år 1872 på 51, år 1873 på 104, år 1874 på 108 och år 1875 på 92 ställen, hvarförutom skogsfrö af hushållningssällskapet kostnadsfritt lemnats åt atskilliga folkskolor. Under år 1875 användes å hushållningssällskapets egna och arrenderade marker samt hos enskilda personer, der sådd eller plantering verkställdes genom sällskapets plantörer, 2,705 skålp. skogsfrö samt 326,150 st. plantor, hufvudsakligen fur och gran.

Hushållningssällskapets kostnader under femårsperioden för befrämjande af skogs- och trädgårdsskötsel hafva, oberäknadt egendomsinköpen, uppgått till ett sammanlagdt belopp af 68,134 kronor 73 öre.

Tillgång till *brännrotf* finnes i de flesta trakter af länet, och i samma mån som tillgången på ved blifvit mindre, anlitas torfmossarne mera.

Jagt idkas inom länet men är icke numera af den betydelse, att den kan sägas utgöra någon egentlig binäring. *Elg*, som genom Kungl. kungörelsen den 25 November 1870 varit fridlyst, har mycket ökat sig och förekommer der och hvar i länet. Åtal har anställts för olofligt fällda elgar, men i brist af bevis hafva de fleste af de tilltalade icke kunnat till ansvar fallas. Genom inplantning af enskild person finnas *rådjur* i trakten af Jonsered, en mil från Göteborg. Tillgång på *hare* har minskats. *Rapphöns* har förökats sig, men på *tjäder* och *orre* är tillgången mycket minskad, och ingick landstinget år 1874 med underdånig anhållan om fridlysning af orrfogeln under 5 år. Följande år 1875 begärde landstinget likaledes i underdånighet, att *ejderfogeln* måtte under 5 år fridlysas från den 1 Februari till den 1 September, då den nu stadgade fridlysningstiden från den 16 Mars till den 10 Juli är alltför kort att nöjaktigt kunna skydda denna fogelart mot söndagsjägare och badgäster, för hvilka nedskjutande af de späda ungarne är ett med ifver omfattadt nöje.

Åtskilliga *handaslöjder* idkas, dock näppeligen utöfver eget behof; och vid ett i Uddevalla år 1874 anordnad *industrimöte* förekommo mycket vackra mattväfnader af samma art, som de från de sydsvenska provinserna sedan länge kända. Åkdon, åkerbruksredskap och all fiskredskap förfärdigas af allmogen sjelf. Åror och laggkärl försäljas från ett par härad.

Båt- och skeppsbyggeriet intar en framstående plats bland kustallmogens näringar och flerstädes i skärgården finnas mindre varf, der fartyg årligen byggas och insättas i den med hvarje år tillväxande skärgårdsflottan. Under år 1875 byggdes sålunda endast inom Orusts fögderi 12 st. fartyg om tillsammans 261 nyläster och vid Torskogs varf inom Inlands fögderi 1 ångfartyg och 2 skonorter.

Endast ett *jernbruk* i Torskog inom Inlands fögderi har varit i gång och under år 1875 tillverkat för ett värde af 106,000 kronor.

Stenhuggeriet å Malmön inom Sotenäs härad har ytterligare utvidgat sin verksamhet. Det anlades redan år 1844 af grosshandlanden Kullgren i Uddevalla och lærer vara det älsta granitstenhuggeri i landet, men har först under de senare åren och sedan det öfvergått till firman C. A. Kullgrens enka vunnit större betydelse. År 1870 tillökades det med ett sliperi och ett polerverk för ångkraft; och hafva under åren 1871—1875 från stenhuggeriet utskleppats med 470 fartyg 458,600 ctr granit-arbeten, hufvudsakligen till Danmark, Tyskland och England. Vid stenhuggeriet är god hamn och lastageplats, nära öppna hafvet och nästan aldrig stängd af is. Starka lastkranar finnas för granitstenslastning, och transporteras stenen till hamnen på en genom stenhuggeriet löpande jernväg. 27 st. byggnader äro uppförda, såsom fabriksbyggnader, corps de logis, arbetarebostäder m. m. Flere af arbetarne hafva genom efterhand skeende afbetalningar sjelfve blifvit egare af de hus de bebo. Arbetarnes antal under år 1875 har varit omkring 140, hvaraf de fleste äro med sina familjer bosatte å stället, och torde hela befolkningen,

som har sin utkomst af arbetet der, utgöra omkring 300 personer. Dessutom gifva skeppningarna derifrån god sysselsättning och förtjenst åt ett stort antal skärgårdsfartyg. En hjälpfondskassa för sjuka och orkeslösa bildades år 1856 och har sedermera alltjemt förkofrats. Arbetare betalade dessförinnan en afgift för slitning af de verktyg de erhålla till låns, men denna afgift efterskänktes och ingår numera till hjälpfondskassan. Hvarje arbetare är pliktig att insätta en viss del af sin förtjenst i en sparkassa, ur hvilken det endast under vissa fall får lyftas. Vid stenhuggeriet, som har ett särdeles friskt och sundt läge, tillverkas alla slags granitarbeten för kajbyggnader, skeppsdockor, slussar, broar, befästningar, maskinbäddar, husbyggnader, trappor, pelare, monument, grafvårdar, piedestaler, trottoarsten, gatsten m. m. För slipade arbeten användes granit af många olika sorter och färger, hvilka dels brytas på Malmön, dels hemtas från andra platser och öar i skärgården och äfven från andra aflägsnare orter inom länet. Genom det rika urval af vackra olika stenarter, som härigenom erhålles, och omsorgsfullt arbete har stenhuggeriet en ganska vidsträckt spridning af sina såväl huggna som polerade arbeten, af hvilka många dyrbara afsatts till utlandet; flere sådana äro äfven under utförande för Tyskland, Österrike och Danmark.

Äfven vid *Hunnebostrand* i samma härad brytes och bearbetas vacker granit.

Tab. N:o 7 a. Rörande fabriks- och manufakturverörelsen å landsbygden lemnar tab. N:o 7 a närmare underrättelse. År 1875 voro härvid använde 4,609 arbetare och uppgick tillverkningsvärdet till 14,062,079 kronor; varande häri dock ej inberäknadt värdet af byggda fartyg och båtar. Ensamt för Göteborgs fögderi utgör arbetarnes antal 4,048 och tillverkningsvärdet 12,984,883 kronor. Beträffande samma rörelse i *städerna* hänvisas till hvad derom för hvarje stad särskildt är anfördt.

Inom Sunnervikens fögderi har under perioden uppstått *Munkedals* storartade fabrik för tillverkning af pappersmassa och papper. Anläggningen började våren 1872, och redan hösten 1873 kunde omslagspapper der tillverkas, hvarefter fabrikationen efter hand utvidgats till att omfatta åtskilliga slags papper och papp. Fabriken, som eges af Munkedals aktiebolag, är anlagd vid ett 137 fot högt fall i Örekilselven, deraf omkring 1,000 hästkrafter användas för drifvande af 25 maskiner. Hufvudbyggnaden äfvensom några mindre byggnader äro af sten, öfriga byggnader af trä. Arbetsstyrkan utgör 196 personer, deribland några qvinnor och barn. Större delen af dem bo uti de af bolaget uppförda 10 st. större och mindre för arbetare afsedda boningshus. En inom arbetarne bildad sjukhjelpskassa finnes.

Tab. N:is 7 b, 9 a o. b. Vidkommande *handtverkerin, handlande* och deras *betjening* samt *sjöfart* hänvisas till de i enlighet med formulären upprättade tabb. N:is 7 b, 9 a och 9 b.

Länets viktigaste näring, näst jordbruket, är *hafsfisket*. Enligt af presterskapet välvilligt lemnade och här nedan intagna, socknevis specificerade uppgifter, tab. Litt. H., hafva 11,271 personer, fördelade i 2,460 hushåll, sin hufvudsakliga utkomst af fisket, och utgör detta en vigtig binäring för 2,295 hushåll med 11,196 personer. Enligt samma uppgifter åtnjoto af denna befolkning något mera än 4 procent eller 993 personer fattigunderstöd af kommunerna.

Tab. Litt. H. Fiskarebefolkningen inom Göteborgs och Bohus län den 31 December 1875.

	Idka fiske såsom hufvudnärning.		Idka fiske såsom binäring.		Åtnjuta fattigunderstöd.	
	Hushåll.	Personer.	Hushåll.	Personer.	Hushåll.	Personer.
<i>Göteborgs fögderi:</i>						
Styrsö församling.....	153	698	21	101	3	16
Askims »	12	12	32	99	1	4
Frölunda »	21	21	37	111	—	—
Lundby »	8	46	11	49	5	12
Torslanda »	18	89	24	145	—	—
Öckerö »	358	1,734	—	—	13	39
<i>Inlands fögderi:</i>						
Harestads församling.....	10	41	10	35	—	—
Torsby »	4	10	19	49	8	17
Lycke »	7	15	7	23	3	6
Solberga »	8	40	14	51	5	19
Jörlanda »	—	—	15	78	4	14
Spekeröds »	—	—	1	7	1	7
Ödsnåls »	—	—	21	90	—	—
Norums »	—	—	17	84	—	—
Forshälla »	7	26	10	34	—	—
Ljungs »	—	—	5	13	—	—
Resteröds »	—	—	8	13	—	—
Vesterlanda »	—	—	2	2	—	—
Marstrands stad.....	5	11	7	29	1	2
<i>Orusts och Tjörns fögderi:</i>						
Stenkyrke församling.....	58	311	271	1,456	5	11
Valla »	—	—	278	1,501	—	—
Klöfvedals »	107	463	155	807	35	113
Klädesholmens kapell.....	132	663	6	30	20	47
Rönnängs »	161	813	13	71	36	78
Mykleby församling.....	—	—	10	41	—	2
Långelanda »	—	—	14	62	—	—
Torps »	—	—	45	245	—	—
Tegnaby »	1	3	120	563	—	—
Röra »	—	—	48	249	—	—
Stala »	—	—	109	576	—	—
Morlanda »	111	518	35	109	26	39
Mollösunds »	83	100	69	69	5	5
Fiskebäckskils »	12	48	10	50	—	—
Gullholmens »	93	369	8	49	4	10
Grundunds »	121	560	7	19	10	39
Kärningöns »	80	565	13	72	6	9
Uddevalle stad.....	7	30	7	28	1	1
<i>Sunnervikens fögderi:</i>						
Bäfve församling.....	—	—	2	6	—	—
Foss »	—	—	23	79	—	—
Håby »	—	—	3	10	—	—
Bro »	—	—	—	40	—	—
Brastads »	—	—	—	13	—	—
Lyse »	44	253	14	70	2	2
Lysekils köping.....	—	—	7	57	—	—
Bokenäs församling.....	—	—	11	53	—	—
Dragsmarks »	3	14	20	100	—	—
Herrestads »	8	16	16	75	—	—

	Idka fiske såsom hufvudnäring.		Idka fiske såsom binärning.		Åtnjuta fattigunderstöd.	
	Hushåll.	Personer.	Hushåll.	Personer.	Hushåll.	Personer.
Skredsviks församling	—	—	13	70	—	—
Högås »	—	—	5	18	—	—
Tossene »	72	371	16	81	15	60
Askums »	109	573	10	41	21	65
Kungshamns kapell.....	247	1,125	14	73	20	57
<i>Norrrikens fögderi:</i>						
Qville församling.....	146	618	134	669	15	32
Sveuneby »	33	152	36	184	18	33
Tanums »	74	331	143	734	25	57
Lurs »	18	81	22	123	2	6
Skee »	12	43	42	206	9	32
Tjernö »	83	374	215	1,180	37	156
Näsinge »	2	17	—	—	—	—
Lommelands »	2	6	1	6	—	—
Hogdals »	12	52	34	139	—	—
Strömstads stad.....	18	59	35	159	2	3
Summa	2,460	11,271	2,295	11,196	338	993

Hafsfisket delas i *storfiske*, *vinterfiske*, *sillfiske*, *makrillfiske*, *hummer-* och *ostronfiske* samt *strandfiske*, och redogöres här särskildt för hvarje fiske:

a) *Storfisket*, som bedrivs på bankarne i öppna sjön, omfattar: långa, torsk, lubb, rocka och hällefsk, hvilka fiskas med s. k. backar — ett slags långrefvar med flöte på krokarnes känsor eller tafsar — agnade med sill, makrill eller kolja, allt efter årstid och fiskplats. Fiskeplatserna äro: *Jutska refvet* eller bankarne vester om Jutland, *Jeddern*, eller den del af "Havbron", som — några mil vester om Norge — sträcker sig parallellt med kusten och sammanhängar med den plåtå, på hvilken de Storbritanniska öarne hvila, och der dessa länders storartade fiskerin ega rum; *Storeggen*, en fortsättning af samma Havbro utanför Söndmøre och Romsdal på 63:dje breddgraden, der banken närmar sig kusten, på ett par mil nära; *Kattegat*, der af ålder backefisket pågått, men först på senare åren bedrivits med bättre båtar och redskap, så att det blifvit ett verkligt storfiske, och såsom sådant äfven med år 1875 upptagits, efter att förut varit sammanfördt med dels vinter-, dels makrillfisket. På *Storeggen* fiskades till 1866 endast om sommaren, men med detta år deltog åtskilliga fiskare äfven uti det rika torsk- eller skrejdfisket, som under Februari och Mars månader föregår i dessa farvatten, tills 1869 genom kungörelse af den 16 Oktober främmande fiskare hänvisades till fisket utanför en på långt afstånd från land dragen demarkationslinie, då fisket afbröts, men 1872 ånyo försöktes utanför linien och äfven der med framgång. År 1875 deltog 18 fartyg med 158 man uti detta fiske och erhöilo på 2 månader en medelförtjänst af 392 kronor per man. År 1875 utgjordes länets bankfiskeflotta af 179 fartyg om ca 5,600 tons dräktighet, bemannad med 1,509 man, hvilka fiskade för ett — i första hand — sammanräknadt försäljningsvärde uppgående till belopp af 850,705 kronor eller 563 kronor 78 öre per man i medelförtjänst.

Af dessa fiskade samma år:

	Fartyg.	Bemannig.	Medelförtjänst på lott.
På Jutska refvet.....	26.	203.	500 kr.
» Jeddern.....	32.	366.	586 » 33 öre.
» Storeggen.....	16.	212.	460 » 90 »
» Kattegats bankar.....	62.	372.	330 »
» Olika och flere bankar	43.	356.	743 »

Fartygens och båtarnes tonnage är uppgifvet efter deras kända dräktighet i nyläster, förvandlade i tons, jemlikt Nådiga reglementet för skeppsmätare af den 5 Maj 1874, men då detta förvandlingssätt icke exakt angifver dräktigheten i tons, uppmätt i enlighet med 1:sta regeln af samma mättningsreglemente, så är denna endast reservationsvis angifven, tills fartygen hunnit blifva mätta efter nya systemet. Beredningen af bankfisker har så småningom år från år förbättrats och följaktligen försäljningspriset ökats. Normmännen uppköpa till beredning och export förutom all den rom, som samlats under bankfisket och hvilkens kvantitet därför icke kan uppgifvas, allt utbyte af skrejdfisket och likaså af storeggsfisket, äfvensom en icke liten del af jedderfisket afyttras till de norska vesterländska städerna för beredning och utförsel. Härigenom, samt genom förhöjda pris i hemlandet, har utförseln af klippfisk till England aftagit, hvaremot begärligheten efter svenskberedd bankfisk — saltlångor och kabiljo — tilltagit i de österländska norska städerna.

b) *Vinterfisket*: Behållningen och utsträckningen af detta fiske, som förr var beroende på afsättningen, äro nu endast underkastade tillgången på sillagn och isvinters hämmande inflytande. Fisket har under femårsperioden mer än tredubblats i värde. År 1871 gjordes försök att utföra lefvande torsk till England, hvilket måste upphöra, då den svenska bergtorskens ej der fann köpare. Man har äfven misslyckats att i Göteborg öppna en försäljning af lefvande fisk, hvilken efter 9 månader måste upphöra af brist på afsättning. I sammanhang härmed måste också det för detta ändamål påbörjade "trawlfiske" efter 3 års drift öfvergifvas, såsom allt för kostsamt, då försäljningsprisen voro för låga att betäcka driftkostnaderna. Utom på jernbanorna inåt landet, dit mesta delen af fångsten afsändes färsk, (1874 ensamt från Göteborgs station 3,790,100 æ) afgår en stor del dels lefvande fisk, i synnerhet torsk, till Kristiania från skärgården norr om Fjellbacka, dels hällefsk till de södra norska orterna, äfvensom de senare åren via Fredrikshamn till Tyskland. På engelska ångbåtarna utföras också vintertiden smärre partin.

c) *Sillfisket* har, utom år 1873, varit så obetydligt, att det knappast förtjenar nämnas. Detta år fångades från fiskets början om hösten 1872 till sommaren 1873 16,900 tunnor. Öfriga åren har fisket icke ens kunnat underhålla krokfisket med agn.

Skarpsillfisket har deremot, utom år 1875, lemnat ett jemförelsevis godt resultat, och derigenom att fångsten användts till beredning af kryddsill och anjovis lemnat såväl fiskaren som fabrikanten stor förtjänst. Svensk anjovis är nu en lättsåld utförselvara, i synnerhet i Europas norra och östra länder. Redan år 1873 uppgick tillverkningen till 400,000 kronors värde och understiger numera ej, såvida tillgång på skarpsill icke felas, $\frac{1}{2}$ million om året. Vid tillfälle af ringa fiske införskrifves kryddad brissling från Norge och undergår en sista behandling hos härvarande fabrikanter samt sprides i marknaden i små bleckkärl.

d) *Makrillfisket*: Vid detta fiske användes nu mera hufvudsakligen garn, hvarigenom utbytet ökats. Makrillrommen uppköpes af norrmän till 32—40 kr. tunnan för de franska sardin-fiskerier och en stor del af fångsten afsättes äfven till Norge för vidare försändning på is till England. Till Norge afyttras också hälften af all den makrill som saltas. Konserverad makrill i olja har under de sista åren vunnit anseende som handelsartikel och 4 à 6,000 lådor hafva de tvenne sista åren tillverkats uti Grebbestad. Makrillfiskena tyckas likasom sillfiskena vara periodiska, och nådde i Skagerack sin höjd år 1871, men hafva sedan småningom nedgått med hvarje år.

e) *Hummer- och ostronfisket* befinnes uti ett stadigt tillbakagående. Hummerfisket möjligen till följd af för hårdt fiskande, men äfven därför att nu varande fredningslag hvarken skyddar dess fortplantning eller det unga djuret. Ökad afsättning till stegradt pris medför ökad antal fiskare och hummertinor, hvaran någon särdeles minskning uti det fiskade antalet icke förmärkts, men tydligt är att tillgången på stor hummer årligen aftager. Den engelska hummerhandeln har upphört med år 1873, då den icke kunde bestå konkurrensen med handeln på Berlin, dit öfver Fredrikshamn en stor del af fångsten afgår (år 1874 på 2:ne månader 12,200 r). Svenska hummerhandlare segla med hummern lefvande till Fredrikshamn, der den förvaras i

sumpar för att efter requisition afsändas till Tyskland och ankommer vanligen lefvande till ort och ställe.

Ostronfisket lider icke af öfverfiskning, snarare tvärtom, ty en icke ringa orsak till detta fiskes nedgående är att söka uti det hinder, som strandegarne lägga mot fiskarens yrke. Äfvenledes och till dels en följd häraf är fisket så besvärligt och litet lönande, att man icke bryr sig om detsamma.

Strandfisket idkas fortfarande såsom binäring af torpare och backstuguhjon vid de många fjordarne. Detta fiske bedrefs förr nästan uteslutande med små notar och med krok, men nu alltmera med garn. Fisket är icke så lönande, som det kunde vara samt lider af förbud och rätttegångar från strandegarnes sida. Afkastningen har dock ökats genom bättre fiskemetoder och större afsättning. De smärre notarne äro genom Nådiga brefvet den 19 Juni 1872 förbjudna, men genom Nådigt beslut den 14 Februari 1874 har uppskof med tillämpningen beviljats till år 1878.

I efterföljande tab. Litt. I. redogöres för hafsfiskets särskilda grenar under perioden.

För hafsfiskets öfvervakande är anställd en särskild af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnad tillsyningsman, för hvilken arvodet utgör 2,000 kronor årligen. Något annat statsanslag utgår numera icke till de bohuslänska fiskerier.

Tab. Litt. I.

Göteborgs och Bohus läns hafsfiske, åren 1871—1875.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
<i>Storfisket:</i>					
Fartyg af 40 tons och deröfver	63	65	70	72	70
» » 20 till 40 tons	63	48	39	40	33
» » 10 » 20 »	—	—	—	—	68
Manskap	1,226	1,163	1,127	1,181	1,509
Fångstens värde, kronor	565,283	523,322	653,445	684,782	850,782
<i>Vinterfisket:</i>					
Båtar mellan 5—10 tons	443	347	387	527	578
Manskap	1,415	1,215	1,269	1,845	1,888
Fångstens värde, kronor	75,275	86,984	116,869	267,672	258,529
<i>Sillfisket:</i>					
Fångst: Sill	9,750	3,975	16,900	3,715	110
» Skarpsill	6,220	10,720	6,990	4,882	1,482
Fångstens värde, kronor	88,847	97,940	190,280	89,326	62,737
<i>Makrillfisket:</i>					
Båtar emellan 10—20 tons	351	336	332	381	313
Manskap	1,378	1,261	1,271	1,465	1,280
Fångst	4,267,700	937,780	1,813,400	2,336,600	1,267,440
Fångstens värde, kronor	352,030	102,215	239,022	242,672	139,305
<i>Hummerfisket:</i>					
Fiskare	1,166	1,149	1,181	1,168	1,410
Fångst	322,500	279,500	268,600	284,700	239,982
Fångstens värde, kronor	79,550	81,259	114,800	142,350	105,091
<i>Ostronfisket:</i>					
Fångst	1,056	623	585	511	427
Fångstens värde, kronor	16,609	10,453	10,460	10,220	7,658
Hafsfiskets värde, kronor	1,177,914	902,173	1,324,876	1,437,022	1,424,402

Den i förra berättelsen omnämnda nybildade assurancesförening ibland fiskare, benämnd "Göteborgs och Bohus läns fiskareförening" har med ökad intresse omfattats, och hänvisas rörande densamma till här efteråt (sid. 20) intagna tab. Litt. L.

Under de fem första åren af sin tillvaro åtnjöt denna förening ett statsbidrag af 1,500 kronor årligen, men med år 1875 har detta upphört. Deremot lemnar dels länets hushållningssällskap, dels "fonden för förbättring af skärgårds- och kustallmogens ställning" årliga bidrag, eller med respektive 1,500 och 1,000 kronor, hvarmed delegarnes tillskott för fullgörandet af föreningens förbindelser kunnat minskas.

Dessa bidrag hafva utgjort: för bankfiskefartygen från 2 till 5 proc. och för makrillfiskarne från 2 till 3 proc. af försäkringsvärdet å fartyg och redskap. Styrelsen, som har sitt säte i Lysekil, erhåller icke någon ersättning, utan utgöres administrationskostnaden endast af kontorshyra, lön till kamreren samt reseersättningar till besigtningmän. Hushållningssällskapets anslag är afsedt för bildande af en reservfond.

Beträffande *sötvattensfisket*, hvilket, helst i jemförelse med hafs fisket, är af en mycket underordnad betydelse, ammärkes, att *laxfisket* vid Göta elf och Nordre elf, som fortfarande bedrivs på det år 1869 införda sätt med bottengarn, har icke minskats, utan till och med sista året lemnat ökad behållning. Laxodlingen vid Lilla Edet, anlagd år 1871 af hushållningssällskapet, har årligen utsläppt 150—200,000 laxyngel.

Uti Qviströmselven har fisket deremot till följd af öfverständig kungsådra och andra skadliga åtgöranden förminskats.

År 1873 utfärdades förnyad fredningsstadga för fiskerier i Göta elf.

Hushållningssällskapets utgifter under femårsperioden för fiskerier, såväl hafs- som sötvattensfiskerna hafva utgjort 32,009 kronor 90 öre, hvarmed blifvit bestridda bland annat arvoden till 10 i skärgården anställde uppsyningsmän, de veten-

skapliga undersökningarna om djurlifvet å bankarne utanför kusten, hvilka åren 1871 och 1872 voro uppdragna åt docenterna Ljungman och Lindahl, dels äfven kostnader för utställningar af fiskeprodukter från länet vid utställningar i Moskwa år 1872, i Berlin och Wien 1873 samt i Wiborg 1875.

Till lån för utrustande af fartyg för storsjöfiske, hvilka under 3 år innehafvas räntefria, har hushållningssällskapet under perioden utlemnat 28,000 kronor. Dylika lån hafva äfven utlemnats från förut omnämnda "fond för skärgårdens upphjelpande" till belopp af 10,500 kronor.

Fiskaredistriktens ställning i ekonomiskt hänseende är i allmänhet mycket god, och samma omdöme kan äfven lemnas i öfrigt, då sällan eller aldrig brott eller oordningar förekomma å fisklägena. Å intet sådant finnes bränvinsförsäljning.

Bränvinstillverkningen har under perioden utförts: under de 4 första åren vid 2 och under det sista året vid tre brännerier, vid det sist tillkomna i förbindelse med *pressjästtillverkning*. Antalet tillverkade kannor äfvensom derfor erlagda tillverkningsafgifter framgår af följande tabell:

	Tillverkning.	Afgift.	
	Kannor.	Kronor.	
År 1871: 2 brännerier	108,306,5	82,621	65
» 1872: 2 »	134,746,3	107,797	04
» 1873: 2 »	135,328,4	108,262	72
» 1874: 2 »	167,936,0	134,348	80
» 1875: 3 »	205,798,3	164,638	64
Summa	752,115,5	597,668	85

År 1875 drevos 7 stycken destilleringsverk, hvaraf 6 i Göteborg och 1 i Uddevalla.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

Tab. N:o 8. Enligt kronofogdarnes uppgifter har bilagde tab. N:o 8 öfver de *allmänna vägarnes* längd blifvit sammandragen. Den kan emellertid icke anses fullt tillförlitlig, då dels vägarne icke på långliga tider blifvit uppmätta, dels mycken osäkerhet råder och måste råda i hvad som rätteligen bör förstås med landsväg, häradsväg eller sockenväg. I allmänhet äro landsvägarne lättkörda och godt underhållna, men härads- och sockenvägarne ofta krokiga och besvärade af svåra backar. Der passande grus till väglagning saknas, användes mer och mer sönderslagen sten.

Bland under perioden utförda vägförbättringar märkas:

1:o). *Bron öfver Göta Elf* emellan Göteborg och Hisingen, anlagd af ett enskildt bolag, utan statsbidrag, för en kostnad af omkring 300,000 kronor. Bron öppnades för trafik den 1 December 1874 mot afgift af de trafikerande i enlighet med Nädigt fastställd taxa;

2:o). *Allmänna landsvägen* emellan *Kyrkoby, Smedseröd* och *Herrgusseröd*, samt emellan *Strandnorum* och *Näsås* i Inlands fögderi. Dessa vägar skola vara färdiga år 1877 och hafva häradsboarne i statsanslag erhållit 28,000 kronor.

3:o). *Vägen till Rörtångens lastageplats* i Solberga socken och Inlands fögderi, för hvilken kostnaden 1,063 kronor bestridts af häradsboarne;

4:o). *Vägen genom Krokstads och Hede* socknar af Sunnervikens fögderi för borttagande af flere svåra backar. För omläggningen, som var färdig i Oktober 1875, har erhållits statsbidrag 7,300 kronor;

5:o). *Vägen emellan Öfverby i Herrestads och Oxevik i Dragsmarks* socknar af Sunnervikens fögderi, med statsanslag af 13,400 kronor;

6:o). *A allmänna landsvägen genom Herrestads socken* i nyssnämnda fögderi hafva på härads bekostnad sprängning och utgräfning af en backe egt rum;

7:o). *Riså bro* å landsvägen på gränsen emellan Lane härad och Elfsborgs län, har blifvit ombyggd af sten; och

8:o). Inom *Tanums* och *Lurs* socknar af Norrvikens fögderi hafva åtskilliga dels härads-, dels socknevägar, till en sammanlagd längd af omkring 4,3 mil blifvit på härads bekostnad förbättrade för ett belopp af 7,500 kronor.

Vägpenningar uppbäras endast å chaussén emellan Göteborg och Mölndal; enligt hvad förut är nämndt erlägges *broavgift* vid passerandet af bron emellan Göteborg och Hisingen.

Vid 1875 års utgång funnos 94 *gästgifverin*, deraf 48 med skjutsningen upplåten på entreprenad, 29 *båtskjutsstationer* och 11 *färjinnrättningar*.

Till följd af de båda jernvägarne *Vestra stambanan* och *Uddevalla—Herrljunga* banan, hvilka sammanbinda länets båda förnämsta städer med det öfriga landet, och de talrika *ångbåtar*, som trafikera Göta elfv och underhålla förbindelsen sjöledes med de viktigaste hamnar inom riket, Norge och utlandet, är de landväga resandes antal ringa och gästgifverin finnas, der ingen häst utgått under hela året. Endast om vintern anlitas skjutsinrättningarna något mera. Från några orter klagas emellertid öfver att ett mot förut ovanligt och ökad hästantal utgått för befordrande af kringresande s. k. *probenreuter*.

Endast två *kanaler* — *Ströms* kanal förbi Göta elfs fall vid Lilla Edet och *Albrektsunds* kanal vid Marstrand — finnas, den senare anlagd på statens bekostnad.

Med understöd af statsmedel har år 1871 upprensning skett af segelleden innanför Hjertön.

Sedan vid 1873 års riksdag statsanslag till ett belopp af högst 125,000 kronor beviljats för upprensning och kanalisering af farleden från Uddevalla till hafvet genom Björn- och Malösund, har detta arbete af staden påbörjats under loppet af år 1874 och fortgått på sätt närmare redogöres här nedan i den särskilda berättelsen om nämnde stad.

Postkontor finnas i städerna Göteborg och Uddevalla samt *postexpeditioner* i Kungälf, Marstrand, Strömstad, Lysekil, Qviström och Fjellbacka. Efter kronobrefbäringens afskaffande år 1873 upprättades efter hand *poststationer*, så att vid 1875 års slut funnos 56 sådana.

Elektriska telegrafstationer finnas i Göteborg, Marstrand, Kungälf, Uddevalla, Munkedal, Lysekil, Fjellbacka och Strömstad. *Optisk telegraf* finnes emellan *Nya Varfvet* vid Göteborg och *Vinga* fyrstation.

Öfver rörelsen vid de elektriska stationerna år 1875 hänvisas till efterstående tabell:

	Afsända telegram.			Ankomna telegram.			Porto. Kronor.
	In-rikes.	Ut-rikes.	Sum-ma.	In-rikes.	Ut-rikes.	Sum-ma.	
Göteborg	52,992	32,133	85,125	61,754	35,117	96,871	241,398 22
Uddevalla	5,193	1,341	6,534	5,149	1,584	6,733	13,685 49
Lysekil	3,837	578	4,415	3,514	805	4,319	7,650 01
Strömstad	2,588	720	3,308	2,394	726	3,120	5,379 45
Marstrand	1,938	161	2,099	1,688	197	1,885	2,979 87
Fjellbacka	980	176	1,156	796	208	1,004	2,024 36
Munkedal	578	104	682	595	105	700	903 96
Kungälf	316	11	327	404	18	422	419 17

Tab. N:o 9 a. *Sjöfart* idkas i stor utsträckning inom hela skärgården, dels inrikes, dels utrikes. Kustfarten med segelfartyg har väl minskats till följd af de många ångbåtar, som befara kusten, men sjöfarten på Östersjön och Nordsjön deremot ökats. Förutom med de fartyg, som årligen byggas vid varfven inom länet, ökas länets handelsflotta med fartyg, som af de talrika rederien

inköpas från andra delar af riket och från utlandet. Vid periodens slut voro i länet hemmahörande 885 fartyg af 148,085 tons dräktighet, deraf 348 fartyg om 94,282 tons hörde till städerna och 537 fartyg om 53,803 tons landet. Fartyg och båtar af 10 tons och derutöfver, använda endast till inrikes sjöfart och tillhörande personer å landsbygden, utgjorde ett antal af 240 st. om 11,147 tons dräktighet, med derå anställda 240 skeppare och 1,087 mans besättning. Tab. N:o 9 a innehåller föreskrifna uppgifter rörande sjöfarten för såväl städerna som landet.

I afseende å *ångfartygsflottan* meddelas uppgifter derom under de städer, dit fartygen höra.

Rörande *lots- och fyrväsendet* inom länet har Chefen för vestra lotsdistriktet meddelat följande uppgifter:

»*Lots- och fyrrpersonalen* inom länet utgjordes den 31 December 1875 af 197 effektive, af hvilka 4 tillhörde distrikts- och fördelningscheffsbefälet; 18 underbefälet, nemligen 10 lotsåldermän och 8 fyrmästare; 155 lotsbetjeningen, nemligen 116 lotsar, 35 lotslärlingar och 4 extra lotsar; samt 20 fyrbetjeningen, nemligen 10 fyrvaktare och 10 fyrbiträden. Under perioden i fråga hafva 32,366 lotsningar blifvit verkställda, för hvilka, efter afdrag af ersättning för hemvägskost, influtit 575,548 kronor 11 öre, hvaraf belöper sig på:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Summa.
Göteborgs fördelning...	76,103 92	86,448 81	89,679 89	101,721 96	98,812 70	452,767 28
Marstrands fördelning...	21,504 73	20,662 74	19,848 48	21,099 27	17,139 06	100,254 28
Strömstads fördelning...	5,027 17	4,591 13	3,694 10	4,253 01	4,961 14	22,526 55
Summa kr.	102,635 82	111,702 68	113,222 47	127,074 24	120,912 90	575,548 11

En ny *lotsplats* har inrättats å *Grönskären* utanför Kyrkosund, och har fördenskull i tvenne sund bygts fördämningar, för bildandet af båthamn, hvarjemte tvenne lotsboningshus blifvit uppförda på den så kallade Altarholmen af nämnda skär. Den nya *lotsplatsen* har blifvit tilldelad en raketapparat för räddning af skeppsbrutne.

Lotsbåtar: af lotsverket underhållas 3 jakter, afsedda för distriktschefen och lotsfördelningscheferne, samt 18 st. däckade lotsbåtar, stationerade vid ett lika stort antal lotsplatser. Af lotsbåtarna hafva 5 st. nya anskaffats i stället för sådana som blifvit kasserade. Förutom nämnda lotsbåtar finnes ett större antal, såväl däckade som öppna, i lotstjensten använde båtar, hvilka egas och underhållas af lotsarne.

Nya *säkerhetsanstalter* för sjöfartens underlättande hafva under femårsperioden tillkommit:

vid *Vinga* fyrinrättning, en signalställning med glob, för att dermed signalera att lots finnes eller är under utsegling;

vid *Pater Nosters* fyrinrättning, en ny större klocka med klämtverk — i stället för en äldre mindre sådan — för klämtning under tjocka;

vid *Måseskärs* fyrinrättning, 2 st. sexpundiga kanoner med tillbehör, för att dermed affyra signalkott under tjocka;

10 st. större och mindre stenkummel;

10 st. större och mindre flytande sjömärken;

4 st. större och mindre stångmärken; och

12 st. prickar i den nya farleden innanför Hjertön.

Förutom de årligen förekommande mindre reparations- och underhållsarbetena hafva några större sådana utförts, nemligen: reparation af Käsö torn, Torrboskärs stångmärke af trä ersatt med ett nytt af jern samt ombyggnad af ett större stenkummel.»

Afsättningen af landtmannaprodukter underlättas genom de bekväma och billiga sjökommunikationerna, och är i städerna och, om sommaren vid de många badorterna, liflig. Från norra delen af länet eger en liflig förbindelse rum med Norge, synnerligast Fredrikshald och Fredriksstad, der smör, ost, ägg, kreatur och skogsprodukter alltid röna efterfrågan och der landtmannen förser sig med åtskilliga sina förnödenheter.

Tab. N:o 9 b. *Handlande på landet*, som idka grosshandel eller försälja varor i bod, utgjorde 1875 ett antal af 328, deraf 18 qvinnor. Såsom biträden hos dem voro anställda 174 personer, deraf 17 qvinnor. Den erlagda bevillningen för denna handel belöpte sig till 1,768 kronor 10 öre, eller i medeltal endast kronor 5,35 för hvarje handlande. Förmänen att genom den rikliga tillgången på landthandlande kunna förse sig med sina förnödenheter motväges alltför ofta af den frestelse handelsbodens närhet innehar, helst för de yngre personerna, att med anlitan af den villigt lemnade långa krediten förse sig med onyttigt kram af vanligen dålig beskaffenhet. I afsättningen af dylikt kram konkurrera kringvandrande polska och tyska judar.

Handtverkerien å landet befinna sig i en ännu mera tynande ställning än i städerna, sedan allmogen börjat vänja sig vid att använda i städerna eller i handelsbodarne å landet inköpta färdigsydda persedlar. Tab. N:o 7 b innehåller dels de af kronofogdarne lemnade uppgifter om handtverkerien å landet och dels de af magistraterna insända rörande dylika i städerna.

Endast 4 *marknader* hållas i länet, deraf 2 i Kungälf och 1 i Uddevalla och 1 (kreatursmarknad) å Sanden nära Qviström. *Torgdag*ar för försäljning af *fiskvaror* hållas hvarje höst i Göteborg, Uddevalla och Lysekil. En dylik försäljningsdag för *allmogeväfnader* mest från Halland och Mark är anordnad i Göteborg hvarje år i Augusti månad.

Försäljning af bränvin har under år 1875 bedrifvits vid 89 *utskänkings-* och 40 *utminuteringsställen*, hvarförutom sådan försäljning för kortare tid varit medgifven åt restauratörer å ångfartyg, badinrättningar m. fl. till ett antal af 32, allt på sätt vidstående tabell närmare utvisar. Utskänkingsställen ha

från 1874 minskats med 3, deraf 1 å landet och 2 i städerna, hvaremot utminuteringsställen ökats å landet med 1, men minskats i städerna med 32 stycken. Den beskattade kvantiteten bränvin har emellertid, oaktadt minskningen i antalet försäljningsställen och till följd af att handeln med bränvin i Göteborg och Uddevalla utöfvas, på sätt förut är omnämndt, af bolag, ökats från 524,211²/₃ kannor år 1870 till 1,482,870 kannor, och hafva afgifterna för utskänkning och utminuterung jemte vinstmedlen under försäljningsåret 1875—1876 uppgått till 860,893 kronor 64 öre, hvaraf endast för Göteborg 730,632 kronor 71 öre.

Af bränvinsmedeln har länets hushållningssällskap uppburit följande belopp, nemligen:

år 1871	kronor	65,835,29.
» 1872	»	67,359,01.
» 1873	»	87,590,94.
» 1874	»	102,058,19.
» 1875	»	147,155,44.

Bränvinsförsäljningen.

	Utskänkingsställen.		Utminuteringsställen.	
	Antal.	Taxerad försäljningskvantitet.	Antal.	Taxerad försäljningskvantitet.
		Kannor.		Kannor.
Å landsbygden	9	14,300	2	1,605
I städerna.				
Göteborg	67	512,200	20	762,351
Kungälf	3	4,501	2	20,615
Marstrand	1	1,250	1	8,000
Uddevalla	4	21,200	9	88,000
Strömstad	5	15,300	6	14,500
Summa	89	568,751	40	895,071
Utskänkingsrätt för kortare tid genom särskilda resolutioner medgifven åt restauratörer å ångfartyg, badinrättningar m. fl.	32	19,048	—	—

5. Kameralförhållanden.

Under den tid, som denna underdåniga berättelse omfattar, har inom detta län icke något hemman kommit i ödesmål och icke heller har genom skattläggning länets hemmantal blifvit ökad. Genom försäljning till skatte af tillsammans 2¹⁵⁷/₁₄₄ mantal har en minskning i kronohemman uppkommit med detta mantal, hvarmed följaktligen skattehemman ökats. Afsöndringar med af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställd afgäld hafva för all tid beviljats till ett antal af 65 stycken, afsedda hufvudsakligen för bostad-platser och fabriksanläggningar.

Tab. N:o 10. Tab. N:o 10 innehåller föreskrifna uppgifter om *hemman* och *jordlägenheter* i länet.

Tab. N:o 11. Rörande *skiftesverket* hänvisas till bilagde tab. N:o 11. För de *utflyttningar*, som verkställda skiften föranledt, hafva understöd af allmänna medel under åren 1871—1875 utanordnats

med 862 kronor 50 öre; varande härigenom beloppet af de statsanslag som länet för detta ändamål erhållit, sammanlagdt ökad till 212,706 kronor 2 öre.

Vid 1875 års slut voro uti länet anställda en förste landtmätare och 7 kommissionslandtmätare.

Rörande *kronouppbörden* återopas bilagde tab. N:o 12. Tab. N:o 12.

Grundrätten, som inom Askims och Säfvedals samt Hisings härad utgått i räntepersedlarne penningar, spanmål af råg, korn och hafre samt smör med lösen efter medelmarkegångspris, har i tillämpning af Kungl. förordningen den 23 Juli 1869 blifvit omsatt i penningar efter beräkning af medelvärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års markegångspris, att med detta värde från och med år 1871 och framgent utgöras, med undantag dock för de Göteborgs stad inom Säfvedals härad

anslagna hemman, hvilkas räntor fortfarande betalas efter ett derför bestämdt särskildt lösningspris. Inom öfriga delen af länet utgöres grundräntan fortfarande blott med det penningsvärde, som i jordeboken utföres. Beträffande kronotonden, hvilken förut varit bestämd i spannmålsorten korn för hela länet, har för den delen deraf, som utgått med lösen efter markegångspris, enahanda förändring i afseende å densammans utgörande egt rum, som här förut är angifven rörande grundräntan. Deremot är för den delen af kronotonden, som utgått efter derför en gång för alla bestämdt pris, samma sätt för densammans utgörande fortfarande bibehållet. *Kronoskjuts* och *inqrartering* betunga nästan uteslutande hemmanen i södra delen af länet, hvar emot hela Norrviken samt Orusts och Tjörns fögderin faktiskt äro så godt som derifrån befriade, enär fråga om dessa oneras utgörande sällan eller aldrig förekommer. *Väghållningen* är i länets mellersta del mest betungande genom de betydliga afstånd en stor del väghållningsskyldiga hemman hafva till sina väglotter. Snöskottningens tunga är beroende af vintrarnes beskaffenhet och derför stundom mera besvärlig, stundom ingen.

Länet har följande *indelningar* för försvarsverket:

1:o till det från kavalleri afsutna *Bohusläns* infanteriregemente 904 nummer, hvaraf 802 effektiva;

2:o till *Elfsborgs regemente*: a) 9 soldatrotar; b) en vid ny ordinarie rotering tillkommen soldatrote, jemte $\frac{1}{4}$ rote i spridda rotedelar; c) 2 vid extra rotering tillkomna rotar;

3:o till *Vestgöta regemente* ett rusthållsnummer;

4:o till *Göteborgs stad* anslagna 44 rotar af Säfvedals härad, för utgörande af effektiva stadsvaktssoldater;

5:o för *sjöförsvaret*: a) 2 kompanin roterade båtsmän, om tillsammans 477 nummer utom 90 under fredstid vakanta nummer för städerna, och för hvilka vakansafgift erlägges; b) vid tillökt

ordinarie rotering tillkomna 33 nummer jemte $11\frac{1}{2}$ mantal i spridda rotedelar för landet och en rote jemte $\frac{3}{4}$ mantal i spridda rotedelar för städerna, och för hvilka vakansafgift äfven utgöres. Här förutom har, sedan genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref af den 19 Augusti 1870, den posthemmanen inom länet åliggande skyldighet att biträda med de allmänna posternas fortskaffande med samma års utgång upphört, mot åliggande för dem att i stället utgöra rotering, dessa hemman, innefattande ett sammanlagdt hemmantal af $15\frac{1}{2}$ mantal, blifvit roterade, å infanteriet och *Elfsborgs regemente* för $\frac{1}{2}$ och å båtsmanshållet för $5\frac{1}{2}$ rotomantal, med skyldighet af vakansafgifts erläggande från och med år 1871.

I jemnbredd med ökade arbetspris hafva äfven rekryternas fordringar stigit i synnerhet inom södra bataljonen af regementet, der exempel finnas på, att städja blifvit betald med ända till 500 kronor. Vakansafgiften för soldat- och båtsmansrote har under perioden erlagts med följande belopp:

	Soldatrote.	Båtsmansrote.
År 1871	121,37.	103,25.
» 1872	115,00.	99,90.
» 1873	128,07.	106,42.
» 1874	178,30.	154,56.
» 1875	191,07.	125,64.

Vid 1870 års slut hade af vederbörande *löneregleringsnämnd* uppgjorda förslag till reglering af *presterskapets löneinkomster* vunnit Nådig fastställelse för 16 pastorat. Under denna femårsperiod har sedan fastställelse meddelats för ytterligare 12 pastorat, nemligen: 1871 för *Foss* och *Tegnoby*, 1872 för *Skee*, *Uddevalle*, *Lundby*, *Kungelf* och *Marstrand*; 1873 för *Myckleby* och *Forsälla*, 1874 för *Skredsvik* och 1875 för *Hjertum* och *Solberga*, hvarefter endast 4 pastorat återstode oreglerade.

6. Politi.

Folkskoleväsendet inom länet har gjort betydliga och glädjande framsteg, om också det ej kan nekas, att åtskilliga både inre och yttre brister ännu förefinnas. Rörande folkskoleväsendet i Göteborg, hvilken stad, jemlikt Kungl. brefvet den 11 Dec. 1857 utgör särskildt folkskoledistrikt, redogöres särskildt i den längre fram intagna berättelse om denna stad. Beträffande åter folkskoleväsendet i öfriga städer och i länet torde följande förtejnena att antöras.

I förra berättelsen omnämndes, att länet var fördeladt i 2:ne inspektionsdistrikt. Sedan den ene folkskoleinspektören C. A. Rydberg redan år 1872 aflidit efter att i endast fyra år hafva fått verka för folkskolan, förenades åter båda distrikten, och utgör länet således ett inspektionsdistrikt, innefattande 91 församlingar och 89 skoldistrikt. 3:ne distrikt bestå af 2 församlingar hvardera, nemligen Rönängs och Klädesholmens, Svenneby och Bottna, Näsinge och Lommelands, samt 1 församling, Björlanda, är delad i 2 skoldistrikt.

Småskolornas antal, hvilket år 1870 utgjorde 161 st., uppgick vid 1875 års slut till 199 och har således under perioden ökats med ej mindre än 38 st. Af dessa voro 36 fasta och 163 flyttande emellan från 2 till 6 rotar. Då emellertid endast

en småskola flyttar emellan 6 rotar och 9 emellan 5, är medeltalet för hvarje skola 2,8 rotar.

Folkskolorna utgöra 149, deraf 82 fasta och 67 flyttande, och har således under perioden antalet af folkskolor ökats med 26 st., deraf 19 fasta. De flyttande skolorna hafva i medeltal hvarje 3 rotar.

Egentliga *försättningskolor* finnas icke inom länet, men meddela folkskolelärarne i 25 distrikt med tillsammans 40 skolor undervisning äfven åt de barn, som från folkskolan utgått. I två distrikt hafva *af-ensskolor* varit anordnade.

Ehuru egentligen icke tillhörande folkskolorna torde dock här desto hellre kunna upptagas 7 st. af enskilde underhållna *fabriksskolor*, som dessa utan undantag skötas af lärare och lärarinnor i folk- och småskolorna. Till följd af den alltför knappa och oftast olämpliga tid, som är anslagen för undervisningen i dessa skolor, är denna ingalunda tillfredsställande.

Andra *enskilda skolor* och *uppföstringsanstalter* för folkets barn finnas flere inom detta län, och märkas deribland: *Gustafsborgs barnhus* vid Uddevalla, *Simmersvåds barnhus* vid Ljungskile, *Döfstumme-skolan* å Nya Varvet vid Göteborg, *Räddningsinstitutet för vanvårdade gossar* å Hisingen, *Holtermanska barn-*

hemmet i Fässberg, *Götiska förbundets skola* i Mölndal, samt 3:ne af lotsväsendet anordnade ambuleraende *lotsskolor*, förutom de i städerna särskildt angifna skolor.

Enligt meddelade pedagogiska uppgifter från skolråden funnos år 1875: barn inom skolåldern 31,137, af hvilka undervisades:

uti fasta folkskolor	6,871.
» flyttande d:o	8,433.
» småskolor	13,008.
» allmänt läroverk	186.
» enskild skola eller uppfostringsanstalt	415.
» hemmet	699.

hvaremot saknade undervisning

till följd af naturfel	88.
af annan anledning	1,437.

I afseende å de sistnämnda märkes dock, att till denna klass blifvit hänfödda äfven de barn, som af en eller annan anledning icke deltagit i den offentliga undervisningen under året, utan undervisats i hemmet eller annorledes, hvarom behörig anmälan dock icke skett för skolråden.

Skolgången är visserligen jemnare än för ett tiotal af år sedan, men lemna ännu mycket öfrigt att önska. Ej endast svåra terrain- och väderleksförhållanden äro härtill vållande, utan äfven brist på allvarlig och oafbruten tillsyn från skolrådets och föräldrarnes sida.

I *trägårdsskötsel* har undervisning lemnats vid 32 folkskolor och finnas för undervisningen ordnade eller bestämda trädgårds- och planteringsland vid omkring 40 skolor, de flesta af dessa anlagda med understöd af hushållningssällskapet.

Genom hushållningssällskapets bifall till en år 1873 för detsamma framlagd plan, afseende att efterhand införa i skolorna *undervisning i slöjd* och, såsom grundlag för densamma, *undervisning i ritning*, har under år 1875 sistnämnda undervisning kunnat meddelas i 18 skolor af folkskolelärare, som förut genomgått den kurs i ritundervisning, som särskildt för dem varit anordnad under åren 1873 och 1874 dels i Uddevalla, dels i Göteborg. *Slöjdundervisning* för gossar lemnas såväl vid ofvannämnda uppfostringsanstalter å Gustafsberg, Simmersröd, Nya Varfvet och Hisingen, som i *Silvanderska slöjdskolan* i Örgryte, så benämnd efter stiftaren, grosshandlanden Silvander i Göteborg, hvilken skola år 1875 öppnades till begagnande, men har hittills kunnat införas i endast 7 folkskolor på landet. Intresset för denna undervisning, som äfven ställes i närmaste samband med folkskolans öfriga undervisning och i allmänhet ledes af folkskolornas lärare, är emellertid synnerligt lifligt och visar sig äfven deruti, att vid flere af de under uppförande varande skolhusen särskild slöjdlokal inrättas. Snickeri, svarfning, smide, korg- och halmflätning samt i en skola bokbinderi hafva öfvats. För *flickor* har slöjdundervisning lemnats i tillsammans 75 s. k. syskolor, i hvilka omkring 3,000 barn, hufvudsakligen tillhörande den egentliga folkskolan, erhållit undervisning i sådana handarbeten, som för allmogens barn måste anses företrädesvis nödvändiga, såsom sömnad, stickning, lagning, namning m. m. Undervisningen har enligt regel meddelats af småskolornas och folkskolornas lärarinnor.

Vid länets folkskolor voro 1875 anställda:

125 lärare, deraf 123 examinerade;
24 lärarinnor, deraf 14 examinerade.

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1871—1875 Göteborgs och Bohus län.

(De 10 oexaminerade lärarinnorna hafva undervisat i ersättningskolor.)

Vid småskolorna:

19 lärare och 180 lärarinnor.

Största antalet af de senare hafva erhållit sin undervisning vid den af landstinget anordnade och i förra berättelsen omnämnda läroanstalt i Uddevalla för bildande af småskolelärarinnor, och hvilken, med till fyra månader om året ökad undervisningstid, under perioden fortgått.

Folkets ökade intresse för sina skolor har märkbarast ådaglagts genom de uppoffringar det underkastat sig, numera utan mycken strid, för åstadkommande af ändamålsenliga och prydliga skollokaler. Hushållningssällskapet har härvid räckt en hjälpsam hand, ity att det fortfarande lemna skolbyggnadslån på tioårig amortering och mot fem procents ränta. Under perioden hafva blifvit uppförda 60 skolhus och 13 äro under uppförande eller inredning, de flesta af dem fullt tillfredsställande. Äfven *skolmaterielen* har väsentligt förbättrats.

Den utveckling och de förbättringar länets folkskoleväsende under perioden rönt hafva väsentligen betingats af en nitisk inspektion och af det upplysta understöd denna viktiga angelägenhet fortfarande åtnjutit af landstinget och hushållningssällskapet. Sålunda har landstinget lemnat sin folkskolekomité för hvarje af åren 1871 och 1872 5,000 kronor och för åren 1873—1875 årligen 6,500 kronor. Samma anslagsbelopp hafva under dessa år lemnats af hushållningssällskapet, hvilket derutöfver anvisat dels årligen 500 kronor för anskaffande af materiel, hufvudsakligen för undervisning i naturkunnighet, dels från och med 1873 hvad som erfordrats för undervisningen i ritning och slöjd samt derför nödig materiel. De af nämnda komité under perioden bestridda utgifter hafva varit följande:

År 1871:

Inspektors arvode	kr. 3,000,00.	
Understöd till småskolor	» 5,705,00.	
Till församlingar för nit om skolväsendet	» 600,00.	
Undervisningsmateriel	» 600,00.	9,905,00.

År 1872:

Inspektors arvode	kr. 3,000,00.	
Understöd till småskolor	» 5,580,00.	
Småskolelärarinneseminarier	» 1,762,92.	10,342,92.

År 1873:

Inspektors arvode	kr. 3,000,00.	
Understöd till småskolor	» 4,800,00.	
Småskolelärarinneseminarier	» 2,222,00.	
Till församlingar för nit om skolväsendet	» 432,00.	
För rit- och slöjdundervisningen	» 2,204,05.	12,658,05.

År 1874:

Inspektors arvode	kr. 3,000,00.	
Understöd till småskolor	» 6,000,00.	
Till församlingar för nit om skolväsendet	» 325,00.	
Undervisningsmateriel	» 1,260,54.	
Rit- och slöjdundervisningen	» 3,689,87.	
Diverse	» 8,47.	14,283,88.

År 1875:

Inspektors arvode	kr. 3,000,00.
Understöd till småskolorna	» 6,210,00.
Småskoleläraryrkesseminariet	» 2,500,00.
Till församlingar för nit om skolväsendet	» 250,00.
Undervisningsmateriel	» 1,849,82.
Rit- och slöjdundervisningen	» 3,347,48. 17,157,30.
Utgörande således landstingets och hushållningssällskapets utgifter för folkskoleväsendet samt rit- och slöjdundervisningen under perioden tillsammans	kr. 64,347,15.

Medelst bidrag af dels enskilde personer, dels hushållningssällskapet har en *folkhögskola* för länet blifvit upprättad på Bethala nära Göteborg. Skolan öppnades den 1 November 1875 med 2 lärare och 29 lärjungar.

Af *sockenbibliotek* finnas 38 st. i följande församlingar, neml. Örgryte, Partiled, HARRYDA, FÄSSBERG, ASKIM, LUNDBY, TUFVE, TORSLANDA, SÄFVE, BACKA, BJÖRLANDA, KUNGELF, KAREBY, HARESTAD, LYCKE, MARSTRAND, HJERTUM, VESTERLANDA, BÄFVE, NORRA RYR, HERRESTAD, STENKYRKA, RÖNNÄNG och KLÄDESHOLMEN, MORLANDA, TEGNEBY, RÖRA, STALA, FOSS, HÅBY, SVARTEBERG, TOSSENE, ASKUM, KUNGSHAMN, KROKSTAD, TANUM, SKEE, STRÖMSTAD och NAFVERSTAD. De innehålla omkring 7,000 volymer af dels andligt, dels verldsligt innehåll. Böcker af religiöst eller historiskt innehåll synas vara mest lästa.

Ny kyrka har uppförts i Norra Ryrs församling.

Vid länets af landstinget underhållna *sjukvårdsinrättningar* med tillsammans 150 sängar hafva vårdats:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Å länslasarettet och kurhuset i Uddevalla	551	487	508	550	524
» länsjukhuset i Kungelf	188	160	158	152	195
» d:o i Strömstad	109	102	106	94	100

Anställda voro år 1875: vid länslasarettet och kurhuset i *Uddevalla*: 1 läkare, 1 biträdande läkare, 1 predikant, 1 syssloman, 1 öfversjuksköterska samt nödig betjening.

I *Kungelf*: 1 läkare, 1 syssloman.

I *Strömstad*: 1 läkare, 1 syssloman.

Utgifterna för sjukvården belöpte sig till:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
	K r o n o r.				
I Uddevalla	20,442 04	23,094 51	26,404 50	32,522 35	31,722 39
» Kungelf	10,217 80	11,399 16	12,635 86	13,177 50	13,625 06
» Strömstad	6,381 42	5,463 28	6,327 27	7,119 34	10,597 36

Kurhusafgiften har utgått med 25 öre samt en särskild lasarettafgift varit påförd hvarje person inom landstingsområdet, som erlagt mantalspenningar, med 10 öre under åren 1871, 1872 och 1873. Från och med år 1874 har i stället för dessa afgifter, sjukvårdsafgift enligt Kungl. kungörelsen den 26 Aug. 1873 utgått med 50 öre af man och 25 öre af kvinna.

I fabriksbyn *Mölnådal*, $\frac{3}{4}$ mil från Göteborg, finnes ett af enskilde upprättadt och underhållet sjukhus, vid hvilket sjukvården bestrides af den der boende distriktsläkaren.

Göteborgs nya hospital, beläget på Hisingen å hemmanet Storehagen i Backa socken, $\frac{1}{2}$ mil från Göteborg, öppnades hösten 1872. Arbetet med grundläggningen af denna sjukvårdsanstalt påbörjades sommaren 1868, sedan Kungl. Maj:t genom beslut af den 14 Augusti 1867 gillat den föreslagna byggnadsplanen med dertill hörande ritningar, och afemnades hospitalet färdigt till afsyning i Augusti månad år 1872.

Fullständig beskrifning jemte plancher öfver hospitalsbyggnaderna, dessas anordning, inredning, gårdar och vattenreservoarer m. m. finnes intagen uti Öfverstyrelsens öfver hospitalen underdåniga berättelse för år 1873.

Anläggningskostnaden för hospitalet, innefattande inköp af jordområdet, byggnader, vägar och brobyggnad, reservoar och ledning för vatten, hägnader m. m., har uppgått till ett sammanräknadt belopp af 627,940 kronor 80 öre.

Sedan erforderlig och ny utredning af möbler och andra inventarier, beklädnadspersedlar, linne- och sängkläder m. m. för alla särskilda serviser blifvit anskaffad och nödig betjening antagen, blef hospitalet öppnadt för sjukas emottagande den 4 November 1872 och under denna och derpåföljande dag öfverflyttade dit samtliga patienter ifrån det gamla hospitalet. Kostnaden för utredningen utgjorde tillsammans 52,303 kronor 58 öre.

Invigning af denna nya sjukinrättning och dess kyrkosal försiggick den 28 November samma år.

Det antal sjuke, tillhörande endast 2:a och 3:e betalningsklasserna, som ansågs kunna på en gång rymmas inom hospitalet, var ifrån början beräknadt till 150, hälften af hvardera könet; men redan med 1874 års ingång kunde detta antal ökas med 10 nya platser, 5 män och 5 kvinnor; och kommer en ytterligare utvidgning med 10 nya sjukplatser att ega rum med början af år 1876, så att patientantalet kommer att uppgå till 170 — 85 män och 85 kvinnor — en nummerär, hvilken, hvad kubikinnehållet af sofrummen och utrymmet inom underafdelningarna för de stormande och orolige sjuke beträffar, icke torde kunna öfverskridas utan att inverka störande på sjukvården.

För upprätthållande af denna vård och ekonomien äro vid hospitalet anställda följande tjänstemän och betjening: 1 öfverläkare, 1 biträdande läkare, 1 predikant, 1 syssloman, 1 uppsyningsman och 1 föreständerska samt 8 sjukvaktare och 12 sjuksköterskor jemte 17 ekonomibetjening för skötsel af ångpannorna, verkstäder, trädgård samt för matlagning, tvätt o. s. v. Hvar och en af sjukvårdsbetjeningen har i medeltal att dagligen tillse omkring 8 sjuke.

Utspisningen sker medelst egen hushållning och matlagningen verkställes genom ångkokning. Medelkostnaden för utspisningen för hvarje sjuk för dag har varierat emellan 37 och 39 öre.

För att gifva de sjuke nödig sysselsättning och förströelse äro vid hospitalet anordnade verkstäder för snickare, målare, skräddare, skomakare och smed, hvilka förestås af i dessa yrken kunnige handverkare, hvarförutom arbetstillfällen för de manliga patienterna äfven är beredt, under den blidare årstiden, medelst planering och skötsel af å hospitalets jordområde under anläggning varande park och trädgårdar och under vintermånaderna genom sågning och huggning af veden. Å arbetslönerna inom kvinnoafdelningen hafva de lugna sjuka af hithörande kön full sysselsättning med sömnad, spånad, väfnad, strumpstickning och andra till kvinnoslöjden hörande arbeten, hvarjemte de biträda inom tvättstugan, köket och bagarestugan m. m.

Å de rymliga promenadgårdarne för de sjuke äro anlaggda gräsplaner med buskager och blomstergrupper, hvarförutom korridorer och matsalarne inom sjukafdelningarna prydas af vackra och tahriska krukväxter. Hospitalet eger en boksamling, som årligen tillökes genom inköp af passande böcker och tidskrifter. Vid jul, midsommar och andra högtider hafva enkla festtillställningar jemte extra förplägning anordnats för de sjuke.

Det antal sinnessjuka, som öfverflyttades ifrån gamla hospitalet, utgjorde 66, hälften män och hälften kvinnor. Under den återstående delen af samma år 1872 intogos ytterligare 50 sjuke, 29 män och 21 kvinnor, af hvilka 1 kvinna utgick såsom frisk, så att vid 1873 års ingång voro vid hospitalet kvarliggande 115 patienter, 62 af man- och 53 af kvinnokönet. Nedanstående tab. Litt. K utvisar sjukdomsförhållandet under åren 1873, 1874 och 1875.

Underhållsdagarne hafva uppgått till 51,109 för år 1873; 56,362 för år 1874 samt 57,790 för år 1875. Hvarje sjuk har sålunda under hvardera af dessa år vistats inom sjukinrättningen i resp. 242, 262 och 261 dagar. Omsättningen var också lifligast under året 1873.

Totalkostnaden för sjukvården har utgjort för år 1873: 66,952 kronor 19 öre; för år 1874: 80,060 kronor 55 öre samt för år 1875: 79,489 kronor 2 öre.

Fördelad på underhållsdagarne, erhålles såsom medelkostnad för hvarje vårdad sjuk:

År 1873: för dag 1 kr. 31 öre; för hela året 478 kr. 15 öre.
» 1874: » » 1 » 42 » » » 518 » 30 »
» 1875: » » 1 » 37 » » » 500 » 5 »

Den ökade kostnaden år 1874 berodde hufvudsakligen deraf, att utredning för 10 nya sjukplatser anskaffades.

Karantänsinrättningen å Kånsö. Utgifterna för denna inrättning hafva under omloppstiden år 1871—1875 bestigit sig till:

1871	kronor	15,052,07.
1872	»	13,993,34.
1873	»	14,931,98.
1874	»	15,561,81.
1875	»	15,200,71.

Summa kronor 74,739,91.

Dessa utgifter omfatta underhåll genom verkställda reparationer, inköp af erforderliga arbetsämnen, aflöningar, ved till

tjenstemännens bostäder, båtlegeersättning, skrifmateriel, besigtning- och diverse andra mera tillfälliga kostnader.

Enligt Kungl. brefvet den 3 Juni 1870 utgår det å rikstatsens sjätte hufvudtitel anvisade och i karantänsinrättningens särskilda utgiftsstater upptagna årliga förslagsanslag till inrättningens upprätthållande 15,850 kronor,

sålunda tillsammans af ofvannämnda fem år..... kr. 79,250,00. och då derifrån afgå kostnaderna under denna tid » 74,739,91.

uppkommer en besparing för statsverket af kr. 4,510,09. härledande sig hufvudsakligen från minskade reparationskostnader under ifrågavarande femårsperiod, ett förhållande som dock mera sällan torde visa ett liknande resultat, då arbetsbehöfven arta sig helt olika det ena året emot det andra.

Helsovården å landet bestrides af 6 provinsialläkare och 4 distriktsläkare, af hvilka den ene tillika är karantänsläkare å Kånsö. Städerna, med undantag af Göteborg, der 1 förste och 1 andre stadsläkare med 7 distriktsläkare äro anställda, hafva hvar sin stadsläkare.

Af barnmorskor funnos 1875 — Göteborg oberäknadt — endast 41 stycken. Vid 1870 års slut funnos 33 barnmorskor i länet och har således antalet visserligen något ökats, men flertalet af församlingarna å landet har ännu icke kommit till insigt om sin skyldighet att anskaffa barnmorskor, utan nöjer sig med »kloka gummor» eller s. k. helperskor.

Utom i städerna finnas apotek på Orust i Morlanda socken, vid Håby i Sunnerviken, i Tenum i Norrviken, i Lysekil och i Mölndal.

Nästan årligen upprättas något saltsjöbad vid kusten med eller utan läkarevård. De betydligaste badorterna äro: Marstrand, Gustafsberg vid Uddevalla, Lysekil och Strömstad, alla försedda med fullständiga anstalter för hafskuren, hvilken öfvervakas af anställda intendenten och läkare. Vid dessa kuranstalter uppgifvas badgästerna år 1875 till

i Marstrand	3,800.
Gustafsberg	569.
Lysekil	2,000.
och Strömstad	992.

men då vanligt är, att ett icke obetydligt antal personer begagnar baden utan att vederbörligen inskrifva sig, har antalet badgäster säkerligen varit större. Af öfriga badorter, vid hvilka tillfälle till läkarevård varit anordnad, hafva Stenungsön, Ljungskile, Fiskebäckskil, Henån och Grebbestad varit de mest besökta.

Tab. Litt. K.

Sjukvården vid Göteborgs nya hospital.

År	Qvarliggande från föregående år.		Intag under året.		Summa vårdade.		Utskrifne.										
							Tillfrisknade.		Procent tillfrisknade.	Förbättrade.		Oförbättrade och obotlige.		Döde.		Summa utskrifne.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.		m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
År 1873	62	53	55	41	117	94	21	14	16,6	5	2	6	—	11	4	43	20
	115		96		211		35			7		6		15		63	
» 1874	74	74	37	30	111	104	16	13	13,48	5	3	4	3	8	5	33	24
	148		67		215		29			8		7		13		57	
» 1875	78	80	36	27	114	107	12	10	9,95	12	7	6	7	3	5	33	29
	158		63		221		22			19		13		8		62	

En *länsdjurläkare* är stationerad i Göteborg. Af hushållnings-sällskapet äro anställda, såsom förut omnämmts, 8 st. djurläkare.

Rörande de i länet befintliga *bolag* för försäkring af åbyggnader och lösören meddelas uppgifter i följande 2:ne tabeller.

Länets allmänna brandstodsbolag.

Brandstodsår från den 14 Mars till den 14 Mars.	Ansvarighetsbelopp. Kronor.	Antal brand-skador.	Ersättningsbelopp. Kronor.	Uttaxerad bidrag pr 1,000 kronors ansvarighetsbelopp. Kronor.
1871—1872	13,705,110	12	10,462,25	2,50
1872—1873	12,184,660	9	8,928,75	2,00
1873—1874	11,011,610	7	23,800,66	1,60
1874—1875	11,333,750	7	7,038,33	1,40
1875—1876	11,718,760	4	16,548,75	1,30

Härads- och socknebrandstodsbolagen år 1875.

Bolagets namn.	Antal delegare.	Ansvarighetsbelopp i kronor.		
		Fastighet.	Lösören.	Summa.
Östra och Vestra Hisings härads...	—	—	—	4,746,403
Landvetters sockens enskilda.....	—	—	—	300,940
Härryda sockens d:o	—	—	—	290,205
Askims och Frölunda socknars	—	—	—	2,082,570
Askims och Säfvedals härads	—	—	—	1,632,660
Inlands Fräkne och Torpe härads	1,117	—	—	2,539,090
Inlands Nordre härads.....	2,640	—	—	4,015,510
Inlands Södre d:o	1,715	—	—	3,343,680
Orusts Östra härads.....	}	uppgifter saknas.		
Orusts Vestra d:o				
Tjörns härads	653	960,160	1,007,600	1,967,760
Norra Ryrs och Bäfve socknars.....	450	556,355	407,860	964,215
Skredviks och Bokenäs pastorats.....	102	125,140	78,830	203,970
Tunge härads.....	739	—	—	1,699,020
Sörbygdens d:o	429	654,750	512,730	1,167,480
Stängenäs d:o.....	496	677,475	493,005	1,170,480
Sotenäs d:o.....	697	852,315	574,325	1,426,640
Vette d:o	}	uppgifter saknas.		
Bullarens d:o				

För *sjöförsäkringsbolagen*, hvilka alla hafva sitt säte i Göteborg, redogöres der. Inom *Styrsö* socken finnes ett mindre bolag mot *sjöskada*, hvars verksamhet synes af följande tabell:

	Antal delegare.	Försäkringsbelopp.	Utbetalda ersättningar.		Delegarnes bidrag.	
			Kronor.	ö	Kronor.	ö
År 1871	49	118,250	2,619	02	1,202	75
» 1872	48	112,150	125	—	1,456	25
» 1873	48	109,750	485	57	1,310	50
» 1874	44	95,150	3,257	96	1,627	—
» 1875	46	100,650	493	75	1,500	69

Beträffande Göteborgs och Bohus läns förut omnämnda *fiskareförenings* verksamhet redogöres i nedanstående tab. Litt. L.

Vid 1870 års slut funnos inom länet 26 *socknemagasin*.

Öfver *sparbankerna* lemnas redogörelse i tab. N:o 13. Tab. N:o 13.

Bland *välgörenhetsstiftelser*, utom de i städerna befintliga, märkas:

1:o). *Barnhuset på Gustafsberg*, för hvilket, likasom i föregående berättelsen, redogörelse lemnas under Uddevalla, hvars stadsfullmäktige utgöra barnhusets direktion.

2:o). *Barnhuset på Simmersröd* vid Ljungskile. För upprättande af denna välgörenhetsinrättning testamenterade framlidne hofrättskommisarien Sven Bergius nästan hela sin förmögenhet och förordnade, att densamma skulle handhafvas, under inseeende af Kungl. Serafimerordensgillet, af en styrelse, bestående af 25 fastighetsegare från Forshälla pastorat. Vid testators död 1864 utgjorde det donerade kapitalet 86,028 kr. 46 öre, deraf fastigheten Simmersröd, ett mantal, var taxerad för 30,000 kronor. Då styrelsen ansåg detta kapital otillräckligt för inrättningens bestånd, erhöles vederbörligt tillstånd att dröja med barnhusets anordnande till dess kapitalet vuxit till omkring 100,000 kronor. Det befanns emellertid, att åbyggnaderna voro i ett så dåligt skick, att de icke kunde användas för barnhuset, hvarför man beslöt att uppföra nya sådana. Hösten 1874 var den nya, prydliga, rymliga och väl inredda byggnaden färdig, och den 13 November samma år intogos 15 fattiga gossar från länet och invigdes barnhuset. Vid 1875 års slut utgjordes barnhusets tillgångar af 129,798 kronor 29 öre, deraf barnhusbygg-

Tab. Litt. L. Göteborgs och Bohus läns fiskareförenings verksamhet under åren 1871—1875.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.											
	Antagna försäkringar.		Ersatta förluster.		Antagna försäkringar.		Ersatta förluster.		Antagna försäkringar.											
	Antal.	Värde. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Värde. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Värde. Kronor.										
<i>Storfisket:</i>																				
Bankfiskefartyg med redskap	42	151,315 50	97	10,034 78	49	184,994 15	98	9,295 22	53	223,464 55	131	10,219 38	57	262,021 06	203	15,007 79	59	280,486 77	196	16,354 90
<i>Makrillfisket:</i>																				
Båtar med redskap	42	33,519 —	—	—	49	53,175 90	—	—	51	46,792 75	—	—	99	110,592 50	—	—	82	94,921 75	—	—
Summa	84	184,834 50	—	—	98	238,170 5	—	—	104	270,257 30	—	—	156	372,614 46	—	—	141	375,408 52	—	—

naden, materiel och inventarier upptagna till 33,385 kr. 28 öre. Vid inrättningen äro anställda en lärare och en hushållerska samt nödig tjänstepersonal. Undervisningen omfattar vanliga folkskoleämnen, trädgårdsskötsel, enkel bokföring, teckning och slöjd. Då anstaltens uppgift är att uppfostra barnen till kroppsarbetare, lägges synnerlig vikt på slöjdundervisningen, hvilken också redan lemnat ganska vackra resultat. Så snart tillgångarne medgifva det, komma ytterligare 5 gossar att intagas.

3:o). *Uppfostringsanstalten för döfstumma å Nya Varfvet vid Göteborg.*

Sedan vid 1873 års landsting fråga blifvit väckt om uppriktande af uppfostringsanstalter, dels för *döfstumma*, dels för *blinda* och dels för *idiotiska* barn, samt landstinget uppdragit åt en särskild komité att öfver förslaget till följande landsting afgifva yttrande, deruti komiterade bland annat upplyst, att, enligt från vederbörande pastorer och kommunalnämnder erhållna uppgifter, år 1873 funnos inom landstingsområdet:

	Döfstumma.	Blinda.	Idioter.
i åldern under 20 år:	25 m.k., 26 qv.k.	— 18 m.k., 6 qv.k.	— 32 m.k., 21 qv.k.

beslöt landstinget år 1874, i enlighet med komiterades hemställan, att särskilda anstalter för vård af blinda och idiotiska barn icke skulle upprättas, utan att landstinget skulle anvisa 3,000 kronor årligen att användas såsom bidrag till bekostande af dessas intagande i befintliga uppfostringsanstalter utom länet, men att deremot öfverenskommelse skulle om möjligt träffas om öfvertagandet af den genom enskilde personer i Göteborg underhållna döfstummeanstalten å Nya Varfvet, och beviljade landstinget, under förutsättning, att berörda stiftelse af sin fond ville till landstinget öfverlemna 32,800 kronor emot skyldighet för landstinget att upprätthålla en så beskaffad anstalt, dels ett anslag af 40,000 kronor till framtida inköp af en mindre fastighet å landet för anstaltens förläggande dit, dels ock det anslag, som till den förutvarande anstaltens upprätthållande beräknats erforderligt eller 3,000 kronor om året.

Genom här intagna skriftliga öfverenskommelse af den 18 December 1874 öfvertogo komiterade, å landstingets vägnar, från den 1 Maj 1875 meranämnda anstalt för döfstummas uppfostran, hvilken fortfarande är inrymd i samma förhyrda lokal, som den förut fått begagna i ett af kronans hus å Nya varfvet. Vid årets slut vårdades å inrättningen 22 elever, af hvilka dock endast 4 från landstingsområdet, och vore vid densamme anställda 2 lärare och 2 lärarinnor. Årliga kostnaden för hvarje elev uppgår till omkring 400 kronor, när alla omkostnaderna fördelas på antalet elever. Afgiften, som kommuner eller målsmän hafva att erlægga, är af landstinget bestämd till 150 kronor och bestridas öfriga kostnader, som ej betäckas af det statsunderstöd, som erhållits, af landstinget.

Åberopade öfverenskommelsen lyder sålunda:

"Sedan Göteborgs och Bohus läns landsting vid innevarande års möte beslutit att inom länet inrätta en uppfostringsanstalt för högst 30 döfstumma barn, under förutsättning att styrelsen för döfstummestiftelsen å Nya Varfvet ville, mot skyldighet för landstinget att upprätthålla stiftelsen, till landstinget öfverlemna 32,800 kronor utaf stiftelsens fond jemte de vid densamma befintliga inventarier;

samt landstinget, för verkställighet af berörda beslut, nedsatt en komité af fem personer, med uppdrag bland annat, att med styrelsen för bemälda stiftelse uppgöra aftal om vilkor för stiftelsens öfvertagande, så hafva emellan undertecknade ledamöter i styrelsen för döfstummestiftelsen å Nya Varfvet, å ena sidan, samt undertecknade landstingets komiterade, å andra sidan, i berörda hänseende aftalats följande vilkor, nemligen:

a) Göteborgs och Bohus läns landsting öfvertager från den 1 Maj 1875 stiftelsen för döfstumma å Nya Varfvet samt förbinder sig att derstädes eller på annat ställe inom Göteborgs och Bohus län upprätthålla en uppfostringsanstalt för högst 30 döfstumma barn.

b) Landstinget öfvertager stiftelsens förbindelser icke allenast i afseende på redovisning af det statsanslag, som för nästa år kan åt stiftelsen utverkas, utan jemväl i afseende å uppfostran af de barn, som vid landstingets öfvertagande af anstalten den 1 nästkommande Maj derstädes äro kvar.

c) Landstinget öfvertager likaledes stiftelsens alla öfriga förbindelser för sjelfva stiftelsen såsom till kvarvarande lärare och tjänstepersonal m. m. dylikt.

d) Emot dessa förpligtelser å landstingets sida öfverlemnar stiftelsens styrelse å den bestämda tillträdesdagen dels ett kapital af 32,800 kronor, dels stiftelsens dåvarande inventarier enligt särskild förteckning.

e) Skulle landstinget i framtiden underlåta att upprätthålla en så beskaffad uppfostringsanstalt, som här omförmäles, är landstinget pligtigt att återbära här nämnda kapitalbelopp, hvilket i så fall skall deponeras i Göteborgs och Bohus läns landtränteri för att användas till någon likartad välgörenhetsinrättning, i enlighet med de bestämmelser som härom kunna beslutas af en nämnd, bestående af landshöfdingen öfver Göteborgs och Bohus län, biskopen öfver Göteborgs stift, justitiemästaren i Göteborg, landstingets ordförande, eller om denne tillika är landshöfding i länet, landstingets vice ordförande, samt ordföranden i Göteborgs stadsfullmäktige.

f) Landstinget afsäger sig all rätt till invändning om preskription i fråga om den uti föregående punkt stadgade eventuella återbäringskyldighet af det genom denna afhandling såsom gäfva erhållna kapital.

g) Af detta aftal deponeras ett exemplar hos Konungens Befallningshafvande i länet och ett dylikt hos magistraten i Göteborg."

4:o). Fonden för *förbättring af skärgårds- och kustallmogens ställning* uppgick vid 1875 års slut till 35,813 kronor 58 öre, hvaraf 9,540 kronor voro utlånade till "fiskarelag" i skärgården för utrustning af fartyg för storfiske. Till fiskareföreningen har under året utgått, på sätt förut omnämnts, 1,000 kronor och i understöd till 8 fattiga strandfiskare hade utbetalts 295 kronor.

5:o). *Anders Faleks* donation till Morlanda sockens fattiga. Stiftelsen utgöres af 1 $\frac{1}{8}$ mantal och ett kapital, som vid 1875 års slut uppgick till 25,065 kronor samt förvaltas af kyrkoherden och 4 af honom utsedde bönder.

6:o). Komminister *Forsbergs* donation till Håby sockens fattiga, 27,800 kronor.

7:o). Mönsterskrifvaren *C. P. Rathes* donation af hemmanet *Sandklef* till boställe åt provinsialläkaren i Håby distrikt.

8:o). *Ljusekils badgästerns* fond för fattiga badbehöfvande är ställd under landstingets öfverinseende och utgör 7,900 kronor.

9:o). *Richard Smiths* af fru Emilie Flygare-Carlén skänkt fond till understödande af fattige fiskare i norra skärgården, förvaltas af domaren i Norrvikens domsaga.

10:o). *Holmdorffska* fonden, 2,000 kronor, deraf årligen 5 procent användas till anskaffande af kläder åt fattiga skolbarn inom Tossene församling.

11:o). Kyrkoherden *Falcks* donation, 800 kronor, till Bokenäs och Dragsmarks socknars fattiga.

12:o). *Fruentimmersföreningens i Göteborg* gåfvomedel till åtskilliga församlingar i skärgården, för bispringande i låneväg åt fiskare och torpare, utgjorde år 1875 tillsammans 9,002 kronor.

13:o). Enkefru *Volrathina Kalls* fond, stiftad till förmån för "fattig allmoge, hvarest inom Sveriges rike, som mistat egendom genom sådana olyckshändelser, hvilka människor icke förmå afvända, såsom orkaner, hagel, missväxt, vådlig händelse hvarigenom man och fader omkommer, och dylikt mera." Donationsfonden, som 1875 uppgick till 42,820 kronor 70 öre, förvaltas af landshöfdingen, biskopen och magistraten i Göteborg.

Tab. N:o 14. I bilagde tab. N:o 14 meddelas föreskrifna uppgifter rörande *fattigvården* i länet. Jemförda med motsvarande uppgifter för år 1870, visa de, att antalet personer, som erhållit full fattigförsörjning, minskats från 7,647 år 1870 till 5,022 år 1875 eller med 2,625 och att denna minskning egt rum så väl å landsbygden som i städerna, nemligen med 850 personer å landsbygden och med 1,775 i städerna. Likaledes har minskning — dock mindre betydlig — egt rum i antalet personer som, utan att åtnjuta full försörjning af fattigvården, dock erhållit understöd, i ty att antalet af dessa, som 1870 uppgick till 10,347, år 1875 nedgått till 9,695. Det är emellertid endast å landsbygden som minskningen förekommit, och utgör den der 1,546 personer, hvaremot i städerna ifrågavarande understödstagare ökats från 4,077 år 1870 till 4,971 år 1875 eller med 894 stycken. Oaktadt således antalet personer, som anlitat fattigvården betydligt nedgått, hafva dock utgifterna för densamma ökats med 84,755 kronor, eller från 577,423 kronor år 1870 till 662,178 kronor år 1875. Äfven denna tillökning i utgifterna betungar väsentligen städerna, och uppgår för dem till 80,970 kronor, under det tillökningen i landsbygdens utgifter utgör endast 3,785 kronor. Tillökningen i städernas fattigvårdstunga är till stor del en följd af de alltjemt pågående inflyttningarna till dem, förträdesvis till Göteborg, och är det visst, att om ock dessa inflyttningar hufvudsakligen föranledas af förhoppningen om rikligare arbetsförtjenst och lättare utkomst, de också ibland hafva sin grund i beräkningen att efter någon tids förlopp lättare än i hembygden komma i åtnjutande af fattigunderstöd. Allmänne välmåga och i allmänhet riklig tillgång på arbetsförtjenst förklarar, såväl att antalet fattigunderstödstagare minskats, som att utgifterna för dem icke mera ökats under en tid, då alla lifsförnödenheter stigit i pris; men detta glädjande förhållande har äfven åstadkommit — i synnerhet å landsbygden — genom senaste fattigvårdsförordning och kommunalmyndigheternas af densamma framkallade större intresse och omsorgsfullare pröfning af anspråken på understöd. Den kanske svåraste och bestämdt obehagligaste tungan för landkommunernas fattigvård vållas af utvandringarna till Norge, der arbetet visserligen står i högre pris än i det egna landet, men der arbetsförtjensten vanligen också förbrukas. Under tiden nödgas kommunen föda de hemma kvarlemnade hustrurna och barnen, och ökas kommunernas utgifter ofta för sjukvårdskostnader för de i Norge varande arbetarne och för de icke få oäkta barn, som efter ett eller annat års förlopp med mödrarna der-

ifrån hemsändas. Då ifrån och med 1874 särskilda redogörelser för fattigvården lemnas af kommunerna direkte till Kungl. Statistiska Centralbyrån och der undergå granskning och bearbetning af sakkunnige personer, hvarefter de af Byrån offentliggöras, är det tydligt, att dessa uppgifter måste vara långt tillförlitligare än de, hvilka ligga till grund för det här i tab. N:o 14 lemnade sammandrag. Genom välvilligt tillmötesgående af Centralbyrån är jag satt i tillfälle att här äfven kunna intaga ett sammandrag af Byråns ännu icke offentliggjorda uppgifter rörande fattigvården inom länet år 1875, tab. Litt. M.

Af äfven från Byrån benäget lemnad upplysning framgår, att utgifterna för fattigvården å landsbygden under samma år blifvit beräknade till 316,536 kronor eller till 22,317 kronor mera än uppgifvits i de af kommunerna hit aflemnade och i ofta återopade tab. N:o 14 sammanförda uppgifter.

Vitsord om den allmänne välmågan lemna äfven här nedan intagna uppgifter öfver antalet hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anhängiggjorda skuldfordringsmål för de sista 10 åren, utvisande att dessa, som år 1868 utgjorde ej mindre än 8,242 och 1870 redan nedgått till 5,095, sedermera alltjemt minskats, så att de år 1874 belöpte sig till endast 2,301 stycken. Under år 1875 ökades dock antalet till 2,700.

	Antal lag-söknings-mål.	Det till betalning ådömda belopp. undantagande expenser. Kronor.
År 1866	5,172	568,285
» 1867	7,310	1,387,187
» 1868	8,242	590,281
» 1869	8,143	641,650
» 1870	5,095	577,692
» 1871	2,659	240,402
» 1872	2,458	252,490
» 1873	2,343	226,023
» 1874	2,301	220,452
» 1875	2,700	251,685

Då magistraten i Göteborg, enligt stadens privilegier, är öfverexekutor inom stadens område, äro de hos magistraten handlagda skuldfordringsmål icke inberäknade ibland ofvanstående, utan intages här särskildt efterföljande öfver dem aflemnade uppgift:

	Antal lag-söknings-mål.	Det till betalning ådömda belopp. undantagandes expenser. Kronor.
År 1871	510	176,576
» 1872	352	109,726
» 1873	333	88,167
» 1874	285	80,822
» 1875	395	101,621

Då numera specificerade redogörelser för *kommunernas jämsner* offentliggöras genom Statistiska Centralbyråns försorg, lär det icke erfordras och hade väl ej heller varit lämpligt att här intaga en sådan redogörelse öfver dem, som förekom i den förra berättelsen, helst en sådan icke kunnat blifva hvarken så fullständig eller tillförlitlig, som den af Byrån utarbetade. Under hvarje stad meddelas emellertid uppgift rörande stadens utgifter

och inkomster för år 1875, och har Statistiska Centralbyrån välvilligt satt mig i tillfälle att äfven för landsbygden här kunna

intaga ett sammandrag för samma år öfver kommunernas samtliga inkomster och utgifter, se tab. Litt. N.

Tab. Litt. M. Sammandrag af personalredogörelserna från fattigvårdssamhällena i Göteborgs och Bohus län för år 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
Å landsbygden	Antal fattigvårdssamhällena.	Folkning den 31 December 1875.	Antalet samhället der rotenläggning finnes.	Antal samhället der enskildt fattigvårdssamhälle finnes.	Fattighuset eller annan dylik inrättning.	Barn under 15 år.				Personer öfver fyllda 15 år.									Summa.			
						Föräldralösa.		Andra.		Ogifta.			Giffta.			Enklingar, enkor och fränskilda.						
						m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	tillh. barn.	m.	q.	tillh. barn.	m.	q.	tillh. barn.	m.	q.
Å landsbygden	85	166,136	26	1	15	162	335	323	672	591	426	950	239	906	963	1,066	566	1,765	973	2,905	4,592	2,278
I städerna.																						
Göteborg	1	65,858	10	—	3	700	137	91	316	270	563	940	347	260	214	316	249	1,126	830	1,525	2,641	1,493
Uddevalla	1	6,132	11	—	—	—	4	5	41	29	27	64	—	30	35	—	7	88	—	109	221	—
Strömstad	1	2,096	4	—	—	—	8	8	6	2	5	17	—	4	8	—	7	21	—	30	56	—
Marstrand	1	1,322	2	—	—	—	2	1	1	—	5	17	10	15	—	18	2	16	31	25	34	59
Kungälf	1	862	—	—	1	20	1	5	1	6	1	6	—	—	—	—	1	14	9	4	31	9
samt i Lysekils köping	1	1,129	—	—	—	—	2	—	9	8	3	5	—	—	—	—	2	9	—	16	22	—

Tab. Litt. N. Sammandrag af 1875 års å kommunal- och kyrkostämmor granskade räkenskaper för Göteborgs och Bohus läns landsbygd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	
Tillgångar						I n k o m s t e r.													
Skulder			Lån under året.			Hyror, arrenden, räntor o. d.	Personliga afgifter.	Influtna utskyldor och bidrag.						Statsbidrag.		Öfriga inkomster.	Summa.		
vid slutet af året.			Uppfägna.	Betald.	Kontant.			Naturpersedlar.	Till folkskolan.	För andra ändamål.	Utskänings- och minuteringsafgifter.								
Fasfigheter och inventarier.	Fördringar, värdepapper och kontanter.	För kyrkostämman.			För kommunalstämman.	Hyror, arrenden, räntor o. d.	Utdelningar efter fyrk.					Utdelningar efter hemman.	Utdelningar efter beviljningskontona.	Utdelningar efter fastighetsvärde.	Utdelningar efter annan eller ej uppräfvnen grund.	Utdelningar efter fastighetsvärde.	Utdelningar efter annan eller annan grund.	Till folkskolan.	För andra ändamål.
470,041	363,763	136,154	55,797	79,176	44,228	17,270	58,804	283,898	1,668	37,728	2,306	69,912	85,061	52,758	2,527	3,369	40,381	655,682	
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.
U t g i f t e r.																			
Beslutade å kyrkostämman.										Beslutade å kommunalstämman.									
För kyrkliga ändamål.					För folkskolan.					Öfriga utgifter.	För fattigvården.				Kommunikationsanstalter.	Sundhetsvård.	Aftningar, arvoden, ersättningar.	Öfriga utgifter.	Summa.
Hus och inventarier.	Fördringspappers.	Alföning till kyrkoherden.	Alföning till präster.	Öfriga.	Hus och inventarier.	Alföning.	Öfriga.	Summa.	Summa.		Öfriga.	Undersöktagens vård och underhåll.	Hus och inventarier.	Summa.					
14,141	7,549	58,858	15,978	6,371	102,891	60,464	134,430	21,776	216,670	1,647	32,973	275,311	8,252	316,536	3,675	7,797	11,003	17,488	677,707

En jämförelse med uppgifterna i förra berättelsen visar, att kommunernas utgifter stigit med mera än femtio procent eller från 435,386 kronor år 1870 till 677,707 kronor år 1875. Härvid bör dock erinras, att i den senare summan ingå med 102,891 kronor kommunernas utgifter för deras "kyrkliga ändamål", hvilka endast undantagsvis upptagits bland utgifter år 1870, samt att det äfven anmärktes, att utgifterna för folkundervisningen i sjelfva verket voro högre, enär de naturaprestationer, som utgjordes till folkskoleläraarne i allmänhet, icke inberäknats.

Beträffande landstingets inkomster och utgifter hänvisas till efterföljande

Tablå

öfver Göteborgs och Bohus läns landstings inkomster och utgifter under åren 1871, 1872, 1873, 1874 och 1875.

Inkomster.

År 1871.

Landstingsmedel efter afdrag af afkortningar och provisioner.....	21,112,28	
Bränvinsmedel	8,296,20	
Bötesmedel	4,00	
Intressemedel.....	524,44	
Hushållningssällskapets anslag till folkundervisningens befrämjande	5,639,17	35,576,09.

År 1872.

Landstingsmedel efter afdrag af afkortningar och provisioner.....	23,458,33	
Bränvinsmedel	9,769,94	
Bötesmedel	32,00	
Intressemedel.....	658,19	
Hushållningssällskapets anslag till folkundervisningen	5,658,81	
Köpeskilling för gamla lasaretsbyggnaden i Uddevalla	7,800,00	47,377,27.

År 1873.

Landstingsmedel efter afdrag af provisioner och afkortningar.....	24,607,00	
Bränvinsmedel	8,781,52	
Bötesmedel	8,00	
Intressemedel.....	660,39	
Hushållningssällskapets anslag till folkundervisningen	7,847,81	
Diverse	33,80	41,938,52.

År 1874.

Landstingsmedel, efter afdrag af afkortningar och provisioner m. m.....	17,491,65	
Bränvinsmedel	9,345,62	
Sjukvårdsafgift, efter afdrag af afkortningar m. m.....	33,045,77	
Bötesmedel	4,00	
Intressemedel.....	539,91	
Hushållningssällskapets anslag till folkundervisningen	9,449,38	
Diverse	15,14	69,891,47.

År 1875.

Landstingsmedel	34,800,00
Bränvinsmedel	12,594,04
Sjukvårdsmedel	30,500,00

Bötesmedel	18,00	
Intressemedel.....	840,92	
Hushållningssällskapets anslag till folkundervisningen	12,854,17	
Döfstummeanstalten, afgift af elever och statsanslag.....	5,844,62	
Diverse	501,00	95,952,75.
Summa inkomster		290,736,10.

Utgifter.

År 1871.

Omkostnads- konto	2,205,52	
Resekostnads- »	1,453,81	
Folkskolans »	9,927,00	
Sjukhusbyggnads- »	1,566,44	
Sjukvårdens »	16,700,00	
Amorteringslåne- »	10,220,00	42,072,77.

År 1872.

Omkostnads- konto	2,049,40	
Resekostnads- »	1,589,33	
Folkskolans »	10,342,92	
Sjukvårdens »	14,850,00	
Öfverlevererings- »	17,49	
Amorteringslåne- »	10,920,00	39,769,14.

År 1873.

Omkostnads- konto	2,125,11	
Resekostnads- »	1,529,61	
Folkskolans »	12,658,05	
Sjukvårdens »	20,700,00	
Amorteringslåne- »	9,560,00	
Skjutbanemedels- »	1,000,00	47,572,77.

År 1874.

Omkostnads- konto	2,131,41	
Resekostnads- »	1,776,05	
Folkskolans »	14,283,88	
Sjukvårdens »	44,475,74	
Amorteringslåne- »	11,260,00	73,927,08.

År 1875.

Omkostnads- konto	2,082,09	
Resekostnads- »	1,857,60	
Folkskolans »	17,167,30	
Sjukvårdens »	50,750,00	
Amorteringslåne- »	9,840,00	
Skottpenningars »	1,606,22	
Döfstummeanstaltens »	5,645,44	88,948,65.

Summa utgifter kr. 292,290,41.

Sammandrag af Göteborgs och Bohus läns landstings inkomster och utgifter under femårsperioden från och med år 1871 till och med år 1875.

Inkomster.

Landstingsmedel	121,469,26.
Bränvinsmedel	48,787,32.
Bötesmedel	66,00.
Intressemedel	3,223,85.
Hushållningssällskapets anslag till folkundervisningen	41,449,34.
Sjukvårdsafgift	63,545,77.

Döfstummeanstaltens afgifter och statsanslag	3,844,62.
Diverse	549,94.
Köpeskilling för gamla lasarettet i Uddevalla.....	7,800,00.
Summa kr.	290,736,10.

Utgifter.

Omkostnader	10,593,53.
Resekostnader	8,206,40.
Folkskolan	64,379,15.
Sjukvården	147,475,74.
Amortering af sjukhusbyggnadslån	51,800,00.
Sjukhusbyggnad	1,566,44.
Skottpenningar	1,606,22.
Skjutbanor	1,000,00.
Diverse	17,49.
Döfstummeanstalten	5,645,44.
Summa kr.	292,290,41.

Det af landstinget till Statistiska Centralbyrån ingifna sammandrag af 1875 års räkenskaper utvisar ställningen vid 1875 års slut sålunda:

Tillgångar.

Fastigheter och inventarier, länslasarettens och kurhusens	159,000,00.
--	-------------

Fordringar, värdepapper och kontant, landstingets egna.....	6,273,46.
Fordringar och värdepapper, länslasarettens och kurhusens	5,288,74.
Summa kr.	170,562,20.

Skulder.

Amorteringslån	58,000,00
Andra lån och förskott	5,752,07
Tillgångar öfver skulder	106,810,13.
Summa kr.	170,562,20.

Uti detta öfverskott ingår icke den kapitalbehållning till belopp af kronor 33,875,06, som finnes vid länets döfstummeanstalt.

Under femårsperioden har landstingsskatten i medeltal utgått med 45¹/₃ öre för hvarje krona bevilning af jordbruksfastighet samt 22³/₅ öre för hvarje krona bevilning af annan fastighet samt inkomst af kapital och arbete.

I länet finnes endast en egendom af *fideikommiss* natur, nemligen säteriet *Holma* i Brastads socken af Stångens härad, tillhörande släkten Bundsen. Fideikommisset innehafves för närvarande af Fredrik Bundsen och utgöres med underlydande af tillsammans 4⁵/₈ mantal med ett bevilningstaxeringsvärde af 114,000 kronor.

7. Länets städer.

Göteborg.

Länets residensstad, sedan dess anläggning en af rikets förnämsta handelsstäder, belägen vid södra grenen af Göta elf nära dess utlopp i hafvet, är jemväl i industrielt hänseende stadd i fortgående utveckling.

Stadens rättsliga *folkmängd*, som vid folkräkningen den 31 December 1868 befanns uppgå till 53,448 personer, under det att den faktiska utgjorde 54,732 personer, uppgick vid 1870 års slut enligt mantalslängderna till 54,929, men enligt Statistiska Centralbyråns på presterskapets uppgifter grundade beräkning till 56,288 och utgjorde:

År	Enligt mantalslängden.	Enligt Statistiska Centralbyråns meddelande på grund af presterskapets uppgifter.
År 1871.....	55,986	57,360.
» 1872.....	56,909	59,329.
» 1873.....	58,307	61,599.
» 1874.....	59,986	63,748.
» 1875.....	61,426	65,858.

Förhållandet emellan Göteborgs mantalskrifna *folkmängd* och *utskrifningsmanskapet* inhemtas af följande tabell:

År.	Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af nedanstående år.						Beväringsmanskap af alla 5 klasserna enligt form. H. i Nädiga förordningen den 9 Februari 1861.
	Hela folkmängden af			Deraf fria från mantalspenningar			
	mankön.	qvinkön.	båda könen.	mankön.	qvinkön.	båda könen.	
1871	25,288	30,703	55,986	10,940	10,700	21,640	1,757
1872	25,695	31,214	56,909	11,138	10,891	22,029	1,816
1873	26,532	31,775	58,307	11,436	10,974	22,410	2,003
1874	27,257	32,729	59,986	11,597	11,306	22,903	2,144
1875	27,959	33,467	61,426	11,797	11,416	23,213	2,073

lämpligt, hos länets hushållningssällskap söka biträde vid skogsodlingar, ej mindre å mark, som tillhörde staden, än äfven å dertill tjenliga platser i stadens närhet, som egarne ville till sådant ändamål upplåta; samt 4:o att inom Mars månads utgång hvarje år till stadsfullmäktige ingifva dels berättelse om hvad under föregående året blifvit för saken utträttadt samt dels redovisning för användandet af dertill anslagna medel, och att, för skogsodlingen å Elfsborgs kungsladugårds utmark, till styrelsens förfogande lemna ett anslag af 4,500 kronor att utgå med 2,500 kronor under år 1873, samt 500 kronor under hvarje af de fyra följande åren, hvilken styrelse jemväl blifvit den 7 Februari 1873 af stadsfullmäktige utsedd. Å utmarken till Elfsborgs kungsladugårds hufvudgård har sådd och plantering år 1873 skett, dels från den 7 April till den 7 Maj, hvarvid utsåddes 117 skålpund 10 ort barrträfrö, nemligen: gran, vanlig fur, svartfur och lärkträ, samt planterades 15,600 stycken 3- till 4-åriga plantor klibbal, gråal, lönn, björk, ask, kastanj, ek, svartfur, rönn, bok, poppel, alm, sprakved, hägg och pil, samt dels från den 10 till och med den 31 Oktober, under hvilken tid blifvit utsådda 15 skålpund björkfrö samt satta 1,000 stycken 4- till 5-åriga björkplantor. Under år 1874 har ytterligare sådd och plantering å nämnda utmark blifvit verkställd, hvarförutom, sedan stadsfullmäktige uppdragit åt styrelsen att gå i befattning med skogsodling å betesmarken till slottsskogslägenheterna Margreteberg och Stubbhagen, samma betesmark till omkring en tredjedel af dess areal under år 1875 blifvit planterad med omväxlande gran-, fur-, svartfur-, lärkträ-, björk-, ek- och bokplantor, hvarjemte till skydd för planteringen flere tusen pil- och poppelsticklingar blifvit utsatta, samt den östra delen af sistnämnda betesmark, äfven utgörande omkring en tredjedel af arealen, blifvit rutsådd med blandning af fur- och gran- samt lärkträ- och svartfursfrö. Dessutom har i närheten af lands-

vägen en plantskola anlagts och å kullen vid Margreteberg 1,000 stycken 2- till 3-åriga ek- och bokplantor blifvit utsatta.

Hushållningssällskapet har verkställt skogsodling dels å utmarken Storeberg vid Gamlestaden om 40 tunnlands rymd och dels å den Elfsborgs kungsladugård tillhörande s. k. kohagen om 95 tunnland, hvaraf dock endast hälften hittills blifvit besådd. Den återstående skogsodlingen derstädes kommer att ske medelst plantering från der anlagda plantskolor.

Äfven af sällskapet "Småfoglarnes vänner", som stiftades den 15 December 1869 med ändamål att bereda skydd och trefnad åt de nyttiga småfoglarna samt att i sådant syfte jemväl verka för skogsodling och träplantering, har skogsådd och plantering verkstälts å utmarker till egendomen Bjurslätt å Hisingen, landeriet Gibraltar, den staden tillhöriga egendomen Sannegården på Hisingen, Stora Torp och Kärralund samt å berget under skansen Kronan i Göteborg.

Upplysningar om stadens gator och vägar samt skjutsning innefattas i efterföljande 2:ne tabeller Litt. P. och Q.

Litt. P. Gator och vägar i Göteborg.

	Längd i mil		Kostnad under perio- den. Kronor.
	vid perio- dens slut.	under perioden.	
Stensatta gator.....	2,31	0,05	143,512 93
Makadamiserade gator och större vägar inom bebyggda områden.....	1,61	0,61	
Mindre vägar inom bebyggda områden.....	0,65		
d:o utom d:o.....	0,15		
Allmänna vägar, af staden underhållna.....	0,54		
d:o af landerinnehafvare d:o.....	0,58		
Dränering af gator och vägar.....	—	—	131,155 19
Under anläggning varande gator.....	—	0,18	23,842 07
Underhåll och förbättringar af gator och vägar samt diverse arbeten.....	—	—	471,569 25
d:o d:o af alléer och träplanteringar....	—	—	58,326 94
Summa.....	5,84	0,84	828,406 38

Tab. Litt. O.

Uppgift om jordområde och egendomar i Göteborgs stad.

	Tomter.		Antal nybyggda bonings- hus.	Jordar och lägenheter.					Taxeringsvärde i kronor.		
	Antal.			Åker.	Äng.	Betes- mark m. m.	Summa jordareal.	Nu- varande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.	Summa.
	Bebygg- da.	Obe- byggda.									
År 1871.....	2,333	340	15	8,993	1,401	5,673	16,067	18 $\frac{3}{10}$	51,359,000	1,803,800	53,162,800
» 1872.....	2,347	406	26	8,927	1,401	5,669	15,997	18 $\frac{3}{10}$	51,914,800	1,973,600	53,888,400
» 1873.....	2,389	499	31	8,765	1,401	5,669	15,835	18 $\frac{3}{10}$	52,709,900	2,035,000	54,744,900
» 1874.....	2,444	453	67	8,755	1,401	5,659	15,815	18 $\frac{3}{10}$	61,515,400	2,047,700	63,563,100
» 1875.....	2,516	417	88	8,560	1,214	5,218	14,992	18 $\frac{3}{10}$	63,196,900	2,046,200	65,243,100

Anmärkingar och ytterligare upplysningar.

- 1:o. Å flere af landerilägenheterna inom äldre stadsområdet hafva desammas innehafvare upplåtit åtskilliga byggnadsplatser, hvilka icke blifvit i uppgifna tomtantalet inberäknade.
- 2:o. Inom äldre stadsområdet äro äfven flere tomter delade och de särskilde delarne bebyggda, hvidan husens antal är större än antalet tomter.
- 3:o. I summan af jordarealen ingår icke sådan mark, som användts till begravningsplatser, alléer, parker, planteringar samt andra allmänna platser.
- 4:o. Uti ofvan uppgifna taxeringsvärde ingår icke det värde å menigheter, allmänna undervisningsverk och barmhertighetsinrättningar tillhöriga egendomar, för hvilket allmän bevilning icke utgöres, eller värdet å statens egendomar.

Taxeringsvärdet å dylika egendomar, hvaribland stadens kyrkor efter år 1870 upptagits, har under femårstiden utgjort:

	Å statens egendomar.	Å menigheters m. m. egen- domar.	Summa.
År 1871.....	1,645,500	4,720,400	6,365,900
» 1872.....	1,745,500	4,694,200	6,439,700
» 1873.....	1,745,500	4,822,600	6,568,100
» 1874.....	1,745,500	4,997,200	6,742,700
» 1875.....	1,745,000	5,036,600	6,781,600

Litt. Q. Skjutsning i Göteborg.

	Antal utgångna hästar.				Summa.
	Till kungs- och kronskjuts.	Till gästgivarreskjuts.	Till fångtransporter.	Till icke gästgivarvaregårdar.	
År 1871.....	6	922	8	165	1,101
» 1872.....	—	1,038	—	237	1,275
» 1873.....	—	1,273	2	201	1,476
» 1874.....	—	1,485	4	164	1,653
» 1875.....	—	1,928	36	179	2,143
Summa	6	6,646	50	946	7,648

Enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 18 Juli 1871 har frågan om förändrad organisation af rådhusrätten och magistraten blifvit afgjord; innefattande det Nådiga brefvet bland annat:

att Göteborgs rådhusrätt och magistrat skall utgöras af en justitieborgmästare, en handels- och politiborgmästare, fem justitierådmän, två borgerliga rådmän samt sju notarier;

att i rådhusrätten arbetet fördelas på tre afdelningar, utom i afseende å vissa frågor, som af samfödd rådhusrätt handläggas, likasom vissa magistratsärenden behandlas af samfödd magistrat, bestående af borgmästarna och samtliga rådmännen, men de öfriga af en särskild afdelning af magistraten; samt

att justitieborgmästaren och ledamöterna å rådhusrättens första afdelning handlägga de exekutionsärenden, hvilka, i följd af de staden i Näder förunnade privilegier, tillhöra magistraten såsom utmätningshafvande öfver staden och dess område.

Poliskåren, som år 1870 bestod af 4 kommissarier, 13 öfverkonstaplar och 107 konstaplar jemte 2 vaktmästare och 1 ordonnans, har under ifrågavarande qvinqvennum blifvit tillökad med 1 öfverkonstapel och 29 konstaplar och består nu af tillsammans 163 personer. Tab. Litt. R., S. och T. redogöra för såväl

Tab. Litt. R. Göteborgs poliskår.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.				
	Antal.	Afföning		Antal.	Afföning		Antal.	Afföning		Antal.	Afföning		
		för hvarje.	Summa.		för hvarje.	Summa.		för hvarje.	Summa.		för hvarje.	Summa.	för hvarje.
Embets- och tjänstemän.....	6	—	14,600	6	—	14,600	6	—	17,900	6	—	17,900	
Kommissarier.....	4	1,600	6,400	4	1,600	6,400	4	2,000	8,000	4	2,400	9,600	
Öfverkonstaplar.....	4	1,100	4,400	4	1,100	4,400	4	1,200	4,800	5	1,500	7,500	
d:o.....	4	1,000	4,000	4	1,000	4,000	5	1,100	5,500	6	1,300	6,500	
d:o.....	4	900	3,600	4	900	3,600	4	1,000	4,000	4	1,200	4,800	
Poliskonstaplar.....	4	750	3,000	4	750	3,000	8	800	6,400	12	800	9,600	
d:o.....	24	700	16,800	24	700	16,800	16	750	12,000	24	750	18,000	
d:o.....	28	650	18,200	28	650	18,200	50	700	35,000	63	700	44,100	
d:o.....	43	600	25,800	43	600	25,800	25	650	16,250	29	650	18,850	
Detektivkonstaplar.....	4	750	3,000	4	750	3,000	4	900	3,600	4	900	3,600	
d:o.....	4	700	2,800	4	700	2,800	4	800	3,200	4	800	3,200	
Vaktmästare.....	2	—	1,300	2	—	1,300	2	—	1,400	2	—	1,400	
Ordonnans.....	1	—	500	1	—	500	1	—	500	1	—	500	
Anslag till reservkonstaplar.....	—	—	1,225	—	—	1,225	—	—	1,225	—	—	1,600	
d:o » beklädnad.....	—	—	8,925	—	—	8,925	—	—	9,000	—	—	11,250	
d:o » polisfonden.....	—	—	9,000	—	—	9,000	—	—	9,000	—	—	9,000	
d:o » hyror.....	—	—	1,500	—	—	1,500	—	—	1,500	—	—	1,500	
Arvode till telegrafist.....	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	150	
Summa	132	—	125,050	132	—	125,050	133	—	139,275	163	—	164,050	
												163	
													195,800

Tab. Litt. S. Anmälda och upptäckta brott.

År	Anmälda eller eljest till polisens kännedom komna brott.									Upptäckta brott.										Antal personer som i upptäckta brott blifvit anhållna. Summa proc. af anmälda brott.
	Mord o. dråp.	Rån.	Inbrottsstöld.	Fiskestöld.	Enkla stöld.	Snatterin.	Förtalsknigar.	Bedrägerin.	Summa anmälda.	Mord o. dråp.	Rån.	Bedrägerin.	Inbrottsstöld.	Fiskestöld.	Enkla stöld.	Snatterin.	Förtalsknigar.	Summa upptäckta brott.		
År 1871.....	a) 2	2	66	27	206	363	11	55	732	a) 2	1	53	41	7	102	213	11	430	58,74	346
» 1872.....	b) 1	4	65	34	229	370	5	21	729	—	4	16	35	16	125	194	5	395	54,34	348
» 1873.....	a) 4	2	54	28	262	393	5	13	761	a) 4	1	6	38	3	146	234	4	436	57,33	352
» 1874.....	b) 1	1	69	29	254	370	6	25	755	b) 1	1	22	50	5	145	207	6	437	57,88	361
» 1875.....	b) 1	2	47	25	281	303	7	21	687	b) 1	2	16	30	c) 57	152	178	7	443	64,48	284

a) Barnamord. b) Dråp. c) Deraf 34 anmälda åren 1873 och 1874.

Tab. Litt. T. Antal personer, som af poliskammaren bötfälts för:

År	Fylleri.	Oljnd och förargelseväckande uppförande.	Misshandel af person.	Djurplågeri.	Oloflig bräuvinsförsäljning.	Antal hos poliskammaren anhängiggjorda brottmål.	Öfriga mål och ärenden, som hos poliskammaren förevarit, men hvarti ansvar mot person ej förekommit.
År 1871.....	1,531	695	185	33	6	3,435	1,313
» 1872.....	1,581	578	204	37	5	3,676	1,457
» 1873.....	1,827	531	256	61	13	3,940	1,644
» 1874.....	2,234 ¹⁾	532	156	88	12	4,637	1,348
» 1875.....	2,490	671	161	165	20	5,755	1,468

¹⁾ Deraf 724 landtboar, sjömän eller andra personer, som endast tillfälligtvis uppehållit sig härstädes.

polisens sammansättning och kostnaden för densamma under hvarje af periodens år, som ock anmälda och upptäckta brott, af poliskammaren bötfällda personer, äfvensom öfriga i poliskammaren handlagda mål och ärenden.

Enligt i poliskammaren förda anteckningar har *emigrationen* öfver Göteborg varit på sätt af följande tabell angifves:

	Antal öfver Göteborg befordrade emigranter.		
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
År 1871	7,499	5,380	12,879
» 1872	7,345	5,129	12,474
» 1873	6,248	4,436	10,684
» 1874	1,671	1,651	3,322
» 1875	2,119	1,859	3,978

Lika fullständiga anteckningar hafva icke kunnat föras öfver antalet af till riket återvändande emigranter, hvilket antal under de båda sista åren icke varit obetydligt.

Eldsläckningsväsendet, hvarvid år 1870 voro anställda: 1 öfverbefälhafvare, 1 andre och 1 tredje befälhafvare, 1 mönster-skrifvare och adjutant, 18 branduppsyningsmän, 2 maskinister, 1 förman, 88 brandkarlar och 330 man arbetsmanskap, hvarjemte till brandkåren hörde en bergningsafdelning, bestående af 1 anförare, 5 förmän och 50 man arbetsmanskap, har, efter tillkomsten af vattenledningen från Delsjön, omorganiserats och består numera af 1 brandchef, 1 vice brandchef, 2 öfverbrandmästare, 4 brandmästare samt 28 ordinarie och 32 extra brandkarlar jemte 2 förmän för de sistnämnde; hvarförutom brandchefen vid tillfälligt behof eger antaga extra manskap.

För vakthållning samt förvaring af brandredskap och redskap för räddning af människolif finnas tre *hufvudstationer*, nemligen: en i Stadshuset, en i Haga och en i Majorna.

Till tjenstgöring vid hufvudstationerna äro öfverbrandmästarne, brandmästarne, alla de ordinarie samt 24 af de extra brandkarlarne indelade.

Derjemte förvaras brandredskap å tvänne *mindre stationer*, nemligen: en i Masthuggsbergen och en i Redbergslid, vid hvilka mindre stationer förmännen och de öfrige extra brandkarlarne äro indelade till tjenstgöring, dock utan skyldighet till vakthållning.

Af sprutor finnas: ångspruta, 10 större sprutor, gifvande hvardera c:a 160 kannor vatten i minuten, och 8 mindre sprutor, gifvande hvardera mellan 45 och 65 kannor vatten i minuten. Sedan vattenledning den 1 Juli 1872 började användas äfven för eldsläckning, hafva emellertid icke sprutor på stadens område behöft användas.

Under året 1875 belöpte sig kostnaderna för eldsläckningsväsendet i Göteborg till 57,365 kronor 35 öre.

Varuvezlingen.

Metaller.

Under de ifrågavarande 5 åren har *jernexporten* varit vida betydligare än någonsin förut, och prisen hafva äfven, under denna period, å såväl råmaterialiet som det arbetade jernet stegrats betydligt, synnerligast under år 1873, efter hvilken tid de åter börjat sänka sig. Exporten angifves i tab. Litt. U. härnedan.

Af efterföljande prisuppgift, hvilken fortfarande anses rättast böra uppställas i två afdelningar, nemligen för lancashire-ståljern af prima malmer samt ordinärt ståljern och s. k. sorteradt jern, synas de stora prisförändringar, som under perioden timat.

Såsom föregående femårsberättelse angaf, hade en stor del jern skeppats i mera förädlad form, hufvudsakligast fint, circa $\frac{1}{4}$ -tum, fyrkantjern för tillverkning af hästskosöm, äfvensom gröfre och finare trådjernsämnen. Skeppningen af sådan förädlad tillverkning har betydligt tilltagit under de senast förflutna 5 åren, synnerligen af fint rundjern, circa $\frac{1}{4}$ -tum i diameter, upprulladt i ringar, för telegraf- och finare trådjernsbehof, så att exporten af såväl finare fyrkant- som rundjern under år 1875 uppgått till omkring 500,000 c:tr. För detta finare jern har betingats ett öfverpris varierande från $2\frac{1}{2}$ ända till 4 kronor pr centner.

Sedan flere bessemerverk uppstått i landet, har äfven i exporten börjat ingå af denna slags tillverkning under flere olika former såsom göten, smidda och gjutna, hjulringar för lokomotiv och jernvägsvagnar, räls, axlar m. m., hvilket dock hittills till stor del får betraktas som profsändningar.

I likhet med hvad i förra berättelsen anmärktes ingår, äfven i exporten en del halfärdig vara eller s. k. ovälda smältstycken, äfvensom från valsverken oväldt stångjern. Af detta senare fabrikat har under senare åren exporterats ansenliga kvantiteter.

Tab. Litt. U.

Exporten.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
Ankomna jerneffekter till Göteborgs våg af stångjern, finjern, smältstycken, spik, stål, tackjern m. m. c:tr	982,788	36	1,046,316	65	1,116,635	26	1,066,446	67	1,393,599	76
Dessutom har ankommit af förestående effekter för export utan vågföring. »	807,147	20	1,253,337	26	896,759	66	690,617	77	815,302	05
Summa »	1,789,935	56	2,299,653	91	2,013,444	92	1,757,064	44	2,208,901	81
Exporten genom vågen af förutnämnda effekter har utgjort. »	1,307,653	75	1,087,259	37	898,526	12	1,031,746	65	1,412,734	24
Exporten utan vågföring af d:o d:o d:o »	807,147	20	1,253,337	26	896,759	66	690,617	77	815,302	05
Summa »	2,114,800	95	2,340,596	63	1,795,285	78	1,722,364	42	2,228,036	29
Inrikes förbrukadt »	27,490	31	19,976	33	23,608	15	27,142	28	19,842	94
Af sinkblende har exporterats »	342,650	—	250,961	—	160,025	—	281,915	—	325,220	—
Af diverse metaller, alun, vitriol m. m. har blifvit vågfördt »	1,360	—	1,844	60	1,190	—	3,357	80	410	—
Exporterad »	1,817	—	454	—	2,876	—	2,217	—	1,305	—
Inrikes förbrukadt »	3,590	—	1,827	40	1,407	60	1,553	80	866	53

Priset för denna slags vara understiger det för väldigt, uträckt stäljern med c:a 2 kronor pr centner.

Prisnoteringarna angifvas sålunda:

För stäljern tillverkad af Persbergs eller annat prima tackjern:					
1871 om våren...	kr. 7,75,	om sommaren...	kr. 7,75,	om hösten...	kr. 8,50.
1872 " " "	9,50,	" " "	10,00,	" " "	13,00.
1873 " " "	13,50,	" " "	15,00,	" " "	15,00.
1874 " " "	13,50,	" " "	12,00,	" " "	10,50.
1875 " " "	10,50,	" " "	10,50,	" " "	10,00.

Allt pr centner fritt om bord.

För stäljern och s. k. sorteradt jern, tillverkad af ordinärt tackjern:

1871 om våren...	kr. 6,50,	om sommaren...	kr. 6,75,	om hösten...	kr. 7,00.
1872 " " "	9,25,	" " "	11,25,	" " "	11,75.
1873 " " "	12,50,	" " "	13,50,	" " "	13,50.
1874 " " "	12,00,	" " "	11,50,	" " "	11,25.
1875 " " "	11,00,	" " "	11,25,	" " "	10,25.

Allt pr centner å väg.

Trävaruhandeln.

Under denna femårsperiod hafva priserna å plankor, battens och bräder vexlat betydligt, och uppgifves kontraktspisen hafva ställt sig ungefär sålunda:

	för 3 × 9 tums.	för 2½ × 7 tums.
1871 pr 240 löp. fot furu	kr. 26,50 å 28,00.	kr. 14,50 å 15,00.
1872 " " "	30,00 å 31,00.	15,50 å 16,50.
1873 " " "	44,00 å 50,00.	23,00 å 25,00.
1874 " " "	44,00 å 52,00.	23,00 å 26,00.
1875 " " "	30,00 å 38,00.	17,00 å 20,00.

Rabatten för gran har vexlat från 5 ända till 20 procent och har under de senaste åren allmänt utgjort 20 procent för 3 × 9 tums och gröfre dimensioner samt 15 procent för alla dimensioner klenare än 3 × 9 tum. Värdet å gran, i synnerhet af grofva dimensioner, har betydligt nedgått, hvartill i synnerhet bidragit den stora importen till England och Frankrike af amerikansk spruce. Detta senare virke är visserligen af lösare och sämre beskaffenhet, än den nordiska granen, men kan dock för mångfaldiga ändamål ersätta densamma, och har derjemte fördelen af vackra dimensioner och billigare pris.

Den under åren 1873 och 1874 allmänna spekulationslusten i alla handlegrenar kunde naturligtvis icke undgå att beröra äfven trävarumarknaden, som derigenom uppdrifs till en produktion, som icke motsvarades af det verkliga förbrukningsbehovet. Följden af denna öfverproduktion visade sig också år 1875 genom det prisfall, som egde rum till följd af de hopade lagren i alla både in- och utländska hamnar.

I exporten ingår ett allt större quantum förädlade trävaror; och då man fäster behörigt afseende på den virkesmängd, som användes för tillverkan af desamma, inses lätt att Göteborgs tillförsel af trävaror icke minskats, utan snarare tvärtom.

Om *grufstolpar* gäller hufvudsakligen samma omdöme som här ofvan lemnats angående plank och bräder med hänsyn till uppdrifna pris, öfverproduktion och deraf följande prisfall samt stockning i exporten.

I afseende å mängden af de exporterade plank, battens och bräder samt andra till trävaror hänförliga artiklar hafva handelsföreningens fullmäktige aflemnade efterföljande:

Förteckning öfver trävaror, exporterade från Göteborg.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Plank och bräder.... kub.-f.	7,486,345	10,064,505	7,156,913	5,808,994	7,894,653
Grufstolpar..... " "	4,091,861	5,118,853	7,107,413	6,622,490	4,008,060
Timmer..... " "	435,650	500,676	414,549	420,636	285,896
Taksticksämnen..... " "	125,858	60,081	14,494	7,290	8,338
Taksticker..... värde kr.	106,002	154,861	236,168	257,155	366,860
Stäfver, lagg och botten af ek... st.	156,339	312,298	345,363	214,550	48,000
d:o d:o af furu " "	1,396,947	3,924,346	5,896,924	9,233,134	6,178,439
Plankstump..... kub.-f.	111,945	151,209	130,258	89,372	199,715
Trämassa..... cent:r	402,869	85,808	109,689	108,044	93,630
Tändstickor..... " "	61,166	84,992	111,881	147,543	159,798
Sleepers..... kub.-f.	256,638	336,940	348,150	318,257	198,502

Spanmålshandeln.

Exporten af hafre från Göteborgs hamn, som år från år i allt större grad bedrifves med ångare, har äfven under den nu förflutna femårsperioden varit af ganska stor betydighet, hvarom nedanstående siffror vittna. Härvid torde dock beaktas, hurusom slutsiffran för senaste året betydligt skulle ökats till följd af årets rika skörd, för så vidt icke ett olyckligt afbrott i slussningen vid Trollhättan i November månad, likasom samtidigt dermed inträffad stark frost, hindrat tillförseln sjöledes från det inre landet.

Förnämligaste afnämnaren af denna export har, liksom förut, varit England, men äfven norra Frankrike och Belgien hafva visat sig vid olika tillfällen som förmånliga afsättningsorter, sedan äfven direkta ångbåtslinier till dessa länder underhållas.

Artikeln värde har sedan 1872 varit i ett jemnt stigande, i det att de priser, som här betalats, i genomsnitt utgjorde:

under år 1871.....	100 å 110 öre pr 20 g
" 1872.....	85 å 95 " "
" 1873.....	95 å 115 " "
" 1874.....	110 å 125 " "
" 1875.....	120 å 125 " "

Exporten af hafre har utgjort:

under år 1871.....	6,824,656 kubikfot.
" 1872.....	4,093,954 " "
" 1873.....	4,572,571 " "
" 1874.....	4,573,692 " "
" 1875.....	3,779,133 " "

Exporten af öfriga sädeslag och andra artiklar äfven som antalet af till *utrikes* orter utklarade fartyg och deras dräktighet samt *utgående* tulluppbörden framgår vidare af de från tullkammaren meddelade uppgifter, som innehållas i efterföljande 3:ne tabeller.

De hufvudsakligaste exportartiklarna.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Fisk, färsk..... c:tr	1,255	3,414	406	970	701
" saltad..... " "	5,257	1,834	1,968	1,061	1,461
Fläsk..... " "	1,337	1,503	1,531	105	320
Fruktar o. bär, friska lingon " "	1,538	7,592	3,433	1,215	2,445
Hudar o. skinn, oberedda " "	2,219	4,309	6,250	7,400	3,750
Jern, gjutet, tack-..... " "	211,216	539,462	310,888	283,328	384,371

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Jern, smidt, stång..... c:tr	1,425,432	1,157,793	889,821	833,169	1,024,495
» platt- m. m..... »	251,759	319,958	368,535	342,835	498,281
» smältstycken..... »	147,325	208,089	183,137	138,414	207,716
» spik, öfver 1,6 tum »	1,918	3,035	5,582	5,158	3,265
» jernplåtar, oförtenta »	3,162	6,813	3,156	1,348	822
Kreatur, lefvande, häst.... st.	—	316	423	117	45
» » nöt..... »	5,501	7,159	11,727	8,737	3,196
» » får..... »	645	3,419	3,560	1,604	306
» » svin..... »	112	779	1,183	381	64
Kött..... c:tr	121	190	710	291	317
Oljekakor..... »	25,408	23,297	25,430	12,990	18,327
Ost..... »	4,749	4,922	3,881	3,022	1,238
Papper..... »	43,300	48,138	60,168	59,586	67,973
Redskap o. maskiner, värde kr.	94,378	179,157	253,430	421,208	285,327
Smör..... c:tr	24,043	24,521	29,194	29,143	29,537
Snickarearbeten..... värde kr.	365,230	317,185	663,792	743,865	1,365,094
Spanmål, omalen, hafre. kub.-f.	6,824,656	4,093,954	4,572,571	4,573,692	3,779,133
» » hvete »	29,343	3,473	2,743	—	—
» » korn. »	41,696	3,307	4,495	1,061	35,871
» » råg.. »	35,213	1,947	19	567	—
» » ärter »	46,570	4,851	37	132	14,851
» » åkerbönor »	79,335	23,880	16,864	48,245	44,678
» malen, hvetemjöl c:tr	1,850	792	61	1,569	316
» » rågmjöl.. »	299	972	86	14	—
Stål..... »	46,362	24,763	28,847	53,212	78,025
Tjära..... »	2,717	3,650	4,590	4,636	7,818
Trävaror: plankor och bräder..... kub.-f.	7,486,345	10,064,505	7,156,913	5,808,994	7,894,653
» grufstolpar.. »	4,091,861	5,118,853	7,107,413	6,622,490	4,003,050
» timmer..... »	435,650	500,676	414,549	420,636	285,896
» taksticksämnen »	125,858	60,081	14,494	7,290	8,338
» takstickor, värde kr.	106,002	154,861	236,168	257,155	366,860
» sleepers..... kub.-f.	256,638	336,940	348,150	318,257	198,502
» stäpver, lagg o. botten af ek... st.	156,339	313,298	345,363	214,550	48,000
» d:o d:o af furu. »	1,396,947	3,924,346	5,896,924	9,233,194	6,178,439
» plankstump. kub.-f.	111,945	151,209	130,258	89,372	199,715
Tändstickor..... c:tr	61,166	84,992	111,881	147,543	159,798
Trämassa..... värde kr.	402,869	85,808	109,689	108,044	93,630
Väfnader: bomulls..... &	137,177	105,252	85,691	86,472	18,700
» ylle..... »	37,046	42,314	34,931	30,899	3,800
» linne- och hamp- »	6,226	504	—	28,213	6,900
Zinkblende..... c:tr	342,650	250,961	160,025	281,915	325,230
Utskeppningsorterna för jern och stål samt plankor och bräder hafva varit:					
England: jern och stål.... c:tr	962,926	1,234,651	1,058,632	1,110,472	1,621,911
» plankor o. bräder kub.-f.	5,091,111	7,217,495	5,120,904	4,008,178	4,903,435
Frankrike: jern och stål.. c:tr	111,821	77,336	56,372	124,902	199,679
» plankor o. bräder kub.-f.	1,321,370	1,639,249	850,521	743,133	1,682,229
Norra Amerika: jern o. stål c:tr	747,183	631,921	412,158	121,807	60,125
Algier: plankor o. bräder kub.-f.	54,640	122,205	186,536	30,659	23,100
Australien: plankor och bräder..... »	88,152	101,648	193,933	38,679	81,491
Belgien: jern och stål.... c:tr	38,928	81,791	51,109	101,517	132,922
» plankor o. bräder kub.-f.	74,882	87,020	140,632	155,678	478,911

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Brasilien: plankor och bräder..... kub.-f.	114,173	62,565	23,849	75,508	19,638
Bremen: jern och stål.... c:tr	37,234	12,026	1,216	2,882	3,905
» plankor o. bräder kub.-f.	—	16,290	71,226	51,582	58,618
Caplandet: plankor och bräder..... »	78,245	179,567	41,878	113,310	73,692
Danmark: jern och stål... c:tr	16,800	—	14,995	60,047	38,490
» plankor o. bräder kub.-f.	124,840	145,086	176,053	30,690	139,912
Hamburg: jern och stål... c:tr	68,015	136,730	147,159	58,831	55,308
» plankor o. bräder kub.-f.	8,498	—	14,018	19,627	36,389
Nederländerna: jern o. stål c:tr	57,278	28,130	14,661	60,204	68,401
» plankor o. bräder kub.-f.	294	—	1,003	28,529	62,631
Preussen: jern och stål... c:tr	9,865	16,229	30,708	9,199	11,044
» plankor o. bräder kub.-f.	5,292	22,996	99,712	62,338	287,449
Spanien: plankor o. bräder »	340,608	302,477	176,648	173,591	—

Till utrikes orter hafva utklarats:

	Fartygens antal.	Fartygens dräktighet i nyläster.
År 1871.....	1,627	112,763,5
» 1872.....	1,781	121,968,5
» 1873.....	1,742	121,648,5
» 1874.....	1,928	127,483,0
» 1875.....	1,806	116,744,0

Utgående tulluppbörd.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Tullmedel.....	33,294	34,919	32,174	27,469	28,619
Fyr- och båkmedel.....	67,574	72,524	70,169	68,923	56,773
Summa	100,868	107,443	102,343	96,392	85,392

Importen af hufvudsakligare varuarter, antalet från utrikes orter här inklarade fartyg med deras lästetal samt inkommande tulluppbörden under femårsperioden har uppgifvits af tullkammaren och innefattas i efterföljande 3:ne tabeller.

Hufvudsakliga importen.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Bomull..... &	17,442,152	10,047,198	13,742,436	12,599,749	11,787,704
Bränvin och sprit: af säd, potatis eller andra jordfrukter: genever.... k:r à 50 %	1,307	1,168	1,476	1,174	1,173
andra slag » »	2,434	4,438	2,952	80,570	3,234
af ris: arrack » »	116,825	140,063	168,175	171,923	124,059
af socker: rom » »	7,052	12,027	13,150	11,072	7,470
af vindrufror: då varan, i Frankrike tillverkad, sjövägen direkt införes:					
på fastager. k:r à 50 %	132,002	130,515	172,433	131,541	139,304
på but. ell. krus » »	1,072	855	2,349	183	12,034
då varan annorstädes tillverkats eller på annat sätt införes k:r à 50 %	10,639	9,660	7,665	9,549	1,908

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Fisk, saltad: sill kub.-f.	394,130	520,734	308,157	316,563	391,700
» torr: gråsidor och sej c:tr	19,934	21,355	11,277	14,510	16,947
Fläsk	10,317	23,425	73,872	93,034	130,798
Garn: bomulls- ofärg. &	1,855,481	1,813,911	3,352,990	5,053,353	3,734,243
» » färg. »	233,776	219,651	243,678	289,019	305,359
» ull- ofärg. »	183,030	186,910	240,814	400,734	384,225
» » färg. »	497,802	567,821	625,098	752,814	656,977
Hudar o. skinn, ej pelsverk, ober. c:tr	40,453	56,524	50,180	30,478	31,444
Kaffe	10,347,277	5,370,169	8,169,851	5,815,953	7,980,285
Kreatur, lefvaude:					
häst-..... st.	9	12	22	85	47
nöt-..... »	4	21	93	215	112
får-..... »	4	—	7	15	8
svin-..... »	—	12	6	5	6
Kött	177	255	223	323	294
Ost	1,112	1,519	752	3,030	9,342
Papper	112,952	188,236	223,699	677,501	515,886
Redskap o. maskinerin, ej specificerade kr.	2,205,160	3,239,432	5,669,020	8,499,510	8,331,100
Salt: oraff. kok- kub.-f.	484,243	812,466	603,633	1,019,873	597,744
Sirup	1,566,112	1,956,567	2,457,606	5,233,752	5,528,324
Smör	164	339	381	696	547
Socker: raff. alla slag &	2,900,058	1,230,075	4,260,513	3,974,434	4,960,353
» oraff. utan afseende å färg »	17,367,581	11,484,016	18,689,234	16,636,388	16,671,118
Spanmål, omalen:					
hvetet	252	1,802	2,936	3,821	664
korn	45,348	77,826	124,253	137,019	104,566
råg	8,343	253,985	413,067	951,649	671,621
mjöl: hvetet. c:tr	47,480	62,334	81,058	169,925	186,416
» råg	31,456	39,630	71,308	77,096	55,254
Stenkol, kokes m. m. k. f.	6,578,090	9,077,144	8,475,024	8,709,616	9,541,825
Talg	1,146	1,521	4,514	1,741	383
Tjära, tjärbärna o. vraktjära. »	831	1,260	1,578	2,542	9,981
Tobak, orarbetad:					
blad och stjälk &	1,873,077	1,491,305	2,212,380	2,441,328	1,609,309
UH	1,759,985	1,701,368	1,595,292	1,849,426	1,465,412
Vin: på fastager »	1,432,282	1,680,448	1,593,921	1,758,059	1,923,280
» på buteljer k:r	25,652	26,917	44,711	52,842	49,021
Väfnader: siden, hel- o. half-..... &	22,164	26,868	32,378	42,613	32,540
» bomulls- afven med blandning af lin	366,348	530,542	803,988	1,276,561	961,361
» ylle- hel o. half- »	918,990	1,065,410	1,232,217	1,478,315	1,097,468
» linne- o. hamp- »	100,422	196,114	203,744	437,626	476,916

Från utrikes orter inkvarerade fartyg.

	Fartygens	
	antal.	lästetal.
År 1871	1,903	120,051,5
» 1872	2,146	130,880,5
» 1873	2,182	132,380,5
» 1874	2,560	146,597,0
» 1875	2,467	137,994,0

Inkommande tulluppbörden har utgjort:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Tull	5,951,303	5,389,735	6,996,968	7,324,813	6,966,372
Nederlagsafgift	38,300	26,515	33,225	31,907	31,340
Transitupplagsafgift	1,500	1,539	1,811	1,852	1,371
Lastpenningar	62,109	69,286	69,138	79,995	74,987
Fyr- och båkmedel	62,382	69,091	72,869	80,071	63,978
Summa kr.	6,115,594	5,556,166	7,174,011	7,518,638	7,158,048

Sjöfarten.

Stadens handelsflotta har under perioden vunnit betydlig tillväxt, och egde staden enligt meddelad uppgift från Göteborgs sjömanshus under nedanskifna fem år följande segel- och ångfartyg:

År 1871,	177 segelfart.	om 13,762 nyläster.
» »	39 ångfartyg »	2,356,5 » med 1,373 hästkr.
» 1872,	165 segelfart. »	13,563 »
» »	49 ångfartyg »	3,480 » 2,503 »
» 1873,	174 segelfart. »	16,115 »
» »	62 ångfartyg »	4,401 » 3,276 »
» 1874,	189 segelfart. »	19,345 »
» »	60 ångfartyg »	4,637,5 » 3,424 »
» 1875,	196 segelfart. »	64,040,68 tons.
» »	64 ångfartyg »	21,203,09 » 3,623 »

De svenska fartyg, på hvilka inmönstringar af besättning ar egt rum, hafva utgjort:

År 1871	ett antal af 619	med ett lästetal af 33,661 nyläster.
» 1872	» 638	» 39,578,5 »
» 1873	» 643	» 49,675 »
» 1874	» 620	» 44,162,5 »
» 1875	» 571	» tontal af 167,377,35 tons.

De svenska fartyg, å hvilka afmönstringar af besättning ar egt rum, hafva utgjort:

År 1871	ett antal af 661	med ett lästetal af 35,368 nyläster.
» 1872	» 613	» 34,897 »
» 1873	» 691	» 37,104 »
» 1874	» 675	» 36,918 »
» 1875	» 631	» tontal af 130,763,57 tons.

Påmönstringar för utländska fartyg hafva här skett:

År 1871 till ett antal af 801 om 55,626 nyläster.

» 1872	» 858	» 56,824 »
» 1873	» 785	» 49,894 »
» 1874	» 786	» 47,605,5 »
» 1875	» 740	» 161,846,41 tons.

Dessa fartyg hafva utgjorts af:

	Norska.	Engelska.	Danska.	Tyska.	Franska.	Holländska.	Amerikanska.	Ryska.	Spaniska.	Portugisiska.	Belgiska.	Portugisiska.
År 1871...	312	242	62	58	44	48	32	3	—	—	—	—
» 1872...	351	249	82	81	43	31	13	4	4	—	—	—
» 1873...	241	242	110	69	43	51	15	4	—	9	1	—
» 1874...	206	240	120	112	39	55	2	7	—	4	1	—
» 1875...	170	246	91	96	57	66	4	5	—	3	1	1

Af de här hemmahörande utrikes gående fartyg äro de af trä samtliga byggda på kavel och jernångfartygen alla på klink. Af de inrikes gående äro de flesta byggda på kavel; och hafva alla fartygen varit använda hufvudsakligen till fraktfart, med undantag af två ångfartyg, hvilka begagnats för bogseringar.

Antalet af dem, hvilka njuta understöd vid härvarande sjömanshus, utgjorde:

År 1871...	115	sjömän,	267	sjömanskor,	115	sjömansbarn,	16,838,89	kr.
» 1872...	114	»	263	»	113	»	16,868,57	»
» 1873...	108	»	264	»	117	»	16,614,34	»
» 1874...	101	»	259	»	132	»	19,223,34	»
» 1875...	98	»	293	»	97	»	19,193,11	»

Antalet hit inkomna och härifrån afgångna fartyg öfver tre nyläster, som under åren 1871—1875 begagnats till inrikes sjöfart, äfvensom fartygens drägtighet hafva utgjort:

År.	A n k o m n a				A f g å n g n a			
	förpassade.		oförpassade.		förpassade.		oförpassade.	
	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.
1871.....	741	10,282	2,624	30,452	1,937	23,482	1,459	24,424
1872.....	952	11,744	2,670	33,873	2,133	27,440	1,438	26,487
1873.....	994	14,045	2,795	32,643	2,235	28,293	1,236	23,797
1874.....	846	12,118	2,674	32,381	2,349	28,669	1,306	24,872
1875.....	776	13,611	2,420	27,340	2,208	19,257	1,147	20,245

Inrikes fyr- och båkafgifter hafva från och med den 1 Januari 1870 upphört att utgå.

Antalet folkpass, uttagna vid härvarande tullbevakningsinspektion, har utgjort:

År 1871 189 st., 1872 221 st., 1873 220 st., 1874 217 st. och 1875 245 st.

Transitorörelsen.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Antalet oförtullade kolli, som transiterat Göteborg, har utgjort.....	13,927	46,504 ¹⁾	20,214	35,442	35,736
hvarför i hamnagift till staden influtit..... kronor	2,142,52	2,676,12	2,796,54	4,920,41	5,650,49

¹⁾ hvaraf 32,046 kolli hudar.

I afseende å *frakthandeln* och *ångfartygsrörelsen* emellan Göteborg och utlandet är följande att anföra:

Tiden 1871—1875 har i allmänhet för skeppsredare varit mindre gynnsam. Träfrakterna från Östersjön, som vid våren 1871 voro låga, började på hösten 1872 att stiga och bibehöll sig goda till 1874, då de åter nedgingo, och många fartyg seglade på eftersommaren nämnda år hem och lade upp, emedan rederien ej ansågo dem kunna segla utan förlust för de frakter, som då erbjödos. Under 1875 voro frakterna äfven ytterst låga. Från Göteborg hafva frakterna under hela sistförflutna femårsperiod öfver hufvud varit låga och har under vartiderna noteringen nedpressats till den grad, att man föredragit låta flere fartyg ligga sysslolösa i hamnen, tills dess de kunnat uppsegla till Östersjön. Härtill torde den stora ångbåtsflottan i ej obetydlig grad bidragit på så sätt, att de reguliera ångarne, för att erhålla last nedsatte sina noteringar så lågt, att t. ex. plankor och jern med fördel för emottagarne kunnat skeppas via Hull och West Hartlepool till närliggande hamnar. Jernexporten till Amerika, som förut vanligen verkställdes med segelfartyg direkt, har under femårsperioden mer och mer skett med ångare via London, Liverpool, Hull och Hamburg, så att en direkt befraktning numera är en sällsynthet.

I transatlantiska fraktfarten hafva rederien gjort goda förtjenster under åren 1871—1874, men redan mot slutet af nämnda år började frakterna att falla så betydligt (10 till 20 procent), att sistlidna års seglation ej lemnat något öfverskott.

Reguliera ångbåtsförbindelser emellan Göteborg och följande utländska hamnar underhållas af hufvudsakligen svenska ångare: Köpenhamn och Lybeck.

Hamburg.

Rotterdam och Amsterdam.

Antwerpen.

Havre.

Liverpool.

London.

Newcastle och Sunderland.

Granton.

Deremot besörjes förbindelsen med Hull och West Hartlepool genom engelska ångare.

Vexelsluten på härvarande börs utgjorde enligt tab. Litt. V.

Tab. Litt. V.

Vexelslut å Göteborgs börs.

	£ Sterling.	B:ko mark.	Riksmark.	Pr. Thaler.	Francs.	Holl. Ct.	Totalbelopp i Kronor.
År 1871.....	2,156,049	4,387,620	—	17,379	3,886,339	367,601	47,516,352
» 1872.....	2,638,356	4,906,488	—	64,781	9,112,638	208,121	58,781,465
» 1873.....	3,020,031	383,254	6,904,781	310,739	7,960,435	371,724	67,716,772
» 1874.....	2,735,016	—	9,203,678	223,135	11,931,830	593,243	67,520,601
» 1875.....	2,533,280	—	9,560,419	—	10,945,720	392,149	62,802,899
Summa	13,082,732	9,677,362	25,668,878	616,034	43,836,962	1,932,838	304,338,089
eller i medeltal pr år.....	2,616,546	1,935,472	5,133,776	123,207	8,767,392	386,567	60,867,618
under åren 1866—1870.....	1,933,411	8,806,700	—	—	8,752,609	244,039	52,935,498
» » 1861—1865.....	1,643,338	12,309,490	—	—	6,807,800	147,125	50,432,959
» » 1856—1860.....	1,221,420	10,984,329	—	—	4,062,635	119,761	39,328,002

Antalet handlande i Göteborg har utgjort:

	Handlande		Betjening		Bevilling i och för rörelsen. Kronor.
	m.	q.	m.	q.	
1:o De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe:					
År 1871.....	765	73	985	103	41,794,69
» 1872.....	767	73	1,017	107	53,591,86
» 1873.....	742	53	1,192	106	75,785,70
» 1874.....	789	53	1,282	108	89,187,75
» 1875.....	820	72	1,323	143	77,429,48
Summa	3,883	324	5,799	567	337,789,48
2:o De, som utom den ort, der de äro boende, sjelfve eller genom andre kringföra eller annorlunda än å marknad till salu utbjuda varor:					
År 1871.....	11	—	60	4	798,25
» 1872.....	12	—	77	5	2,124,38
» 1873.....	7	—	21	2	1,769,69
» 1874.....	6	—	17	2	2,161,30
» 1875.....	8	—	23	4	1,386,01
Summa	44	—	198	17	8,239,63
3:o Utländingar, som undfått tillstånd att här i riket idka handel:					
År 1871.....	31	—	6	—	336,50
» 1872.....	46	—	27	3	980,00
» 1873.....	46	—	18	5	931,00
» 1874.....	39	—	14	5	799,00
» 1875.....	20	—	12	7	717,00
Summa	182	—	77	20	3,763,50
4:o Härjemte upptagas de utländingar som, enligt 16 § i gällande Bevillningsförordning, härstädes erlagt bevilling för rättighet att bjuda ut eller sluta handel om utländska varor:					
År 1871.....	46	—	—	—	4,420,00
» 1872.....	51	—	—	—	4,860,00
» 1873.....	61	—	—	—	6,320,00
» 1874.....	89	—	—	—	8,780,00
» 1875.....	94	—	—	—	9,760,00
Summa	341	—	—	—	34,140,00
Sammanlagda antalet af handlande och betjening samt bevilling under alla 5 åren utgör:					
af kategorien N:o 1.....	3,883	324	5,799	567	337,789,48
» » » 2.....	44	—	198	17	8,239,63
» » » 3.....	182	—	77	20	3,763,50
» » » 4.....	341	—	—	—	34,140,00
Summa	4,450	324	6,074	604	383,932,61

Rörande Göteborgs fabriksrörelse utvisar tab. Litt. X antalet af de å Göteborgs område anlagda fabriker, antalet af de derstädes anställda arbetare samt värdet af dervid åstadkomna tillverkningar jemte erlagd bevilling för åren 1871—1875.

Tab. Litt. Y innehåller uppgifter om antalet af stadens handverkare jemte deras arbetsbiträden äfvensom den bevilling, som af dem erlagts.

Rörande antalet af bränvinsminuterings- och utskänkningsställen här i staden samt den utskänkingsrätt, som för kortare tid än helt år varit genom särskilda resolutioner beviljad restauratörer å ångfartyg m. m., jemte beloppet af försäljningsafgifterna och deras användande under åren 1871—1875 hänvisas till efterföljande tabell:

Försäljningsår, räknadt fr. o. m. den 1 Oktober det ena året till samma dag det påföljande året.	Antal minuteringsställen.	Antal utskänkingsställen.	Tillfälliga utskänkingsrättigheter.	A f g i f t e r m. m.			
				Stadens andel. Kronor.	Länets hushållningsallskaps andel. Kronor.	Uppbörds- och redovisningsprovision. Kronor.	Summa. Kronor.
1870—1871...	45	68	9	213,370,60	53,342,65	534,50	267,247,75
1871—1872...	40	68	9	233,538,63	58,384,66	585,02	292,508,31
1872—1873...	35	68	8	289,018,34	72,254,69	723,99	361,996,92
1873—1874...	25	67	12	315,213,29	78,803,32	789,61	394,806,22
1874—1875...	20	67	15	537,715,13	134,428,78	1,346,98	673,490,89
Summa	—	—	—	1,588,855,99	397,214,00	3,960,10	1,990,030,09

Anmärkingar.

- 1:o Någon rättighet till mindre partihandel med bränvin har icke blifvit meddelad.
- 2:o Uti afgiftsbeloppen ingår jemväl nettobehållningen af Göteborgs utskänkingsaktiebolags rörelse, hvilken behållning, som vidkännes uppbordeprovision och fördelas efter de för försäljningsafgifterna stadgade grunder, under förestående försäljningsår uppgått till respektive kronor 106,593,67; 86,188,67; 137,546,72; 134,393,39 samt 274,924,28.
- 3:o Bränvinsmedlen inflyta i kommunens gemensamma kassa och om deras användande för något särskildt ändamål har beslut ej fattats vidare, än att stadens utgifts- och inkomststat för år 1875 bestämmer, det af samma medel skola bestridas anslagen till inköp af tomt och uppförande af ett folkskolehus i Majorna 127,920 kronor, hvaraf 65,920 kronor skulle utgå år 1875, till förlikningsnämnden 2,000 kronor och till anläggning af park i slottsskogen 38,000 kronor.

Styrelsen för Göteborgs utskänkingsaktiebolag, hvilket numera, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes resolution den 6 Maj 1874, fått på sig för tre år, från den 1 derpåföljande Oktober, öfverlättna alla de bränvinsutskänkings- och minuthandelsrättigheter, hvilka eljest här i staden skolat på auktion utbjudas, har angående bolagets verksamhet och resultaten deraf afgifvit berättelse, hvarur meddelas följande:

Under försäljningsåret från den 1 Oktober 1870 till den 1 Oktober 1871 hade bolaget 61 utskänkingsrättigheter till sitt förfogande, hvaraf 26 för den egentliga utskänkingsrörelsen, 7 för afsalu till hemtning och 10 för utskänkning å restaurationer, klubbar m. m., eller tillsammans 43 voro använda och återstående 18 obegagnade.

Under nämnda år afyttrades genom bolaget 267,165 kannor 19 kubiktum bränvin, 56,364 kannor 96 tum bättre spirituosa och 3,131 kannor 1 tum diverse vin, hvilken försäljning inbringade en nettobehållning af 191,759 kronor 93 öre.

Sedan bolaget under den 7 Mars 1871 erhållit Kungl. Maj:ts nädiga fastställelse å sökt ändring i sin bolagsordning, i ändamål att jemväl kunna anmäla sig till öfvertagande af bränvinsminuthandeln härstädes, anmälde sig bolaget genom en af styrelsen till magistraten den 22 berörde månad ingifven skrift till öfvertagande, helst för tre år, men eljest för den kortare tid, som af vederbörande myndighet kunde varda bestämd, af samtliga de bränvinsutskänkings- och minuthandelsrättigheter här i staden, hvilka från och med den 1 Oktober samma år eljest

skulle å auktion utbjudas, mot skyldighet för bolaget att för berörda rättighet till stadskassan årligen såsom minimaifgift erlägga 190,000 kronor, hvaraf 120,000 kronor för utskänknings- och 70,000 kronor för minuthandelsrättigheterna, samt derutöf-

ver, sedan alla afgifter och omkostnader guldits, den på begge rörelserna uppkommande vinsten; och blef den del af anbudet, som uteslutande afsåg utskänkningsbolaget, af stadens myndigheter antagen, och utskänkningsrättigheterna, till oförändradt antal af

Tab. Litt. X.

Fabriksrörelsen i Göteborg.

Fabriksrörelsen.	1871.			1872.			1873.			1874.			1875.		
	Fabriker.	Arbetare.	Tillverkningsvärde.	Fabriker.	Arbetare.	Tillverkningsvärde.	Fabriker.	Arbetare.	Tillverkningsvärde.	Fabriker.	Arbetare.	Tillverkningsvärde.	Fabriker.	Arbetare.	Tillverkningsvärde.
Bildhuggerifabrik	1	5	2,000	25	1	5	2,500	30	1	5	3,000	30	—	—	—
Bokbinderin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	27	30,000
Boktryckerin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	79	84,314	507	8140	135,500
Chokoladfabrik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	44	351,900
Fiskredskapsfabrik	1	6	9,000	12	1	5	10,000	12	1	8	15,200	12	—	—	—
Färgerin	5	61	128,133	206	5	60	122,617	221	5	71	138,426	3,510	3	84	99,774
Galvanisk fabrik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Garfverin	1	9	48,700	70	1	8	30,205	100	1	8	31,355	100	2	16	57,505
Gasverk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hattfabriker	4	4	8,106	38	4	4	7,490	43	4	5	7,890	37	—	—	—
Kakelugnsfabriker	1	20	40,020	100	1	20	41,506	100	1	19	42,850	100	2	45	72,380
Kattuntryckeri	1	—	830	10	1	—	800	10	1	—	800	4	—	—	—
Kemiakt blekeri	1	10	35,570	—	1	10	33,325	—	1	10	42,568	—	1	13	42,581
Kemiak-tekniska fabriker	6	20	63,156	68	5	17	66,750	132	6	23	66,100	180	3	24	82,600
Kirurgisk instrumentfabrik	1	5	1,200	9	1	6	1,500	20	1	6	2,000	20	1	5	1,200
Korgfabriker	3	13	8,568	25	3	12	9,770	25	3	14	11,205	29	—	—	—
Korkfabriker	2	27	22,765	22	1	16	20,000	20	1	19	15,000	23	—	—	—
Litografiska fabriker	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	48	150,000
Mekaniska bomullsspinnerin	2	360	1,096,561	560,40	2	363	1,136,886	—	2	356	1,130,173	—	2	367	1,169,236
Mekaniska verkstäder	10	692	1,307,381	730,21	7	841	1,778,281	923,32	7	879	2,013,942	1,038	2	835	2,124,383
Metallfabriker	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Musikaliska instrumentmakerin	2	42	120,300	113	3	52	127,800	173	3	58	138,000	180	1	40	125,000
Orgelbyggeri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Porterbryggeri	1	125	826,970	3,597	1	138	972,000	1,947	1	231	1,506,604	4,947	1	231	1,830,780
Portföljfabrik	1	3	8,500	20	1	3	9,000	25	1	3	9,500	12	—	—	—
Repslagerin	3	56	155,500	177	3	48	149,100	200	3	48	85,150	236	2	42	120,000
Saltraffineringsfabrik	1	3	4,320	—	1	4	5,050	10	—	—	—	—	—	—	—
Senapsfabrik	1	2	6,530	50	1	2	7,040	10	1	2	7,400	98	1	1	6,650
Skeppsbyggerin	2	228	411,000	51	2	238	410,000	271	2	349	454,500	382	2	351	507,000
Skofabrik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Snickerifabriker	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Socketbruk	1	226	3,126,415	—	1	222	3,402,567	1,000	1	238	4,557,335	—	1	236	4,757,386
Spegelfabriker	2	7	7,800	9	2	6	8,000	9	2	11	8,000	8	—	—	—
Strumpfabrik	1	12	15,008	9	1	10	15,337	15	1	10	15,352	15	—	—	—
Stuckaturfabrik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Symaskinfabrik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Såp- och tvålfabrik	1	7	133,500	90	1	7	144,750	145	1	7	149,500	165	1	9	143,200
Tapetfabriker	2	31	47,330	170	3	47	33,116	142	1	17	30,488	72	1	18	31,521
Tobaksfabriker	12	579	1,411,770	1,547	12	515	1,401,420	1,891	11	544	1,452,250	2,035	7	579	1,724,200
Urfabriker	5	9	10,850	117	6	9	11,650	142	6	9	11,300	180	—	—	—
Väfnadsfabriker	3	280	820,436	—	4	287	881,616	3,570	3	245	947,470	655	4	423	1,321,319
Ättikfabrik	1	1	7,900	—	1	1	7,480	10	1	1	12,200	—	—	—	—
Ölbryggerin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Uppgifter saknas.

** bomulls-

spinneri.

** socker-

bruk.

** socker-

bruk.

** port-

erbryggeri.

** senaps-

fabrik.

** senaps-

fabrik.

88 öre, blefvo under den 27 i sistnämnda månad 30,000 kronor inbetalda till Göteborgs Folkbank, för i denna bank, jemlikt bolagsstämmbeslut den 30 Oktober 1869, tecknade 3,000 aktier under serien A; och har berörda aktiebelopp, som af folkbanken under de tre första åren af dess verksamhet skulle innehafvas räntefritt, från och med den 1 Oktober 1874 börjat afkasta ränta efter fem procent om året.

Under försäljningsåret från den 1 Oktober 1871 till den 1 Oktober 1872, då för bolagets rörelse användes 42 utskänkningsrättigheter, nemligen 25 för den egentliga utskänkningsrättigheter, 7 för försäljning uteslutande till hemtning och 10 för utskänkning å restaurationer, klubbar m. m., afyttrades genom bolaget 223,146 kannor 41 kub.tum brännvin, 68,252 kannor 61 tum bättre spirituosa och 3,720 kannor 77 tum diverse vin, hvilken försäljning lemnade en nettobehållning af 206,188 kronor 67 öre.

Under nästföljande försäljningsåret intill den 1 Oktober 1873 omsattes på bolagets rörelse, med användande på samma sätt som under nästföregående året af 42 utskänkningsrättigheter, 247,314 kannor 44 tum brännvin, 87,058 kannor 43 tum bättre spirituosa och 4,575 kannor 55 tum diverse vin, hvarå nettobehållningen uppgick till 257,546 kronor 72 öre.

Under försäljningsåret från den 1 Oktober 1873 till den 1 Oktober 1874 afsattes på bolagets rörelse, handhafd på lika

sätt och med användande af en utskänkningsrättighet å restauration mindre än nästföregående året, 285,986 kannor 19 tum brännvin, 77,424 kannor 98 tum bättre spirituosa och 5,633 kannor 70 tum diverse vin, hvarå nettobehållningen uppgick till 254,393 kronor 39 öre.

Genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes resolution af den 6 Maj 1874 har bolaget af stadens myndigheter, mot 390,587 kronor 72 öre om året i bestämd afgift och derutöfver all bolagets vinst, fått på sig för tre år, från den 1 Oktober 1874, öfverlåtna alla de brännvinsutskänknings- och minuthandelsrättigheter — de sistnämnda till antal af 20 — hvilka eljest här i staden skolat på auktion utbjudas.

I följd deraf har bolagets styrelse dels beslutat, att den särskilda utskänkningsrörelse för hemtning, som bolaget allt från början af sin verksamhet bedrifvit, skulle, såsom tillsvidare obehöflig, upphöra sistnämnda dag, och dels funnit skäl att, sedan vederbörande myndighet sådant medgifvit, för ett år i sender från samma dag öfverlåta 13 för bolagets rörelse obehöfliga minuthandelsrättigheter på ett lika antal vinhandelsfirmor här i staden, för försäljning uteslutande af bättre spirituosa.

Under sistförflutna försäljningsåret eller tiden från den 1 Oktober 1874 till den 1 Oktober 1875, hafva af de 61 utskänkningsrättigheter, som bolaget fortfarande haft till sitt förfogande,

Forts. af Tab. Litt. Y.

	1871.				1872.				1873.				1874.				1875.														
	Handverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Handverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Handverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Handverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Handverkare eller idkare.		Antal arbetare.												
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.											
Sejlare	5	1	51	—	205	—	5	1	66	—	230	50	5	1	63	—	279	50	3	1	43	—	58	För detta år upptagne som fabriksidkare.							
Skiffertäckare	2	—	3	—	26	—	1	—	2	—	5	—	3	—	2	—	2	—	2	—	—	—	3	—	2	—	—	—	4	—	
Skomakare	91	—	113	10	343	—	91	—	147	9	423	50	80	—	176	10	435	67	69	—	176	7	548	99	61	—	144	3	486	—	
Skräddare	53	—	65	—	514	—	50	—	139	2	708	—	53	—	169	9	761	—	47	—	161	6	1,026	—	53	—	163	12	1,116	50	—
Slagtare	32	6	25	1	297	—	27	4	28	3	352	—	20	—	27	8	320	—	20	2	29	6	271	—	20	2	25	8	387	—	
Snickare	19	—	113	—	230	—	21	—	123	—	250	—	17	1	129	—	274	—	17	—	53	—	158	—	24	—	77	—	274	—	
Snörmakare	3	—	4	—	15	—	3	—	4	—	17	—	2	—	2	1	17	—	3	—	4	—	34	—	4	—	4	—	41	—	
Sockerbagare	8	1	10	3	80	—	9	1	10	6	94	—	9	1	16	6	79	—	9	—	14	6	107	—	10	—	21	14	205	—	
Stentryckare	2	—	24	3	60	—	2	—	30	2	70	—	2	—	35	3	150	—	1	—	13	2	50	—	För detta år upptagne som fabriksidkare.						
Strumpväfvere	För dessa år upptagne som fabriksidkare.																				1	—	1	12	15	D:o do.					
Svarfvere	4	—	7	—	25	—	4	—	7	—	22	—	3	—	13	—	22	—	4	—	13	—	32	—	6	—	12	—	55	—	
Tapetserare	12	1	6	—	40	—	14	1	15	—	64	—	14	—	24	—	88	—	14	—	21	—	104	—	11	1	15	1	117	—	
Tenngjutare	1	—	1	—	5	—	1	—	1	—	5	—	1	—	1	—	5	—	1	—	1	—	7	—	1	—	1	—	12	—	
Tunnbindare	6	—	16	—	58	—	4	—	20	—	59	—	5	—	21	—	60	39	5	—	22	—	53	—	6	—	23	—	68	—	
Urmakare	10	—	9	—	144	—	11	—	12	—	164	—	11	—	19	1	205	—	10	—	18	1	220	—	11	—	14	3	235	—	
Vagnmakare	5	—	12	—	27	—	5	—	14	—	33	—	4	—	12	—	34	—	4	—	14	—	35	—	5	—	14	—	33	—	
Utländingar:																															
Stuckatörer	2	—	—	—	60	—	För detta år upptagne som fabriksidkare.				2	—	—	—	60	—	2	—	—	—	—	—	60	—	2	—	—	—	60	—	
Summa	575	43	1,326	151	6,940	07	547	47	1,649	187	7,995	23	531	41	1,894	221	9,148	48	489	44	1,849	225	9,201	14	439	39	1,449	199	8,084	82	

Anm. För år 1874 är Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidnings samt Göteborgs-Postens tryckerin upptagne som fabriker.

En kakelugnsmakare är för alla åren och en d:o för åren 1874 och 1875 upptagne som fabriksidkare.

för den egentliga värdshus- och utskänkningsrörelsen användts 25 och för utskänkning å restaurationer och klubbar 10, men öfrige 26 varit obegagnade. Deremot hafva utaf de 20 bränvinsminuthandelsrättigheter, som på bolaget varit öfverlättna, 13 enligt hvad förut är omnämndt, varit på ett lika antal vinhandelsfirmor öfverlättna för minuthandel med bättre spirituosa, och de öfriga 7 användts för den minuthandel med bränvin, som bolaget i särskilda lokaler utöfvat.

Under sistnämnda försäljningsår hafva genom bolaget omsatts 577,470 kannor 51 kubiktum bränvin — deraf 331,403 kannor 5 kub.tum ensamt på minuthandeln — 51,713 kannor 20 tum

bättre spirituosa och 4,380 kannor 93 kub.tum diverse vin, hvaraf uppkommit en nettobehållning af 607,012 kronor förutom 58,500 kronor, som erlagts af vinhandlande i afgift för på dem öfverlättna 13 minuthandelsrättigheter,

Samtliga förutnämnda årliga nettobehållningar af bolagets rörelse, uti hvilka den bestämda afgift utgörande för år 1871 kronor 86,000,00, för hvardera af åren 1872, 1873 och 1874 » 120,000,00, samt för år 1875 » 390,587,72, är inberäknad, hafva blifvit till stadskassan för behörig fördelning inlevererade.

Tab. Litt. Z.

Göteborgs brefpostkontors verksamhet.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Stycken.	Kronor.	Stycken.	Kronor.	Stycken.	Kronor.	Stycken.	Kronor.	Stycken.	Kronor.
Afgångna vanliga bref och bandförsändelser	881,900	—	939,200	—	1,076,900	—	1,251,000	—	1,306,000	—
» värdeförsändelser	57,665	15,789,000,00	66,813	15,247,000,00	77,244	19,397,000,00	86,087	20,324,500,00	94,931	21,252,716,00
» postanvisningar	2,407	87,021,88	2,581	96,863,53	2,739	94,112,52	2,541	92,889,49	2,923	98,188,53
» postförskott.....	132	—	175	—	270	—	103	—	118	—
Ankomna vanliga bref m. m.; antalet dylika kan ej bestämdt uppgifvas men antages ha uppgått till omkr.	960,000	—	1,035,000	—	1,200,000	—	1,275,000	—	1,350,000	—
» värdeförsändelser	126,000	—	142,000	—	160,500	—	180,000	—	191,000	—
Lokalbref.....	48,871	—	60,533	—	87,034	—	107,622	—	124,661	—
Utbetalta postanvisningar.....	8,750	373,860,35	9,552	394,439,69	9,399	398,278,17	9,103	374,903,52	9,513	379,953,89
Inbetalta postförskott.....	19	345,02	24	276,52	21	482,58	31	675,72	110	1,254,96
Porto för från in- och utrikes orter ankomna obetalta bref.....	—	16,592,70	—	16,086,73	—	15,564,49	—	14,012,44	—	10,498,95
Hela kontorets uppbörd (inberäknadt paketafdelningens) har utgjort.....	—	202,315,69	—	226,370,28	—	248,649,81	—	283,022,86	—	294,658,29

Tab. Litt. Å.

Göteborgs paketpostkontors verksamhet.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.						
	Antal	Intrader.	Antal	Intrader.	Antal	Intrader.	Antal	Intrader.	Antal	Intrader.					
	passa- kerare. paket.	Kronor.	passa- kerare. paket.	Kronor.	passa- kerare. paket.	Kronor.	passa- kerare. paket.	Kronor.	passa- kerare. paket.	Kronor.					
Afgående paket till in- och utrikes orter	—	4,539	5,688,57	—	4,793	5,685,14	—	9,214	—	13,614	—	15,489	—		
Anlända » från d:o	—	4,444	6,783,40	—	4,804	6,177,13	—	7,510	—	5,939,47	—	10,740	—		
Afgifter för passagerare och deras res-effekter	218	—	1,749,10	266	—	2,106,75	312	—	2,285,98	326	—	2,613,82	353	—	2,910,58
Afgifter för postförskottsförsändelser.....	—	—	10,35	—	—	17,09	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Assuransafgifter	—	—	—	—	—	—	—	—	238,64	—	—	—	—	—	—
Försälda frimärken.....	—	—	—	—	—	—	—	—	7,749,11	—	—	17,434,54	—	—	20,306,41
Summa	218	8,933	14,231,42	266	9,597	13,986,11	312	16,724	16,213,20	326	24,354	20,048,86	353	26,109	23,216,99
Angifvet värde å afgående assurerade försändelser.....	—	—	—	—	—	—	—	—	5,921,585,59	—	—	6,908,323,74	—	—	9,204,265,76
Postförskottsrörelsen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Influtna medel.....	—	—	2,761,43	—	—	3,827,55	—	—	4,401,86	—	—	7,667,90	—	—	15,745,96
Utgifna medel.....	—	—	598,50	—	—	940,10	—	—	843,35	—	—	1,784,43	—	—	4,228,57

Af förutnämnda behållning på bolagets rörelse för år 1875, 607,012 kronor, belöpa sig efter approximativ beräkning 339,674 kronor 45 öre på utskänkningen och 267,337 kronor 55 öre på minuthandeln. Fördelas dessa belopp på myckenheten af försåld spirituosa, så framgår deraf att bolaget, utom de 58,500 kronor, som ingått af vinhandlande såsom afgift för på dem öfverlättna 13 minuthandelsrättigheter, till stadskassan erlagt i utskänkingsafgift 114¹/₁₀ öre och i minuteringsafgift 80⁷/₁₀ öre för hvarje å utskänkningen och minuthandeln försåld kanna spirituosa.

Berörda afgift har under de föregående åren, då bolaget endast handhaft utskänkningen, utgjort:

1866	43 ⁹ / ₁₀ öre per kanna,
1867	55 ⁴ / ₁₀ »
1868	55 ¹ / ₁₀ »
1869	70 ⁷ / ₁₀ »
1870	63 ⁵ / ₁₀ »
1871	59 ⁸ / ₁₀ »

1872	70 ⁸ / ₁₀ »
1873	77 »
1874	70 »

Bland åtgärder, som af bolagets styrelse vidtagits till hämmande af omätligt förtärande af rusdrycker, anser sig styrelsen böra omnämna, att i detta afseende beslut, som tillämpats från och med den 1 Oktober 1874, blifvit fattade derom, att å sön- och helgedagar samt å nästföregående afton efter klockan sex utskänkning af spirituosa på bolagets 25 egentliga värdshus och utskänkingsställen, vare sig till hemtning eller förtäring på stället, med undantag af aptitsup till måltid, icke finge ega rum, hvarjemte förbudet mot utskänkning till minderårige ytterligare skärpts; och har till åstadkommande af en noggrannare tillsyn på bolagets värdshus och utskänkingsställen än förut kunnat ega rum, ytterligare tre tillsyningsmän blifvit antagne, att hvar inom sitt särskilda distrikt, från och med sistnämnda dag och jemlikt dem meddelade instruktioner, dylik tillsyn utöfva.

Tab. Litt. Ä.

Göteborgs statstelegrafstations verksamhet under åren 1871—1875.

	Afgångna telegram			Ankomna telegram			Repetitions- och meteorologiska telegram.	Kontroll-telegram till och från utlandet.	Portoafgifter		
	till inländska stationer.	till utlandet.	Summa.	från inländska stationer.	från utlandet.	Summa.			tillfallande Sverige.	tillfallande utlandet.	Summa.
År 1871.....	43,095	21,176	64,271	47,887	23,214	71,101	12,689	—	94,175,36	69,852,12	164,027,48
» 1872.....	46,922	23,539	70,461	52,618	25,982	78,600	18,977	—	102,643,51	78,775,66	181,419,17
» 1873.....	49,220	25,106	74,326	57,223	29,187	86,410	28,817	21,399 ¹⁾	109,532,52	87,857,32	197,389,84
» 1874.....	49,861	28,887	78,748	58,858	32,187	91,045	32,708	88,537	117,266,56	99,638,48	216,905,04
» 1875.....	52,992	32,133	85,125	61,754	35,117	96,871	35,336	85,674	128,359,08	113,039,14	241,398,22

¹⁾ Började först den 11 September.

Tab. Litt. Ö.

Brand- och lifförsäkringsaktiebolaget Svea.

		1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
<i>Bolagets aktiekapital: kronor 10,000,000.</i>						
Brandförsäkringsrörelsen.	Tecknade försäkringsbelopp under hela året.....	315,305,014	370,829,432	461,655,478	556,072,113	591,172,537
	Vid hvarje års slut för egen räkning löpande försäkringsbelopp	164,306,444	197,405,050	245,070,010	284,691,204	290,531,678
	Brandförsäkringsfond vid hvarje års slut	318,098	368,966	501,688	588,920	614,048
	Premieinkomst under hvarje år.....	1,005,744	1,171,212	1,596,824	2,027,104	2,206,378
	Utbetalda återförsäkringspremier under hvarje år	299,658	388,497	591,443	797,027	958,925
	Utbetalda brandförsäkringar under hvarje år.....	628,948	688,682	937,925	1,316,942	1,541,527
Genom återförsäkring återbekomna brandskadeersättningsandelar.....	101,484	197,208	390,571	471,756	796,668	
Lifförsäkringsrörelsen.	Antagna försäkringsbelopp under hela året.....	1,876,966	2,119,103	2,239,600	3,237,586	2,601,150
	Vid hvarje års slut löpande försäkringsbelopp	10,607,510	11,932,405	13,693,340	16,315,225	17,554,065
	Antal försäkrade personer vid hvarje års slut: 1871, 1872, 1873, 1874, 1875.					
	Lifförsäkringsfond vid hvarje års slut.....	535,500	810,116	1,019,352	1,236,667	1,486,578
Premieinkomst under hvarje år	331,282	378,239	432,650	511,957	552,968	
Utbetalda dödsfallsersättningar under hvarje år.....	22,200	51,800	96,000	98,500	96,000	
Bolagets nettobehållning under hvarje år.....	147,762	250,000	350,000	350,225	496,312	
Bolagets ordinarie reservfond vid hvarje års slut.....	250,000	400,000	600,000	750,000	1,000,000	
Bolagets extra reservfond vid hvarje års slut	—	—	—	40,225	81,537	
Utdelning till aktieegare under hvarje år	60,000	100,000	150,000	150,000	200,000	
Samtliga hos bolaget inestående disponibla medel vid hvarje års slut.....	2,153,666	2,643,735	3,204,919	3,732,730	4,357,564	

Om det oaktadt superiet inom staden icke så minskats som önskligt varit, har detta förhållande haft sin fullt tydliga grund i omständigheter, hvarå det legat utom möjlighet för bolaget att utöfva inflytande. Folkmängden härstädes har på de senare åren högst betydligt ökat, hufvudsakligen genom invandring af landsbygdens lösa befolkning, som derigenom starkt uppdrifvit antalet af den företrädesvis brännvinsförbrukande delen af härvarande arbetareklass. Samtidigt härmed hafva arbetslönerna ytterligare stegrats, under det deremot en minskad arbetstid ökat tillfällena för tillfredsställelsen af det njutningsbegär, som ligger till grund för brännvinsförbrukningen. En intill 1874 års slut i största skala, och äfven sedan, fastän i mindre grad använd »salning» har derjemte möjliggjort åtkomst af brännvin, ej blott till billigare pris än på bolagets försäljningsställen, utan äfven oberoende af alla de bestämmelser, hvilka af styrelsen fastställts för begränsning af å nämnda ställen ifrågakommande försäljning. Ehuru naturligtvis dessa förhållanden starkt motverkat de sträfvanen, om hvilka bolaget för uppnåendet af önskade syften vinnlagt sig, torde dock på goda grunder kunna antagas, att derest icke bolaget inom medgifna gränser och på sätt som skett handhaft brännvinsförsäljningen inom samhället, det onda, öfver hvilket man klagat, skulle gjort sig kännbart i vida högre grad än nu varit fallet.

I fråga om *brefvevlingen*, antalet af afgangna vanliga bref och bandförsändelser, värdeförsändelser, postanvisningar och postförskott, af ankomna vanliga bref m. m. och värdeförsändelser, lokalbref, utbetalda postanvisningar, inbetalda postförskott och porto för från in- och utrikes orter ankomna obetalda bref, postkontorets hela uppörd samt förhållandet med paketpostkontoret åberopas från härvarande postkontors särskilda afdelningar lemnade uppgifter, upptagna i tabb. Litt. Z och Å (å sid. 37).

Angående verksamheten vid Göteborgs telegrafstation åberopas tab. Litt. Å (å sid. 38).

Rörande *brand- och lifvförsäkringsaktiebolaget »Seas»* verksamhet under åren 1871—1875 har bolagets direktion aflemnat uppgift, som innefattas i tab. Litt. Ö (å sid. 38).

Styrelsen för *återförsäkringsaktiebolaget »Astrea»*, hvilket bolag konstituerats på ordinarie bolagsstämma den 15 Juli 1872 och oförtöfvadt derefter börjat sin verksamhet beträffande brandförsäkringar, men först med år 1873, då återförsäkringar mot sjöskada äfven öfvertagits, hufvudsakligen kan anses hafva kommit i full verksamhet, har beträffande densamma under åren 1872—1875 åberopat en uppsats, som innefattas i efterföljande tabell:

Bolagets aktiekapital kr. 250,000 (fullt inbetaldt).		1872.	1873.	1874.	1875.
K r o n o r.					
Brandförsäkringsstyrelsen.	Tecknade återförsäkringsbelopp under hela året.....	12,567,128	34,713,552	59,335,513	71,311,774
	Vid hvarje års slut för egen räkning löpande återförsäkringsbelopp	10,036,781	27,729,220	39,265,984	51,011,202
	Brandförsäkringsfond vid hvarje års slut.....	20,267	56,698	92,548	124,663
	Premieinkomst under hvarje år	49,423	172,737	253,668	341,946
	Utbetalda brandskadeersättningar under hvarje år.....	18,198	87,481	144,726	200,313

		1872.	1873.	1874.	1875.
K r o n o r.					
Sjöförsäkringsstyrelsen.	Tecknade återförsäkringsbelopp under hela året.....	—	20,472,326	16,449,483	21,541,918
	Sjöförsäkringsfond vid hvarje års slut.....	—	63,425	80,000	100,000
	Premieinkomst under hvarje år	—	246,276	330,076	292,665
	Utbetalda sjöskadeersättningar under hvarje år.....	—	112,171	279,062	227,466
	Bolagets nettobehållning under hvarje år.....	1,446	42,313	66,523	56,363
	Bolagets reservfond vid hvarje års slut	1,446	28,760	80,284	121,647
Utdelning till aktieegarne under hvarje år.....	—	15,000	15,000	15,000	
Samtliga hos bolaget inestående disponibla medel vid hvarje års slut	271,713	402,303	510,332	606,310	

Försäkringsanstalten under namn af *Göteborgs sjöassuransförening* har emottagit försäkringar och utbetalt skadeersättningar på sätt efterföljande tabell utvisar:

	Antal fartyg.	Försäkrings-summa.	Skadeersättningsbelopp.
År 1871.....	100	4,487,550,00	227,718,06
» 1872.....	103	4,766,550,00	330,750,65
» 1873.....	111	5,134,083,33	183,391,43
» 1874.....	106	5,652,000,00	211,640,55
» 1875.....	108	5,786,000,00	150,487,26

Beträffande *Göteborgs och Bohus läns sjöassuransförening* meddelas i nedanstående tabell de Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande tillhandakomna upplysningar:

Försäkringsår räknadt från d. 1 Mars.	Försäkrade fartyg och fartygsandelar.	Ansvarighetssumma.	Ordinarie årspremier.	Extra premier.	Ersättningar för totalförluster och haverin.	Ristorno för upplagda fartyg.
1870—1871	142	1,705,043,81	114,084,82	16,564,00	33,106,19	11,089,78
1871—1872	156	2,222,790,08	138,515,63	18,675,10	77,110,21	14,060,61
1872—1873	174	2,962,089,10	181,967,42	27,892,54	230,803,75	10,909,65
1873—1874	174	3,039,590,22	194,265,27	32,379,95	82,274,52	17,740,57
1874—1875	211	4,330,839,66	261,783,63	27,263,23	145,403,44	23,374,24

Sjöförsäkringsaktiebolaget *Gauthiod* har till upplysning om sin verksamhet öfverlemnadt berättelse af styrelsen samt revisionsberättelser för åren 1871—1875, och inhemtas af omförmälda handlingar, bland annat, följande förhållanden:

	Försäkringsposter.	Försäkringsbelopp.	Beloppet af reassuranser.	Utbetalda reassuranspremier.	Utbetalda ersättningsbelopp.
År 1871.....	15,866	60,343,806	17,886,414	190,986,75	185,562,10
» 1872.....	18,829	64,292,097	18,703,228	162,335,85	161,065,75
» 1873.....	19,952	78,744,095	22,423,662	215,543,15	166,285,25
» 1874.....	15,322	89,182,410	29,321,900	328,372,75	303,944,00
» 1875.....	—	70,614,745	27,260,111	327,160,75	185,342,06

Sjöförsäkringsaktiebolaget Norden har likaledes till upplysning om sin rörelse under åren 1871—1875 aflemnad berättelser af styrelse och revisorer, ur hvilka handlingar här meddelas följande:

År.	Försäkringsposter.	Försäkringsbelopp.	Influtna premier.	Beloppet af reassuranser.	Utbetalte reassuranspremier.	Utbetalte ersättningsbelopp.
1871...	11,679	61,490,585,41	535,765,95	18,702,608,80	185,161,68	240,839,70
1872...	16,615	74,279,949,33	632,022,34	17,847,156,72	180,557,62	329,534,18
1873...	15,163	73,499,799,21	685,100,17	21,702,188,50	239,206,36	709,638,96
1874...	9,682	56,387,741,47	614,943,03	19,372,412,37	252,196,79	438,193,11
1875...	5,112	26,108,485,12	328,062,75	9,755,426,00	158,542,31	284,965,96

till den 13 November, då bolaget upphörde.

Sveriges allmänna sjöförsäkringsaktiebolag, hvilket bolags verksamhet börjat med år 1873, har i fråga om rörelsen nämnda år samt åren 1874 och 1875 åberopat styrelsens och revisorerens berättelse, hvaraf inhämtas, bland annat, följande:

År.	Försäkringsposter.	Försäkringsbelopp.	Influtna premier.	Belopp af reassuranser.	Utbetalte reassuranspremier.	Utbetalte ersättningsbelopp.
1873...	8,381	30,426,693,90	376,250,80	9,425,308,16	179,298,10	42,527,55
1874...	13,523	41,762,185,28	617,978,68	14,086,782,17	290,228,48	87,718,77
1875...	8,827	42,705,263,00	647,692,77	16,433,098,00	297,092,91	77,659,70

Sjöförsäkringsaktiebolaget Ocean, som först med år 1873 trädte i verksamhet, har beträffande densamma under förenämnda år samt åren 1874 och 1875 likaledes åberopat styrelsens och revisorerens berättelser, hvilka utvisa följande förhållanden:

År.	Försäkringsposter.	Försäkringsbelopp.	Influtna premier.	Belopp af reassuranser.	Utbetalte reassuranspremier.	Utbetalte ersättningsbelopp.
1873...	12,325	55,299,919,36	703,869,04	17,677,407,88	239,518,50	94,673,07
1874...	21,641	92,805,187,00	1,607,367,04	36,116,802,00	761,094,65	603,329,27
1875...	16,507	74,713,678,00	1,394,848,61	36,397,549,00	795,765,28	476,727,92

Sveriges ångfartygsassuransförening, grundad år 1873, har till upplysning om föreningens verksamhet under detta och på följande två år öfverlemnad revisionsberättelser och aflåtit en skrifvelse, af hvilka handlingar inhämtas bland annat:

År.	Försäkrade ångfartyg.	Försäkringsbelopp.	Influtna premier.	Beloppet af reassuranser.	Utbetalte reassuranspremier.	Utbetalte ersättningsbelopp.
1873...	45	5,312,050,00	71,069,49	3,621,400,00	—	63,709,15
1874...	50	7,082,000,00	383,430,28	5,005,000,00	260,015,27	30,229,11
1875...	59	7,738,000,00	466,624,49	5,038,000,00	294,896,17	oreglerade.

Göteborgs reassurans-(assurans)aktiebolag. Detta bolag, som började sin verksamhet den 1 April 1871, har till upplysning om densamma meddelat berättelser af styrelsen och revisorer, utvisande följande förhållanden:

År.	Försäkringsposter.	Försäkringsbelopp.	Influtna premier.	Belopp af reassuranser.	Utbetalte reassuranspremier.	Utbetalte ersättningsbelopp.
1871...	2,090	9,296,978,00	95,656,59	695,000,00	8,183,98	32,744,57
1872...	9,062	29,829,119,00	242,520,72	5,220,852,00	46,555,57	84,762,00
1873...	14,857	49,812,208,00	471,340,51	15,167,482,00	147,090,37	317,079,82
1874...	17,140	58,983,256,00	511,100,25	20,063,456,00	174,593,75	347,388,95
1875...	7,677	29,256,620,00	222,677,91	10,174,481,00	100,937,80	233,592,49

till den 4 Oktober, då bolagets verksamhet tillsvidare inställdes.

I afseende å *Göteborgs enskilda banks* verksamhet under ifrågavarande fem år hänvisas till tab. Litt. A a.

Göteborgs inteckningsgarantiaktiebolag, som börjat sin verksamhet den 1 Oktober 1870, har, enligt af Eders Kungl. Majt den 5 Oktober 1869 i Nåder fastställda stadgar, till ändamål:

1:o att genom försäkring af kapitalets och räntans betalning i behörig tid underlätta belåning af skuldebref, intecknade i fast egendom inom Göteborgs stad och domsområdet för dess rådhusrätt;

2:o att bemedla lån mot inteckning i fast egendom, samt i sådant afseende dels emottaga inteckningshandlingar till belåning dels ock anskaffa medel för dylik belåning;

3:o att åt långfivaren lemna biträde för indrifning af intecknade kapital och räntor.

Genom Nådig resolution den 23 Februari 1872 har Eders Kungl. Majt godkänt det tillägg till ofvannämnda stadgar, att bolaget egde i och för sin rörelse utgifva uppsägbara obligationer.

Angående bolagets rörelse och ställning inhämtas upplysningar af styrelsens berättelser för 1871—1875 och af revisorerens berättelser för 1874 och 1875 enligt tab. Litt. B b.

I afseende på *Skandinaviska kreditaktiebolagets* verksamhet under ifrågavarande fem år åberopas en hit aflemnad tablå, som meddelas i tab. Litt. C c.

Styrelsen för *aktiebolaget Göteborgs handelskompani*, som börjat sin verksamhet år 1872, åberopar en hit aflemnad tablå, som meddelas i tab. Litt. D d.

Rörande *aktiebolaget Göteborgs köpmansbank*, som började sin verksamhet den 3 Juni 1873, lemnas upplysning i tab. Litt. E e.

Till upplysning om *aktiebolaget Göteborgs folkbank*, som tagit sin början den 20 Oktober 1871, meddelas tab. Litt. F f.

Härefter intagna tabb. Litt. G g och H h innefatta upplysningar om *Göteborgs sparbanks* samt vänte- och kapitalförsäkringsanstaltens rörelse och ställning under åren 1871—1875.

Till upplysning om *Göteborgs och Bohus läns sparbanks* rörelse under femårsperioden åberopas uppgifterna i tab. Litt. I i.

Under ifrågavarande tid har en betydlig *byggnadsverksamhet* varit rådande inom samhället dels för allmän, dels för enskild räkning. Bland de byggnader, som derunder tillkommit, förtjena företrädesvis att omnämnas följande:

Två skolhusbyggnader, den ena i II:e roten, utgörande ett stenhus i 2 våningar, är uppförd af med. d:r och kommandören Charles Dickson, och den andra, likaledes ett två våningars stenhus, i Majornas 3:dje rote af folkskolestyrelsen.

En *teknisk undervisningsanstalt*, hvartill ur Renströmska fonden anslagits 135,000 kronor, är uppförd i stadens blifvande 14:de rote på södra delen af den tomt, som förut innehades af Chalmersska slöjdskolan.

Förstaden *Annedal* har till större delen blifvit bebyggt dels med enskilda boningshus af trä och dels med arbetarebostäder, genom föranstaltande af bolag uppförda dels af sten och dels af trä, nemligen:

16 tvåvåningars stenhushus af Göteborgs arbetarebostäders aktiebolag;

5 tvåvåningars stenhushus af Göteborgs sparbank;

4 tvåvåningars stenhushus af Robert Dicksons stiftelse; samt

4 envånings- och 12 tvåvåningars trähus af Göteborgs bostadsaktiebolag.

Å *Löndala ängen*, i Östra Haga, hafva blifvit uppförda:

Ett barnbördshus för 24 personer, af Göteborgs stad;

Ett sjukhem för obotligt sjuke, afsedt för 50 personer, af enskildt sällskap;

En praktisk hushållsskola för 30 unga qvinnor, af enskildt sällskap; och

Ett hem för mindre bemedlade personer, afsedt att inrymma 60, af grosshandlanden och riddaren Julius Lindström; varande alla dessa byggnader uppförda af sten.

F. d. *Hasselbladska ängen* i 13:de roten har till en icke obetydlig del blifvit bebyggt med enskilda tvåvåningars stenhushus.

Göteborgsängen i 15:de roten har blifvit bebyggt med prydliga villor af trä för enskilda personer.

Magasinsquartret vid Göta elf emellan stora Bommen och cellfängelset har blifvit bebyggt af enskilda bolag med tvenne fyra våningars magasin.

Göteborgs arbetareförening har uppfört ett större tvåvåningars stenhushus till bibliotek och sällskapshus i Vestra Haga.

Medelst anslag ur Renströmska fonden äro, utom ofvannämnda tekniska undervisningsanstalt, uppförda ett *bad- och tvätthus* af sten i Vestra Haga vid nya alléen och en *fiskhall* af sten å Fisktorget.

Tab. Litt. A a.

Göteborgs enskilda bank.

		1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
<i>Lånerörelsen:</i>	Saldo från föregående år	2,985,524	10	2,859,910	42	3,381,530	—	3,790,405	—	4,241,365	—
	Utlemnade lån	7,017,564	57	8,485,309	56	10,062,251	27	11,310,789	99	11,829,463	25
		10,003,088	67	11,345,219	98	13,443,781	27	15,101,194	99	16,070,828	25
	Inbetalta lån	7,143,178	25	7,963,689	98	9,653,376	27	10,859,829	99	11,196,057	25
	Saldo den 31 December	2,859,910	42	3,381,530	—	3,790,405	—	4,241,365	—	4,874,771	—
<i>Vexeldiskonteringsörelsen:</i>	Saldo från föregående år	2,214,709	96	2,277,377	13	3,288,266	79	3,747,268	60	3,880,550	31
	Diskontering	6,737,697	93	10,992,766	71	14,634,164	90	14,042,686	81	14,387,045	13
		8,952,407	89	13,270,143	84	17,922,431	69	17,789,955	41	18,267,595	44
	Infriade vaxlar	6,675,030	76	9,981,877	05	14,175,163	09	13,909,405	10	14,661,309	60
	Saldo den 31 December	2,277,377	13	3,288,266	79	3,747,268	60	3,880,550	31	3,606,285	84
<i>Kreditivörelsen:</i>	Saldo från föregående år	1,561,793	82	1,678,340	30	1,751,787	38	2,288,478	47	2,646,228	71
	Uttagningar	28,371,721	33	27,945,446	48	31,619,027	27	27,630,307	36	28,692,283	89
		29,933,515	15	29,623,786	78	33,370,814	65	29,918,785	83	31,338,512	60
	Inbetalningar	28,255,174	85	27,871,999	40	31,082,336	18	27,272,557	12	28,296,198	68
	Saldo den 31 December	1,678,340	30	1,751,787	38	2,288,478	47	2,646,228	71	3,042,313	92
<i>Gironörelsen:</i>	Saldo från föregående år	1,144,272	64	1,414,447	84	2,009,360	76	1,926,486	21	1,944,913	53
	Insättningar	24,517,054	80	38,643,800	60	50,894,612	45	73,796,165	23	69,629,184	30
		25,661,327	44	40,058,248	44	52,903,973	21	75,722,651	44	71,574,097	83
	Uttagningar	24,246,879	60	38,048,887	68	50,977,487	—	73,777,737	91	69,507,906	16
	Saldo den 31 December	1,414,447	84	2,009,360	76	1,926,486	21	1,944,913	53	2,066,191	67
<i>Depositionsörelsen:</i>	Saldo från föregående år	2,548,873	15	2,873,798	75	4,089,131	34	3,648,042	71	5,157,158	32
	Insättningar	3,334,934	18	5,728,946	06	4,891,246	67	7,841,224	53	7,334,110	35
		5,883,807	33	8,602,744	81	8,980,378	01	11,489,267	24	12,491,268	67
	Uttagningar	3,010,008	58	4,513,613	47	5,332,335	30	6,332,108	92	7,240,860	86
	Saldo den 31 December	2,873,798	75	4,089,131	34	3,648,042	71	5,157,158	32	5,250,407	81
<i>Postremissörelsen:</i>	Saldo från föregående år	53,419	82	91,273	81	162,496	48	78,662	84	135,036	03
	Afgifne vaxlar	4,753,363	72	5,351,204	76	6,482,001	79	6,511,901	10	6,646,756	88
		4,846,783	54	5,442,478	57	6,644,498	27	6,590,563	94	6,781,792	91
	Infriade vaxlar	4,755,509	73	5,279,982	09	6,565,835	43	6,455,527	91	6,669,793	89
	Saldo den 31 December	91,273	81	162,496	48	78,662	84	135,036	03	111,999	02

Dels af bolag dels af enskilde personer äro uppförda fabriksbyggnader, nemligen:

Ett trevånings stenhus för bomullsspinneri i 12:te roten af Rosenlunds spinneriaktiebolag;

Ett tvåvåningars stenhus för väfveri i 11:te roten af handelsbolaget under firma Johansson & Carlander; och

Ett tvåvåningars stenhus för repslageri i Majornas 1:a rote af Göteborgs repslageriaktiebolag;

Vidare äro uppförda:

Ett fyrvåningars stenhus, försäljningsmagasin för korta varor, i 10:de roten af handelsbolaget under firma F. W. Hasselblad & C:o.

Ett trevåningars stenhus för boktryckeri i 6:te och 7:de rotarne af Göteborgs handelstidnings aktiebolag;

Ett trevåningars stenhus för litografiskt tryckeri i 3:dje roten af A. Köster;

Ett tvåvåningars och tre envånings trähus för arbetarefamiljer i 12:te roten af Rosenlunds spinneriaktiebolag; och

Två tvåvåningars stenhus för arbetarefamiljer i 13:de roten, Vestra Brandtdala af Göteborgs sparbank.

En aflemnad berättelse öfver Göteborgs vattenledningar är intagen i efterföljande tab. Litt. K k.

Nya kaj- och brobyggnader hafva utförts, oberäknade mindre arbeten:

a) af Direktionen för Göteborgs hamn- och elfarbeten:

åren 1871 och 1872:

1. Fullbordande af kajbyggnad vid jernvågen för en kostnad af 10,774,58.
2. Svängbron öfver östra jernvågs-hamnen 27,654,32.

åren 1872, 1873, 1874 och 1875:

Norra kajens fortsättning från magasinssvarteret till Lilla Bommens hamn 182,451,17. 220,880,07.

Tab. Litt. B b.

Göteborgs intecknings-garanti-aktiebolags rörelse den 31 December.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
Grundfond fördelad på 510 aktier à 1,000 kronor.....	510,000	—	510,000	—	510,000	—	510,000	—	510,000	—
deraf kontant inbetalt.....	127,500	—	127,500	—	127,500	—	127,500	—	258,750	—
och i grundfondsförbindelser.....	382,500	—	382,500	—	382,500	—	382,500	—	251,250	—
	510,000.	—	510,000	—	510,000	—	510,000	—	510,000	—
Inteckningsgarantibelopp.....	822,275	—	3,996,300	—	Uppgift för dessa år saknas.					
Inteckningsgaranti- och amorteringsfond.....	10,878	81	27,068	97	30,093	74	54,991	41	79,811	13
Utlånta medel mot intecknade reverser.....	434,025	—	1,915,946	45	3,940,225	—	4,578,725	—	4,636,950	—
Utelöpande obligationer på 3 och 6 månaders uppsägning.....	310,400	—	1,161,100	—	1,853,700	—	1,544,100	—	1,370,200	—
Ouppsägbara.....	—	—	233,000	—	1,052,500	—	2,746,400	—	2,847,800	—
	310,400	—	1,394,100	—	2,906,200	—	4,290,500	—	4,218,000	—
Utelöpande depositionsbevis.....	26,250	—	150,950	—	276,808	56	166,842	56	29,915	56
Uplånta medel mot intecknade reverser.....	—	—	296,900	—	757,435	87	416,000	—	284,800	—
Nettobehållning.....	6,159	23	17,947	80	11,696	03	28,176	27	10,316	07
Reservfond.....	100	—	1,300	—	1,833	—	33,289	82	43,605	89
Outdelad vinst till bolagets disposition.....	434	29	5,524	96	3,280	55				
Räntedelning.....	5,624	94	6,375	—	6,375	—	—	—	—	—
Vinstutdelning.....	—	—	3,825	—	6,375	—	—	—	—	—

Ställningen den 31 December 1874—1875.

Tillgångar.	1874.		1875.		Skulder.	1874.		1875.	
Kassabehållning.....	160,108	39	12,944	—	Delegarnes tecknade kapital.....	510,000	—	510,000	—
Grundfondsförbindelser.....	382,500	—	251,250	—	Af delegarne tillfälligt förskjutne medel.....	—	—	105,000	—
Utlånta medel mot inteckningsreverser.....	4,578,725	—	4,636,950	—	Utelöpande obligationer.....	4,290,500	—	4,218,000	—
Inneliggande främmande obligationer.....	197,280	20	179,898	54	Uplånta medel mot inteckningsreverser.....	416,000	—	284,800	—
Kapitalrabattkonto.....	104,970	75	108,012	75	Innestående depositioner.....	166,842	56	29,915	56
Organisationskostnader och inventarier.....	12,900	—	6,900	—	Saldo af upplupna ej förfallna räntor.....	23,359	94	21,731	07
Saldo i räkning med Gedalia & C:ni.....	105,074	05	261,038	03	Saldo af andra räkningar.....	46,574	66	195,100	—
Saldo af andra räkningar.....	—	—	30,920	03	Försäkrings- och amorteringsfonden.....	54,991	41	79,811	13
					Reservfonden och outdelade vinster till bolagets disposition.....	33,289	82	43,605	89
Kronor	5,541,558	39	5,487,964	25	Kronor	5,541,558	39	5,487,964	25

b) af Drätselkammaren:
år 1872:

1. Gångbron öfver Rosenlundskanalen..... 12,329,29.

2. Ombyggnad af kajen vid Strandgatan utanför nya tull- och packhuset, 340 fot..... 16,420,86.

28,750,15.

Tab. Litt. C c. Uppgift rörande vissa delar af Skandinaviska kreditaktiebolagets verksamhet under åren 1871—1875.

		1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
<i>Lånerörelsen:</i>	Saldo från föregående år	5,822,539	38	5,851,103	75	6,385,038	09	11,138,231	—	14,380,768	24
	Utlemnade lån.....	17,243,078	72	20,381,736	29	33,162,265	96	41,558,723	43	31,516,217	58
		23,065,618	10	26,232,340	04	39,547,304	05	52,696,954	43	45,896,985	82
	Inbetalta lån	17,214,514	35	19,847,801	95	28,409,073	05	38,316,186	19	32,612,311	21
	Saldo den 31 December.....	5,851,103	75	6,385,038	09	11,138,231	—	14,380,768	24	13,284,674	61
<i>Vexlarörelsen:</i>	Saldo från föregående år	8,592,994	33	10,315,109	02	12,818,180	78	11,605,654	73	13,234,518	97
	Diskonterade vexas	34,206,247	84	43,080,281	19	53,140,194	57	55,850,528	62	50,137,690	73
		42,799,242	17	53,395,390	21	65,958,375	35	67,456,183	35	63,372,209	70
	Infriade vexas.....	32,484,133	15	40,577,209	43	54,352,720	62	54,221,664	38	51,959,672	24
	Saldo den 31 December	10,315,109	02	12,818,180	78	11,605,654	73	13,234,518	97	11,412,537	46
<i>Kreditörörelsen:</i>	Saldo från föregående år	3,706,492	53	3,952,502	61	3,981,872	54	5,430,234	48	7,079,276	01
	Uttagningar.....	97,916,538	31	105,901,399	40	130,789,163	80	146,926,780	34	130,964,066	16
		101,623,030	84	109,853,902	01	134,771,036	34	152,357,014	82	138,043,342	17
	Inbetalningar.....	97,670,528	23	105,872,029	47	129,340,801	56	145,277,738	81	129,996,264	69
	Saldo den 31 December.....	3,952,502	61	3,981,872	54	5,430,234	48	7,079,276	01	8,047,077	48
<i>Upp- och afskrifningsrörelsen:</i>	Saldo från föregående år	9,745,587	90	9,060,034	81	1) 7,337,029	68	6,133,405	68	7,543,509	02
	Insättningar.....	292,361,741	41	381,140,165	36	176,618,937	41	200,174,664	68	298,955,973	55
		302,107,329	31	390,200,200	77	183,955,967	12	206,308,070	36	306,499,482	57
	Uttagningar.....	293,047,294	50	377,731,977	82	177,822,561	44	198,764,561	34	297,921,147	85
	Saldo den 31 December	9,060,034	81	12,468,222	95	6,133,405	68	7,543,509	02	8,578,334	72
<i>Depositionsrörelsen:</i>	Saldo från föregående år	3,661,326	41	7,011,571	72	12,520,225	09	12,469,922	05	16,526,363	04
	Insättningar.....	15,279,769	13	19,334,191	81	24,897,003	27	33,179,221	58	20,899,972	92
		18,941,095	54	26,345,763	53	37,417,228	36	45,649,143	63	37,426,335	96
	Uttagningar.....	11,929,523	82	13,825,538	44	24,947,306	31	29,122,780	59	25,877,118	69
	Saldo den 31 December	7,011,571	72	12,520,225	09	12,469,922	05	16,526,363	04	11,549,217	27
<i>Postvexlarörelsen:</i>	Saldo från föregående år	1,002,382	78	1,176,940	16	1,449,529	80	1,040,780	62	1,159,513	72
	Sälde postvexas.....	70,416,802	95	83,384,971	96	96,157,888	99	96,213,121	10	85,784,095	09
		71,419,185	73	84,561,912	12	97,607,418	79	97,253,901	72	86,943,608	81
	Infriade postvexas.....	70,242,245	57	83,112,382	32	96,566,638	17	96,094,388	—	86,140,993	65
	Saldo den 31 December	1,176,940	16	1,449,529	80	1,040,780	62	1,159,513	72	802,615	16
<i>Kassaomsättningen:</i>	Saldo från föregående år	4,191,004	02	3,925,452	31	2) 1,576,867	23	2,466,602	13	2,572,937	24
	Influtit.....	630,129,254	20	769,340,982	27	652,979,284	76	691,270,120	77	705,354,540	32
		634,320,258	22	773,266,434	58	654,556,151	99	693,736,722	90	707,927,477	56
	Utgått.....	630,394,805	91	766,558,374	08	652,089,549	86	691,163,785	66	704,959,929	07
	Saldo den 31 December.....	3,925,452	31	6,708,060	50	2,466,602	13	2,572,937	24	2,967,548	49
<i>Bruttovinst</i>	1,040,373	97	1,095,882	23	1,593,820	66	1,658,166	19	1,656,130	56	
<i>Nettovinst</i>	758,904	42	794,849	67	1,115,061	50	1,111,997	60	1,111,128	43	
<i>Utdelning till lottegarer</i>	669,028	—	792,270	—	1,109,178	—	1,109,178	—	1,109,178	—	
<i>Inbetalt kapital</i> den 31 December....	5,000,104	—	5,000,104	—	7,500,156	—	7,500,156	—	7,500,156	—	
<i>Reservfond</i> " " ".....	1,175,000	—	1,250,026	—	2,500,052	—	2,500,052	—	2,500,052	—	
<i>Reserverade medel till framtida disposition</i> " " ".....	—	—	—	—	1,795,812	—	3) 1,400,000	—	1,400,000	—	

1) Omsättningen med enskilda bankerna icke inberäknad. 2) Exclusive vaxlingskassor tillhörande enskilda banker. 3) Sedan afskrifning till bankbyggnads-konto skett med kronor 395,812.

år 1873:

1. Fortsättning af sistnämnde kaj-
byggnad 37,132,27.

2. Flyttning och ombyggnad af sta-
dens sluss jemte kajmurarne från
s. k. gamla sockerbruket till slus-

Tab. Litt. D d. Uppgift rörande vissa delar af aktiebolaget Göteborgs handelskompanis verksamhet under åren 1872—1875.

		1872.		1873.		1874.		1875.	
<i>Lånerörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	2,810,928	88	1,343,170	—	3,160,671	45
	Utlemnade lån	5,165,962	44	4,875,970	—	10,634,279	52	4,741,621	72
	Inbetalta lån	5,165,962	44	7,686,898	88	11,977,449	52	7,902,293	17
	Saldo den 31 December	2,355,033	56	6,343,728	88	8,816,778	07	5,485,118	83
<i>Vexlarörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	313,225	48	115,027	01	484,980	03
	Diskonterade vexaslar	4,857,743	05	5,272,862	55	10,900,335	08	23,181,005	94
	Infriade vexaslar	4,857,743	05	5,586,088	03	11,015,362	09	23,665,985	97
	Saldo den 31 December	4,544,517	57	5,471,061	02	10,530,382	06	22,691,394	04
<i>Kreditivörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	—	—	50,248	79	358,738	47
	Uttagningar	—	—	252,886	04	919,892	83	1,485,117	77
	Inbetalningar	—	—	252,886	04	970,141	62	1,843,856	24
	Saldo den 31 December	—	—	202,637	25	611,403	15	1,436,005	66
<i>Upp- och afskrifningsrörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	—	—	6,833	56	68,233	34
	Inbetalningar	—	—	1,860,275	09	1,611,480	43	2,200,381	49
	Uttagningar	—	—	1,860,275	09	1,618,313	99	2,268,614	83
	Saldo den 31 December	—	—	1,853,441	53	1,550,080	65	2,169,950	54
<i>Depositionsrörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	4,602,243	06	2,168,098	19	3,815,417	49
	Insättningar	7,170,243	06	6,300,898	19	10,791,596	01	3,047,111	48
	Uttagningar	7,170,243	06	10,903,141	25	12,959,694	20	6,862,528	97
	Saldo den 31 December	2,568,000	—	8,735,043	06	9,144,276	71	5,634,135	72
<i>Postvexlarörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	—	—	—	—	32,177	26
	Sålda postvexaslar	158	33	2,277	70	1,065,183	63	3,018,494	02
	Infriade postvexaslar	158	33	2,277	70	1,065,183	63	3,050,671	28
	Saldo den 31 December	158	33	2,277	70	1,033,006	37	3,034,122	91
<i>Kassaomsättningen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	121,772	06	179,274	01	262,537	95
	Infuttit	27,981,468	97	47,493,476	57	65,867,978	74	48,942,535	86
	Utgått	27,981,468	97	47,615,248	63	66,047,252	75	49,205,073	81
	Saldo den 31 December	27,859,696	91	47,435,974	62	65,784,714	80	48,956,271	78
<i>Bruttovinst</i>	121,772	06	179,274	01	262,537	95	248,802	03	
<i>Nettovinst</i>	693,694	96	911,991	48	893,609	11	891,482	21	
<i>Utdelning till aktieegare</i>	603,874	48	777,264	89	718,795	68	653,929	26	
<i>Inbetalt kapital</i>	305,100	—	713,934	—	686,475	—	549,180	—	
<i>Reservfond</i>	3,661,200	—	5,491,800	—	5,491,800	—	5,491,800	—	
<i>Dispositionsfond</i>	75,000	—	1,000,000	—	1,000,000	—	1,000,000	—	
	228,774	48	587,505	37	619,826	05	698,036	82	

1) Hvarå afskrifvet: kronor 212,000.

sens nuvarande läge samt tre
broar 179,501,99.
3. Ombyggnad af kajen vid förra
tullkammarehuset 13,775,45. 230,409,71.

år 1874:

Fortsättning af arbetet med om-
byggnad af stadens sluss m. m.

125,796,51.

Tab. Litt. E e. Uppgift rörande vissa delar af aktiebolaget Göteborgs köpmansbanks verksamhet under åren 1873—1875.

		1873.		1874.		1875.	
<i>Lånerörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	763,050	—	2,021,900	—
	Utlemnade lån	1,592,850	—	6,758,206	67	4,783,636	47
	Inbetalta lån	—	—	7,521,256	67	6,805,536	47
	Saldo den 31 December	829,800	—	5,499,356	67	5,527,111	47
		763,050	—	2,021,900	—	1,278,425	—
<i>Vexlarörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	1,078,039	19	751,500	80
	Diskonterade växlar	2,414,108	84	4,897,625	46	4,245,737	62
	Inlösta växlar	—	—	5,975,664	65	4,997,238	42
	Saldo den 31 December	1,336,069	65	5,224,163	85	3,676,529	46
		1,078,039	19	751,500	80	1,320,708	96
<i>Kreditivörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	453,569	22	1,021,239	26
	Uttagningar	2,975,228	86	10,174,169	12	11,726,467	94
	Insättningar	—	—	10,627,738	34	12,747,707	20
	Saldo den 31 December	2,521,659	64	9,606,499	08	11,483,513	34
		453,569	22	1,021,239	26	1,264,193	86
<i>Upp- och afskrifningsörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	295,937	91	475,978	89
	Insättningar	6,124,160	61	17,015,680	19	11,802,822	99
	Uttagningar	—	—	17,311,618	10	12,278,801	88
	Saldo den 31 December	5,828,222	70	16,835,639	21	11,746,783	68
		295,937	91	475,978	89	532,018	20
<i>Depositionsörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	525,194	—	1,529,953	—
	Insättningar	796,494	—	3,305,053	—	2,784,066	79
	Uttagningar	—	—	3,830,247	—	4,314,019	79
	Saldo den 31 December	271,300	—	2,300,294	—	3,063,272	—
		525,194	—	1,529,953	—	1,250,747	79
<i>Postvexlarörelsen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	113,426	25	153,300	43
	Sålda postvexlar	4,840,597	20	13,902,098	48	11,293,917	56
	Infriade postvexlar	—	—	14,015,524	73	11,447,217	99
	Saldo den 31 December	4,727,170	95	13,862,224	30	11,133,525	62
		113,426	25	153,300	43	313,692	27
<i>Kassaomsättningen:</i>	Saldo från föregående år	—	—	24,687	14	12,911	49
	Influtit	35,493,531	28	110,974,214	76	102,910,848	95
	Utgått	—	—	110,998,901	90	102,923,760	44
	Saldo den 31 December	35,468,844	14	110,985,990	41	102,889,793	05
		24,687	14	12,911	49	33,967	39
<i>Bruttovinst</i>	52,724	24	173,408	81	196,275	65	
<i>Nettovinst</i>	30,021	02	83,830	72	129,333	33	
<i>Utdelning till lottegarer</i>	—	—	60,000	—	105,000	—	
<i>Inbetalt kapital</i>	1,000,000	—	1,000,000	—	1,500,000	—	
<i>Reservfond</i>	20,000	—	40,000	—	122,500	—	
<i>Reserverade medel till framtida disposition</i>	10,021	02	13,851	74	18,185	07	

år 1875:

I. Fortsättning och avslutning af
sistberörda arbete..... 31,076,76.

2. Gångbro öfver Vallgraven vid

Korsgatan..... 6,993,38. 38,070,14.
Häruti äro ej inberäknade de af direktionen öfver Göte-

Tab. Litt. F f.

Aktiebolaget Göteborgs folkbanks verksamhet under åren 1871—1875.

År.	Sammanförd be- loppet af in- och ut- gångna medel.	Delegarnes antal.	Grund- fond.	Reserv- fond.	S p a r k a s s a n .						D e p o s i t i o n s r ä k n i n g e n .																
					Insättarnes antal.	Insätt- ningar.	Uttag- ningar.	Skuld till delegarne.			Insätt- ningar.	Uttag- ningar.	Bankens skuld.														
								Kapital.	Ränta.	Summa.			Kapital.	Ränta.	Summa.												
1871.....	171,604	35	153 50,630	275	64	89	6,218	50	650	5,568	50	25	35	5,593	85	—	—	—	—	—	—	—	—				
1872.....	1,500,726	29	168 52,300	357	64	295	83,935	71	48,584	51	40,945	05	1,203	84	42,148	89	31,650	—	2,450	—	11,200	—	28	31	11,228	31	
1873.....	4,269,971	83	174 54,360	1,005	33	461	110,510	74	71,325	87	81,333	76	2,988	19	84,321	95	18,965	—	14,028	31	16,165	—	113	71	16,278	71	
1874.....	5,017,420	36	189 64,850	1,750	20	673	117,517	24	86,974	19	114,865	—	4,744	20	119,609	20	164,042	60	82,862	71	97,458	60	958	13	98,416	73	
1875.....	6,783,608	74	197 67,080	2,463	71	845	118,013	56	94,595	28	143,027	48	6,193	54	149,221	02	368,011	—	240,350	13	226,077	60	2,391	95	228,469	55	
År.	U p p - o c h a f s k r i f n i n g s r ä k n i n g e n .					D i s k o n t r ä k n i n g e n .					K a s s a k r e d i t i v r ä k n i n g e n .																
	Insätt- ningar.	Uttag- ningar.	Bankens skuld.			Utlemnade lån.	Inbetalta lån.	Bankens fordran.	Uttag- ningar.	Insätt- ningar.	Bankens fordringar.																
			Kapital.	Ränta.	Summa.						Kapital.	Ränta.	Summa.														
1871.....	—	—	—	—	—	27,637	80	90	—	—	27,547	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1872.....	65,985	—	56,179	—	9,806	77	19	9,883	19	365,705	68	236,812	24	128,893	44	21,553	—	8,680	—	12,873	—	174	71	13,047	71	—	—
1873.....	362,573	28	345,662	57	26,793	601	76	27,395	66	625,321	11	572,789	49	181,425	06	275,853	34	222,763	34	53,090	—	1,008	69	54,098	69	—	—
1874.....	536,550	91	517,720	06	46,226	1,136	13	47,362	64	881,903	03	775,622	76	287,705	33	374,148	52	293,930	27	80,218	25	2,104	72	82,322	97	—	—
1875.....	512,042	07	510,523	—	48,876	1,159	45	50,036	16	1,273,983	42	1,158,823	91	402,864	84	462,207	82	355,166	52	107,041	30	3,021	74	110,063	04	—	—

Tab. Litt. G g.

Uppgift om Göteborgs sparbank för åren 1871—1875.

		1871.	1872.	1873.	1874.	1875.					
1	Antal delegare kvarstående vid årets början från föregående årets slut..	12,820	13,776	14,301	15,031	16,481					
2	" " tillkomne nye under året	1,907	1,633	1,697	2,590	2,253					
3	Summa	14,727	15,409	15,998	17,621	18,734					
4	" " afgångne under året	951	1,108	967	1,140	1,236					
5	" " kvarstående vid årets slut.....	13,776	14,301	15,031	16,481	17,498					
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.					
6	Delegarnes behållning vid årets början från föregående års slut.....	2,938,979	35	3,132,303	34	3,284,362	32	3,533,096	94	3,769,204	39
7	" insatta belopp under året	840,617	61	858,079	42	989,342	39	1,158,860	19	1,215,213	51
8	" räntor godtgjorda i årets räkenskaper.....	145,503	78	136,625	10	149,342	68	171,947	07	166,319	12
9	Summa	3,925,100	74	4,127,007	86	4,423,047	39	4,863,904	20	5,150,737	02
10	" uttagna belopp under året.....	792,797	40	842,645	54	889,950	45	1,094,699	81	1,289,192	36
11	" återstående behållning vid årets slut.....	3,132,303	34	3,284,362	32	3,533,096	94	3,769,204	39	3,861,544	66
12	Sparbankens egen fond (grundfond, reservfond m. m.) vid årets början	221,731	12	231,860	05	243,813	17	251,539	33	265,385	13
13	Fondens inkomster under året.....	218,504	63	209,489	69	212,050	11	243,087	44	222,356	24
14	Summa	440,235	75	441,349	74	455,863	28	494,626	77	487,741	37
15	Afgår: förvaltningskostnader m. m. under året.....	208,375	70	197,536	57	204,323	95	229,241	64	236,929	93
16	Fondens behållning vid årets slut	231,860	05	243,813	17	251,539	33	265,385	13	250,811	44

Anm. Sparbanken, som inrättades år 1820, har sitt verksamhetsområde inom Göteborg. Gällande reglemente är stadfast af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 30 Juli 1864. Sparbanken har sedan år 1864 hållits tillgänglig för insättare å följande tider: hvarje helgfri f. m. från kl. 10—1 och sedan den 9 Nov. 1868 äfven från kl. 4—6 e. m. Sina insättare har sparbanken sedan den 1 Januari 1872 gifvit 4½ procent i ränta; förut 5 procent. Utlåning sker mot säkerhet af in-teckningar uti försäkrad fast egendom inom Göteborgs stad och dess förstäder, aktier, lottbref, obligationer, guld och silver m. m.

borgs hamn- och elfarbeten verkställda muddringar i elfven och å reviret, anbringande och underhåll af duc d'alber, moringar, vågbrytare och sjömärken och ej heller de af drättselkammaren verkställda upprensningar i hamnar och kanaler jemte reparationer af kajer och broar.

Dessutom har staden, förutom årliga kostnader för underhåll af hamnbanor och jernbanan å jernvågen, för utvidgning af samma kommunikationsanstalter haft följande kostnader:

för utvidgning af hamnbanan år 1871 kr. 5,572,08.
 » » » » » 1872 » 1,455,63.

samt för utvidgning af jernbanan å jernvågen och ökande af banans materiel år 1871 kr. 1,670,79.
 » 1874 » 5,578,34.

Undervisningsanstalter.

A) Offentliga läroverk och andra stiftelser för undervisning i allmänhet.

a) Göteborgs högre elementarläroverk.

Antalet ordinarie lärare har utgjort 26, deraf 3 öfnings-

Tab. Litt. Hh. Uppgift rörande Göteborgs ränte- och kapitalförsäkringsanstalts ställning från och med år 1871 till och med år 1875.

	Utlemnade försäkringsböcker från anstaltens stiftelse.	Afgångne delegare		Besparingsfondens belopp vid årets slut.	Lifräntetagarnes antal.	Lifräntefondens belopp vid årets slut.	Reservfondens belopp vid årets slut.			
		genom dödligt frånfalle.	genom lyftning af samlat kapital.							
År 1871.....	1,407	73	—	469,495	14	16	16,759	77	18,915	19
» 1872.....	1,594	78	—	525,071	93	16	17,003	64	21,654	46
» 1873.....	1,748	87	22	548,827	82	20	20,577	72	23,115	88
» 1874.....	2,298	115	54	589,997	22	21	21,100	53	24,299	79
» 1875.....	2,486	140	86	626,671	55	25	25,583	01	25,561	76

Tab. Litt. Ii. Uppgift rörande Göteborgs och Bohus läns sparbanks rörelse under åren 1871—1875.

		1871.	1872.	1873.	1874.	1875.					
1	Antal delegare kvarstående vid årets början från föregående års slut....	10,794	12,676	15,653	18,016	20,394					
2	» » tillkomne nye under året.....	2,533	3,690	2,990	3,069	2,795					
3	Summa	13,327	16,366	18,643	21,085	23,189					
4	» » afgångne under året.....	651	713	627	691	816					
5	» » kvarstående vid årets slut.....	12,676	15,653	18,016	20,394	22,373					
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.					
6	Delegarnes behållning vid årets början från föregående års slut.....	1,433,595	72	1,719,278	25	2,060,307	64	2,462,965	17	2,811,714	44
7	» insatta belopp under året.....	910,423	04	986,654	63	1,165,851	33	1,270,448	11	1,206,955	05
8	» räntor godtgjorda i årets räkenskaper.....	77,770	80	81,383	78	97,848	02	114,065	88	120,916	16
9	Summa	2,421,789	56	2,787,316	66	3,324,006	99	3,847,479	16	4,139,615	65
10	» uttagna belopp under året.....	702,511	31	727,009	02	861,041	82	1,035,764	72	1,236,413	26
11	» återstående behållning vid årets slut.....	1,719,278	25	2,060,307	64	2,462,965	17	2,811,714	44	2,903,202	39
12	Sparbankens egen fond (grundfond, reservfond m. m.) vid årets början	6,851	50	12,831	83	24,899	34	28,691	42	43,159	09
13	Fondens inkomster under året.....	14,418	68	21,219	08	18,100	75	27,596	79	37,070	73
14	Summa	21,270	18	34,050	91	43,000	09	56,288	21	80,229	82
15	Afgår: förvaltningskostnader m. m. under året.....	8,438	35	9,151	57	¹⁾ 14,308	67	13,129	12	14,074	97
16	Fondens behållning vid årets slut.....	12,831	83	24,899	34	28,691	42	43,159	09	66,154	85

¹⁾ Bland förvaltningskostnader 1873 ingår 3,562 kronor 50 öre balanserade organisationskostnader från 1864, hvilka afskrifvits; och utgjorde 1873 års kostnader 10,746 kronor 17 öre.

Anm. Sparbanken, som inrättades år 1864, har sitt verksamhetsområde inom Göteborgs stad och Bohus län. Senaste gällande reglemente är stadfäst af länets landsting och Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 19 September 1865. Sparbanken har sedan år 1864 hållits tillgänglig för insättare å följande tider: kl. 10 till 1 f. m., 4 till 6 e. m. alla söcknedagar. Lördagar från 9 till 1 och 4 till 6. Sina insättare har sparbanken sedan den 1 Januari 1872 gifvit 4½ procent i ränta; förut 5 procent. Utlåning sker mot säkerhet af in-teckning till ½ och ⅓ af taxeringsvärdet, och fullgoda värdepapper, samt till kommuner, som ega Nädigt tillstånd för läns upptagande. Räntefoten har varit 5½ å 6 procent och för hvad som inestätt å upp- och afskrifning 3 procent.

lärare, hvarförutom varit anställda extra lärare, år 1871 fyra, 1872 och 1873 fem samt 1874 och 1875 sex, af hvilka en öfningslärare.

Lärjungarnes antal har under höstterminerne uppgått:

1871	till 539.
1872	» 514.
1873	» 505.
1874	» 510.
1875	» 536.

b) Göteborgs treklassiga elementarläroverk.

Lärare på ordinarie stat hafva under alla åren varit: rektor och två kolleger samt tre öfningslärare, hvarjemte läroverket haft extra lärare gemensamt med högre elementarläroverket under åren 1871, 1872 och vårterminen 1873. Antalet lärjungar har utgjort: 82 år 1871, 66 år 1872, 72 år 1873, 74 år 1874 och 79 år 1875, allt under höstterminerna.

c) Göteborgs femklassiga elementarläroverk i Majorna.

Antalet lärare under ifrågavarande fem år har varit oförändradt detsamma, eller 6 ämnes- och 3 öfningslärare, och lärjungarnes antal har utgjort:

År 1871 under höstterminen	90.
» 1872 » »	83.
» 1873 » »	101.
» 1874 » »	89.
» 1875 » »	104.

d) Folkskolelärare-seminarium

med rektor, fyra ordinarie adjunkter samt sju extra lärare.

Förhållandet med lärjungarnes antal samt beloppen af statsanslag och stipendii-medel inhemtas af följande tabell:

	Lärjungarnes antal		Statsanslag.	Stipendii-medel.
	vårterminen.	höstterminen.		
År 1871.....	106	100	13,046,50	5,700
» 1872.....	97	99	14,691,41	5,670
» 1873.....	95	95	14,307,75	5,400
» 1874.....	95	100	17,833,34	5,350
» 1875.....	99	100	18,657,50	5,670

e) Folkskolorna.

Beträffande antalet af dessa skolor, lärare och lärarinnor samt af lärjungar, äfvensom beloppet af kostnaderna och med hvilka medel desamma blifvit bestridda, meddelas efterföljande uppgifter:

	Antal folkskolor.	Antal lärare.	Antal lärarinnor.	Antal skolbarn.	Kommunal-taxering.	Statsbidrag.
År 1871	145	24	121	6,290	134,633,33	4,800
» 1872	155	25	130	6,778	131,000,00	15,203
» 1873	166	31	135	6,944	185,970,26	17,644
» 1874	171	32	139	7,038	200,700,00	22,315
» 1875	169	30	139	6,720	216,000,00	27,500

Tab. Litt. K k.

Uppgift rörande Göteborgs vattenledningar åren 1871—1875.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
A) Vattenledningen från Delsjön.					
<i>Vattenledningens kostnader utgöra vid hvarje af de respektive årens slut följande:</i>					
Anläggningskostnad.....	887,268 ⁸³	897,180 ²²	913,121 ⁴⁹	938,197 ⁰³	952,453 ¹⁰
Expropriationskostnader.....	352,274 ⁷²	352,274 ⁷²	353,474 ⁷²	353,474 ⁷²	353,474 ⁷²
Kapitalrabatt jemte ränta under byggnadstiden å lånet för vattenledningen (utg. 2,033,100 kronor) med afdrag af vattenledningens inkomst 1871.....	332,234 ²⁷	332,234 ²⁷	332,234 ²⁷	332,234 ²⁷	332,234 ²⁷
Förråd af materialier och instrumentier.....	51,434 ⁰⁶	45,253 ¹¹	49,049 ⁰⁴	44,738 ³⁸	47,707 ⁷⁵
Behållning af lånet, afsedd för framtida utvidgning	409,88 ¹²	406,157 ⁶⁸	385,220 ⁴⁸	364,455 ⁶⁰	347,230 ¹⁶
	2,033,100	2,033,100	2,033,100	2,033,100	2,033,100
Röruätets sammanlagda längd i mil.....	4,57	4,64	4,8	5,06	5,16
Antal allmänna brandposter.....	376	378	393	420	422
» servisledningar.....	811	977	1,118	1,227	1,335
» allmänna vattenkastare.....	22	24	26	29	32
<i>Vattenledningens inkomster:</i>					
För industriella och andra ändamål än hushållsbrukning, hvilken är afgiftsfri	44,045 ¹⁰	56,175 ⁸⁰	62,468 ⁷⁰	66,588 ⁰¹	75,145 ¹⁴
Bland inkomsterna ingår årlig afgift af 30,000 kronor från stadskassan för vatten till allmänna ändamål.					
Vattenledningens drift och underhållskostnader.....	7,171 ²⁰	16,728 ¹⁵	18,124 ⁶⁴	20,335 ⁵¹	21,302 ³⁷

B) Vattenledningen från Kallebäck

har under alla åren 1871—1875 varit oförändrad. Den har

- 2 reservoirer,
- 54,900 fot 4-tums ledningar af trä,
- 19 allmänna vattenkastare.

Utgifterna för underhåll m. m. hafva utgjort:

för 1871.....	kronor 5,585,21,
» 1872.....	» 3,705,01,
» 1873.....	» 3,472,32,
» 1874.....	» 3,218,00,
» 1875.....	» 2,907,00.

Härförutan anmärkes: att under år 1875 anslag blifvit beviljade till uppförande af tre nya skolhus af sten med läge, ett å Qvarnberget, ett vid andra tvärgatans i Masthugget fortsättning i Majorna och ett i mellersta delen af Majorna; beräknade att hvardera inrymma lämpliga lokaler för omkring 700 barn, utom några bostadslägenheter till lärare och vaktmästare, samt gymnastik och slöjdsal; att för döfstumma barn folkskolestyrelsen bereder undervisning genom betalning till den af statsbidrag understödda »tysta skolan» i Haga; att för idioter styrelsen uppehåller en mindre skola; att utom den undervisning i åtskilliga slöjdsalster, som står i förening med den s. k. afsöndringsskolan i Masthugget, två slöjdskolor äro inrättade i Majorna, der äldre skolgossar turvis få undervisning i snickaryrket; samt att den i förra femårsberättelsen omnämnda »1862 års fond», ursprungligen å 20,000 kronor, den 31 December 1875 utgjorde 29,892 kronor 75 öre.

f) *Småbarnsskolorna.*

Sedan åtskillige personer på konung Carl XIV Johans födelsedag den 26 Januari 1839 sammanskjutit medel till fond för inrättandet af småbarnsskolor eller andra för fattiga barns uppfostran lämpliga inrättningar, bildades vid utlyst sammanträde med gifvarne den 26 Juli samma år ett sällskap för inrättande af småbarnsskolor. Derefter inrättades först en skola, hvilken är inrymd i ett för ändamålet uppfördt hus, med en större planterad lekplats, i stadens 8de kvarter, och derefter en, som förlades vid Redbergslid; och sedan, enligt gåfvobref den 10 Februari 1868, styrelsen för småbarnsskolorna af två okände gifvare erhållit 25,000 kronor, att användas för en småskola i Majorna, har äfven en sådan der kommit till stånd.

I dessa tre skolor har under åren 1871—1875 lärarnes antal utgjort åtta; och inhämtas lärjungarnes antal samt förhållandet med utgifter och inkomster af följande tabell:

År.	Antal skolor.	Antal lärarinnor.	Antal lärjungar.	Utgifter. Kronor.	Inkomster, kronor.			
					Bidrag af staden.	Årsafgifter.	Räntor.	Summa.
1871...	3	8	428	9,829 ⁹⁴	3,000	1,653	4,590	9,243
1872...	3	8	419	9,092	3,000	1,714 ⁵⁰	4,440	9,154 ⁵⁰
1873...	3	8	387	7,973 ⁸¹	3,000	1,719	4,620	9,339
1874...	3	8	376	10,801 ⁵⁹	3,000	1,943 ⁵⁰	5,050 ¹⁵	9,993 ⁶⁵
1875...	3	8	364	9,710 ²⁵	3,000	1,890	5,252 ²³	10,142 ²³

Skolornas fonder vid 1875 års slut utgjorde:

Fond för skolan i Karl Johans församling	kr.	25,000,00.
Öfverstelöjtnanten Aug. af Petersens donation ...	»	1,105,00.
Sällskapets fond för skolornas ändamål.....	»	101,232,76.

Summa kronor 127,337,76.

g) *Real-Gymnasium.*

I denna af enskild man upprättade undervisningsanstalt hafva varit anstälde:

År	Egna lärare.	Timlärare.	Lärjungar.
År 1871	10.	9.	253.
» 1872	10.	10.	252.
» 1873	10.	10.	249.
» 1874	10.	9.	263.
» 1875	10.	10.	259.

År 1874 erhöi läroverket af Eders Kongl. Maj:t förnyadt tillstånd att under fem år direkte till universitetet dimittera sina lärjungar. Lärjungarne, som förut varit fördelade på nio olika läseafdelningar, hafva från höstterminen 1875 blifvit fördelade på tio afdelningar.

h) *Realskolan för flickor.*

Förhållandet med antalet af lärare, lärjungar och klasser inhämtas af följande tabell:

	Antal lärare.		Antal lärjungar.		Klasser.	
	Vårterminen.	Höstterminen.	Vårterminen.	Höstterminen.	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1871	12	12	42	48	4	5
» 1872	11	14	45	54	5	6
» 1873	14	16	56	75	6	7
» 1874	16	17	82	101	7	8
» 1875	18	18	104	112	8	9

i) *Primär- och elementarskolan.*

Eleverna i denna skola, hvilka upptagas i vanliga fall vid en ålder af 6 till 7 år och förberedas, gossarne till inträde i 4:de klassen af stadens elementarläroverk och Chalmersska slöjdskolan, samt flickorna till motsvarande klasser vid för dem inrättade fortsättningsskolor, hafva under femårsperioden inskrifvits till ett antal af 219 och utgjorde vid 1875 års slut 120. Undervisningen har bestridits af fem lärare och två lärarinnor.

k) *Privata elementarläroverket för flickor.*

Antalet lärare och lärarinnor samt elever har utgjort:			
läsåret 1870—1871.....	11 lärare.	7 lärarinnor.	185 lärjungar.
» 1871—1872.....	9 »	9 »	192 »
» 1872—1873.....	10 »	9 »	188 »
» 1873—1874.....	9 »	9 »	180 »
» 1874—1875.....	9 »	9 »	195 »
höstterminen 1875.....	10 »	9 »	203 »

Lärjungarne, med en ålder af 6 till 18 år, hafva under berörda tid varit fördelade på 9 årsklasser.

l) *Nya elementarläroverket för flickor*

står under en direktion af åtta personer, och hafva eleverna, hvilkas antal var 131 under vårterminen 1871 och 166 under höstterminen 1875, erhållit undervisning i 7 klasser af i medeltal 12 lärare och 9 lärarinnor.

m) *Kjellbergsska flickskolan.*

Skolans räntebärande fonder, som vid 1870 års slut utgjorde 105,248 kronor 21 öre, uppgingo vid utgången af år 1875 till 152,030 kronor 19 öre, hvilken tillökning tillkommit derigenom att grosshandlanden J. A. Kjellberg och hans fru den 6 December 1872 till skolan donerat femtiotusen kronor. Elevernas antal, som år 1871 var 55, utgjorde vid 1875 års slut 89, fördelade på fyra tvååriga afdelningar, der undervisningen bestridits af fyra ordinarie lärarinnor och fem extra lärare.

n) *Fruentimmers-föreningens flickskola*

underhålles dels genom räntan af dess fond, hvilken vid sistlidet års slut utgjorde 41,001 kronor 20 öre, och dels genom frivilliga gåfvor samt årliga bidrag af föreningens ledamöter, hvarförutan under år 1875 erhållits ett statsbidrag af 500 kr.

Lärarepersonalen har utgjorts af tre lärarinnor och två lärare, och elevernas antal har omväxlat från minst 37 till högst 45.

o) *Willinska fattigfriskolan*

med fyra lärare och tre lärarinnor, hvilka meddelat undervisning uti de i folkskolorna förekommande läroämnen, har under ifrågasvarande tidrymd emottagit 274 elever. 202 hafva utgått och antalet barn, som åtnjuta daglig undervisning, utgör 200.

Uti en till denna skola hörande slöjdafdelning åtnjuta 30 gossar, emellan 12 och 15 års ålder, hel uppfostran och erhålla undervisning såväl i alla de uti folkskolestadgan föreskrifna läroämnen, som äfven genom två slöjdlärare uti träarbete och smide.

Skolans fonder utgjorde:

Läsafdelningens.	Slöjdafdelningens.
År 1871 ett kapital af kr. 107,750.	År 1871 .. 72,544 kr. 41 öre.
» 1872 » » » » 101,750.	» 1872... 72,002 » 76 »
» 1873 » » » » 100,750.	» 1873 .. 70,980 » 23 »
» 1874 » » » » 100,750.	» 1874... 69,950 » 83 »
» 1875 » » » » 99,750.	» 1875... 69,171 » 72 »

hvarjemte slöjdafdelningen under de ifrågasvarande fem åren utaf staden erhållit årliga anslag, uppgående för alla fem åren tillsammans till 19,350 kronor.

p) *Fabriksföreningens skola.*

Denna skola har, efter det fabriksföreningen under perioden upphört, uppgått i folkskolorna.

q) *Skolan i stadens barnhus.*

I skolan vårdas och uppfostras årligen 30 barn, och bedrifves den egentliga skolundervisningen af en lärare, hvarjemte äro anställda extra lärare i teckning, sång och gymnastik samt sedan år 1871 två verkstärtare för slöjd.

r) *Sällskapet "de fattigas vänner" skola.*

Denna skola har 1873 upphört, hvaremot sällskapet i stället beviljat skolgångsavgifter till behöfvande flickor.

s) *Göthildaföreningens skola för gossar,*

tillhörande mosaiska församlingen härstädes, med fyra lärare samt med lärjungar till antal från 10 till 15 årligen.

Skolans fond, tillkommen genom donation, utgjorde vid 1875 års slut 42,000 kronor och är ställd under Göthilda-föreningens förvaltning.

t) *Handverksföreningens skola,*

som år 1870 blifvit skild från slöjdföreningens skola, har fyra lärare, och lärjungarnes antal har utgjort år 1871: 78; 1872: 108; 1873: 130; 1874: 127 och 1875: 95. Skolans utgifter bestridas med afkomsten af dess donerade fond, vid 1875 års slut uppgående till 23,381 kronor 51 öre.

u) *F. d. familjföreningens flickskola i Majorna,*

som numera benämnes Majornas elementarläroverk för flickor.

Antalet elever utgjorde år 1871: 92; 1872: 100; 1873: 116; 1874: 151 och 1875: 170.

Undervisningen har bestridits af lärare och lärarinnor, hvilkas antal år 1875 uppgått till 13. Ifrån 1875 års början åtnjuter skolan tretusen kronor i statsanslag, i följd hvaraf lärjungarnes årsavgifter endast utgå med femtio kronor för hvarje, hvarjemte år 1875 antagits 18 frielever.

v) *Privata elementarskolan.*

Denna läroanstalt, som började sin verksamhet hösten år 1871, har till ändamål att förbereda till elementarläroverkets fjärde klass; och är undervisningen i afseende på kursen, läroböcker och undervisningstimmar likställd med statens elementarläroverk.

Antalet lärare, lärjungar och klasser har utgjort:

År 1871	5 lärare.	23 lärjungar.	2 klasser.
» 1872	» 5	» 32	» 2 »
» 1873	» 7	» 44	» 3 »
» 1874	» 7	» 43	» 4 »
» 1875	» 9	» 94	» 5 »

w) *Realskolan för gossar.*

Undervisningen, som meddelats år 1871 på 3 afdelningar samt sedermera på 4, har bestridits af en föreståndare med biträde af fem lärare och en lärarinna. Lärjungarnes antal har utgjort år 1871: 24; 1872: 38; 1873: 34; 1874: 45 och 1875: 52.

x) *Sigrid Rudebecks läroanstalt för flickor.*

I denna läroanstalt, hvars verksamhet börjat den 7 Aug. 1869, hafva lärjungarne varit fördelade: år 1871 på fem klasser, 1872 på sex klasser och derefter på sju klasser; och hafva lärarnes och lärarinnornas samt lärjungarnes antal utgjort:

År 1871	4 lärare.	8 lärarinnor.	66 lärjungar.
» 1872	» 4	» 9	» 86 »
» 1873	» 4	» 10	» 100 »
» 1874	» 4	» 10	» 100 »
» 1875	» 4	» 10	» 100 »

Den enskilda läroanstalt, som under benämning *lyceum* omförmäles i förra femårsberättelsen, upphörde på våren 1875, då föreståndaren afreste till Finland för att der emottaga en anställning.

B) *Läroanstalter, med afseende å särskilda yrken.*

y) *Chalmersska slöjdskolan.*

Undervisningen vid detta läroverk, anordnad med hänsigt till dess ändamål att vara en teknologisk läroanstalt af högre ordning, upprätthålles af en professor, tre lektorer och sex biträdande lärare. Lärjungarnes antal har utgjort läsåret 1870—1871: 139; 1871—1872: 148; 1872—1873: 153; 1873—1874: 156; 1874—1875: 174.

Sedan kostnaderne för den nya skolbyggnaden i stadens 14:e rote blifvit betalde, har skolans skuld utgjort 42,140 kronor 5 öre, hvilken skuld under ifrågasvarande fem år dock till någon del minskats genom hyresmedel för lägenheten i skolans gamla fastigheter i stadens 6:e kvarter, hvilka fastigheter under loppet af år 1875 blifvit försålde, med tillträdesrätt den 1 April 1876.

Skolan har uppburit:

under åren 1871, 1872, 1873 och 1874:	
i statsanslag	kronor 32,000.
anslag från Eders Kungl. Maj:ts Kommerskollegium till stipendier	» 450.
samt ränta å kontanta fonder	» 1,100.

eller tillsammans kronor 33,550.

hvaremot för år 1875 statsanslaget utgått med 37,210 kronor, i hvilket anslag omförmälda stipendiemedel 450 kronor inbegripits.

z) *Navigationsskolan.*

I denna skola meddelas numera undervisning på tre afdelningar, nemligen en för navigation, en för ångmaskinlära och en för skeppsbyggeri, hvarförutan på enskild persons bekostnad undervisning jemväl lemnats i språk, bokhålleri och sjörätt åt minst 56 och högst 88 elever årligen.

Lärares och elevers antal har varit:

	Navigationsafdelningen.		Ångmaskinafdelningen.		Skeppsbyggeri-afdelningen.	
	Lärare.	Elever.	Lärare.	Elever.	Lärare.	Elever.
År 1871.....	3	90	1	50	1	3
» 1872.....	4	99	1	67	1	4
» 1873.....	4	111	1	54	1	7
» 1874.....	5	151	1	61	1	7
» 1875.....	5	135	1	61	1	9

Skolan åtnjuter statsanslag till lärarnes i de särskilda afdelningarne aflöning samt undervisningsmateriel, ved, ljus och städning, hvilket anslag uppgått för

År 1871 till.....	kronor 10,400.
» 1872 ».....	» 12,300.
» 1873 ».....	» 13,600.
» 1874 ».....	» 14,850.
» 1875 ».....	» 17,200.

å) *Handelsinstitutet.*

Denna anstalt, stald under handelsföreningens inseende och förvaltd af en utaf dess fullmäktige vald styrelse, är fördelad i två klasser, der åtta lärare meddelat undervisning.

Årliga elevantalet har i medeltal varit 36, deribland 2 frielever. Afgiften för hvarje betalande elev har utgjort intill 1874 årligen 200 kronor och derefter 250 kronor.

Institutet eger en kapitalfond, som vid 1875 års slut utgjorde 49,561 kronor 5 öre, och har åtnjutit bidrag af stadens tolagsmedel med 3,000 kronor årligen.

ä) *Slöjdföreningens skola.*

Undervisningen i denna för ortens näringar inrättade läroanstalt meddelas af 11 ordinarie samt en eller två biträdande lärare i frihandsteckning, perspektivteckning, modellering, konstruktionsgeometri, konstruktionsritning, aritmetik, algebra, planimetri och stereometri, välskrifning, svenska språket, bokhålleri och ornamentsmålning. Läsåret räknas från medio af September till den 1 Maj och har elevernas antal utgjort under läsåret 1870—1871: 423; 1871—1872: 426; 1872—1873: 508; 1873—1874: 555 och 1874—1875: 559. Skolans kapital utgjorde 1871 ett belopp af 21,634 kronor 78 öre, hvartill kommit år 1874 en gåfva af fabriksföreningen 14,495 kronor 96 öre. Skolans årliga utgifter hafva beräknats till 9,000 kronor, hvartill staden bidragit med 6,000 kronor och det öfriga betäckts med räntor å skolans kapital samt årsafgifter af föreningens medlemmar. Härjemte äger skolan en af grosshandlanden Morris Jakobsson den 8 December 1865 förärad premiefond, hvaraf årligen utdelas 300 kronor i premier.

ö) *Seminarium för bildande af småskolelärarinnor*

är inrättadt af allmänna folkskolestyrelsen, som äfven bestrider dess utgifter med till folkskolan anslagne medel, eller 1,000 kr.

för hvarje kurs. Seminariet har under år 1871 haft 25; 1873: 25; 1874: 26 och 1875: 29 elever, hvaremot år 1872 ingen kurs vid detta seminarium förekommit. Lärarnes antal har utgjort 6.

aa) *Privatseminarium för bildande af småskolelärarinnor.*

Undervisningen har i denna läroanstalt ombesörjts af fem lärare och en lärarinna, och har elevernas antal i medeltal årligen varit 20. Årsafgiften för hvarje elev har utgjort 100 kr.

bb) *Praktiska hushållsskolan för flickor.*

Denna skola, som under ifrågavarande fem år oafbrutet fortsatt sin verksamhet, har i slutet af år 1875 flyttats till en ny för ändamålet inredd byggnad, som på dertill af staden upplåten plats å s. k. Ländala-ängen uppförts för en kostnad af omkring 93,000 kronor, hvartill medel erhållits dels genom försäljning af skolans äldre byggnad och dels genom gåfva af enskilda personer. Elevernas antal har till regeln utgjort 24, stundom 25, af hvilka hälften utgått hvarje år, efter att hafva tillbragt två år i skolan, der de åtnjutit allting fritt, sysselsatta med husliga sysslor, såsom tvätt, bakning, matlagning m. m., äfvensom skötsel af smärre barn inom den med skolan förenade barnkrubban. Skolan ledes af en föreståndarinna, biträdd af tjenarinnor för de särskilda arbetsafdelningarne. Skolan, som för det nya huset med inventarier åsamkat sig en skuld af omkring 13,000 kronor, bestrider utgifterna med frivilliga bidrag, som uppgått till omkring 6,000 kronor om året, hvarjemte skolan sedan några år tillbaka fått hvarje år emottaga en särskild gåfva af 5,000 kronor. Efter inflyttningen i nya huset emottager skolan äfven betalande elever, hvilkas antal vid 1875 års slut utgjorde 3.

Barnkrubbans utgifter bestridas af hushållsskolan, som derfor uppbär räntan å särskildt till barnkrubban ställde fonder, uppgående till 18,000 kronor.

cc) *Sjömannasällskapets skola*

har under ifrågavarande fem år icke varit i verksamhet, enär densamma, sedan de många folkskolorne kommit till stånd, ansågs vara öfverflödig. De tillgänglige för skolan afsedde medlen hafva blifvit använda dels till premier åt deraf förtjente omedlade ynglingar vid härvarande navigationsskola och dels till utrustningsbidrag åt fattiga ynglingar, som företagit sin första sjöresa. För dessa ändamål har sjömannasällskapet årligen anslagit 700 kronor.

dd) *Tysta skolan.*

Denna skola för döfstamma grundlades år 1862 af Petrus Brodahl, som med något kortare afbrott densamma fortfarande förestått. Först år 1867 erhöill skolan en styrelse, bestående af en ordförande och tre ledamöter samt ett årligt understöd af 2,000 kronor, subskriberade medel, hvilka ökades år 1873 till 2,600 kronor och år 1874 till 3,000 kronor årligen, men för obestämd tid. Från och med år 1868 har skolan, i likhet med andra sådana i riket, erhållit årligt statsanslag, beräknadt till 100 kronor för hvarje helpensionär och 50 kronor för hvartdera blott skolbarn, utom i de fall skolans styrelse ansett föräldrarne i stånd att sjelfva fullgöra hela kostnaden för barnens undervisning. Vidare har årsafgiften från hvarje elevs hem eller målsman varit bestämd till 160 kronor samt gångklädernas fortsatta underhållande under skoltiden eller ock 200 kronor i ett för allt för helpensionär samt för skolbarn 60 kronor årligen.

Beloppet af statsanslag har utgjort:

År 1871	kronor	2,100.
» 1872	»	2,900.
» 1873	»	3,550.
» 1874	»	2,900.
» 1875	»	3,400.

Förhållandet med samtliga inkomster under ifrågavarande fem år samt antalet af helpensionärer och skolbarn har varit följande:

År	Inkomster.	Hel- pensionärer.	Skolbarn.
År 1871	kr. 6,549.	26.	7.
» 1872	» 9,011.	33.	6.
» 1873	» 9,135.	24.	2.
» 1874	» 8,957.	33.	3.
» 1875	» 11,852.	38.	3.

Göteborgs museum.

Angående den betydliga utvidgning, denna inrättning jemväl under ifrågavarande femårsperiod vunnit, kan såsom det hufvudsakligaste för de särskilda samlingarne anföras följande:

Naturhistoriska afdelningen har under dessa år alltjemt utvecklats och förökats genom en större mängd gåfvor från flere håll, hvaribland en samling djur från Columbia äfvensom åtskilliga samlingar från de senaste nordpolsexpeditionerna.

Skolmuseum har blifvit tillökt med en större samling elevarbeten från Jyväskylä seminarium i Finland.

Myntkabinettet har vunnit en mycket rik tillökning genom inköp för 11,500 kronor af protokollsekreteraren M. Th. Strokirks romerska myntsamling och vid inventering den 20 September 1873 befunnits innehålla 233 exemplar i guld, 4,898 i silfver, 324 i koppar, 797 i diverse metaller samt 181 sedelmynt, eller 9,350 exemplar.

Historiska afdelningen har blifvit högst betydligt förökad, så att den numera upptager fem salar. Bland de lemnade bidragen må anföras en del af Rutger von Aschebergs efterlemnade papper rörande Göteborgs och Bohus län samt åtskilliga handlingar från ostindiska kompaniets tid.

De tekniska samlingarne hafva efter landtbruksmötet i Göteborg 1871 kommit i åtnjutande af större samlingar, bestående af prof på artificiella gödningsämnen, produkter af veds torra destillation såsom terpentin, ättiksyra, lysolja, en uppsats för åskådliggörandet af fabrikationen af paraffin från råmaterialet till den färdiga produkten, hvarjemte *mineraliesamlingen* hunnit fullständigt ordnas och blifvit tillökt med serier af bergarter från Grönland och Stora Kopparberget.

Biblioteket har inrymts i en ny och ändamålsenlig lokal i f. d. ostindiska husets östra flygel, för hvars i ordning ställande stadsfullmäktige af medel ur Renströmska fonden anslagit 38,300 kronor och, då detta belopp icke befunnits tillräckligt, ytterligare beviljat 9,000 kronor. Boksamlingen har vunnit en rik tillökning genom införlifvandet af trenne stora boksamlingar, nemligen dupletterna ur Upsala bibliotek och framlidne lektor V. Thams böcker, bådadera skänkta till museum af grosshandlanden James J. Dickson; hvarjemte den s. k. Blomska tidnings-samlingen tillfallit museum. Ur Renströmska fonden tilldelades år 1873 biblioteket 10,000 kronor för inköp af nyare värderika arbeten på den högre vetenskapliga och estetiska bildningens

område. Vid senast företagen inventering af boksamlingen befunns densamma utgöra 23,232 band, utom dupletter.

Konstafdelningen har vunnit tillökning dels genom inköp och dels genom gåfvor.

Till vården och underhållet af musei samlingar hafva stadsfullmäktige anslagit:

för år 1871	kr.	7,000.
» » 1872	»	10,000.
» » 1873	»	10,000.
» » 1874	»	9,500.
» » 1875	»	13,500.

Af revisionsberättelserna inhemtas, att inkomster och utgifter utgjort:

År	Inkomster.	Utgifter.
År 1871	kr. 20,749,69.	26,336,00.
» 1872	» 71,104,91.	51,238,94.
» 1873	» 34,286,99.	54,271,34.
» 1874	» 34,085,69.	33,922,08.
» 1875	» 27,604,15.	30,932,81.
Summa kr.	187,831,43.	196,701,17.

De särskilda samlingarne hafva beräknats till ett värde af

	Vid 1870 års slut.	Vid 1875 års slut.
Naturhistoriska saml. ... kr.	73,219,52.	85,119,52.
Biblioteket	» 19,920,42.	29,582,31.
Konstafdelningen	» 23,783,85.	25,169,21.
Myntkabinettet	» 16,409,89.	30,179,06.
Tekniska samlingen	» 6,037,15.	6,769,30.
Skolmuseum	» 3,173,33.	3,656,22.
Industriafdelningen	» 2,527,15.	2,527,15.
Mek. tekn. afdelningen ...	» 3,379,33.	4,138,95.
Historiska afdelningen ...	» 2,400,00.	8,276,90.
Botaniska afdelningen ...	» 75,00.	1,725,00.
Summa kr.	150,925,64.	197,143,62.

Vid museum äro anstälde med fasta löner, utom vaktmästarne, 1 ombudsman, 1 bibliotekarie, 1 intendent för zoologiska afdelningen och 1 intendent för historiska afdelningen, hvaremot intendenterna för skolmuseum, konstafdelningen, tekniska samlingarne, botaniska afdelningen och myntkabinettet omhänderhafva sina befattningar utan därför utgående arvoden.

Museum har varit besökt af följande antal personer:

År 1871	23,347.
» 1872	22,866.
» 1873	18,367.
» 1874	22,940.
» 1875	19,330.

Från musei stiftelse 1861 har detsamma varit besökt af 288,506 personer på lösa inträdeskort.

Musei ritkola, vid hvilken äro anstälde tre lärare och tre lärarinnor, har fortfarande varit besökt af ett talrikt antal elever, nemligen:

År 1871	462.
» 1872	425.
» 1873	389.
» 1874	429.
» 1875	416.

En särskild klass för oljemålning har blifvit öppnad och har äfven varit flitigt besökt.

Kungl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhället samt Läkarsällskapet hafva under de sistförflutna fem åren fortsatt sin verksamhet.

Föreläsningstyrelsen har rörande sin verksamhet under femårsperioden 1871—1875 meddelat följande upplysningar:

Föreläsningarnes antal hafva varit:

År 1871.....	24	föreläsningar,	hållna af	7	personer.
» 1872.....	24	»	»	7	»
» 1873.....	8	»	»	2	»
» 1874.....	14	»	»	7	»
» 1875.....	16	»	»	6	»

Summa 86 föreläsningar, hållna af 29 personer.

Inkomster och utgifter hafva för de olika åren gestaltat sig på följande sätt:

År	Inkomst.	Utgift.	Brist.	Öfverskott.
År 1871... kr.	4,694,91.	4,657,91.	—	37,00.
» 1872... »	2,641,16.	2,719,20.	78,04.	—
» 1873... »	1,420,03.	1,424,14.	4,11.	—
» 1874... »	1,872,62.	1,724,73.	—	147,89.
» 1875... »	1,255,43.	1,217,92.	—	37,51.

Sjukvårdsanstalter.

a) Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset.

Beträffande sjukvården vid denna anstalt samt dess inkomster och utgifter under de fem sista åren hänvisas till efterföljande af öfverläkaren å sjukhusets medicinska afdelning afgifna summariska redogörelse:

Qvarliggande från år 1870 å sjukhusets olika afdelningar	160.
Intagne under år 1871.....	1,522.
» » » 1872.....	1,382.
» » » 1873.....	1,412.
» » » 1874.....	1,440.
» » » 1875.....	1,466.
Summa	7,382.

Från sjukhuset utskrefvos under dessa år som friska eller förbättrade	6,739.
Under dessa år hafva affidit.....	499.
Qvarliggande till år 1876	144.
Summa	7,382.

Dödlighetsprocenten har utgjort 6,77.

Underhållsdagarnes antal har utgjort:

under år 1871	52,788.
» » 1872	50,213.
» » 1873	50,939.
» » 1874	50,283.
» » 1875	52,905.
Summa	257,128.

Totalsumman af alla utgifter under hvarje år har uppgått till

under år 1871	kronor 82,520,63.
» » 1872	» 83,339,02.
» » 1873	» 86,764,90.
» » 1874	» 91,419,64.
» » 1875	» 90,694,01.

Sjukhusets inkomster utgöras af tolags- och intressemedel, frälseräntorna af Halländska hemmanen, inkomst af betalande sjuka samt uttaxerade medel.

Dessa uttaxerade medel utgjorde:

under år 1871	kronor 44,800,00.
» » 1872	» 48,515,25.
» » 1873	» 43,200,00.
» » 1874	» 50,600,00.
» » 1875	» 56,100,00.

b) Stadens kurhus.

Förhållandet med antal vårdade, summan af underhållsdagarne samt inkomst och utgifter inhemtas af nedanstående tabell:

År.	Inkomster, kronor.						Utgifter, kronor.	Antal vårdade.	Antal underhållsdager.	
	Kurhusmedel.	Af betalande patienter.	Kasasbehållning från föregående år.	Kasasbehållning.	Stadskassans tillskott.	Ränta å kapital i bank och diverse.				Summa.
1871...	5,142 ¹⁵	251 ⁵⁰	2,027 ⁹⁴	17,685	77	—	25,183 ⁵⁹	20,966 ¹⁶	459	18,649
1872...	5,255 ¹⁰	156 ⁵⁰	4,129 ⁴³	16,000	152 ⁴³	—	25,693 ⁴⁶	20,108 ²³	390	15,332
1873...	5,615 ²⁵	48 ⁷⁵	5,585 ²³	11,300	153 ¹³	—	22,702 ³⁶	15,760 ⁹¹	271	10,178
1874...	5,993 ²⁵	4 ⁵⁰	6,941 ⁴⁵	8,500	139 ⁶³	—	21,578 ⁶³	16,118 ³²	323	10,044
1875...	4,871 ⁶¹	291 [—]	5,460 ⁵¹	11,000	14 ²⁰	—	21,637 ³²	17,325 ⁶⁷	339	12,178

Derjemte meddelas, att under ifrågavarande fem år uti det till kurhusets tomt angränsande hus, som tillhört Chalmersska slöjdskolan, varit förhyrde dels 17 rum med kök, som användts till kurhusets utvidgning, dels ock tre rum med kök, som anvisats såsom bostadslägenhet åt den vid kurhuset anställde sysslomannen.

c) Garnisons-sjukhuset.

Å sjukhuset, som tillhör staden och hvars omkostnader numera, sedan passevolansen vid Kungl. Göta Artilleriregemente från och med 1874 upphört, bestridas af staten, hafva vårdats:

under år 1871	469 man.
» » 1872	384 »
» » 1873	416 »
» » 1874	340 »
» » 1875	485 »

d) Fattigförsörjningens sjukhus.

Å sjukhuset hafva vårdats:

År	Å sjukhusafdelningen.	Å afdelningen för sinnessjuka.	Å barnhusafdelningen.
År 1871	420	79	105
» 1872	443	81	164
» 1873	545	63	146
» 1874	620	56	198
» 1875	784	79	196

e) Barnsjukhuset.

Förhållandet med dess verksamhet samt dess inkomster, utgifter och kapitalfond inhemtas af följande tabell:

År	Från förra året qvarliggande.		Utskrifne.			Till nästa år qvarliggande.	Inkomster.		Utgifter.		Kapitaluppkommet genom donerade medel.	
	Intagne.	Förbättrade och friske.	Öfverhållande.	Döde.	Kronor.		Kronor.	Kronor.	Kronor.			
År 1871.....	26	163	143	7	15	24	8,066	57	10,172	73	237,798	59
» 1872.....	24	143	116	10	15	26	9,370	38	9,830	73	236,839	65
» 1873.....	26	142	122	3	20	23	8,302	64	9,519	69	235,622	60
» 1874.....	23	151	129	6	16	23	8,865	10	9,631	42	234,856	28
» 1875.....	23	141	122	8	12	22	9,165	28	9,707	95	234,314	61

f) Sjukhemmet för obotligt sjuke.

Under åren 1871—1875 har vid denna inrättning patienternas antal alltjemt varit 17. Under denna tid hafva intagits 16 patienter, afidit 13 och utskrifvits 3, deraf en på egen begäran och två i följd af inträdd förbättring.

Sjukhemmets fastighet vid Götgatan har under år 1875 blifvit försäld och ett nytt sjukhus har uppförts å dertill af staden kostnadsfritt upplåtna tomter å s. k. Ländala-ängen i östra Haga. Vid 1875 års slut hade kostnaden för detta nya sjukhus, som då likväl ej varit till inredning färdigt, uppgått till 108,483 kronor 10 öre. Det är afsedt att inrymma 50 patienter.

Förhållandet med sjukhemmets utgifter och inkomster under ifrågavarande fem år inhämtas af följande tabell:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Summa.
Utgifter.....	6,688 ²⁸	5,407 ⁴⁶	5,555 ⁴⁹	5,516 ⁴⁴	6,002 ³⁵	29,170 ⁵²
Hyror och räntor...	6,719 ³³	6,474 ³³	7,208 ⁵⁸	7,457 ⁹¹	7,409 ⁰⁶	35,269 ²¹
Donationer.....	4,878 ⁴⁰	12,512 ⁰⁸	58,275	6,205 ⁵³	1,380	83,251 ⁰¹
Förtjenst å den 1875 försälda fastigheten	—	—	—	—	—	11,593 ¹²

Sjukhemmets kapital har således under åren 1871—1875 ökat med 100,942 kronor 82 öre och utgjorde vid 1875 års slut 240,333 kronor 42 öre.

g) Sjukhuset i Majorna.

Under de sista fem åren har antalet vårdade sjuke samt förhållandet med inkomster och utgifter varit på sätt nedanstående tabell upptager:

År.	Qvarliggande från föregående år.	Intagne.	Utskrifne såsom friske, förbättrade eller obotliga.	Döde.	Qvarliggande till följande år.	Inkomster, kronor.					Utgifter. Kronor.
						Kassa-behöllning från föregående år.	Afgifter af betalande sjuke.	Upphurne utskrivande medel.	Upphurne utskrivande medel.	Upphurne utskrivande medel.	
1871.....	18	231	190	32	27	1,865 ⁵⁸	1,500 ²⁵	6,900	—	9,787 ⁶¹	
1872.....	27	189	152	37	27	478 ²²	929 ⁵⁰	7,100	—	7,678 ³⁸	
1873.....	27	174	147	28	26	829 ³⁴	924 ⁵⁰	7,300	—	8,089 ⁷⁴	
1874.....	26	230	205	28	23	964 ¹⁰	1,602 ⁷⁵	8,900	—	10,115 ⁸¹	
1875.....	23	233	206	26	24	1,351 ⁰⁴	1,156 ²⁵	9,000	—	10,133 ⁶⁴	

h) Mediko-mekaniska institutet

är inrättadt år 1866 af med. d:r E. V. Vretlind och afser att genom rörelsebehandling, som utföres dels med människohand och dels med mekaniska gymnastikapparater af med. d:r G.

Zanders i Stockholm konstruktion, behandla såväl friska som sjuka personer i ändamål att bibehålla eller återställa helsen. Institutet öfvertogs år 1873 af ett bolag, benämndt "Göteborgs mekaniska gymnastik-aktiebolag", med ett aktiekapital af 24,000 kronor, hvaraf största delen blifvit använd till materielens ökande med nya apparater samt till förbättringar i en förhyrd lokal.

Antalet vid institutet behandlade personer har utgjort:

År 1871.....	99	män och 91	qvinno.	Summa	190.
» 1872 Jan.—Maj....	67	»	»	»	108.
» 1873.....	73	»	»	»	129.
» 1873 Okt.—1874 Maj	153	»	»	»	228.
» 1874 Okt.—1875 Maj	155	»	»	»	212.

i) Barnbördshuset.

Denna inrättning, med hvilken läroanstalten för barnmorskor varit förenad sedan den 1 April 1856, har intill den 1 Oktober 1875 stått under gemensam administration med allmänna och Sahlgrenska sjukhuset och varit inrymd i en särskild afdelning af sistnämnda sjukhus, sedan detta förflyttades till sin nuvarande plats.

Det nya barnbördshuset, hvilket öppnades den 1 Oktober 1875, är beläget å den s. k. Ländala-ängen samt utgöres af fem särskilda byggnader. Mittelbyggnaden, i hvilken inrymts lärosal, expeditioner, kök m. m., är genom korridorer förenad med de fyra flyglarne, hvaruti finnas rum för barnsängs kvinnor, fyra rum i hvardera flygeln. I hvarje rum äro två sängplatser; dock användes, såvidt sådant låter sig göra, af sanitära skäl helst endast den ena. Byggnaden är uppförd och underhålles på stadens bekostnad och har kostat 106,353 kr. 33 öre. Läkarevården bestrides ensamt af staten, mot vilkor, att staden skall tillhandahålla lokal för undervisningen. Från den 1 Oktober till ultimo December 1875 vårdades 55 barnaföderskor, af hvilka 7 voro betalande, men de öfriga fattiga. 52 utskrefvos friska och 3 dogo.

Fattigvårds- och andra välgörenhetsanstalter.

a) Allmänna fattigförsörjningsinrättningen.

I afseende å denna inrättning åberopas de af styrelsen meddelade uppgifter, som innefattas i tab. Litt. Ll.

b) Stadens fattighus.

Gamla och orkeslösa borgare och deras enkor samt ålderstigna tjenstehjon till ett antal af 82 åtnjuta å fattighuset bostad och underhåll. I fråga om fattighusets inkomster och utgifter samt dess kapitalfond har förhållandet varit följande:

År	Inkomster.		Utgifter.		Kapitalfond.	
	Kronor.	Öre.	Kronor.	Öre.	Kronor.	Öre.
År 1871.....	21,495	53	23,068	35	289,818	71
» 1872.....	32,001	31	19,309	12	302,510	90
» 1873.....	21,615	57	21,243	87	302,882	60
» 1874.....	21,887	70	21,174	24	303,596	06
» 1875.....	21,996	46	21,278	60	305,099	91

Inkomsterna hafva utgjorts af arrende för stiftelsen tillhörig jord, tolagsmedel, räntor, kollektmedel samt afidna fattighjongs qvarlätenskap; varande värdet af inrättningens fastigheter inberäknadt i kapitalfonden.

Till fattighuset hör nu en kyrka, hvars inkomster, utgifter och kapital upptagas i efterföljande tabell:

	Inkomster.		Utgifter.		Kapitalfond.	
	K r o n o r.					
År 1871	2,521	38	1,823	75	29,583	66
» 1872	2,370	62	1,905	75	30,048	53
» 1873	2,121	58	1,908	86	30,261	25
» 1874	2,891	10	1,947	75	31,204	60
» 1875	3,387	32	1,940	—	32,651	60

c) Stadens barnhus,

här förut omnämndt bland undervisningsanstalter, eger fastigheter till ett bokfördt värde af 80,000 kronor; och hafva beloppen af inrättningens inkomster och utgifter samt kapitalfond, fastigheterna inbegripne, utgjort:

	Inkomster.		Utgifter.		Kapitalfond.	
	K r o n o r.					
År 1871	11,833	36	13,841	17	151,337	27
» 1872	11,586	26	14,123	18	148,800	35
» 1873	32,273	22	13,795	16	167,272	41
» 1874	12,819	69	15,557	58	164,540	52
» 1875	13,759	60	14,634	80	163,665	32

d) Under pastorsembetet vid Gustavi domkyrkoförsamling ställda fonder.

1:o) Enkefru Margareta Ingmans donation, utgörande 3,833 kronor 33 öre, hvaraf räntan utdelas till enkor och faderlösa barn samt äldre ogifta fruntimmer af s. k. pauvres honteux inom nämnde församling.

2:o) Bruksegaren F. U. von Akens donation, å 516 kronor 67 öre, hvaraf äfvenledes räntan användes till understöd åt pauvres honteux inom församlingen.

3:o) Enkefru Sofia Christina Retzii donation å 150 kronor, hvaraf afkomsten utdelas till nödlidande enkor och faderlösa barn.

4:o) Segelsömmaren Johan Christian Wulfs donation å 3,603 kronor 33 öre, med räntan hvaraf sängliggande sjuke bispringas.

5:o) En fond, benämnd "Amici lazarorum", utgörande 600 kronor, hvaraf räntan för sistnämnda ändamål användes.

6:o) Anna B. Bergmans fond å 800 kronor, hvars räntebelopp för enahanda ändamål användes; och

7:o) Handlanden Axel Borgenströms donation å 600 kronor, hvaraf räntan tilldelas behöfvande inom församlingen.

e) Under kyrkorådet vid Christina församling stående fonder:

1:o) Anderssenska stipendiimedlen	kr.	3,221,00.
2:o) Fond till understöd åt sängliggande fattige sjuke	»	750,00.
3:o) Rönbergiska donationen	»	750,00.
4:o) Koopmanska grafven	»	1,500,00.
5:o) Donation till skolan	»	3,750,00.

Tab. Litt. Ll.

Uppgift rörande fattigvården i Göteborgs stad.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.		
	Fattigvårdssamhällen.		Med fattigvården rotvis delad.	Med gemensam fattigvård.	Antal rotar.	Antal fattighus.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								
							Äldre personer vårdade		Barn vårdade i och utom fattighus.		Summa.		Summa af båda könen.		
	i fattighus.						på annat sätt.								
	Män.	Qv.					Män.	Qv.	Män.	Qv.	Män.	Qv.		Män.	Qv.
År 1871	—	—	—	—	2	181	203	12	6	276	249	469	458	927	
» 1872	—	—	—	—	2	176	198	10	8	289	256	475	462	937	
» 1873	—	—	—	—	2	185	196	12	7	302	261	499	464	963	
» 1874	—	—	—	—	2	196	210	15	8	298	248	509	466	975	
» 1875	—	—	—	—	1) 3	206	181	11	7	310	251	527	439	966	

1) Deraf 1 barnhem.

1.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.								
	F a t t i g v å r d e n s																		
	Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.																		
	i n k o m s t e r, k r o n o r.																		
	Män. Qv. S:ma.			Afkastning af egen- dom, kol- lekter, m. m.	Personel afgift.	Tillskott		Ersättning		Summa inkomster.	Summa ut- gifter i och för fattig- försörj- ningen. Kronor.								
År 1871	1,164	2,384	3,548	30,916	84	6,793	39	202,299	66	—	—	2,500	—	4,743	27	247,253	16	248,658	91
» 1872	1,195	2,391	3,586	30,158	45	7,491	55	210,000	—	—	—	2,000	—	2,550	74	252,300	74	255,408	87
» 1873	1,294	2,508	3,802	31,975	58	8,357	31	210,000	—	—	—	1,500	—	2,194	17	254,027	06	271,552	89
» 1874	1,673	2,705	4,378	36,285	47	6,766	57	289,000	—	—	—	686	80	1,816	97	334,555	81	298,134	63
» 1875	1,758	2,945	4,703	40,213	83	6,220	48	275,000	—	—	—	—	—	3,156	85	324,591	16	337,786	29

- 6:o) *Handlanden Petter Mjöbergs* donation till fattiga köpmansdöttrar vid församlingens svenska afdelning, utgörande vid 1875 års slut kr. 16,626,59.
- 7:o) *Bemålde Mjöbergs fond* till understöd åt af sjukdom sängliggande fattiga vid församlingens svenska afdelning, vid 1875 års slut utgörande » 795,00.
- 8:o) *Fattigkassan*, utgörande vid 1875 års utgång » 30,144,23.
- Summa kr. 57,536,82.

Utdelningar hafva årligen skett till nedannämnda belopp:
af *Anderssenska* stipendiimedlen till studerande vid högre elementarläroverket kronor 193,26;
af de under N:is 2, 3 och 4 anmärkta fonder kronor 180;
af donationen till *skolan* för församlingens barn i folkskolorna kronor 225;
af *Petter Mjöbergs* donation till fattiga köpmansdöttrar kronor 920; och
af *fattigkassan* år 1871: 1,870 kr.; 1872: 1,830 kr.; 1873: 1,815 kr.; 1874: 1,840 kr. och 1875: 1,870 kr.

Af *Petter Mjöbergs* donation till af sjukdom sängliggande fattiga, hvilken från och med den 1 Januari 1875 afskilts från densammes donation till fattiga köpmansdöttrar, har utdelning ej egt rum.

f) *Engelska församlingens fattigkassa.*

Ur denna kassa, hvars behållning vid slutet af nedannämnde år utgjort:

År 1871	kronor	7,491,60.
» 1872	»	6,557,73.
» 1873	»	7,771,32.
» 1874	»	10,755,34.
» 1875	»	11,108,66.

hafva understöd utdelats:

År 1871 med	kronor	685.
» 1872 »	»	585.
» 1873 »	»	385.
» 1874 »	»	637.
» 1875 »	»	525.

g) *Mosaiska församlingens fonder:*

1:o) *Brudgävefonden af Paulina Jacobsson*, stiftad af framlidne grosshandlanden M. Jacobsson. Räntan användes till brudgäfvä åt en välfredad dotter af obemedlade föräldrar, tillhörande mosaiska församlingen i Göteborg, vid hennes giftermål med mosaisk trosbekännare. Om under ett år icke någon sökande till brudgäfvä sig anmält, lägges räntan till kapitalet. Fonden, ursprungligen utgörande 5,000 kronor, uppgick vid 1875 års slut till 17,930 kronor 18 öre.

2:o) *M. E. del Bancos understödsfond*, stiftad af framlidne grosshandlanden M. E. del Banco, utgör 5,000 kronor, hvaraf räntan årligen å stiftarens dödsdag tilldelas en välfredad obemedlad person, tillhörande härvarande mosaiska församling.

3:o) *M. E. del Bancos teknologiska stipendiefond* egde vid 1875 års slut ett kapital af 26,541 kronor 40 öre. Årliga räntan tilldelas såsom stipendium åt ynglingar af mosaiska trosbekännelsen härstädes för tekniska studiers idkande i utlandet.

4:o) *Fruentimmersföreningens fond*, 9,000 kronor. Räntan användes till understöd åt behöfvande samt till sjukvård och

begravningshjälp, äfvensom delvis till brudgäfvor åt obemedlade flickor vid församlingen vid deras giftermål med mosaiske trosbekännare.

5:o) *Göthilda stiftelsen* egde vid 1875 års slut en kapitalfond af 42,240 kronor 42 öre. Fondens ränteafkastning ingår till Göthilda-skolan, i hvilken religions- och elementarskola för gossar, tillhörande mosaisk församling, undervisning kostnadsfritt meddelas åt obemedlade söner.

6:o) *H. J. Heijmans disposition*. Ett af framlidne förre grosshandlanden H. J. Heijman under israelitiska sjukvårds- och begravningsällskapets förvaltning stäldt kapital å 6,000 kronor, hvaraf räntan skall tillfalla tvenne systrar till den affidne under deras lifstid. Efter enderas död skall hälften af räntan å 3,000 kronor utgå till behöfvande inom mosaiska församlingen härstädes och andra hälften till understöd åt två vid Göteborgs högre elementarläroverk studerande behöfvande ynglingar, hvilka af läroverkets rektor utses. Efter den andra systemens död skola de återstående 3,000 kronor tillfalla fru Hilda Heijmans, född Magnus, donation till fattiga bröstsjuka.

7:o) *Hyreshjelpsfonden för behöfvande inom mosaiska församlingen i Göteborg*, af hvars kapital, utgörande 9,000 kronor, räntan kvartaliter utdelas i enlighet med fondens benämning.

8:o) *Israelitiska sjukvårds- och begravningsällskapet*, hvars syfte är att besöka sjuka trosförvandter och, der så erfordras, sörja för deras vård, att ombesörja affidne trosförvandters begrafning samt att i öfrigt utöfva vålgörenhet, egde vid 1875 års slut ett kapital af 5,770 kronor 4 öre.

9:o) *Israelitiska församlingens flickskolas fond* uppgick den 31 December 1875 till 25,532 kr. 95 öre. Af afkastningen användas årligen 1,000 kronor till bestridande af religionsundervisning åt yngre flickor, tillhörande mosaiska församlingen.

10:o) *Fru Rebecka Jacobssons donationsfond*, utgörande 1,250 kronor. Ränteafkastningen tilldelas en behöfvande enka, tillhörande mosaiska församlingen.

11:o) *Lichtenbergska vålgörenhets-privatföreningens* fonder:

a) *Kapitalfonden*, hvilken ej får minskas och af hvars ränteafkastning årligen 95 % tilldelas föreningens fördelningsfond och återstående 5 % användas till kapitalfondens förökning, utgjorde vid 1875 års slut 14,619 kronor 46 öre.

b) *Fördelningsfonden*, af hvilken dels räntefria lån och dels understöd utan återbetalningsskyldighet tilldelas blygsamma fattiga inom församlingen och sådana, som vilja lära ett handverk eller söka sin utkomst genom idkande af ett sådant, utgjorde vid 1875 års slut 7,080 kr. 2 öre.

12:o) *Edvard Magnus' donationsfond* å 2,000 kronor. Med räntan understöddjas blygsamma fattige mosaiska trosbekännare.

13:o) *Edvard Magnus' donationsfond* å 24,000 kr., hvaraf afkastningen tillfaller Göthildaskolan.

14:o) *Pensionsfonden för lärare vid Göthildaskolan* uppgick vid 1875 års slut till 1,880 kronor.

15:o) *Stipendiefonden för studerande inom mosaiska församlingen i Göteborg*. Årliga ränteafkastningen af denna fond, hvilken uppgår till 13,000 kronor, användes till understöd åt en vid universitetet studerande yngling, tillhörande ofvannämnda församling.

16:o) *Studiefonden för kvinnliga medlemmar af mosaiska församlingen i Göteborg*. Räntan af denna fond, som vid 1875 års slut utgjorde 5,050 kronor 89 öre, skall användas till under-

stöd af församlingens qvinliga medlemmar, som idka vetenskapliga eller konststudier; och

17:o). *Elias Simon Warburgs donationsfond*, utgörande 3,000 kronor. Räntan utdelas årligen till en behöfvande mosaisk trosbekännare.

18:o). *Amalia Hertz' stiftelse*. Genom testamente af den 9 December 1867 har numera afidne handlanden Ph. S. Hertz till mosaiska församlingen i Göteborg donerat ett kapital af 50,000 R:dr R:mt, såsom grundfond för inköpande eller uppbyggande af ett boningshus, deri behöfvande medlemmar af nämnda församling eller eventuellt af kommunen i allmänhet, men företrädesvis medellösa enkör, skulle erhålla fria bostäder, och hvilken byggnad, till minne af donators före honom afidna maka, skulle benämnas "Amalia Hertz' stiftelse".

Den styrelse, som blifvit tillsatt i och för verkställande af denna del utaf testamentet, har inköpt å den s. k. Hasselbladiska ängen tvenne tomter, å hvilka byggnaden blifvit uppförd samt till begagnande upplåtits den 1 Oktober 1870. Byggnaden består af tre våningar samt innehåller 24 rum och 10 kök, indelade till 16 boningslägenheter af dels 2 rum med kök, dels ett rum med kök och dels några enkla rum. De flesta lägenheterna äro försedda med tambur och garderob; till enhvar af dem höra en källare och en vind; till gemensamt begagnande finnas tvenne brygghus och en torkvind. Port- och trappuppgångar upplysas om aftnarne kostnadsfritt för lägenhetsinnehafvarne med gas, hvarjemte vattenledning är införd i samtliga köken.

Genom gåfvobref af den 21 Februari 1870 har grosshandlanden E. J. Heyman donerat ett belopp af 2,000 R:dr R:mt till bildande af en fond under benämning "Amalia Hertz' stiftelses underhållsfond", af hvars räntefkastning skola bestridas kostnaderna för underhållande af stiftelsens byggnad och planteringar, likasom och utgifterna för belysning af trappuppgångar m. m.; och har denna fond blifvit genom donation af fru Rachel Magnus, född Jacobson, ökad med 4,000 R:dr R:mt.

Af grosshandlanden Jacob Rubenson har den 4 Augusti 1874 öfverlemnats en donation å 5,000 kronor, hvaraf räntefkastningen hvarje år skall såsom gåfva tilldelas någon af lägenhetsinnehafvarne i stiftelsen.

h) *Handelsföreningens egna och under dess förvaltning stående fonder.*

Dessa fonder utgjorde vid utgången af nedannämnde fem år följande belopp:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
	K r o n o r.				
Handelsföreningens enskilda fond	37,155 06	39,417 56	40,833 87	43,288 10	44,723 62
Enkefru M. E. Levrens donationsfond	9,000 —	9,000 —	9,000 —	9,000 —	9,000 —
Jonas Sernströms donationsfond	25,000 —	25,000 —	25,000 —	25,000 —	25,000 —
Niklas Holtermans donationsfond	6,000 —	6,000 —	6,000 —	6,000 —	6,000 —
Gustaf Lindströms donationsfond	30,000 —	30,000 —	30,000 —	30,000 —	30,000 —
Sven Zachrissons donationsfond	3,000 —	3,000 —	3,000 —	3,000 —	3,000 —
Carl Joh. Bruzevitz donationsfond	5,000 —	5,000 —	5,000 —	5,000 —	5,000 —

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1871—1875. Göteborgs och Bohus län.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
	K r o n o r.				
Lars Bergmans fond	7,000 —	7,000 —	7,000 —	7,000 —	7,000 —
Anders Carlssons donationsfond	147,823 54	146,204 72	146,323 22	146,447 64	146,831 46
E. G. Lindströms donationsfond	5,000 —	5,000 —	5,000 —	5,000 —	5,000 —
Fru E. G. Anderssons donationsfond	8,000 —	8,000 —	8,000 —	8,000 —	8,000 —
J. L. Broddelius' donationsfond	45,967 14	45,567 46	45,345 83	45,339 85	46,233 54
Mille Charlotta Spaaks donationsfond	—	5,500 —	5,500 —	5,500 —	5,500 —
Sven Renströms donationsfond	25,000 —	25,000 —	25,000 —	25,000 —	25,000 —
Sven Renströms julgåvofond	20,000 —	20,000 —	20,000 —	20,000 —	20,000 —
Hökerisocietetens kassa	16,000 —	16,000 —	16,000 —	16,000 —	16,000 —
Vexelbolagets fond	19,500 —	19,500 —	19,500 —	19,500 —	19,500 —
O. Bronander & sons donationsfond	—	—	—	3,000 —	3,000 —
Wilhelm Röhs donationsfond	—	—	—	—	10,000 —

Räntefkastningen af handelsföreningens enskilda fond användes till föreningens löpande utgifter.

Årliga räntan af de öfriga utdelas:

- af *Levrens* till tre köpmansenkör eller döttrar;
- » *Sernströms* i pensioner af 150 kronor hvardera till behöfvande och fattiga köpmansenkör;
 - » *Holtermans* till behöfvande handlandes enkör i tre pensioner, $\frac{1}{3}$ hvardera;
 - » *Gustaf Lindströms*, i pensioner å 150 kronor hvardera, till ogifta behöfvande döttrar till afidne handlande, hvarvid minuthandlandes döttrar ega företräde;
 - » *Zachrissons*, till två fattiga enkör efter afidne handlande;
 - » *Bruzevitz'*, till två verkligt behöfvande enkör efter grosshandlande;
 - » *Bergmans*, vid jultiden, hälften till hvardera af två behöfvande enkör eller döttrar efter handlande eller mäklare;
 - » *Carlssons*, följande pensioner till personer tillhörande detta samhälle, vid hvarje af flyttningstiderna: till 6 ålderstigna, i verkligt behof staddé köpmansenkör, 200 kronor till hvardera; till 6 ålderstigne redbara, åt armodet hemfallne f. d. köpmän, 200 kronor till hvardera; till 10 välkända fruntimmer af pauvres honteux 200 kronor hvardera, till 20 d:o 150 kr. hvardera och till 13 d:o 100 kr. hvardera;
 - » *E. G. Lindströms*, i lika lotter till 3 behöfvande enkör efter afidne handlande;
 - » *Anderssons*, lika emellan 3 behöfvande enkör eller döttrar efter redlige köpmän eller andra näringsidkare;
 - » *Broddelius'*, i pensioner af 100 kronor, till ogifta, behöfvande, för sedlighet kända döttrar efter afidne handlande, företrädesvis minuthandlande;
 - » *Spaaks*, till 5 ogifta döttrar efter handlande;
 - » *Renströms* donationsfond för ogifta fruntimmer, i pensioner, hvardera å 150 kronor, företrädesvis till döttrar efter större affärsmän samt embetsmän;

- af *Renströms julgäfvofonds*, vid jultiden i gåfvor af från 25 kr. till 70 kr. till gamla handlande, handtverkare eller industridkare, eller till medellösa enkor efter sådana;
- » *Hökerisocietetens*, vid jultiden i form af olika belopp från 30 kr. till 100 kr., åt behöfvande ledamöter af f. d. hökerisocietetens samt till deras hustrur och barn;
- » *Vexelbolagets*, vid jultiden i gåfvor till belopp från 30 kr. till 75 kr., till i fattigdom råkade handlande och fabrikanter eller deras i lika omständigheter stadda enkor och barn;
- » *O. Bronander & sons*, till två handlandes enkor; och
- » *Wilhelm Röhs's*, till understöd åt behöfvande fabriksmästare och fabriksarbetare.

i) *De under sjömanshusdirektionens förvaltning stående donerade medel.*

1:o.) *Kommerserådet Olof Wijks donationsfond*, hvaraf räntefkastningen årligen tilldelas 10 behöfvande sjökaptensenkor med lika belopp till hvarje, utgjorde vid 1875 års slut 33,987 kr. 82 öre.

2:o.) *Grosshandlanden William Gibsons och hans frus donationsfond*, af hvars räntefkastning 10 sjökaptensenkor erhålla en årlig pension af 120 kr. hvardera, uppgick vid 1875 års slut till 21,934 kr. 38 öre; och

3:o.) *Mamsell E. C. Carells donation*, hvaraf räntan utdelas till tre styrmansenkor, uppgick vid samma tid till 4,217 kr. 59 öre.

k) *Pensionsinrättningen för ålderstigna och sjukliga tjenstehjon.*

Inrättningens fond, beloppen af de årliga reserverade medlen och utbetalde pensioner samt pensionärernas antal hafva varit:

År	Antal pensionstagare.	Pensionernas belopp.	Kapitalfond.				Reserverade medel.	
			K r o n o r.					
År 1871	185	15,005	252,559	20	9,785	51		
» 1872	185	14,998	260,591	58	10,372	64		
» 1873	183	14,830	260,567	53	9,975	16		
» 1874	183	14,661	271,317	53	9,281	76		
» 1875	183	15,355	300,517	53	9,522	38		

Kapitalfondens ökning har tillkommit dels genom donationer af 46,000 kronor, dels genom inträdesafgifter och dels genom öfverskott af räntemedel.

Under de tjugofem år inrättningen egt tillvaro hafva 341 personer kommit i åtnjutande af pensioner till ett sammanlagdt belopp af 228,514 kr. 41 öre, oberäknadt årlig premieutdelning till 30 personer med 10 kr. hvardera, utgörande 7,500 kr.

l) *Sällskapet "de fattiges vänner."*

Förhållandet med sällskapets kapitalfond, beloppet af årsafgifter samt lemnadt understöd i varor och deras värde inhemtas af denna tablå:

År.	Sällskapets kapitalfond. Kronor.	Innlutne årsafgifter. Kronor.	U n d e r s t ö d		Understöds-kostnad. Kronor.	Kostnad för sällskapets flickskola. Kronor.	Kostnad för sällskapets flickskola. Kronor.
			lemnadt åt	bestående af			
1871	84,150	91	3,030	193 enkor	161½ famnar ved		
				115 ogifta frunt.	1,460 & ljus		
				54 familjer	116½ tr rågmjöl		
					4,470 & hafregryn	5,782	1,383

År.	Sällskapets kapitalfond. Kronor.	Innlutne årsafgifter. Kronor.	U n d e r s t ö d		Understöds-kostnad. Kronor.	Kostnad för sällskapets flickskola. Kronor.	Kostnad för sällskapets flickskola. Kronor.
			lemnadt åt	bestående af			
1872	86,515	91	1,779	201 enkor	141½ famnar ved		
				124 ogifta frunt.	1,410 & ljus		
				52 familjer	120½ tr rågmjöl		
					4,630 & hafregryn	6,335	1,378
1873	86,743	41	1,767	208 enkor	140 famnar ved		551
				124 ogifta frunt.	1,425 & ljus		skolgångs-
				52 familjer	125½ tr rågmjöl		afgift.
					4,740 & hafregryn	6,543	960
1874	86,972	16	1,809	207 enkor	129 famnar ved		
				125 ogifta frunt.	1,03½ tr rågmjöl		960
				45 familjer	2,450 & hafregryn	5,787	30
1875	87,238	41	1,833	205 enkor	132 famnar ved		
				121 ogifta frunt.	1,07 tr rågmjöl		
				44 familjer	2,610 & hafregryn	5,921	690
					59½ famn. extra ved-	1,515	46
					utdelning, hvartill		
					gifvits kr. 1,500.		

m) *Lesseska donationsmedlen,*

hvars ursprungliga kapital utgör 93,864 kr. 63 öre, stå under stadens fattigvårdsstyrelsens förvaltning, och hafva utdelats:

År 1871	kronor 4,460,30.
» 1872	» 4,188,30.
» 1873	» 3,969,30.
» 1874	» 3,650,00.
» 1875	» 3,414,00.

n) *Lindgrenska donationen.*

Inrättningen har till ändamål att lemna understöd åt behöfvande enkor och barn efter handtverkare.

Värdet af inrättningens fastighet och beloppet af dess utlånta medel utgöra tillsammans 63,000 kr., hvaraf afkastningen användts till underhåll af fastigheten m. m., samt till pensioner, som utgått:

År 1871	till 89 personer med kronor 3,758,24.
» 1872	» 87 » » » 3,670,84.
» 1873	» 87 » » » 3,583,84.
» 1874	» 80 » » » 3,370,84.
» 1875	» 77 » » » 3,233,34.

o) *Räddningsinstitutet för vilseförda och vanvårdade barn,* på hemmanet Lundby, länsmansgården på Hisingen.

Om elevernas antal samt inrättningens inkomster och utgifter samt kapitalfond meddelas följande uppgifter:

År.	Elevernas antal.	Inkomster.	Utgifter.	Kapital-konto.	Donationer.	Egen-domens värde.		
							K r o n o r.	
1871...	19	7,564	60	8,624	—	128,950	—	35,000
1872...	17	7,038	74	9,023	48	126,965	—	35,000
1873...	18	7,218	—	7,416	—	126,767	—	35,000
1874...	19	9,010	—	8,860	—	127,709	—	35,000
1875...	16	9,000	—	8,200	—	129,000	1,250	35,000

p) *Räddningshemmet för flickor*,
å Kullen i Lerums socken af Elfsborgs län.

Ett sällskap med benämning "Fruntimmersföreningen för den inre missionen i Göteborg" stiftades här i Göteborg år 1847 med föremål, att i en söndagsskola lemna undervisning åt fattiga barn. År 1850 utvidgade detta sällskap sin verksamhet derjemte derhän att fickebarn, som voro föräldralösa eller af föräldrarna vanvårdades, upptogs till helförsörjning och uppfostran, för hvilket ändamål en boningslägenhet hyrdes och vårdarinna antogs. Genom sammanskott från vålgörare blef sällskapet år 1853 satt i stånd att inköpa eget hus i förstaden Haga, der vårdanstalten fortgick intill år 1864, då, genom gåfva af grosshandlaren Jonas Kjellberg, sällskapet kom i besittning af en egovidd jemte derå uppförda bonings- och uthus å hemmanet Kullen i Lerums socken, dit barnen och lärarinnorna förflyttades.

Barnen, som uteslutande upptagas från Göteborgs samhälle, lemnas undervisning uti alla de ämnen, som meddelas i allmänna folkskolorna, genom tvenne lärarinnor, och uti söm, strumpstickning och hushållsyrslor genom en vårdarinna, samt få vistas vid inrättningen till dess de blifvit konfirmerade.

Medel till kostnadernas bestridande erhållas dels genom årliga gåfvor af sällskapets medlemmar och afkastningen af räddningshemmets jordbruk, dels ock genom tillfälliga gåfvor och donationer af vänner till inrättningen.

I räddningshemmet voro upptagna:

År 1871	45 flickor.
» 1872	40 »
» 1873	45 »
» 1874	42 »
» 1875	40 »

Under denna 5-årsperiod har endast en donation till sällskapet ingått, en förbindelse till erläggande af 6 % årlig ränta å kr. 25,000, så länge vårdanstalten eger bestånd.

q) *Sällskapet för uppmuntrande af öm och sedlig modersvård.*

Nedanstående tablå upptager förhållandet med sällskapets kapital, inkomster och utgifter:

År.	Kapital-fond. Kronor.	In-komster. Kronor.	U n d e r s t ö d		Arbets-löner, hyra, medika- menter m. m.
			lemnadt åt	bestående af	
1871...	29,589 44	6,703 85	24 mödrar med } 87 barn }	kontanter..... kläder	480 5,977 62
				kronor	840
1872...	30,242 85	8,225 12	24 mödrar med } 88 barn }	kontanter..... kläder	480 7,091 71
				kronor	840
1873...	29,403 09	7,946 80	Extra utdelning åt 12 mödrar } med 45 barn. }	kontanter..... kläder	180 7,887 50
			37 mödrar med } 134 barn }	kontanter..... kläder	720 540
				kronor	1,560
1874...	29,399 52	7,966 71	37 mödrar med } 129 barn }	kontanter..... kläder	720 7,320 28
				kronor	1,260
1875...	30,709 39	8,704 13	36 mödrar med } 115 barn }	kontanter..... kläder	540 7,338 63
				kronor	1,030

Från sällskapets arbetsinrättning utlemnas arbete till omkring 80 å 100 fattiga qvinnor under vintermånaderne, och utgör arbetslönen för hvarje i medeltal en krona pr vecka.

r) *Fångvårdssällskapet.*

Antalet af de personer, som under åren 1871—1875 varit föremål för sällskapets omvårdnad, hafva utgjort:

År 1871	8 män och 2 qvinnor.
» 1872	10 » » 1 »
» 1873	17 » » 2 »
» 1874	13 » » 3 »
» 1875	9 » » 4 »

Utgifterna hafva utgjort:

År 1871	kronor 274,71.
» 1872	» 305,45.
» 1873	» 521,13.
» 1874	» 591,27.
» 1875	» 462,65.

Kassabehållningen utgjorde den 31 December 1875 4,296 kr. 73 öre.

s) *Fru Louise Eknans, född von Düben, donationsfond för behöfvande sjuka.*

Donationsfonden, ursprungligen 40,000 kronor, utgjorde vid 1875 års slut 51,000 kronor, hvaraf räntan utgått till understöd:

År 1871	till 85 personer med kronor 2,450.
» 1872	» 81 » » » 2,325.
» 1873	» 75 » » » 2,215.
» 1874	» 94 » » » 2,700.
» 1875	» 78 » » » 2,775.

Till vård och förvaltning af styrelsen för nämnda fond hafva blifvit lemnade:

1:o) *Fru Hilda Heijmans, född Magnus, understödsfond för bröstsjuka.*

Af denna fond, utgörande 5,000 kronor, hafva under ifrågasvarande fem år understöd lemnats hvarje år åt 4 personer med 75 kronor till hvardera.

2:o) *Fru Amalia Regina Wahlströms, född Silvander, fond.*

Räntan af fonden, belöpande sig till 5,000 kronor, har under de fem åren tilldelats 12 understödstagare hvarje år med 25 kronor till hvardera.

t) *Bolaget för pantbeläning i Göteborg.*

Bolaget, hvars rörelsekapital är 120,000 kronor, fördelade i 160 aktier, har angående sin verksamhet under ifrågasvarande qvinqvennum meddelat följande uppgifter:

	Belänta pant.		Inlösta pant.		Influtna räntor.
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	
År 1871	44,729	260,872	46,031	266,165	20,146 53
» 1872	43,033	268,217	44,475	269,004	20,230 46
» 1873	44,439	288,336	44,768	284,248	20,695 51
» 1874	44,074	299,544	44,543	295,804	20,483 48
» 1875	38,930	281,114	40,580	283,308	20,000 65

Reservfonden utgjorde vid 1875 års slut 9,672 kronor 63 öre.

u) *Majornas pantlåneaktiebolag.*

Bolaget började sin verksamhet den 15 April 1872 med ett kapital af 100,000 kronor, hvilket kapital genom utsträckt aktieteckning sedermera ökats med 25,000 kronor.

Bolagets verksamhet inhemtas af följande tablå:

	Belänta pantar.		Inlösta pantar.		Infutna räntor.
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	
År 1872—1873	56,142	224,955	42,754	173,614	8,186 57
» 1873—1874	72,471	275,274	65,488	242,565	14,169 45
» 1874—1875	105,635	412,640	94,570	371,626	22,719 04

w) *Arbetarebostäder.*1:o). *Stadens.*

Dessa utgöras af tio mindre envåningshus af trä, jemte bak- och tvätthus samt uthus å tomten N:o 66 i förstaden Vestra Haga och två större tvåvåningars hus af trä jemte bak- och tvätthus samt uthus å tomten N:o 49 i förstaden Nya Haga. Vattenledning finnes införd i bak- och tvätthusen, äfvensom vattenkastare finnas å gårdarne.

Boningshusen innehålla tillsammans 87 lägenheter, hvaraf 7 utgöras af två rum och kök.

16 » » ett rum och kök med skafferi.

26 » » ett rum med kök.

24 » » ett rum med både kakelugn och spis.

14 » » ett rum med endast spis.

I förhållande till lägenhets större eller mindre areal, belägenhet eller annan förmån erläggas numera i hyra:

för 2 rum och kök från 12 till 13½ kronor i månaden;

för 1 rum och kök från 8½ till 10½ kronor i månaden; och

för 1 spiselrum från 5 till 7 kronor i månaden; och äro dessa lägenheter sålunda använde:

	Uthyrda till			Antalet af	
	folk-skolor.	familj-fäder.	enkor och äldre kvinnor.	samtliga inneboende.	hvaraf barn under 12 år.
År 1871.....	2	38	47	267	53
» 1872.....	2	37	48	264	51
» 1873.....	2	36	49	264	44
» 1874.....	2	36	49	263	45
» 1875.....	2	37	48	252	34

Med upplysning om att nedan upptagne skulder äfven omfatta det subskriptionsbelopp af 75,000 kronor, hvarför åren 1848 och 1849 utgifvits 300 stycken af staden garanterade med 4 procent årlig ränta löpande obligationer, hvardera å 250 R:dr Riksgäld, och hvilka obligationer från innehafvares sida icke äro uppsägbara, meddelas ur räkenskaperna följande:

Den 31 December.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Inkomster.....	7,472 40	7,472 40	7,472 40	7,472 40	7,753 80
Utgifter.....	7,676 63	10,369 80	6,536 85	6,533 89	7,655 64
Brist.....	204 23	2,897 40	—	—	—
Öfverskott.....	—	—	935 55	938 51	98 16

Den 31 December.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
<i>Tillgångar:</i>					
Fastighetsvärden.....	88,000	88,000	88,000	88,000	88,000
Kassabehållningar.....	106 03	78 63	187 18	125 69	123 85
Kronor	88,106 03	88,078 63	88,187 18	88,125 69	88,123 85
Skulder.....	77,130	80,000	79,200	78,200	78,100
Tillgångar utöfver skulderna.....	10,976 03	8,078 63	8,987 18	9,925 69	10,023 85
Kronor	88,106 03	88,078 63	88,187 18	88,125 69	88,123 85

2:o). *Robert Dicksons stiftelses.*

Dessa bestå af:

sex tvåvåningars boningshus af trä med bak- och tvätthus samt uthus å tomten N:o 85 Litt. F i förstaden Vestra Haga;

åtta tvåvåningars boningshus af sten med bak- och tvätthus samt uthus å tomten N:o 85 Litt. E i samma förstad;

åtta tvåvåningars boningshus af sten med bak- och tvätthus samt uthus å lägenheten "Enhörningen" i förstaden Majornas 3:dje rote;

fyra tvåvåningars boningshus af sten med bak- och tvätthus samt uthus å tomterna N:is 7—10 "Vestra Brandtdala" i stadens 13:de rote.

Vattenledning är införd i alla bak- och tvätthusen, äfvensom vattenkastare finnes å gårdarne. I Brandtdalahusen är vattenledningen utsträckt till hvarje kök.

Dessa boningshus innehålla tillsammans 168 lägenheter, hvaraf:

1 består af 2 rum för styrelsens sammanträden;

1 » 3 rum, tambur, kök och skafferi till bostad åt förste inspektoren;

1 » 2 rum, tambur, kök och skafferi till bostad åt andra inspektoren;

1 » 1 större sal med tambur samt 1 rum och kök till folkbibliotekslokal och bostad åt bibliotekarie;

2 » hvardera af folkskolesal med tambur samt 1 rum och kök åt skollärarinnan;

3 » hvardera af folkskolesal med tambur;

44 » 2 rum med tambur, kök och skafferi;

87 » 1 d:o d:o d:o d:o

24 » 1 rum med kök och skafferi;

4 » 1 mindre vindsrum med garderob.

I förhållande till lägenhets större eller mindre areal, belägenhet eller annan förmån erläggas numera i hyra:

för 2 rum med tambur, kök och skafferi samt vedbod och vindsafskrankning 15 å 15½ kronor i månaden;

för 1 rum med tambur, kök och skafferi samt vedbod och vindsafskrankning 11 å 12 kronor i månaden;

för 1 rum med kök, skafferi, vedbod och vindsafskrankning 8½ kronor i månaden;

för 1 vindsrum med garderob och vedplats 4 kronor i månaden.

Förenämnda lägenheter äro på följande sätt använde:

År.	För styrelsens sammanträden.	Till inspektorsbostäder.	Uthyrda till			Antalet af	
			folk-bibliotek och folk-skolor.	familje-fäder.	enkor och ogifta äldre kvinnor.	samtliga inneboende.	Hvaraf barn under 12 år.
1871.....	1	2	6	150	9	747	272
1872.....	1	2	6	150	9	748	280
1873.....	1	2	6	149	10	780	292
1874.....	1	2	6	149	10	779	281
1875.....	1	2	6	148	11	800	293

Dessutom har stiftelsen nu under byggnad sju tvåvåningars boningshus af sten med tillhörande uthus å tomterna N:ris 63 till 69 i förstaden Annedal, hvilka boningshus tillsammans komma att innehålla 56 lägenheter, hvarje bestående af ett rum med tambur, kök och skafferi. Vattenledning kommer här att införas till hvarje kök.

Ur räkenskaperna meddelas följande förhållande:

Den 31 Dec.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Inkomster.....	22,635 ³⁹	24,893 ⁰²	29,635 ⁵³	26,617 ⁷⁰	26,695 ²⁵
Utgifter.....	12,518 ⁹⁰	11,070 ⁷⁶	10,835 ⁶¹	5,441 ⁴¹	9,986 ¹³
Öfverskott.....	10,116 ⁴⁹	13,822 ²⁶	18,799 ⁹²	21,176 ²⁹	16,709 ¹²
<i>Tillgångar:</i>					
Fastigheter till värde af.....	414,500	414,500	414,500	414,500	516,490 ¹⁰
Fordringar.....	78,000	92,600	112,155 ⁵⁵	134,296 ⁹³	49,842 ⁰⁸
Kassabehållning.....	211 ⁸¹	130 ⁷⁴	175 ⁷⁹	125 ⁶⁹	366 ²⁴
Så kronor	492,711 ⁸¹	507,230 ⁷⁴	526,831 ²⁸	548,922 ⁶²	566,698 ⁴²
Förenämnda tillgångar äro godtskrifna följande konti:					
Robert Dicksons donationsfond.....	330,000	330,000	330,000	330,000	330,000
Kapital i byggnader utöfver donationsbeloppet.....	84,500	84,500	84,500	84,500	186,490 ¹⁰
Byggnadsfond.....	59,278 ⁴⁰	71,718 ⁴⁴	88,638 ³⁷	108,089 ⁰³	21,137 ¹⁴
Tioprocentsfond.....	18,933 ⁴¹	21,012 ³⁰	29,692 ⁹¹	26,333 ⁵⁹	29,071 ¹⁸
Så kronor	492,711 ⁸¹	507,230 ⁷⁴	526,831 ²⁸	548,922 ⁶²	566,698 ⁴²

Enligt framlidne brukspatronen James Dicksons testamenteriska förordnande den 14 Maj 1867 har styrelsen år 1873 fått lyfta 100,000 R:dr R:mt, donerade till det af testator år 1862 inrättade "Göteborgs stads folkbibliotek", hvilket skulle, enligt förenämnde förordnande, såväl till det donerade kapitalet som bibliotekets öfriga tillhörigheter "utgöra och betraktas såsom en Robert Dicksons stiftelse tillhörig och derunder lydande inrättning, ställd under stiftelsens styrelsens förvaltning och inseende", hvarvid endast det vilkoret fästats, "att biblioteket skulle vara tillgängligt för hvarje ordentlig person, som önskade sig deraf begagna, samt att de bibliotekets inrättande egentligen afsett arbetsklassens och de mindre bemedlades nytta och nöje, ingen afgift, vare sig för läsning på stället eller för böckers utlåning finge under någon förevändning affordras, utan skulle bibliotekets begagnande vara afgiftsfritt."

Från och med 1874 års början har styrelsen öfvertagit för-

valtningen af denna inrättning; och meddelas öfver dess verksamhet följande tabeller:

	Antalet af				
	band böcker.	tidningar och tid-skrifter.	utlånta band.	läntagare.	besökande för läsning på stället.
År 1871.....	2,600	9	9,342	3,204	11,243
» 1872.....	2,813	11	8,413	3,004	10,214
» 1873.....	2,813	13	7,652	2,832	9,328
» 1874.....	3,101	21	8,500	2,913	10,197
» 1875.....	3,201	26	9,847	3,251	11,389

Den 31 December.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Ränteinkomster.....	—	—	2,444 ⁴⁵	5,000	5,225 ¹⁵
Utgifter.....	—	—	—	2,941 ³⁸	3,070 ³⁰
Öfverskott kr.	—	—	2,444 ⁴⁵	2,058 ⁶²	2,154 ⁸⁵
Tillgångar kr.	—	—	102,444 ⁴⁵	104,503 ⁰⁷	106,657 ⁹²
Godtskrifna följande konti:					
James Dicksons donationsfond.....	—	—	100,000	100,000	100,000
Kapital utöfver donationsbeloppet.....	—	—	2,444 ⁴⁵	4,503 ⁰⁷	6,657 ⁹²
Kronor	—	—	102,444 ⁴⁵	104,503 ⁰⁷	106,657 ⁹²

3:o). Göteborgs sparbanks.

Sedan styrelsen för Göteborgs sparbanks byggnadsfond den 19 April 1870 af staden inköpt tomterna under N:o 2, 3, 4 och 5 å landeriet Vestra Brandtdala i 13:de roten för 1,167 kronor 90 öre, hafva under nämnde år och år 1871 å tomterna N:o 2 och 3 blifvit uppförda två stenhusbyggnader, hvarje innefattande två sammanbyggda, men i öfrigt sjelfständiga hus, mot en byggnadssumma af tillsammans 11,200 kronor. Hela kostnaden för berörda hus med vattenledning, dränering, hägnad och plantering m. m., uppgick till 14,330 kronor 14 öre. Under loppet af år 1872 blefvo å tomterna N:o 4 och 5 uppförda två stenhusbyggnader, hvardera innehållande två på enahanda sätt sammanbyggda hus, hvarför kostnaden, tomtinköpet inberäknadt, uppgått till 3,700 kronor för hvarje enkelt hus. Vidare har styrelsen af drätselkammaren inköpt tomterna N:o 84—88 i förstaden Annedal, mot en köpeskilling af 5,151 kronor 80 öre, å hvilka tomter under åren 1874 och 1875 uppförts 10 halfhus, hvaraf 6 utlemnats till hyresmän mot ett pris af 8,700 kronor och månadlig hyra af 52 kronor samt de 4 återstående blifvit tillsvidare uthyrda.

Vid 1875 års slut bestodo byggnadsfondens tillgångar af:
 8 enkla hus i Brandtdala upptagna till värde af kr. 21,766,18.
 10 » » i Annedal » 83,808,52.
 Inventarier » 15,00.

Summa kr. 105,589,70,
 hvaremot fonden hade en kreditivskuld till sparbanken af kronor 47,712.

4:o). Arbetarnes byggnadsförening,

som bildades den 22 December 1872 och trädde i verksamhet den 20 April 1873, har till ändamål att hopsamla ett kapital,

som tillika med de län, hvilka möjligtvis kunnat erhållas, skall användas att i staden och dess närmaste omgifningar, der tomter kunna erhållas, åt föreningens medlemmar uppföra bostäder till uthyrning och framtida egendom. Föreningens medlemmar utgjorde vid 1875 års slut 597 personer och har föreningen i förstaden Annedal af staden inköpt tomtqvarteret med tomterna N:o 120—135, hvarest en del boningshus är under byggnad.

5:o). *Bostadsaktiebolaget i Göteborg.*

Då under hösten 1874 det visade sig en betänklig brist på bostäder för den fattigaste delen af arbetsklassen, uppstod detta bolag med ändamål att å förstaden Annedal, äfvensom sedermera i andra delar af stadsområdet, uppföra enkla men goda och sunda bostäder att uthyras för billigt pris och med särskild föreskrift att bolagets verksamhet icke afsåge beredandet åt bolagsmännen af högre inkomst än fem % å inbetalta medel. Bolagets aktiekapital bestämdes till minst 100,000 kr. och högst 300,000 kr., fördeladt i aktier, hvarje å 1,000 kronor. Sedan bolaget blifvit bildadt, inköptes genast ett till bebyggande lämpligt kvarter, med 16 byggnadstomter i förstaden Annedal, och uppfördes derstädes 4 större och 12 mindre boningshus af trä, hvilka allteftersom de blefvo färdiga, uthyrdes till bostäder, så att den 1 Oktober 1875 samtliga lägenheter voro upptagna. De fyra större boningshusen, af hvilka två och två äro sammanbyggda, innehålla hvardera tio lägenheter och de tolf mindre boningshusen hvardera sex lägenheter, hvarje lägenhet bestående af ett rum med spis jemte två skafferin och särskild vindsafdelning. Tomterna, som äro fullständigt dränerade och försedda med aflöppsbrunnar för bortförande af spillvatten och dylikt, skiljas från hvarandra genom häckar af buskväxter, hvarjemte å de utlagda gräsmattorna popplar och mindre buskväxter äro planterade. Från allmänna vattenledningen tillföres vattnet till fyra i kvarteret befintliga vattenkastare. Hela anläggningskostnaden uppgick till omkring 125,000 kronor.

Anläggningen omfattar 112 lägenheter, af hvilka dock två äro sammanslagna till bostad för inspektoren, så att endast 110 uthyras emot en månatlig hyra af 8 kronor för hvarje. Samtliga lägenheterna bebos af tillsammans 568 personer.

6:o). *Göteborgs arbetarbostads aktiebolag.*

stiftadt år 1872 i ändamål att uppföra byggnader till uthyrning eller försäljning för att underlätta redbara arbetares sträfvan den att erhålla goda bostäder och vinna oberoende ställning. Inbetalta aktiebeloppet utgör 383,000 kronor, hvarå aktieegare, enligt bolagsordningen, erhålla högst fem procent ränta. Bolaget har i Annedal uppfört 32 och har under byggnad 21 boningshus af sten, hvarje hus innehållande 4 rum, 2 kök och ett spisrum med garderober och källare, hvarjemte till hvarje hus hör en trädgårdstappa med planteringsland. Vatten är från allmänna ledningen infördt i köken och spisrummen. Husen, som kosta 8,000 å 8,500 kronor stycket, upplåtas till arbetare, som gjort sig kända för redbarhet och en ordentlig vandel. Vid tillträdet erlägger köparen 400 kronor i städjpenning och betalar derefter hvarje månad förskottsvis 52 kronor, utgörande hyra efter 7 kronor 50 öre för hvarje rum, 6 kronor för kök och 10 kronor för spisrum. Lägenhet, som egaren icke sjelf begagnar, eger han uthyra och därför uppbära hyran, som dock icke får beräknas högre än i öfverensstämmelse med förenämnda belopp. Å de belopp innehafvaren sålunda inbetalar godtgöres honom ränta

efter fem procent, hvaremot han debiteras så väl fem procent ränta å husets kostnadsbelopp, som äfven de skatter och assursansafgifter, som drabba fastigheten. Husets underhåll bekostas af innehafvaren. Öfverskottet af betalda hyresbeloppen amorterar husets byggnadskostnad på 20 år, efter hvilken tid innehafvaren af huset erhåller full äganderätt till detsamma. Amorteringen kan dock fullgöras på ungefär halfva denna tid genom särskilda inbetalningar enligt amorteringsplanen. Dör innehafvaren och vilja hans sterbhusdelegare icke behålla huset, erhålla de hvad å detsamma blifvit afbetaldt.

7:o). *Carnegieska arbetarbostäder.*

För de vid aktiebolagets D. Carnegie & comp. fabriker anställda arbetare har bolaget uppfört 12 särskilda boningshus, innehållande tillsammans 86 lägenheter, hvilka uthyras till fabriksarbetarne. Hyresbeloppet vexlar från 6 kronor till 7 kronor 50 öre i månaden.

8:o). *Rosentunds spinneri-aktiebolag*

har under år 1875 för de vid bolagets fabrik i Gamlestaden anställda arbetare låtit uppföra 3 boningshus af trä, innehållande hvarje 10 spisrum jemte uthus, som uthyras mot en hyra af 8 kronor 50 öre i månaden.

Jemte studieskatten, som jemlikt Kungl. Brefven af den 14 December 1682 och den 1 Augusti 1728 utgår af kyrkorna i Halland och till ett belopp årligen af omkring 67 kronor 50 öre af konsistorium utdelas till studerande vid högre elementarläroverket från Hallands län, socknegångs- eller såkallade djeknepennningarne, utgående från den del af Elfsborgs län, som hör till Göteborgs stift, samt från Säfvedals, Askims och Östra Hisings härad och till belopp årligen af omkring 204 kronor af konsistorium utdelas till studerande vid nämnda läroverk från samma orter, samt den så kallade fattig- och premiekassan, hvaraf årliga utdelningsbeloppet uppgått till 165 kronor, finnas till förmån för dem, som begagna undervisningen vid härvarande allmänna läroverk, följande *stiftelser*, nemligen:

1:o). *Kungl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen.*

Beträffande denna stiftelses inkomster, hvilka utgöras af dels arrenden för stiftelsens två säterin Åby och Sundsby, dels afgäld af inrättningen dessutom tillhöriga 134¹³/₂₄ mantal, 56 torp och 702 skärgårdslägenheter och dels räntefkastning af stiftelsens vid 1875 års slut till 144,000 kronor uppgående behållning, äfvensom samma inkomsters användande meddelas nedanstående tabell:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Inrättningens inkomster.....	25,737 24	26,674 62	27,138 43	29,260 55	30,904 25
Utdelade stipendier ..	16,500 —	17,525 —	17,695 —	16,840 —	16,490 —
Särskilda anslag för undervisning i vissa ämnen	675 —	675 —	675 —	675 —	675 —
Till Göteborgs högre elementarläroverks bibliotek samt för uppköp af böcker och tryckningskostnader	537 50	540 —	563 12	550,75	535 —

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Förvaltningskostnader	5,687 ⁴¹	5,827 ⁰³	5,779 ⁹⁴	7,347 ⁸⁸	9,861 ²⁴
Pension åt f. d. gymnasiifogden G. Schiller	2,000—	2,000—	2,000—	2,000—	2,000—
Besparade medel, som utlånats, hafva vid hvarje års slut utgjort	143,500—	144,000—	140,500—	146,000—	144,000—

Anmärkning:

Uti de större förvaltningskostnaderna för åren 1874 och 1875 ingå utgifter, som blifvit en följd af indelning till ordnad hushållning af skogarne å inrättningens hufvudgårdar Åby och Sundsby samt lägenheten Orrvik.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts Nådiga Bref den 14 Juni 1872 utgå till studerande af Göteborgs stift nedannämnda årliga anslag, nemligen:

a) 9,000 kronor till 30 vid Göteborgs högre elementarläroverks gymnasialafdelning studerande bohuslänningar, af hvilka de uti

1:sta klassen till ett antal af 8, undfå hvardera 360 kronor. Summa 2,880 kronor.
2:dra " " " 10, " " 300 " " 3,000 "
3:dje " " " 12, " " 260 " " 3,120 "

Summa 9,000 kronor.

b) 4,000 kronor till 24 stipendiater af den öfriga ungdomen vid nämnda afdelning, hvilka erhålla, de uti

1:sta klassen till ett antal af 10, hvardera 200 kronor. Summa 2,000 kronor.
2:dra " " " 8, " 160 " " 1,280 "
3:dje " " " 6, " 120 " " 720 "

Summa 4,000 kronor.

c) 2,400 kronor att, fördelade i tolf lika stora stipendier, tilldelas antingen lärjungar i gymnasialafdelningen af Göteborgs högre elementarläroverk, hvilka äro fattige och genom sedlighet, flit och goda anlag för studier af understöd förtjente, eller och studerande, som, efter att hafva genomgått gymnasialafdelningen af nämnda läroverk, sina studier vid högre undervisningsanstalt fortsätter: börande i sistnämnda fall stipendium tillgodokomma endast sådan studerande, som är i saknad af medel, samt lennar särdeles goda förhoppningar om framgång i vetenskapliga studier;

d) det öfverskott, dock icke utöfver 1,100 kronor, som den behållna inkomsten lennar efter det de under litt. a), b) och c) bestämda anslag utgått; skolande nämnda öfverskott användas såsom tillfälligt understöd eller särskild belöning åt lärjungar i gymnasialafdelningen, som icke äro stipendiater, och i öfrigt i enlighet med Kungl. Brefvet den 8 Juni 1864 "såsom uppmuntran för verkliga snillen samt belöning för utmärkt flit och vettgirighet."

De klassificerade stipendierna skola utbetalas i fyra poster årligen; egande kuratorerne att närmare bestämma såväl tidpunkten för de särskilda utbetalningarna, som huru stort belopp af det hela bör hvarje gång utdelas.

Kuratorerne, som antaga stipendiater och jemväl utdela de icke klassificerade stipendierna, ega att utesluta stipendiat från erhållande af stipendium antingen helt och hållet eller för helt år eller och för annan viss tid.

Hvad af inrättningens inkomster icke för ofvannämnda ändamål erfordras skall besparas, derest icke i särskilda fall Kungl. Maj:ts, uppå kuratorernes förslag eller efter deras hörande, finner för godt anordna medel för ändamål, som med inrättningens syfte öfverensstämma; egande likväl kuratorerne att, så vidt inkomsterna medgifva någon utgift utöfver de förut och här ofvan bestämda, under den närmaste tiden, efter det berörda föreskrifter första gången tillämpades, lemna något understöd åt studerande, som till universiteten afgå och icke undfå del af de medel, som i mom. c) omförmålas, så att hittills varande, så kallade stipendii pro abitu icke må helt och hållet och utan ersättning upphöra, förr än de ynglingar, som enligt gällande föreskrift skulle deraf komma i åtnjutande, varit under fyra års tid vid elementarläroverket berättigade till erhållande af de i mom. a) och b) bestämda stipendierna.

2:o). *Gustaf Schillers stipendiefond.*

Stiftad af f. d. gymnasiifogden Gustaf Schiller genom gåfvobref den 3 April 1873, hvarigenom han gifvit till högre elementarläroverket i Göteborg 50,000 kronor med hufvudsaklig föreskrift, att vid hvarje kalenderårs slut influtna årliga räntan skulle fördelas under nästpåföljande år uti femton lotter, hvardera å 150

kronor att utgå såsom stipendier till femton de mest behöfvande och af uppmuntran förtjente lärjungar vid nämnda läroverk, hvilka icke komma i åtnjutande af andra stipendier, och med stadgande tillika om fondens ökande med det öfverskott, som efter användande af 2,250 kronor till stipendier kunde hvarje år uppstå, uppdragit åt kuratorerne af Kungl. och Hvitfeldtska stipendiiinrättningen att förvalta denna fond.

Sedan Kungl. Maj:ts, uppå kuratorernes underdåniga hemställan, genom Nådigt Bref den 16 Maj 1873 bemyndigat kuratorerne att emottaga dessa donationsmedel och förvalta dem enligt gifvarens föreskrift, hafva kuratorerne den 30 Juni samma år omhänderfått medlen, hvarefter stipendier utdelats för senare hälften af år 1874 med 1,125 kr. och för år 1875 med 2,250 kr.; och utgjorde fonden vid sistnämnda års slut 51,630 kr. 77 öre.

3:o). *Ramziska stipendiefonden,*

utgörande ett kapital af 1,125 kronor, hvaraf räntan genom biskopen och justitieborgmästaren utdelas till stipendier åt studerande vid högre elementarläroverket.

4:o). *Faltzburgska stipendiefonden,*

utgörande ett kapital af 1,000 kronor, hvaraf konsistorium årligen utdelar räntan till sådana vid Göteborgs högre elementarläroverk studerande ynglingar, som utmärka sig för flit och goda seder.

5:o). *Svahliska stipendiefonden,*

hvars belopp utgör 8,600 kronor 94 öre, som förvaltas af rektor, hvilken årligen tilldelar understöd, vanligen med 100 kronor åt fyra de skickligaste och fattigaste ynglingarne vid Göteborgs högre elementarläroverk, som inkommit i 4:de klassen och äro födda i Marks eller Kinds härad.

6:o). *Lemmichska stipendiefonden*

förvaltas af konsistorium och utgör ett kapital af 400 kronor, hvars ränta årligen utdelas till lärjungar inom reala linien.

7:o). *Lundgrenska stipendiefonden,*

utgörande ett belopp af 50 kronor, förvaltas af konsistorium.

8:o). *Callanderska donationen och stipendiefonden.*

Donationens medel uppgå till 4,500 kronor och stipendiefondens till 100 kronor samt förvaltas af konsistorium. Af den förra tilldelas den årliga räntan de 3 i tjenst varande äldsta adjunkterne vid läroverket. Af stipendiefonden tillfaller räntan en lärjunge i 5:te klassen.

9:o). *Borgenströmska stipendiefonden*

till belopp af 6,543 kronor 58 öre, hvaraf årliga räntan genom rektor utdelas till abituri vid vårterminens slut.

10:o). *Anderssenska stipendiefonden.*

Räntan af kapitalet 3,221 kronor utdelas såsom understöd till här i staden födde lärjungar i 6:te och 7:de klasserna.

11:o). *Vadströmska stipendiefonden,*

750 kronor, som förvaltas af konsistorium, hvilket utdelar räntan till premier åt de fem skickligaste och mest behöfvande lärjungar i 4:de och 5:te klasserna.

12:o). *A. E. Rabes minnesfond,*

utgörande 573 kronor 88 öre, förvaltas af rektor, som använder räntan till understöd åt fattiga men skickliga lärjungar för inköp af nödige läroböcker.

13:o). *J. A. Bergs donation.*

Kapitalet, som uppgår till 137 kronor 7 öre, förvaltas af rektor. Räntan användes äfven till inköp af läroböcker.

14:o). *Johannes Gunnarssons gåfva*

utgör 138 kronor 28 öre och förvaltas af rektor.

15:o). *Gymnasii hushyrefond*

uppgår till 12,109 kronor 6 öre och förvaltas af rektor. Räntan utdelas såsom stipendier eller s. k. hushyremedel till lärjungar (företrädesvis från orter utom stiftet) i 6:te och 7:de klasserna.

16:o). *Göta Coldinu premiefond,*

2,752 kronor 12 öre, förvaltas af rektor. Räntan användes till inköp af böcker och skolmateriel åt de mest behöfvande och skickliga lärjungarne.

17:o). *Kinds härads stipendium.*

Kapitalfonden, utgörande 22,434 kronor 83 öre, förvaltas af rektor. Årliga räntan utdelas halfårsvis till fattiga och väl vitsordade ynglingar från Kinds härad, $\frac{2}{3}$ vid läroverket och $\frac{1}{3}$ vid rikets universitet.

18:o). *Gyllenstenska stipendiet.*

Fonden, som förvaltas af rektor, utgör 2,109 kronor 35 öre. Stipendium utdelas vid vårterminens slut.

19:o). *Gyllenstenska universitetsfonden.*

Räntan af kapitalet, 5,190 kronor 83 öre, utdelas i 2 stipendier åt behöfvande ynglingar, som efter genomgången kurs vid läroverket på klassiska linien vid Upsala universitet fortsätta sina studier.

För upplysning om det sätt, hvaruppå grosshandlanden *Sven Renströms donationsfond*, ursprungligen utgörande 1,500,000 kr., blifvit under ifrågavarande fem år använd samt huru fonden under dessa år tillväxt, hänvisas till efterföljande uppgift:

Renströmska fondens behållning den 31 December under åren 1871, 1872, 1873, 1874 och 1875 utgjorde:

År 1871:

Hufvudfonden	Kr. 1,109,187,76.
Utdelningsfonden	» 554,337,12.

År 1872:

Hufvudfonden	Kr. 1,166,059,45.
Utdelningsfonden	» 301,369,02.

År 1873:

Hufvudfonden	Kr. 1,225,607,43.
Utdelningsfonden	» 213,815,43.

År 1874:

Hufvudfonden	Kr. 1,290,806,52.
Utdelningsfonden	» 61,148,22.

År 1875:

Hufvudfonden	Kr. 1,361,449,82.
Utdelningsfonden	» 8,163,17.

Utdelningsfonden, som den 1 Januari 1871 jemte upplupen ränta utgjorde Kr. 525,893,01.
Har under åren 1871—1875 krediterats räntor med » 69,596,82.

Till utdelning kr. 595,489,83.

Hvaraf utbetalts:

1:o. För uppförande af en badhusbyggnad med tvättanstalt ...	Kr. 161,821,19.
2:o. För ritningar till badhuset ...	» 1,290,62.
Anslag till uppförande af en saluhall	» 75,000,00.
(Detta anslag af stadsfullmäktige sedermera öfverflyttadt till badhusbyggnaden.)	
3:o. En ritning till d:o	» 100,00.
4:o. Till uppförande af en byggnad för teknisk undervisning ...	» 152,752,35.
5:o. Fiskhallen	» 80,062,50.
6:o. Till Göteborgs museum för förändringar i f. d. ostindiska kompaniets hus	» 38,300,00.
7:o. Göteborgs musei boksamling	» 10,000,00.
8:o. Till Göteborgs undervisningsfond	» 35,000,00.
9:o. Familjföreningens flickskola i Majorna	» 8,000,00.
10:o. Vanvårdade och vanartiga flickors undervisning	» 25,000,00.
Balans å utdelningsfonden den 31 Dec. 1875.....	
	Kr. 8,163,17.

Göteborgs arbetareförenings verksamhet har hufvudsakligen haft ett bildande syfte och bestått i anordnande af föredrag, diskussioner etc. och genom sällskapliga sammankomster, der sång, musik, deklamation m. m. af föreningsmedlemmar utförts. Äfven praktiska anordningar hafva gjorts, såsom smärre utställningar, undervisningskurser m. m.

Biblioteket, som år 1871 hade 2,960 volymer, har sedan dess ökat med 1,248, så att det nu räknar 4,208 volymer.

Föreningsbyggnaden tillträdades af föreningen i September 1874.

Rörande föreningens verksamhet och utgifter hänvisas till å nästa sida stående tab. Litt. Mm.

Understödsföreningar inom de arbetande klasserna i Göteborg voro år 1875 följande:

1:o. *Göteborgs mekaniska verkstads aktiebolags sjuk- och begravningskassa.*

Behållning från 1874	kr. 13,570,18.
Arbetarnes insättningar under året	kr. 6,145,87.
Plikt för ordningsreglornas öfverträdelse	» 283,96.
Ett års ränta af kapitalet å 6 %	» 814,21.
Anslag af bolaget	» 1,000,00.
Summa inkomster kr. 8,244,04.	

Utgifter:

Sjukhjälp, utbetald i 695 poster	kr. 6,812,17.
Begravningshjälp för 11 affidne arbetare	» 550,00.
Läkarearvode	» 1,000,00.

Summa utgifter kr. 8,362,17.

hvidan utgifterna öfverstiga inkomsterna med kr. 118,13.
Kassabehållningen var vid årets slut » 13,452,05.

2:o. *Jernvägsarbetarnes sjuk- och begravningskassa:*

Inkomster under året kr. 3,149,50.
 hvaraf som sjukhjälp utbetalts kr. 1,300,25.
 och i kassörsarvode » 166,67. » 1,466,92.

De vid årets slut öfverblifne penningarne kr. 1,682,58 återbetalt till medlemmar. Utgifterna hafva således varit 44 % af de insatte medlen och de återbekomna 56 %. Medlemmarne voro omkring 400.

3:o. *Rosenlunds fabriksarbetares sjuk-kassa.*

Behållning från 1874 kr. 5,183,40.
 Inkomster under året » 1,834,84.
 Summa kr. 7,018,24.

Till afflyttade hafva utbetalts under året kr. 742,20.
 och omkostnaderne hafva uppgått till » 94,53.
 Sjukhjälp har utbetalts med » 505,67.
 Behållningen vid årets slut var » 5,905,40.
 Hvaraf 280 delegare ägde kr. 5,177,54.

4:o. *Allmänna sjuk- och begravningskassan.*

Behållning från 1874 kr. 1,183,77.
 Inkomster under året » 3,092,49.
 Summa kr. 4,276,26.

Sjukhjälp har utbetalts till 96 medlemmar med kr. 1,813,00.
 och begravningshjälp för en afliden med » 50,00.
 Behållningen vid årets slut var » 2,125,06.
 hvadan kassan under året ökats med » 941,29.

5:o. *Maskinistföreningen.*

Behållning från 1874 kr. 3,281,64.
 Influtne årsafgifter » 1,117,00.
 Öfriga inkomster » 514,99.
 Summa kr. 4,913,63.

Sjukhjälp till 8 medlemmar kr. 341,50; begravningshjälp för två aflidne kr. 200 och nödhjälp till två 87 kr., samt diverse utgifter kr. 75,55. Behållningen, som under året ökats med kr. 327,74, var vid årets slut kr. 4,209,58. Medlemmarne voro 102.

6:o. *Snickeriarbetarnes sjuk- och begravningskassa.*

Behållning från föregående år kr. 1,755,88.
 Influtne kvartalsafgifter » 1,070,00.
 Öfriga inkomster » 103,80.
 Summa kr. 2,929,68.

Sjukhjälp till 23 medlemmar har utbetalts med kr. 1,280,50, begravningshjälp för två aflidne med kr. 150, läkarearvode kr. 350 och omkostnader kr. 59,83. Då utgifterna under året varit kr. 1,840,13 och inkomsterna kr. 1,173,80, har kassan minskats med kr. 666,33. Behållningen vid årets slut var kr. 1,089,53. Medlemmarne voro 150.

7:o. *Målarvergesällernas sjuk- och begravningskassa.*

Behållning från 1874 kr. 2,016,57.

Under året har utbetalts till 13 medlemmar i sjukhjälp kr. 173 och begravningshjälp för en afliden kr. 50 samt läkarearvode kr. 75. Då kassan vid årets slut var kr. 2,123,06, hade densamma ökats med kr. 107,39.

8:o. *Måleriarbetarnes sjuk- och begravningskassa.*

Behållning från 1874 kr. 225,43.
 Inkomster under året » 718,21.
 Summa kr. 943,64.

Sjukhjälp har utbetalts med kr. 278,32 och begravningshjälp med kr. 75. Behållningen vid årets slut var kr. 520,89, hvadan den ökats med kr. 295,46.

9:o. *Skomakarvergesällernas sjuk- och begravningskassa.*

Behållning från 1874 kr. 1,273,21.
 Sjukhjälp har under året utbetalts med » 158,50.

Kassan var vid årets slut kr. 1,413,97, hvadan densamma under året ökats med kr. 140,70.

10:o. *Skomakeriarbetarnes hundrammorförening*

har under året utbetalt sjukhjälp till fyra medlemmar med kr. 179,75.

11:o. *De förenade skrädderiarbetarnes sjuk- och begravningskassa*
 har under året utbetalt sjukhjälp till 11 medlemmar med kr. 420. Medlemmarne voro 88.

12:o. *Skrädderiarbetaresamfundet*

har under året utbetalt sjukhjälp till fyra medlemmar med kr. 132,83. Medlemmarne voro 72.

13:o. *Cigarrarbetareföreningens rese-, sjuk- och begravningskassa.*

Behållning från 1874 kr. 984,12.
 Inkomster under året » 911,95.
 Summa kr. 1,896,07

Tab. Litt. M m.

Göteborgs Arbetareförening.

År	Allmänna kassan.					Byggnadsfonden.				Sjuk-kassan.				Tillgångar:		Skulder: upptagna lån för byggnaden.	Egande kapital.			
	Medlemmarnes antal.	Inkomster.	Utgifter, deribland afskrifningar å handelsrörelsen, bibliotek och inventarier.			Inkomster.	Utgifter, omkostnader för byggnaden, samt räntor för upptagna lån m. m.			Medlemmarnes antal.	Inkomster.			Utgifter, utbetald sjuk- och begravningshjälp samt annonser m. m.						
			93	10,133	15		1,596	79	266		35	122	1,383	61	1,077			92	27,585	80
1871	1,753	6,884	93	10,133	15	1,596	79	266	35	122	1,383	61	1,077	92	27,585	80	167	48	27,418	32
1872	1,050	5,468	32	6,246	66	925	62	652	40	96	812	77	1,051	33	26,774	64	100	—	26,674	64
1873	1,516	6,080	10	6,106	67	1,915	87	1,704	46	95	646	11	911	53	92,551	17	65,957	11	26,594	06
1874	1,753	7,032	62	7,682	03	8,840	79	2,561	26	76	480	82	842	24	148,221	61	116,358	85	31,862	76
1875	1,839	3,614	29	4,222	79	6,136	83	5,566	27	54	330	35	403	76	147,947	04	116,195	63	31,751	41

K. M:s Begravningskassans föreningsberättelser 1871-1875. Göteborgs och Bohus län.

Utbetalt resehjelp kr. 145,50, sjukhjelp kr. 648,40 och begrafningshjelp kr. 150, samt diverse utgifter kr. 243,13. Kassan, som vid årets slut var kr. 709,34, hade således minskats med kr. 174,78.

14:o. *Sjukkassan vid Bark och Varburgs fabrik*
har under året utbetalt till 112 medlemmar kr. 1,571,96. På hvarje medlem har under året uttaxerats för bestridande af sjukhjelpen 49 timmars aflöning. Af ofvannämnda summa har bolaget tillskjutit kr. 68. Medlemmarne voro omkring 250.

15:o. *Sällskapet Bröder i nöden*
har i inkomster under året haft kr. 601,92.

Utgifterna hafva varit: sjukhjelp kr. 839, begrafningshjelp kr. 100, läkarearvode kr. 300 och diverse kr. 24,33. Utgifterna öfverstiga inkomsterna med kr. 661,36. Kassan var vid årets slut kr. 3,218,19. En medlem hade under året fått sjukhjelp för 288 dagar, några andra för öfver 100 eller derunder.

16:o. *Poliskårens sjukhjelpskassa,*
hvars utgifter bestridas genom tillskott, har under året i sjukhjelp utbetalt kr. 728,75, hvartill hvarje medlem bidragit med kr. 4,76. Medlemmarne äro omkring 150.

17:o. *Poliskårens begrafningskassa,*
Behållning från 1874 kr. 5,288,17.
Inkomster under året » 552,00.
Summa kr. 5,840,17.

Utgifter för 3 affidne kr. 300, hvadan kassan vid årets slut utgjorde kr. 5,540,17 och hade då under året ökat med kr. 252.

18:o. *Postbetjeningens sjuk- och begrafningskassa.*
Behållning från 1874 kr. 976.

Under året har i sjukhjelp utbetalts kr. 75. Kassan var vid årets slut kr. 1,391,38 och hade således under året ökat med kr. 415,38.

19:o. *Fridsamheten,*
inom methodistförsamlingen, stiftad i Juli under året, har i inkomster under året haft kr. 399, hvaraf som sjukhjelp utbetalts till 12 medlemmar kr. 238,84. Medlemmarne voro 70.

20:o. *Strömmen och Larssons hundramannaförening*
har under den tid af året, hvarunder den verkat, utbetalt sjukhjelp med kr. 789,37 och begrafningshjelp med kr. 200.

21:o. *Enskilda sjukkassan inom Göteborgs mekaniska verkstad*
har under året till 47 medlemmar utbetalt i sjukhjelp kr. 749. Medlemmarne äro 100.

22:o. *Enkekassan inom samma verkstad*
har under året utbetalt begrafningshjelp för 2 affidna medlemmar kr. 200. Kassan var vid årets slut kr. 487,27. Medlemmarne voro 112.

23:o. *Bagaregesällernas låda*
har under året utbetalt i sjukhjelp kr. 49,50.

24:o. *Bageriarbetarnes hundramannaförening,*
stiftad den 1 April 1875, har till 14 medlemmar i sjukhjelp utbetalt kr. 529,39 och i begrafningshjelp för 2 affidne kr. 200.

25:o. *Mureriarbetarnes hundramannaförening*
har i sjukhjelp utbetalt under året till 5 medlemmar kr. 268, begrafningshjelp för en affiden kr. 100 och för en medlems hustru kr. 50. Sparkassan var vid årets slut kr. 319,89.

26:o. *Bleckslageriarbetarnes förening*
har under året till fem medlemmar utbetalt i sjukhjelp kr. 194 och begrafningshjelp för en affiden kr. 50. Kassan var vid årets slut kr. 300, sedan af densamma till medlemmarne återbetalts kr. 113.

27:o. *Smedsgesällernas sjukkassa*
har under året haft inkomster kr. 352,75.
Sjukhjelp har utbetalts med kr. 241,50 och till 9 resande af yrket hafva gifvits kr. 13,50. Kassan var vid årets slut kr. 1,188,14. Medlemmarne voro omkring 30.

28:o. *Arbetareföreningens gamla sjuk- och begrafningskassa,*
Behållning från 1874 kr. 305,25.
Influtet från 54 medlemmar » 323,50.
Upplupen ränta » 6,85.
Summa kr. 635,60.

Utgifter: Sjukhjelp till 9 medlemmar kr. 325, begrafningshjelp för en affiden medlem kr. 50 och omkostnader kr. 28,76. Behållning vid årets slut kr. 231,84, hvadan kassan under året minskats med kr. 73,41.

29:o. *Arbetareföreningens nya sjuk- och begrafningskassa,*
efter mönster af hundramannaföreningarne, började sin verksamhet under året i Oktober och har sedan dess utbetalt i sjukhjelp till 5 medlemmar kr. 62,08 samt begrafningshjelp för en affiden medlem kr. 79.

30:o. *Sällskapet Idogheten*
har under året utbetalt i sjukhjelp kr. 466; dess sparkassa utgjorde vid årets slut kr. 11,680. Under innevarande år är ett hus, som kostat omkring 21,000 kr., uppfördt af sällskapet i förstaden Annedal.

31:o. *Hundramannaföreningen*
har till 14 medlemmar under året utbetalt i sjukhjelp kr. 625,31 och i begrafningshjelp för en affiden kr. 100. Sparkassan var vid året slut kr. 4,862,48.

32:o. *Hundramannaföreningen N:o 2*
har till 17 medlemmar under året utbetalt i sjukhjelp kr. 441,36, begrafningshjelp för en affiden medlem kr. 100 och för två affidna hustrur till medlemmar kr. 200. Sparkassan var vid årets slut kr. 3,118,97.

33:o. *Hundramannaföreningen N:o 3*
har till 19 medlemmar under året utbetalt i sjukhjelp kr. 648,17 och begrafningshjelp för en affiden medlem kr. 100. Sparkassan var vid årets slut kr. 3,040.

34:o. *Hundramannaföreningen N:o 4,*
stiftad under året i Maj, har till årets slut utbetalt sjukhjelp till 11 medlemmar med kr. 243,39 och begrafningshjelp för 2 affidne kr. 200. Sparkassan var vid årets slut kr. 969,85.

35:o. *Hundramannaföreningen N:o 5,*
stiftad under året, har under 10 månader utbetalt i sjukhjelp

till 33 medlemmar kr. 574,77, begravningshjelp för en affiden medlem kr. 100 och för en hustru kr. 50.

36:o. *Hundramannaföreningen N:o 6*, stiftad under året i Oktober, har till årets slut åt 4 medlemmar i sjukhjelp utbetalt kr. 85,68. Sparkassan var vid årets slut kr. 382,35.

37:o. *Hundramanna-arbetoreföreningen* har under året utbetalt i sjukhjelp kr. 692,76, till läkare kr. 90 och till afgångne medlemmar kr. 378,05. Sparkassan var vid årets slut kr. 1,009.

38:o. *Hundratrettiomannaföreningen*, stiftad under året i Juli, har utbetalt i sjukhjelp till 26 medlemmar kr. 422. Sparkassan var vid årets slut kr. 589.

39:o. *Sällskapet Hårdigheten*, stiftadt under året i Februari, har utbetalt i sjukhjelp till 29 medlemmar kr. 746,93 och i begravningshjelp för 3 affidne hustrur till medlemmar kr. 221. Medlemmarne, som äro 150, hade i sin byggnadskassa insatte kr. 1,157,80 och i en hjelpkassa kr. 30.

40:o. *Sällskapet Hoppet*, stiftadt under året i Mars, har i sjukhjelp utbetalt kr. 465 och begravningshjelp kr. 84. Sparkassan var vid årets slut kr. 511,76. Medlemmarne äro 150.

41:o. *Hundramannasamfund* har under året utbetalt i sjukhjelp kr. 664,50 och begravningshjelp för en affiden medlem kr. 100. Sparkassan var vid årets slut kr. 3,187,08.

42:o. *Hundramannasamfund N:o 2* har under året utbetalt i sjukhjelp till 20 medlemmar kr. 507,70 och för en affiden hustru till en medlem kr. 50 samt i läkarearvode kr. 150. Sparkassan var vid årets slut kr. 2,730,86.

43:o. *Hundrabrödrasamfund* har i sjukhjelp utbetalt kr. 691,22, begravningshjelp för en affiden medlem kr. 100 och för en affiden hustru till en medlem kr. 50. Sparkassan var vid årets slut kr. 1,426,70.

44:o. *Timmermanssamfundet* har i sjukhjelp under året utbetalt till 9 medlemmar kr. 185. Sparkassan var vid årets slut kr. 1,150. Medlemmarne voro 63.

45:o. *Hundramanna sjuk- och begravningshjelpsföreningen* vid D. Carnegies fabriker har utbetalt till medlemmar kr. 871.

46:o. *Sällskapet Bröderna* har under året utbetalt sjukhjelp till 20 medlemmar med kr. 360. Sällskapets hjelpkassa var vid årets slut kr. 1,144.

47:o. *Sällskapet Egna Hemmet* har under året utbetalt sjukhjelp till 35 medlemmar med kr. 843,92, begravningshjelp för 2 affidne medlemmar med kr. 300. I hjelpkassan funnos vid årets slut kr. 194,17 och i byggnadskassan kr. 4,555,92. De ur sällskapet under året utgångna medlemmarne hade ur byggnadskassan uttagit kr. 931,17.

Häraf framgår, att dessa kassor och föreningar under år 1875 utbetalt i sjukhjelp den ansenliga summan af 30,239 kr. 39 öre, i begravningshjelp 4,384 kronor. diverse hjelp 246 kr.

och i läkarearvode omkring 2,000 kr., eller tillsammans omkring 37,000 kronor.

De stående sjukkassorna, för hvilka här redogjorts, hade vid årets slut ett kapital af 42,817 kr. 21 öre och hundramannaföreningarnes sparkassor uppgingo vid samma tid till 42,559 kr. 81 öre.

Nämnde kassor och föreningar hafva således under året utöfvat en ganska stor verksamhet, då deras medlemmar med sina sammanskjutna medel kunnat, der rättighet och behof förefunnits, till kamrater utbetala en summa af 34,869 kr. 39 öre. Utan tvifvel skulle mängden af dessa penningemottagare i annat fall nödgats vända sig till allmän inrättning för att erhålla den hjelp, som varit af nöden påkallad, och den, som en gång der börjat emottaga hjelp, kommer vanligen lätt åter, sedan han förlorat förtroendet till sig sjelf och ej vidare blygs för att emottaga understöd af kommunen. Att deremot i en förening, der ömsesidigt understöd är målet, mottaga hjelp, finner ingen nedsättande för sin karakter, hvadan det för hvarje mindre bemedlad bör medföra moralisk kraft att vara medlem i någon af dessa kassor eller föreningar. Mängden mindre bemedlad man med stor familj kan ej göra besparingar, så att han med dem kan se sig tryggad, om han en längre tid blefve sjuk. men de aldri flesta kunna dock afsätta så mycket, som behöfves för att vara medlem i en understödsförening.

De inom staden uttaxerade *kommunalutskydder* hafva utgått, så väl för fast egendom som för inkomst af kapital och arbete; år 1871 med 3 kr. 71 öre, år 1872 med 3 kr. 87 öre, år 1873 med 3 kr. 65 öre, år 1874 med 3 kr. 38 öre och år 1875 med 3 kr. 52 öre, allt på hvarje bevillningskrona.

Stadens inkomster och utgifter år 1875.

Förhållandet härmed inhemtas af följande från stadskassörskontoret lemnade uppgift:

		Kronor.	
<i>Inkomster:</i>			
Tolagersättning	kr. 474 383,60.		
Hvarifrån afgå nedannämnda allmänna inrättingars andelar efter afdrag af uppbörds-kostnaderna, nemligen:			
Inqvarteringskassan	kr. 15,028,03.		
Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset	6,000,00.		
Fattigvården	21,828,34.		
Fattighuset	7,871,73.		
Stadens barnhus	4,141,62.		
Kungl. direktionen öfver Göteborgs hamn- och elfarbeten ..	10,670,12.		
Handelsskolan	3,000,00. " 68 539 84.	405,843	76
Hamnaffgifter för varor		141,372	38
" " fartyg		20,476	93
Vägafigifter från jernvägen		36,785	91
Vedfamnemåtten		225	—
Barla-tafgifter		2,669	11
Tomtöremedel		854	39
Laxskivet i Säfreån		1,010	—
Ållskivet i Mölndalsström		15	—
Friskilling för tomter i 16:de roten		1,153	51
" " i Vestra, Östra och Nya Haga		745	75

	Kronor.	
Gårdaköpsafgift	40,317	35
Säfvedals häradsräntor	6,209	47
Enskild folkskoleafgift	2,994	44
Saköremedel	4,521	67
Ersättning af statsmedel för vissa, staden genom nya strafflagens tillämpning frångångne andelar i böter	7,544	—
Bränvinsmedel	432,395	34
Skatt för hundar	4,632	—
Landerimedel	19,023	13
Grundlegor och arrenden i Majorna	6,867	79
Elfsborgs kungsladugårds hufvudgård	5,235	—
Säteriet Sannegården	8,005	35
Landeriet Ånäs	3,081	88
Gullbergsvass	27,874	89
Stadens sluss	4,307	37
Hyror och arrenden för stadens hus och lägenheter	58,913	41
Bouppvecklungs- och delningsprovisioner	16,739	15
Auktionsverket	9,848	11
Lyftkranarne	8,005	—
Afgift till gatornas underhåll och belysning	1,351	—
Brandvaksafgift	32	80
Byggnadsplatser i förstaden Annedal	31,736	20
" å Hasselbladiska ängen	25,147	52
" å Anneberg	18,298	25
" å Löndalaängen	12,933	20
" å Getebergsängen	1,995	—
Kommunalutkylder	930,048	22
Stadsvakten	1,046	19
Inqvarteringsmedel	859	34
Kassabehållning från Göteborgs vattenledningar	51,371	10
Extra inkomster	1,257	11
Summa	2,353,743	02
<i>Utgifter:</i>		
Intressekonto	304,654	15
" för 1873 års lån	137	50
Aflöningsstaten (häri inbegripas aflöningar till poliskåren, brandkåren och stadsvakten)	431,970	34
Stadsvakten	3,719	51
Polisväsendet	10,650	—
Eldsläckningsväsendet	24,775	35
Skrifmaterialier	2,425	—
Löner och arvoden på extra stat	16,065	28
Arvoden till vikarier	15,877	53
Ersättning för tillfälliga uppdrag	6,807	25
Pensioner	10,964	96
Hysesersättningar till lärarne vid läroverken m. fl.	17,491	66
Bidrag till kostnaden för ved och ljus i läroverkshuset	275	—
Magistratens fria dispositionsmedel	750	—
Anslag till navigationsskolan	1,200	—
Fångarnes underhåll	1,274	60
Båtsmansvakansafgift	12,006	47
Lokal för tullhamnbevakningen	1,085	20
Belysning å gator och allmänna platser	30,368	60
Säteriet Sannegården	2,375	77
Vinga båk- och vakthus	376	31

	Kronor.	
Ledfyrarne å Buskär och Böttö	1,677	46
Ledfyren å Gefveskären	590	31
" å f. d. Ny Elfsborgs fästning	184	70
Allmänna badbassinerna i staden	234	75
" " i Majorna	512	89
Lyftkranarne	1,985	50
Packhusvägarne	9,732	01
Mätareinrättningen	1,669	49
Vedfamnemåtten	229	72
Annons- och tryckningskostnader	5,768	19
Möbler och inventarier	2,539	39
Ved- och lysningsämnen till sessions- och tjensterummen	3,737	25
Allmänna byggnader och arbeten, reparationer m. m. å stadens hus och lägenheter	30,052	98
Allmänna afträdena	1,348	40
Ersättning till kronan för Elfsborgs kungsladugård	16,000	—
Diverse utgifter	8,809	54
Upprensning af hamnar och kanaler	12,035	61
Bryggors och kajers underhåll	19,980	25
Byggnadsinventarier och instrumentalier	13,856	57
Underhåll af jernbanan å jernvägen	2,097	36
Slussens ombyggnad jemte kanaler och broar	32,556	80
Diverse byggnadsutgifter	5,947	36
Diverse arbeten	1,116	19
Gullbergsvass	4,144	60
Pumphuset på Gullbergsvass	176	41
Förra tull- och auktionskammarehusen	76,086	66
Anslag för skogsodling omkring Göteborg	800	—
Anslag till styrelsen för förbindelse emellan hamnen och havet vintertiden	15,550	29
Gångbro öfver vallgraven midt för Korsgatan	6,993	38
För begagnande af brandposterna m. m.	30,000	—
Vattenledningen från Delsjön	9,000	—
Extra anslag till vattenledningen från Delsjön	8,225	44
Anslag till Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset	56,100	—
" " Allmänna fattigförsörjningsinrättningen	275,000	—
" " Allmänna folkskolorna	216,000	—
" " Gatu- och vägförvaltningen	189,500	—
" " Kungl. direktionen för Göteborgs hamn- och elfarbeten	53,000	—
" " stadens kurhus	15,500	—
" " sjukhuset i Majorna	9,000	—
" " Göteborgs stads gymnastik- och exercis-hus	1,200	—
" " helsovårdsnämnden	29,590	—
" " Villinska skolans slöjdfafdelning	4,800	—
" " Göteborgs museum	13,500	—
" " småbarnsskolorna	3,000	—
" " slöjdföreningens skola	6,000	—
<i>Öfriga utgifter:</i>		
Extra anslag till gatu- och vägförvaltningen	8,800	—
" " " helsovårdsnämnden	15,000	—
" " " inqvarteringskommissionen	14,395	32
Anslag till stadens revision	13	—
Slussvaktarekontoret i arbetshuset	47	75
Anmärkningsmedel (revisoras provision)	39	—
Lägenheterna Fredriksberg och Maathuggsbergen i Majorna	22	10

	Kronor.	
Brandkårens gymnaastikhus i Haga	2,560	82
Lokal för transitomagasin	3,667	85
Fastigheten N:o 107, Litt. svart d. f. h. och k. i Majornas 1:a rote	28	55
Lägenheten N:o 96, Litt. A i 12:e roten större delen	32,888	58
Folkskoleotmen å Qvarnberget	317	91
Festivitetskostnader	16	19
Omkostnader vid stadens af nordtyska banken i Hamburg m. fl. upptagna lån	596	98
Omkostnader vid stadens år 1869 af Göteborgs enskilda bank m. fl. upptagna lån	1,063	80
Kursdifference vid amortering af stadens lån hos nordtyska banken i Hamburg m. fl.	24	20
Summa	2,170,622	12
Inkomsterna öfverstigade utgifterna med	183,120	96
Summa	2,353,743	92
Stadens skuld vid 1875 års slut	9,503,818	58

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har under ifrågasvarande femårsperiod fastställt för Göteborgs stad efterföljande reglementen m. m., nemligen:

- 1871, Februari 21. Ordningsstadga för Göteborgs vattenledning från Delsjön.
 » Juni 19. Reglemente och taxa för stadsbuden i Göteborg.
 » December 2. Brandordning för Göteborg och dess förstäder.
 1872, April 15. Reglemente och taxa för åkare.
 » December 31. Nytt d:o d:o d:o
 1873, November 10. Förändringar i brandordningen.
 1874, Januari 3. Reglemente angående segelrännans uppsägning m. m. vintertiden.
 » Mars 16. Byggnadsordning för Göteborgs stad och dertill hörande område.
 » Oktober 17. Ordningsstadga för trafiken vid Qvillebäckens bro öfver Göta elf.
 » December 22. Byggnadsordning för Göteborgs stad.
 1875, Februari 11. Reglemente och taxa för åkare.
 » September 2. Brandordning för Göteborg och dess förstäder.

Uddevalla.

Sjö- och stapelstad, hörande till rikets städer af tredje klassen, är belägen vid Risåns eller Bäfveåns utlopp i Byfjorden.

Staden är försedd med egen jurisdiktion samt utgör, i förning med Bäfve och Norra Ryrs inom Lane härad belägna socknar, ett pastorat. Staden har ett vackert och sundt läge i en fruktbar dal, till större delen omgifven af berg och höjder. Af dessa senare äro de s. k. Kapellbackarne i geologiskt hänseende synnerligt märkliga, såsom bestående af fossila snäckmassor.

Något annat vattendrag än Risån genomflyter icke stadens område, och någon insjö eller ö finnes icke inom dess gränser.

Staden har efter den år 1806 öfvergångna brand blifvit reguliert planerad och indelad i 308 tomter, af hvilka endast några få ännu äro obebyggda. I anseende till folkvärdens

tillväxt har fråga uppstått om stadsplanens utsträckning i öfverensstämmelse med föreskrifterna i Eders Kungl. Maj:ts Nådiga byggnadsstadga den 18 Maj 1874, men frågan härom är ännu ej afgjord.

Antalet af stadens invånare, som, enligt uppgift i förra femårsberättelsen, utgjorde år 1850 3,607, år 1855 3,820, år 1860 4,392, år 1865 5,064 och år 1870 5,623, hade år 1875 enligt mantalslängden stigit till 6,159, hvadan folkvärdens efter förra femårsperiodens slut ökats med 536 personer, motsvarande ungefär 10 procent. Orsaken till denna tillökning torde hufvudsakligen härledas af inflyttningar från främmande orter och endast till någon del deraf att antalet födda öfverstiger antalet döda.

Stadens sunda läge har i allmänhet förskonat den från svarare epidemier och farsoter, som icke hemsökt samhället i någon betydligare mån sedan år 1834, då kolerafarsoten härjade derstädes. Åren 1859 och 1866 yppades äfven denna farsot, som dock under berörda år var af lindrigare beskaffenhet. Under år 1875 inträffade äfven åtskilliga fall af smittkoppor, hvilken sjukdom, utan att öfvergå till epidemi, fortfor till årets slut.

Ny vattenledning är under anläggning för en beräknad kostnad af 60,000 kronor.

Genom de inom staden under senare tiden företagna allmänna arbeten äfvensom genom tilltagande verksamhet i industrielt och kommersielt afseende har stadens och till en del jemväl kringliggande ortens arbetsfolk haft mera arbetsförtjenst, äfven under höst- och vintertiden, hvarigenom dess ställning på det hela förbättrats.

Den inom staden bildade *skarpsskyttekårs* aktiva ledamöter utgjorde år 1875 78 man.

Stadens jord, som antages hafva i forna tider bestått af 7 hemman, utgör i areal 5,197 tunnland, hvaraf omkring 250 tunnland åker, 408 äng samt 4,359 skog och betesmark. Den öppna jorden, som är serdeles bördig, användes fortfarande till odling af säd, potatis och foderväxter. Medelpri-set å säd har under perioden varit för hvete 4 kr., råg 3 kr., korn 2 kr. 60 öre, hafre 1 kr. 60 öre, ärter 2 kr. 90 öre och bönor 2 kr. 60 öre, allt pr kub.-föt.

Arbetslönerna hafva under senare åren betydligt stegrats; och har dagsverkspriset, som vid förra femårsperiodens slut i allmänhet utgjorde 1 krona för karl och 55 öre för kvinna, numera uppgått till 1 krona 50 öre för karl och 75 öre för kvinna.

Priset å *ladugårdsprodukter* har i allmänhet varit för fläsk 30 kr., kött 25 kr., smör 60 kr., ost 60 kr. pr centner och mjölk 25 öre kannan; dock har priset på dessa produkter under de sista tvenne åren något stigit.

Å stadens område finnes endast obetydlig eller nästan ingen *skog*, men på några mindre områden har under de senaste åren *odling af skog* egt rum dels genom plantors utsättande och dels genom frösädd.

Prisen å *skogsprodukter* hafva inom staden i allmänhet varit: för en tolf plankor (6 alnars) 8 kr., en tolf bräder 5 kr., en famn björkved 20 å 22 kr., en famn alved 20 kr., en famn furuved 20 kr. och en famn granved 18 kr.; dock hafva vedprisen under år 1875 varit något högre.

Bergs- och bruksamätning idkas icke å stadens grund.

Stadens *fabriksverksamhet* har, sedan sista femårsberättelsen afgafs, något ökat. Det sockerbruk, som förut varit i verksamhet och under sistförflutna femårsperioden endast å vissa tider

drifvits, har numera blifvit nedlagdt. De förut varande fabrikerne: ett större mekaniskt bomullsspinneri och väfveri i förening med blekeri och färgeri, en lackérfabrik, ett färgeri och två repslagerin hafva fortfarande varit i verksamhet; hvarjemte den år 1870 nedbrunna snickerifabrik för förädling af träeffekter numera blifvit åter uppbyggd och utvidgad samt en större tändsticksfabrik, en ångsåg och ett skeppsvarf anlagts.

Bränvinsbränning har å stadens område idkats i ett bränneri, hvarjemte ett destilleringsverk under vissa tider drifvits. *Ölbrygd* har äfven idkats i tre bryggerin, deraf i två efter bayersk metod.

Samtliga *fabrikernas tillverkningsvärde*, som år 1870 utgjorde 1,308,883 kr., har år 1875 uppgått till 1,532,822 kronor.

Handtverkerien, som år 1870 sysselsatte 59 män och 8 kvinnor såsom arbetsgifvare med 127 män och 8 kvinnor såsom arbetare hos dem, idkades år 1875 af 71 män och 4 kvinnor med arbetsbiträde af 163 män och 8 kvinnor. En icke obetydlig tillökning af de vanliga handtverkarne och arbetarne har således under perioden egt rum, hvaremot bevilningen, som år 1870 erlades med 577 riksdaler 35 öre, nedgått år 1875 till 457 kronor.

Stadens allmänna *landsvägar* utgöra sammanlagdt ungefär $\frac{1}{2}$ mil i längd och underhållas på stadens gemensamma bekostnad. Dessa vägar, som i anseende till brist på vanligt väggrus varit, i symmetri under källossningen, svåra att underhålla i farbart skick, hafva på senare tider blifvit belagda med slagen sten, hvarigenom de erhållit mera fasthet och sålunda icke obetydligt bättrats.

Stadens byvägar eller utmarksvägar utgöra ungefär $\frac{3}{4}$ mil och underhållas af dem, som betjena sig af desamma. Några nya allmänna landsvägar eller broar hafva icke, under den tid som berättelsen omfattar, blifvit anlagde, och icke heller har omläggning af de äldre landsvägarne skett; hvaremot staden bekostat omläggning af åtskilliga enskilda vägar, för att derigenom lättare befördra rörelsen inom orten samt bereda en lifvigare samfärd med det närbelägna Dalsland. Stadskassan har här till bidragit med omkring 3,000 kronor och enskilda personer med ungefär lika belopp.

Den i förra berättelsen omnämnda af enskildt bolag anlagda *jernväg* från Uddevalla öfver Venersborg till Herrljunga har, sedan den år 1867 öppnades för allmän trafik, oafbrutet varit begagnad, och de varor, som derå fraktats, hafva hufvudsakligen bestått af spanmål, trävirke och något jern från det inre landet, samt af kol, fiskvaror, salt och något kolonialvaror upp åt landet. Under sommarmånaderna har denna jernväg jemväl varit mycket befaren af passagerare, som besökt badorterna å vestkusten.

Ingen färjplats finnes å stadens grund och icke heller någon grind å stadens allmänna landsvägar.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts Nådiga bref den 20 Oktober 1756 är staden befriad från gästgifveri-, håll- och reservskjuts; och hafva de närmast staden belägna gästgifvaregårdar å landet skyldighet att skjutsa de resande genom staden till nästbelägna gästgifvaregård; dock tillkommer det staden att fortskaffa de resande, som sig i staden uppehållit. För sistnämnda skjutsningsskyldighet är entreprenad upprättad, och uppgår stadskassans utgift här för till 700 kronor om året. Efter jernvägens öppnande samt i anseende till ångbåtsfartens allt mer och mer begagnande har skjutsningen från stadens gästgifvaregård be-

Uddevalla. Handtverkerin. Kommunikationsanstalter.

tydligt aftagit; och, såvidt af dagböckerna vid gästgifveriet kan inhemtas, har från staden utgått följande antal hästar nemligen:

år 1871.....	246,
» 1872.....	237,
» 1873.....	302,
» 1874.....	276,
» 1875.....	266.

Post- och kronoskjuts ombesörjes icke af staden.

Vid den i staden befintliga *telegrafstation* äro anställda en kommissarie och en assistent. Verksamheten vid stationen upplyses af följande tabell:

År.	Afsända telegram.			Ankomna telegram.			Summa summarum.	Inlutne portomedel.		
	Till inrikes orter.	Till utrikes orter.	Summa.	Från inrikes orter.	Från utrikes orter.	Summa.		Inländskt porto.	Utländskt porto.	Summa.
1871	4,157	993	5,150	4,269	1,238	5,507	10,657	6,861 ⁸²	3,351 ⁶⁰	10,213 ⁴²
1872	4,234	1,093	5,327	4,270	1,302	5,572	10,899	7,112 ¹⁶	3,684 ⁶⁰	10,796 ⁷⁶
1873	4,777	947	5,724	4,775	1,193	5,968	11,692	7,640 ³⁹	3,499 ⁵⁶	11,139 ⁹⁵
1874	5,177	1,109	6,286	5,088	1,292	6,380	12,666	8,554 ⁵⁶	3,993 ⁶⁶	12,548 ²²
1875	5,193	1,341	6,534	5,149	1,584	6,733	13,267	8,933 ⁴⁹	4,752 [—]	13,685 ⁴⁹

Kommunikationen sjöledes har på senare tider förbättrats, hufvudsakligen genom utvidgad ångbåtsfart, hvarigenom under den tid, då is icke hindrar, direkt förbindelse underhålles med städerna Göteborg och Marstrand samt köpingen Lysekil och säteriet Saltkällans hamnplats nära Qviström, jemte åtskilliga mellanliggande landthamnar å såväl den södra som den norra farleden i Bohus läns skärgård.

Under ifrågavarande femårsperiod har jemväl direkt kommunikation öppnats med utrikes orter medelst ångfartygen "Avena" och "Bohus", hvilka begge fartyg tillhöra rederin i Uddevalla.

Inrikes sjötrafiken har underhållits med ångkonerterna "Uddevalla", "Marstrand" och "Valborg", af hvilka de bägge förstnämnda fartygen egas af ett bolag benämndt "Göteborgs och Uddevalla ångbåtsbolag", samt det sistnämnda af en handelsfirma i Uddevalla. Sjökommunikationen under sommarmånaderna emellan Uddevalla och badorten Gustafsberg underhålles med en ångslup om 8 hästkrafter. Segelfarten emellan staden och angränsande orter har jemväl något ökats.

Sedan stadens hamn blifvit med bidrag af beviljad statsanslag upphjelp och iståndsatt, har den erhållit det djup och den bekvämlighet, att större fartyg, hvilka förut måst lossa och lasta ute på reddan, nu kunna anlöpna äfven den inre hamnen.

För öppnandet af en ny kommunikationsled emellan Uddevalla och Kattegat genom fördjupning och utvidgning af Malö- och Björnsunden har riksdagen år 1874 beviljat anslag till hälften af det belopp, hvartill kostnadsförslaget uppgått, dock högst med 125,000 kronor. Den andra hälften af kostnaden bestrides af Uddevalla stad. Detta arbete påbörjades under sommaren samma år och skall vara fullbordadt år 1878. Å statsanslaget hafva för ändamålet lyftats år 1874 25,000 kronor och år 1875 50,000 kronor.

Några *kanaler* finnas icke inom stadens område.

År 1875 egde staden 10 *segelfartyg* om 554 nylästers dräktighet samt 6 *ångfartyg* om 256 nyläster samt 308 hästkrafter.

De fartyg, på hvilka *inmönstringar* för besättningar egt rum hafva utgjort:

år 1871	ett antal af 135 fartyg	med lästetal af 5,625 nyläster.
» 1872	» 106	» » 4,825 »
» 1873	» 164	» » 7,725 »
» 1874	» 122	» » 7,143 »
» 1875	» 115	» » 5,567 »

Antalet af dem, hvilka vid sjömanshuset i Uddevalla åtnjutit pension eller gratial, har utgjort:

år 1871	88 personer	med tillhoppa 1,632,60 kr.
» 1872	98	» » » 1,744,38 »
» 1873	104	» » » 1,757,73 »
» 1874	107	» » » 1,986,65 »
» 1875	108	» » » 2,100,15 »

Antalet af de vid Uddevalla tullkammare *inkläderade* fartyg har utgjort:

år 1871	158,	deraf 70 lastade och 88 barlastade.
» 1872	153,	» 85 » 68 »
» 1873	134,	» 98 » 36 »
» 1874	162,	» 126 » 36 »
» 1875	148,	» 126 » 22 »

Någon *sjöskada* har under den tid, denna berättelse omfattar, icke timat inom stadens område.

Stadens *utrikes handel* har under ifrågavarande tidrymd varit af ungefär samma omfång, som under föregående femårsperiod.

De hufvudsakligaste *exportartiklarne* bestå af spanmål, tändstickor och gröfre trävaror samt något jern och papper. Exporten af dessa varor har år 1875 uppgått till 1,427,408 kub.-fot spanmål, 110,265 kub.-fot bräder och plankor, 989,653 kub.-fot grufstolpar, 3,651 ctr tändstickor, 7,624 skålp. väfnader, 6,000 ctr zinkblende, 5,252 ctr jern och stål, 2,330 ctr papper samt snickeriarbeten för ett värde af 79,800 kronor.

Importartiklarne hafva förnämligast utgjorts af stenkol, sill, salt, mjöl samt stycke gods; och har häraf år 1875 importerats: 779,252 kub.-fot stenkol, 23,743 kub.-fot sill, 41,515 kub.-fot salt, 91,487 kub.-fot råg, 19,550 kub.-fot potatis, 11,646 ctr hvetemjöl, 2,542 ctr socker, 1,701 ctr kaffe, 159 ctr risgryn, 149 ctr sirup samt maskineri och redskap till ett värde af 19,989 kronor.

Enligt uppgift från stadens tullkammare har *tulluppbörden* utgjort:

	Tull.	Lastpenningar.	Nederlagsafgift.	Fyr- och båkmedel.	Strandvraksmedel.	Summa.
År 1871	38,050 56	12,597 54	39 04	17,500 41	1,172 88	69,360 43
» 1872	43,927 67	9,917 50	38 48	15,670 61	262 92	69,817 18
» 1873	32,079 74	8,968 05	55 20	14,326 85	3,458 39	58,888 23
» 1874	64,697 11	10,632 80	18 71	16,116 10	1,141 56	92,606 28
» 1875	66,376 72	8,390 94	111 38	12,217 12	4,606 76	91,702 92

Stadens *minuthandel* synes under ifrågavarande tidrymd vara ungefär lika som förut. Hvad den aftagit till följd af ökad landthandel och deraf minskadt handelsområde kan anses vara ersatt genom liffigare handel inom sjelfva staden och dess närmaste omgivning.

I staden hålles årligen en *marknad* i Oktober månad; hvarjemte, för utbyte af fiskvaror och landtmannaprodukter. skär-

gårdsbor och landtbefolkningen på senare åren en viss dag under September månad i staden haft möte, hvilket i allmänhet varit talrikt besökt.

År 1865 bildades ett bolag för öfvertagande af all den å auktion förut upplätta minuthandel med och utskänkning af *bränvin* i Uddevalla. Den 1 Oktober 1866 trädde detta bolag i verksamhet, och, då den härför beviljade oktroj den 1 Oktober 1869 till ända gick, beviljades oktroj för ett nytt bolag under ytterligare tre år intill den 1 Oktober 1872.

Som, enligt Kungl. kungörelsen den 26 Juni 1871, endast utskänkingen då kunde af bolag få öfvertagas, så blef för sådant ändamal bolag bildadt, hvilket erhöi oktroj för tiden från den 1 Oktober 1872 till den 1 Oktober 1875, hvarefter åter all minuthandel med och utskänking af *bränvin* öfverläts åt ett ytterligare bildadt bolag från den 1 Oktober 1875 till samma dag 1878.

Antalet af minutförsäljnings- och utskänkingsrättigheter har under den tidrymd, som dessa varit åt bolag upplätta, sålunda minskats, att de förra nedgått från 16 till 9 och de senare från 4 till 3, deraf den ena utöfvas i stadskällaren. Dessutom idkas utskänking å ett schweizeri.

Derigenom att ett bolag öfvertagit den förut bortauktionerade bränvinsförsäljningen utöfvas mera kontroll derå; och erfarenheten har äfven ådagalagt, att bättre förhållande numera råder såväl i afseende på ordning och snygghet inom lokalerna, hvilka äro både sundare och ljusare än tillföre, som ock i afseende å halten och beskaffenheten af de afyttrade varorna.

De minutförsäljnings- och utskänkingsafgifter, som blifvit erlagda under tiden från den 1 Oktober 1874 till samma dag 1875, hafva uppgått till 20,242 kr. 3 öre, deraf, efter afdrag af uppbörds- och redovisningsarvodet 40 kr. 48 öre, stadens andel utgjorde 12,120 kr. 93 öre samt hushållningssällskapets och landstingets andelar 4,040 kr. 31 öre för hvardera.

Bolagets vinstmedel utöver erlagda afgifterna hafva uppgått: år 1873 till 25,417 kronor 39 öre, » 1874 » 28,157 » 62 » och » 1875 » 44,990 » 59 » som, då bolagets rörelse drifves utan beräkning å vinst för bolagsmännen, tillfallit stadskassan.

Det bolag, som den 1 Oktober 1875 öfvertog minutförsäljningen och utskänkingen, skall härför årligen erlägga afgift efter 88,000 kannor för minuthandeln och efter 20,000 kannor för utskänkingen, eller 30,000 kronor, hvilka medel, liksom bolagets all derutöver tillskyndade vinst, kommer att gå till föreskrifven delning emellan staden, hushållningssällskapet och landstinget.

Taxeringsvärdet af stadens *fasta* egendom utgjorde år 1875 4,672,800 kronor mot 4,256,300 riksdaler år 1870.

För frihet från den staden alliggande rotering erlägges vakansafgift, beräknad för 6 batsmän, och utgjorde denna afgift år 1875 630 kronor 6 öre.

Enligt räkenskaperna å stadens uppbördskontor utgjorde de å innevävarne år 1875 debiterade *kronoutskylder* 21,760 kronor 47 öre, deraf 876 kronor 20 öre enligt 1:sta art. och 12,543 kronor 73 öre efter 2:dra art. bevillningsstadgan.

De på grund af bevillning till kronan uttaxerade *kommunalutskylder*, hvilka under år 1866 uppgingo till 7 $\frac{1}{2}$ åren 1867 och

1868 till 7, år 1869 till 6½ samt år 1870 till 6 gånger bevillningen, hafva under ifrågavarande femårsperiod utgjort:

år 1871	63,309 kr.	39 öre	»	»	»	»	»
» 1872	63,755	» 64	»	»	» 5½	»	»
» 1873	58,806	» 65	»	»	» 5	»	»
» 1874	63,214	» 56	»	»	» 5	»	»
» 1875	67,384	» 11	»	»	» 5	»	»

Utförver de i förra femårsberättelsen omnämnda, af staden, enligt Nådigt tillstånd, upptagna tre lån, nemligen:

hos C. G. Cervin å	125,000,
emot obligationer	600,000 och
hos handels- och sjöfartsfonden	60,000,
tillhopa kronor	785,000,

har staden, på grund af Eders Kungl. Maj:ts Nädliga bref den 4 September 1874, emot stadsfullmäktiges förbindelse, för arbetet å Malö- och Björnsundens upprensning, från handels- och sjöfartsfonden ytterligare bekommit ett lån å 100,000 kronor, att utan kapitalamortering räntefritt inestå under 3 år från lyftningsdagen den 4 November 1874, hvarefter årlig kapitalamortering erlägges jemte ränta efter fem procent.

Förhållandet med stadens skulder vid slutet af åren 1871 och 1875 inhemtas närmare af efterföljande från uppörds-kontoret meddelade:

Uppgift å Uddevalla stads skuld åren 1871—1875.

Enligt bokslut den 31 December 1871.

Till C. G. Cervin	80,000,00.
Å obligationer	540,000,00.
Till handels- och sjöfartsfonden	55,000,00.
Till enskilda personer	9,520,19.
Summa	684,520,19.

Enligt bokslut den 31 December 1875.

Å lånet upptaget af C. G. Cervin	60,000,00.
Å obligationer	483,000,00.
Till handels- och sjöfartsfonden (2 lån)	135,000,00.
Till enskilda personer och korporationer	51,841,11.
Summa	729,841,11.

Förhållandet med stadens *inkomster* och *utgifter* under år 1875 inhemtas af följande tabell:

Inkomster:	Kronor.
Behållning från år 1874	5,000 —
Källarfrihetsmedel	97 73
Ersättning för mistade sakören	290 —
Tolagsersättning	1,800 —
Ränta af hamnkassan för dess skuld (100,000 kr.)	6,000 —
Bidrag derifrån till ordningens upprätthållande vid hamnen	1,500 —
Arrenden för tomter, intågter och upplagsplatser	7,492 85
d:o för rådhuskällaren och rådhusalen	2,150 —
Afgifter för jernvägen	25 —
d:o för gästgifverirörelsen	105 —
d:o för hundskatt	300 —
Marknadsståndspenningar	225 —
Diverse räntemedel	3,400 —
Stadens bränvinsmedel, inberäknadt vinsten å rörelsen	42,815 11

	Kronor.	
Personel afgift enligt kyrkostämmobeslut	4,026	10
Fattigvårdsafgift	1,059	50
Kommunalutskylder	58,526	65
Summa	134,813	24
<i>Utgifter:</i>		
Kapitalafbetalning å det hos C. G. Cervin upptagna lån, hvarå återstå 65,000 kr.	5,000	—
Amortering af jernvägslånet genom inlösnings af 26 obligationer	13,000	—
Afbetalning å lånet från handels- och sjöfartsfonden, hvarå återstå 40,000 kr.	5,000	—
Ränta å lånet hos C. G. Cervin	3,900	—
d:o å jernvägslånet	26,895	—
d:o å lånet från handels- och sjöfartsfonden	1,600	—
d:o å öfriga stadens skulder	320	82
Betalning å tecknade aktier uti Lidköping—Håkantors jernväg	1,000	—
Pensioner	900	—
Afönings till magistraten och polisen	8,935	—
Bidrag till kronocellfängelsets underhåll	135	—
Underhåll af stadens fångar	25	—
Båtsmansvakansafgift	600	—
Landsvägars samt broars och posters underhåll	4,650	—
Löner åt läkare och barnmorskor	1,800	—
Anslag till helsevårdsnämndens förfogande	300	—
d:o till fattigvården 11,920 kr., uppördsprovision 75 kr.	11,995	—
Löner åt stadskassören, stadsfullmäktiges och drätselkammarens sekreterare och vaktmästare, vägmästaren, brandstods-komiténs sekreterare, stadsingenjören och materialförvaltaren	3,837	50
Lön till skorstensfejaren samt brandvakt och tornvakt jemte beklädnad	4,758	—
Underhåll af brandredskap	800	—
Gators och trummors underhåll och renhållning	3,800	—
Gatubelysning	3,000	—
Underhåll af publika byggnader	6,947	92
Anslag till byggnadsnämndens förfogande	300	—
Vattenlednings och planterings underhåll	90	—
Anslag till fruntimmerföreningens flickskola	300	—
Eldning och upplysning samt annonskostnader och brandstods-afgifter	1,600	—
Löner åt presterskapet samt kyrkans betjäning	6,839	—
Anslag till folk- och småbarnsskolorna	7,875	—
Afkortningar och lindringar	3,500	—
Oförutsedda utgifter	4,300	—
Summa	134,813	24

Stadens skolor och uppfostringsanstalter äro:

1:o). *Ett femklassigt elementarläroverk*, hvarest lärarnes antal för närvarande utgör 6 jemte särskilde lärare i sång, ritning och gymnastik. Lärjungarnes antal år 1875 utgjorde 94.

2:o). *Ett elementarläroverk för flickor*, hvilket öppnades höstterminen 1875 och hvare 10 lärare äro sysselsatta och 55 elever åtnjuta undervisning.

3:o). *Fem folkskolor*, af hvilka en å s. k. Stadsfjellet. Dessa skolor skötas af 5 lärare och skolbarnens antal år 1875 utgjorde 373.

4:o). *Sju småbarnsskolor*, hvardera med en lärarinna. I dessa skolor njöto 252 barn undervisning under år 1875.

Stadens utgifter för folkskolorna och småskolorna uppgingo: år 1871 till 5,510 kr., år 1872 till 5,605 kr., år 1873 till 5,505 kr., år 1874 till 6,935 kr. och år 1875 till 8,575 kr.

5:o). *Burnhusskolan och uppfostringsanstalten å Gustafsberg* inom stadens område. Denna inrättning, som stiftades af grosshandlanden i Uddevalla Anders Knappe Hansson och hans hustru Katarina Hegardt medelst donationsbref af den 10 April 1772, erhöll Nådige fastställelse genom Kungl. resolutionerne den 14 Mars 1774 och den 18 Februari 1782. Enligt nämnda handling testamenterade makarne Knappe till en barnhusinrättning å Gustafsberg dels nämnda landeri jemte åtskilliga vägar å stadens grund samt säteriet Gullmarsberg 2 mantal, med 7½ underlydande hemman inom Skredsviks socken af Lane härad, dels ock åtskillig lösegendom samt kapital. Vid 1875 års slut uppgingo dessa senare till ett belopp af 112,465 kronor 85 öre.

Vid denna inrättning, som förvaltas af en direktör i samråd med Uddevalla stadsfullmäktige, vårdas och uppfostras 30 gossar intill 16 års ålder samt åtnjuta undervisning af 3:ne vid skolan anställda och å stället boende lärare, af hvilka den ene måste, enligt testamentets föreskrift, vara prest. Dessutom undervisas gossarne i musik, sång, gymnastik och vapenöfning utaf dertill antagne lärare.

Härförutom utdelas årligen gratial till 120 fattige barn inom länet till dess de uppnått 12 års ålder, med 25 kr. till hvardera barnet; hvarjemte 30 barn inom förutnämnda ålder utpensioneras till välkända och pålitliga fosterföräldrar å landet. År 1875 utgjorde inrättningens inkomster 23,995 kronor 56 öre och utgifter 22,235 kronor 89 öre.

6:o). *En flickskola* stiftad år 1852 och underhållen medelst årligt bidrag dels af stadskassan, dels af sparbanken och enskilda personer. I denna skola, som är delad i två klasser, åtnjuta omkring 50 flickor af 2 lärarinnor undervisning i kristendom, skrifning, räkning och handarbeten.

7:o). *Mamsell Anna Charlotta Lundbergs privatskola*, som skötes af 8 lärare och var år 1875 besökt af 60 elever.

8:o). *Söndagsskolan* vid Kampenhofs fabrik, inrättad och bekostad af nämnda fabriksbolag, hvars arbetare undervisas, af dertill antagen lärare, i kristendom, räkning, ritning m. m.

I staden finnes jemväl ett *museum*, som blifvit inrättadt och vårdas af enskilda personer. Denna inrättning, åt hvilken staden kostnadsfritt upplåtit lokal i elementarläroverkets forna byggnader, åtnjuter årligt bidrag dels från länets hushållningssällskap och Uddevalla sparbank, dels ock af enskilda personer.

Under ifrågavarande femårsperiod har detta museum vunnit icke obetydlig tillväxt dels genom inköp och dels genom gåfvor, bland hvilka sistnämnda märkas den utmärkta utställning af till fiskeriet hörande föremål, som länets hushållningssällskap år 1873 anordnade i Wien, och hvilka artiklar, efter deras återhemtande till fäderneslandet, hushållningssällskapet skänkt till detta museum. Likaledes har doktor N. P. Hamberg i Stockholm förärat museet en större samling af mineralier och slöjdealster, hvilken i början utgjorde särskild afdelning, men sedermera sammanfördes med motsvarande äldre samlingar.

Denna inrättning är af såväl stadens som kringliggande landsbygds befolkning mycket besökt, i synnerhet om söndagarne, då tillträdet är afgiftsfritt.

Staden är, såsom förut blifvit omnämndt, försedd med egen *jurisdiktion*. Rådhusrättens ordinarie ledamöter utgöras af en

borgmästare, som tillika förrättar notarii-publici-tjensten, en litterat rådman, som förer protokollet vid rådhusrätten och magistraten, samt två rådmän af illitterata klassen. Tjenstemännen utgöras af en stadsfiskal, en stadskassör och en stadsfogde.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts Nådige resolution den 14 Mars 1774 utgör Uddevalla rådhusrätt Gustafsbergs barnhusinrättnings "priviligierade forum, hvarest tvistiga mål, som kunna uppkomma rörande barnhusets tillhörigheter, underliggande grunder eller inrättningar måge upptagas".

Det år 1863 i Uddevalla uppförda *kronohäktet* för norra delen af länet med 34 celler utgör tillika ranskningsfångelse angående häktade personer inom Uddevalla stad.

År 1869 stiftades i Uddevalla en enskild bank, benämnd "*Bohus läns enskilda bank*", med ett grundkapital å en million kronor, fördeladt på 2,000 aktier. Banken förvaltas af en direktion, bestående af 5 personer, biträdde af en kamererare, en kassör och en bokhållare vid hufvudkontoret. År 1874 öppnades ett afdelningskontor i Lysekil.

Af räkenskaperna framgår, att utbetalningar samt insättningar och inbetalningar å alla konti uppgått till följande belopp:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Utbetalningar ..	12,684,953 ⁰⁹	12,891,538 ⁶⁶	13,420,224 ⁵⁵	15,772,483 ⁵⁹	14,271,596 ²²
Insättningar och inbetalningar ..	12,698,830 ⁹¹	12,879,487 ⁸⁸	13,475,117 [—]	15,782,578 ⁸³	14,207,508 ²²

År 1866 öppnade *Venersborgs enskilda bank* ett afdelningskontor i Uddevalla, hvilket sedermera fortgått, och har rörelsen under denna femårsperiod sålunda drifvits:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Insättningar och inbetalningar ..	7,333,718 ⁸⁹	8,785,593 ²⁴	9,676,520 ⁴⁸	9,575,092 ⁵⁰	7,629,225 ²⁶
Utbetalningar ..	7,370,320 ⁸⁶	8,882,597 ⁵⁰	9,529,644 ⁵⁶	9,678,084 ⁸⁵	7,568,425 ⁰¹

Uddevalla sparbank, stiftad år 1836 genom enskilda bidrag, har ganska mycket anlitats af stadens och kringliggande orters invånare. Styrelsen består af 7 personer, hvilka utses af bankens principaler och delegare vid allmänna årsammankomsten i Juni månad. Banken hålles öppen hvarje Onsdag och Lördag eller, om helgdag då inträffar, nästföregående söcknedag.

Vid 1875 års slut uppgick delegarnes behållning till 1,052,624 kronor 41 öre samt sparbankens reservfond till 71,482 kronor 21 öre mot 616,916 kronor 98 öre å förra och 69,394 kronor 34 öre å sistnämnda fonden år 1871.

Å nästföljande sida intagna tab. Litt. N n utvisar närmare sparbankens rörelse samt insättarnes antal och fördelningen i afseende på deras insättningsbelopp under ifrågavarande femårsperiod.

Såsom *välgörenhetsanstalter* må nämnas:

1:o). *Elementarskolans donerade stipendiefond*, deraf årliga inkomsten 99 kronor utdelas åt lärjungar vid skolan.

2:o). *Ingmanska donationen*, stiftad år 1842, deraf årliga räkanta 60 kr. tilldelas ynglingar, som begagna samma läroverk.

3:o). *Brattska donationen*, stiftad år 1793 af grosshandlanden H. B. Bratt. Årliga afkastningen af denna stiftelse 514 kronor 12 öre, utdelas till mindre bemedlade äldre fruntimmer.

4:o). *Brukspatron J. Trahns donation*, stiftad 1851, hvaraf årliga räntan 90 kronor tilldelas ett äldre gift par, företrädesvis bland så kallade pauvres honteux.

5:o). *Handlanden J. Olssons donation*, stiftad 1848, hvars årliga ränta 60 kronor fördelas bland sex medellösa enkor.

6:o). *Mamsell M. D. Evers' donation*, stiftad år 1846, hvaraf årliga räntan 60 kronor tilldelas fem fattiga fruntimmer.

7:o). *Fru Tranchells donation*, deraf årliga räntan 12 kr. tilldelas 2:ne fattiga enkor.

8:o). *Kammarherre M. af Christiernins donation*, hvars årliga ränta 18 kronor utlemnas till behöfvande inom samhället, enligt fattigvårdsstyrelsens bestämmande.

9:o). *Bleckslagaren M. B. Rydbergs donation*, stiftad år 1867, hvaraf årliga räntan 78 kronor tilldelas en fattig enka.

10:o). *Handlanden B. Nilssons donation*, stiftad år 1874, deraf årliga räntan 480 kronor tilldelas 12 stycken mindre bemedlade fruntimmer.

Några försäkringsinrättningar, föreningar och kassor till skydd mot olyckshändelser å fast och lös egendom, finnas icke inom staden, utan hafva dess invånare tagit försäkringar uti dylika inrättningar å andra orter.

Helsövärdens ombesörjes af 2:ne stadsläkare, af hvilka den ene jemväl är proviusialläkare, samt den i staden stationerade lasarettsläkaren; hvarförutom särskild fältskärs- och barberare-stuga finnes, hvilken skötes af en examinerad badaremästare.

Uti staden finnes ett *apotek*, som innehafver 2:ne särskilda apoteksprivilegier. Något enskildt sjukhus eger staden ännu

Tab. Litt. N n.

Uppgift om Uddevalla stads sparbank för åren 1871—1875.

		1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
1	Antal delegare, kvarstående vid årets början från föregående års slut.....	2,812	3,764	4,220	4,721	5,340
2	" " tillkomne nye under året.....	1,061	579	647	759	690
3	Summa	3,873	4,343	4,867	5,480	6,030
4	" " afgångne under året.....	109	123	146	140	133
5	" " kvarstående vid årets slut.....	3,764	4,220	4,721	5,340	5,897
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
6	Delegarnes behållning vid årets början från föregående årets slut.....	470,025	616,916	679,317	882,746	1,043,468
7	" " insatta belopp under året.....	283,414	269,961	360,955	382,733	372,775
8	" " räntor, godtgjorda i årets räkenskaper.....	26,242	30,645	37,142	46,886	47,970
9	Summa	779,681	917,524	1,077,414	1,312,366	1,464,213
10	" " uttagna belopp under året.....	162,765	238,207	194,667	268,898	411,589
11	" " återstående behållning vid årets slut.....	616,916	679,317	882,746	1,043,468	1,052,624
12	Sparbankens egen fond (grundfond, reservfond, m. m.) vid årets början.....	70,137	69,394	69,981	70,272	72,093
13	Fondens inkomster under året.....	8,903	9,777	11,185	13,788	13,862
14	Summa	79,040	79,171	81,167	84,060	85,955
15	Afgår: förvaltningskostnader m. m. under året.....	9,646	9,189	10,895	11,966	14,473
16	Fondens behållning vid årets slut.....	69,394	69,981	70,272	72,093	71,482

Klassifikation af delegarne efter deras vid årets slut inestående behållning:

		1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
		Del-egare. Antal.	Behållning. Kronor.	Del-egare. Antal.	Behållning. Kronor.	Del-egare. Antal.	Behållning. Kronor.	Del-egare. Antal.	Behållning. Kronor.	Del-egare. Antal.	Behållning. Kronor.
17	Behållning under 10 kronor.....	1,766	5,751	1,714	5,956	1,681	5,496	1,783	4,882	2,141	5,491
18	" från 10-- 50 kronor.....	696	16,880	1,057	22,424	1,258	28,645	1,523	35,572	1,653	38,670
19	" " 50-- 100 ".....	309	21,494	340	23,975	385	27,214	415	28,202	464	30,619
20	" " 100-- 500 ".....	683	156,687	762	173,173	918	205,791	1,064	246,338	1,068	245,137
21	" " 500--1,000 ".....	144	100,079	180	123,080	261	181,738	300	210,269	322	223,049
22	" utöfver 1,000 ".....	166	316,025	167	330,706	218	433,860	255	518,203	249	509,656
23	Summa	3,764	616,916	4,220	679,317	4,721	882,746	5,340	1,043,468	5,897	1,052,624

Anmärkingar.

Sparbanken, som inrättades år 1836, har sitt verksamhetsområde inom Uddevalla stad och omkringliggande ort.

Gällande reglemente är stadfäst af Konungens befallningshafvande i Göteborg den 12 December 1872.

Sparbanken har sedan år 1872 hållits tillgänglig för insättare å följande tider: Onsdagar och Lördagar från kl. 3 till 5 e. m.

Sina insättare har sparbanken, sedan den inrättades år 1836, gifvit 5 procent i ränta. Utlåning sker mot säkerhet af värdepapper eller personlig borgen.

icke, utan begagnas det länet tillhöriga i staden uppförda lasarettet och kurhuset. Särskild sjuklokal för epidemiska sjukdomar har dock blifvit anskaffad och iordningställd.

Vid *Gustafsbergs badinrättning* och *helsobrunn* åtnjuta, under de terminer badinrättningen är öppen, 48 fattiga sjuke kostnadsfritt bad och bostad, och så många fattige, som sådant åstunda, få afgiftsfritt begagna helsokällan.

Uddevalla stad utgör ett gemensamt samhälle i *fattigvårdshänseende*. Fattigvården bestrides på förut öfligt sätt, dels medelst utpensionering af sådana fattighjon, som hafva full försörjning, dels ock genom understöd i penningar eller förnödenheter åt dem, som kunna till någon del sjelfva bidraga till sin bergning. Staden eger ett fattighus, men deruti intagas inga fattighjon för ständigt underhåll, utan endast tillfälligt för hastigt påkommande behof eller olycksfall.

Antalet af utpensionerade fattighjon utgjorde år 1875 69 stycken äldre och 79 yngre samt antalet af dem, som samma år erhållit bidrag till sin försörjning, 182 stycken.

Fattigvårdens inkomster uppgingo nyssnämnde år till 16,098 kronor 92 öre, hvaraf afgäld för fonder och lägenheter 2,179 kronor 55 öre, samt kontant bidrag af stadskassan 13,829 kronor 37 öre. Utgifterna under samma år uppgingo till 16,005 kronor 42 öre.

Följande reglementen m. m. hafva under perioden blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande för staden fastställda nemligen: 1871 den 10 Maj, taxa å hamnafgifter. 1872 den 26 Augusti, hamnordning. 1873 den 2 Juli, reglemente och taxa för bärarelaget. 1874 den 31 December, byggnadsordning samt brandordning.

Kungelf.

Staden Kungelf, belägen invid en gren af Göta elf, är begränsad i norr af berget Fontin och i söder af elfgrenen.

Konung Kristian IV donerade genom Bref den 27 Januari 1616 åt staden en ej obetydlig jordrymd, hvars omfång blifvit närmare bestämdt genom Vikarnes lagmansrätts rågångsdom den 5 September 1617. Den åt staden sålunda upplåtna jord anses utgöra 6 mantal, hvaraf en del, ungefär 368 qv.-ref, är utlagd till byggnadstomter, en del åter, vid pass 2,693 qv.-ref, utgöres af åker och äng, samt återstoden, omkring 4,300 qv.-ref, består af betesmark, skog och impedimenter. En del af stadens donationsjord var förr anslagen stadens embets- och tjänstemän på lön, som då hufvudsakligen utgick på detta sätt; men, sedan aflöningsstat för stadens civile embets- och tjänstemän blifvit den 8 November 1867 af Eders Kungl. Maj:t Nädigst fastställd, utgå aflöningarne till desse i penningar, så att numera endast stadens ecklesiastike embets- och tjänstemän innehafva löningsjordar. Vidare innehafves och brukas en större del af jorden af stadens borgerskap, som fordom i tur och ordning, efter vederbörliga ansökningar, af magistraten erhöill sig tilldelade så kallade "borgarelotter", att innehafvas under egen och hustrus lifstid; men genom ett af allmänna rådstugan fattadt och af Eders Kungl. Maj:t den 25 Mars 1864 Nädigst fastställdt beslut är bestämdt, att borgarelotterna, i mån af innehafvares död, skulle indragas till stadskassan och för dess räkning utarrenderas, hvilket förhållande äfven haft till följd, att rymden af den för stadens räkning utarrenderade jord årligen ökas, och att sålunda äfven stadens ordinarie inkomster årligen tillväxa. Jor-

den har lemnat i allmänhet god afkastning under de fem år, hvarom fråga nu är, och hafva stadens invånare till icke ringa del sin utkomst af jordbruket.

Folkmängden har under femårsperioden utgjort: år 1871 902; år 1872 888; år 1873 872; år 1874 860 och år 1875 888. Anledningen till minskning i folk mängden uppgifves hafva sin orsak till en del i den tilltagande landthandeln; men hvad som i icke ringa mån bidrager till sådan minskning är den omständigheten, att, såsom ofvan är nämnt, borgarelotter numera icke utdelas. Mången mindre arbetsför person inflyttade förr till Kungelf endast för att komma i åtnjutande af det understöd, staden lemnade åt hvarje borgare genom kostnadsfritt upplåtande af jord.

Taxeringsvärdet å hus och tomter utgjorde under år 1870 635,035 kronor men under år 1875 634,155 kronor. Å jorden utgjorde taxeringsvärdet år 1870 125,000 kronor samt år 1875 156,304 kronor.

Spannål har utgjort hufvudsakliga utförelartikeln samt desslikes: takspån, takskiffer, buteljer, grufstolpar, smältstycken och stångjern, på sätt efterföljande tabell öfver *export* och *import* närmare utvisar.

	Sten-	Råg.	Hafre.	Ärt-	Tak-	Tak-	Bu-	Gruf-	Smält-	Stång-
	kol.	Kub.-f.	Kub.-f.	bönor.	spån.	skiffer.	teljer.	stolpar.	stycken.	jern.
	Kub.-f.	Kub.-f.	Kub.-f.	Kub.-f.	Bitar.	Styck.	Styck.	Styck.	C.tr.	C.tr.
<i>Import.</i>										
1871...	21,960	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1872...	11,600	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1873...	41,550	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1874...	—	28,242	—	—	—	—	—	—	—	—
1875...	20,748	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Export.</i>										
1871...	—	—	183,720	8,150	5,000	34,500	60,700	17,648	2,063	6,179
1872...	—	—	18,553	—	—	—	—	—	—	—
1873...	—	—	26,125	—	—	—	—	—	—	—
1874...	—	—	162,968	21,578	—	—	—	—	—	—
1875...	—	—	22,247	—	—	—	—	—	—	—

Under femårsperioden hafva i medeltal *inklarerats*: 3 svenska fartyg om 104 nyläster och *utklararats* 1 om 30 nyläster samt till utländsk hamu *utklararats* 8 svenska fartyg om 230 och 5 utländska om 147 nyläster. Utom sin förut egande ångslup af 10 hästars kraft har staden under år 1875 låtit bygga en ny ångslup af 15 hästars kraft.

Tulluppbörden har i medeltal årligen utgjort 637 kr. 20 öre.

Antalet af stadens *handlande* med deras betjening samt *handverkare* med dess biträden har utgjort:

År	Handlande.		Handelsbetjening.		Handverksmästare.	Gesäller, läringar och andra arbetare.
	M.	Qv.	M.	Qv.		
År 1871	14	2	13	1	35	12
» 1872	15	3	12	1	33	10
» 1873	14	3	11	1	36	12
» 1874	14	3	11	1	36	12
» 1875	17	2	12	3	37	14

Bevillningen till staten utgjorde:

	för handeln.	för handverk.
år 1871.....	kronor 480,00,	kronor 61,50.
» 1872.....	» 445,00,	» 70,00.
» 1873.....	» 447,11,	» 90,50.
» 1874.....	» 426,00,	» 100,00.
» 1875.....	» 438,68,	» 76,00.

Stadens *undervisningsanstalter* hafva utgjorts af en *pedagogi* med rektor och en kollega samt i medeltal 20 lärjungar under hvarje termin; en *folkskola* med en lärare och i medeltal 24 gossar och 29 flickor och en *småbarnsskola* med en lärarinna samt i medeltal 18 gossar och 21 flickor. Derjemte hafva funnits: en *enskild skola* med lärarinna och i medeltal 12 flicklärjungar, samt en *syskola*.

Vid 1875 års slut egde pedagogien en af terminsafgifter uppkommen fond af 1,542 kronor, hvaraf 1,500 kronor voro utlånta emot ränta. Dessutom har af tillgängliga medel inköpts skolmateriel, hvaribland en orgel, hvilken senare kostat 250 kr. Den af mamsell *B. C. Sivertsson* i lifstiden stiftade och af Eders Kungl. Maj:t den 4 September 1829 stadfästa stipendieinrättning för lärjungar, födde inom Elfsysslets södra kontrakt, har fortfarande utgjort en stående fond i frälseränta och in-tecknad kapital af 9,235 kronor, hvaraf i medeltal årligen utdelats 600 kronor; hvarjemte af samma fond på stiftarinnans födelsedag den 4 Augusti årliga räntan å ett kapital af 300 kronor utdelats till fattiga enkor inom staden. Med skollokalen eger fortfarande samma förhållande rum, som anmärkts i sista femårsberättelsen.

Stadens *folkbibliotek* har under denna period ökats till ungefär 300 band, och åtnjuter biblioteket fortfarande inflytande hundskattsmedel.

Försäljningen af *spirituösa drycker* har under de tre första försäljningsåren varit upplåten åt bolag inom staden, men under de två sista försäljningsåren åt enskilda personer.

Helsovården har bestridts af en antagen stadsläkare samt af den vid länets lasaretsafdelning anställda läkaren. Under år 1875 hemsöktes staden med spridda fall af smittkoppor. Åtta sjukdomsfall blefvo anmälda, af hvilka fem hade dödlig utgång. Den genom helsovårdsnämndens försorg utrymda och iordningställda sjuklokalen behöfde dock icke anlitas.

Privilegieradt *apotek* finnes i staden.

I enlighet med Edes Kungl. Maj:ts Nådiga brand- och byggnadsstadgar hafva brand- och byggnadsordningar för staden af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande blifvit fastställda den 6 Mars och den 5 Juni 1875, hvarjemte åt sakkunnig person uppdragits att författningsenligt och mot en ersättning af 1,900 kronor verkställa afvägning och kartläggning af stadens befintliga och af naturen redan bestämda stadsplan.

Fattigvården har på senare tiden blifvit mindre betungande. Då under år 1870 utgifterna i detta hänseende uppgingo ända till 4,073 kronor, hafva under år 1875 kostnaderna nedgått till 2,839 kronor 32 öre.

Stadens allmänna angelägenheter behandlas fortfarande vid allmän rådstuga.

Den i senaste femårsberättelsen omnämnda *parkanläggning* i närheten af Bohus fästning och omkring länets der uppförda *lasarett* har nu blifvit fullbordad, erbjudande med Bohus gamla fästningsruin i fonden en vacker anblick.

Underafdelningar af *Göteborgs och Bohus läns sparbank* samt af *Göteborgs enskilda bank* äro inom staden inrättade.

Den i staden befintliga *telegrafstations* verksamhet innehålles i efterföljande tabell:

	Ankomna telegram.	Afsända telegram.	
		Antal.	Porto. Kronor.
År 1871.....	119	153	181 32
» 1872.....	347	492	380 09
» 1873.....	339	291	370 44
» 1874.....	315	258	337 93
» 1875.....	422	327	419 17
Summa	1,542	1,521	1,688 95

Ett *glasbruk* har af ett bolag anlagts inom staden invid elfven å den rymliga Wesslauska tomten. Först i November 1875 började glasbruket sin verksamhet, så att om densamma ännu ingenting finnes att meddela.

Förhållandet med stadens *inkomster* och *utgifter* för år 1875 inhentas af efterföljande tabell:

<i>Inkomster:</i>	Kronor.	
Tomtören, arrenden m. m.	2,628	13
Räntor.....	364	15
Kommunalutskylder.....	4,271	95
Personlig fattigvårdsafgift.....	182	50
Hundskatt.....	72	—
Båtsmansvakansafgift.....	208	40
Åkerjordspenningar.....	178	50
Inqvarteringspenningar.....	239	90
Mulbetesafgift.....	861	—
Utskänknings- och utminuteringsafgifter.....	4,206	34
Laxfisket.....	94	10
Marknadsståndspenningar.....	207	—
Hamnafgifter.....	333	55
Vägpenningar.....	25	87
Bouppteckningar, auktioner m. m.	485	93
Bötesmedel.....	30	71
Ersättning för mistad tullfrihet.....	18	47
Jordeboksränta för donerad hemman.....	13	44
Lönebidrag till orgelnisten.....	639	88
Stängselafgifter.....	35	70
Arrendemedel för Jordfallets färja.....	600	—
Försåldt virke.....	24	—
Ersättning för upplåten lokal till häradshäkte.....	50	—
Diverse inkomster.....	4	20
Utgifter utöfver inkomster.....	2,103	86
Summa	17,879	60
<i>Utgifter:</i>		
Fattigvården.....	2,381	27
Sundhetsväsendet.....	172	28
Afföning till stadsläkaren.....	750	—
d:o till stadsbarnmorskan.....	250	—
Hyresersättning åt lärare m. fl.....	400	—

	Kronor.	
Hyra för skollokal.....	125	—
Aflöning åt elementarlärare	100	—
do åt folkskoleläraren	684	—
Folk- och småskolorna.....	754	50
Underhåll af byggnader och inventarier.....	276	96
Renhållning.....	50	—
Gatubelysning.....	547	01
Sotning.....	100	—
Brandväsendet.....	48	67
Underhåll af trädgårdsföreningen.....	142	25
do af Jordfallets färja.....	1,716	04
Aflöning till magistrat och rådhusrätt.....	4,200	—
Expeditionskostnad m. m.	500	—
Polisväsendet.....	650	—
Uppbördsverket.....	200	—
Markvakt.....	200	—
Nattbevakning.....	320	—
Marknadsvakt.....	56	—
Reservskjutsskyldighetens fullgörande.....	187	50
Båtsmansvakansafgift.....	513	07
Skrifmaterialier, annonskostnader m. m.....	91	39
Magistratens disposition.....	206	23
Folkbiblioteket (hundskatten).....	72	—
Ersättning för mistad borgarejord.....	450	—
Öfriga behof.....	414	10
Afskrifningar.....	1,234	53
Afkortningar af kommunalutskylder.....	86	80
Summa	17,579	60

Marstrand.

Folkmängden, som år 1870, inberäknade de 2 depotkompanin af Göta artilleriregemente, tillsammans 136 man, som då voro förlagda å Karlstens fästning, uppgick till 1,269, samt utgjorde år 1871 1,278, år 1872 1,288, år 1873 1,274 och år 1874 1,266, uppgick år 1875 till 1,246, deri inberäknade 112 man af nämnda regemente, i följd hvaraf stadens egen folk mängd då utgjorde ungefär samma antal, som vid förra femårsperiodens slut.

Stadens tomter utgöra 188, deraf 6 obebyggda. Taxeringsvärdet å hus och tomter utgjorde år 1870 838,700 riksdaler och å stadens jordar 30,000 riksdaler. År 1875 var taxeringsvärdet å de förra 1,062,175, men har å de senare bibehållits med 30,000 kronor.

Stadens handelsflotta, som vid 1870 års slut utgjordes af endast 3 galeaser för utrikes sjöfart samt en galeas och en slup jemte ett ångfartyg för inrikes sjöfart, om tillsammans 108,42 nyläster, har under ifrågavarande femårsperiod, särdeles hvad angår lästetal, i icke obetydlig mån ökat och bestod vid 1875 års slut af 7 segelfartyg om 338,5 nylästers dräktighet samt ett ångfartyg om 10,5 nyläster och 30 hästars kraft.

Tulluppbörden äfvensom förhållandet med import och export visar sig i följande tabeller.

Tulluppbörden.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Tullmedel.....	498,90	777,66	835,86	849,94	253,47
Lastpenningar.....	400,40	292,95	144,55	18,90	467,78

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Nederlagsafgift.....	—	—	—	—	11
Fyr- och båksafgift.....	1,564,46	1,517,34	1,271,38	952,66	771,54
Strandvraksmedel.....	474,13	420,63	806,95	3,041,58	92,22
Extra inkomst.....	—	—	6,27	—	—
Summa	2,937,59	3,008,58	3,065,01	4,863,08	1,585,12

Import och export.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
<i>De hufvudsakligaste importartiklarne hafva utgjorts af:</i>					
Apelsiner.....	ℳ 229	—	—	—	165
Brännvin, alla slag, å 50 % styrka....	kr 136	12	—	181	81
Fartyg..... värde kr.	—	56,500	29,000	—	—
Fartygsvrak och skeppsinventarier bergade från förolyckade utländska fartyg..... värde kr.	5,000	15,462	3,480	12,581	2,348
Fernissa.....	ℳ 2,516	—	—	—	—
Flottholtz.....	12,264	4,160	—	—	—
Kaffe.....	—	1,641	7,885	6,003	—
Olja, fet, ej specificerad.....	—	1,216	—	25	—
» rektif. mineral.....	—	14,539	—	38	3,344
Socker, oraffineradt.....	3,276	85	—	—	—
Spanmål: hafre..... k.-f.	2,200	—	—	—	—
» hvete (sjöskadadt).....	—	—	5,775	—	—
» råg.....	—	381	57	—	—
Stenkol.....	26,935	19,055	11,175	516	11,150
Tegel.....	—	—	—	—	15,000
Trävaror: bräder af furu..... k.-f.	—	—	1,868	—	1,700
» andra slag..... värde kr.	6,500	—	—	—	—
Vin: på buteljer..... kr	9	—	—	43	—
» på fat..... ℳ	53	—	480	508	1,050
<i>De förnämsta exportartiklarne hafva varit:</i>					
Hudar och skinn, oberedda..... ctr	—	—	362	—	—
Jern, gjutet: tack.....	—	—	1,482	—	—
» smidt: smältstycken.....	—	1,299	—	—	—
Lin.....	—	—	349	398	—
Potatis..... k.-f.	820	—	570	—	—
Smör..... ctr	—	—	7	—	—
Spanmål, malen: af hvete.....	—	—	1,527	—	—
» omalen: hafre..... k.-f.	36,857	8,662	33,605	—	—
» korn.....	—	—	—	—	2,690
» ärter.....	—	—	—	—	1,665
Sten, arbetad..... värde kr.	—	—	2,550	—	1,300
Trävaror: ekbräder.....	4,713	—	—	—	—
» grufstolpar (9,730 st.)..... k.-f.	—	—	7,521	—	—
Tändstickor..... ℳ	—	—	15,300	—	—
Ägg..... st.	400	—	600	—	—

År 1871 inklaresades 19 fartyg om 570 nyläster och utklaresades 9 fartyg om 151 nyläster, år 1875 inklaresades 15 fartyg om 739,5 nyläster och utklaresades 4 fartyg om 45 nyläster.

I afseende å handel och handtrerkarin under år 1875 meddelas, att antalet handlande utgjort 7, af hvilka 3 qvinnor, som till biträde vid rörelsen använt 8 personer och i bevilling erlagt tillhopa 107 kronor 50 öre, samt att 15 handverkare, med

25 manliga biträden, funnits, hvilka handverkarens beviljning till staten utgjort sammanräknadt 99 kronor 50 öre.

Det i staden befintliga *lägre elementarläroverket*, som numera, sedan 1875 års höst är utvidgad till treklassigt med en rektor och två kolleger jemte rit-, musik- och gymnastiklärare, har under femårsperioden varit besökt af i medeltal 23 ynglingar hvarje lästermin.

Stadens *folkskola* har årligen besökts af i medeltal 90 barn, hvilka undervisats af en lärare och en lärarinna; och finnes i Marstrand dessutom dels en *småskola*, hvari vanligen 60 barn erhållit undervisning, dels ock ett endast under sommarmånaderna öppet s. k. *barnhem*, der en lärarinna lemnat handledning åt i medeltal 60 spädnare barn.

Det i förra femårsberättelsen omförmälda år 1865 stiftade *folkbiblioteket*, hvars bokförråd årligen vunnit tillökning, har under hela femårsperioden begagnats flitigt och med stigande intresse.

Vid den *telegrafstation*, som den 13 Juli 1871 i staden öppnades, har verksamheten varit som följer:

	Ankomna telegram.	Afsända telegram.	Porto.
År 1871.....	1,116.	1,193.	1,609,30.
» 1872.....	1,518.	1,702.	2,678,40.
» 1873.....	1,762.	1,908.	2,715,25.
» 1874.....	2,018.	2,077.	3,023,89.
» 1875.....	1,818.	2,099.	2,979,87.

Angående *Marstrands sparbanks* verksamhet under femårsperioden återopas tab. Litt. O o.

Vidkommande *Göteborgs enskilda banks* i Marstrand befintliga *kommissionskontors* rörelse hänvisas till den å nästföljande sida intagna tab. Litt. P p.

Marstrands badinrättning har rönt en fortfarande och stigande uppmuntran från allmänhetens sida, som äfven haft till följd, att under femårsperioden flere anordningar till badgästernas bekvämlighet och trefnad vidtagits, såsom uppbyggande af ett nytt restaurationshus, anbringande af en veranda omkring societetslokalen och badbassängernas utvidgande m. m.

Antalet badgäster som besökt Marstrand uppgifves hafva utgjort: år 1871 omkring 3,000, år 1872 3,300, år 1873 3,700, år 1874 4,100 och år 1875 3,800.

Vid *Arvidsviks badanstalt* på Koön har äfven badgästernas antal ökats samt anses i medeltal hafva utgjort omkring 400.

Till belysning af stadens *ekonomiska ställning* samt dess årliga *inkomster* och *utgifter* återopas efterföljande utdrag af drätselkammarens räkenskaper för åren 1871 och 1875.

Balanskonto för år 1871.

Debet.	Kronor.		Kredit.	Kronor.	
An. Marstrands stads obligationsskuld utgjorde vid 1871 års slut.....	18,000	—	Pr. Utestående fonder och obligationer enligt förteckning.....	20,315	73
Elementarfondens fordran 3:ne års räntor..	217	44	Fordran af Marstrands fattigvård: förskjutna medel vid 1871 års slut	583	89
A. E. Nordström förskjutit stadskassan vid 1871 års slut.....	409	28	Utestående rester vid 1871 års slut.....	343	50
Stadens tillgångar utöfver dess skulder.....	2,616	42			
Summa	21,243	14	Summa	21,243	14

Tab. Litt. O o. Uppgift om *Marstrands stads* och *kringliggande socknars sparbank* för åren 1871—1875.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.					
1 Antal delegare, kvarstående vid årets början från föregående års slut.....	767	766	849	935	910					
2 " " tillkomne nye under året.....	39	137	127	110	96					
3 " " Summa	806	903	976	1,045	1,006					
4 " " afgångne under året.....	40	54	41	135	63					
5 " " kvarstående vid årets slut.....	766	849	935	910	943					
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.					
6 Delegarnes behållning vid årets början från föregående årets slut.....	70,896	73	80,464	38	83,611	71	101,708	06	111,471	72
7 " insatta belopp under året.....	39,495	17	34,766	—	45,162	10	46,063	94	48,176	12
8 " räntor, godtgjorda i årets räkenskaper.....	3,555	20	3,474	80	3,928	81	4,539	48	4,812	63
9 " Summa	113,947	10	118,705	18	132,702	62	152,311	48	164,460	47
10 " uttagna belopp under året.....	33,482	72	35,093	47	30,994	56	40,839	76	44,816	—
11 " återstående behållning vid årets slut.....	80,464	38	83,611	71	101,708	06	111,471	72	119,644	47
12 Sparbankens egen fond (grundfond, reservfond m. m.) vid årets början.....	4,834	11	4,988	62	5,714	59	6,690	69	7,534	67
13 Fondens inkomster under året.....	581	48	1,251	28	1,611	89	1,628	37	2,471	16
14 " Summa	5,415	59	6,239	90	7,326	48	8,319	06	10,005	83
15 Afgår: förvaltningskostnader m. m. under året.....	426	97	525	31	635	79	784	39	705	25
16 Fondens behållning vid årets slut.....	4,988	62	5,714	59	6,690	69	7,534	67	9,300	58

Anmärkingar.

Sparbanken, som *inrättades* år 1843, har sitt *verksamhetsområde* inom Marstrands stad och kringliggande socknar.

Gällande *reglemente* är stadfast af Konungens befallningshafvande den 27 September 1854.

Sparbanken har sedan år 1870 hållits *tillgänglig* för insättare å följande tider: Onsdagar och Lördagar f. m.

Sina insättare har sparbanken sedan den 1 Januari 1872 gifvit 4½ procent i *ränta*; förut 5 procent. *Utlåning* sker mot säkerhet af *inteckningar*, *borgens* och *hypotek* samt *deponering* i Göteborgs enskilda bank.

Balanskonto för år 1875.

Debet.	Kronor.		Kredit.	Kronor.	
An. Marstrands stads obligationsskuld vid 1871 års slut	10,000	—	Pr. Utlånta medel och obligationer	13,749	—
Skuld till Th. Berger enligt revers	5,000	—	Fordran af fattigkassan för år 1873	96	86
Skuld till sparbanken för lån till inköp af sjukhuset	900	—	Fordran af fattigkassan för år 1875	786	56
Stadens tillgång utöfver dess skulder	2,414	89	Utestående rester	823	92
			Innestående i banken på upp- och afskrifning	2,500	—
			Kassabehållning	358	55
Summa	18,314	89	Summa	18,314	89

År 1871.

Inkomster.	Kronor.		Utgifter:	Kronor.	
Kassabehållning fr. år 1870	830	34	Diverse utgifter	1,030	51
Utestående rester vid 1870 års slut	88	84	Renhållningen	222	45
Tunnepenningar under 1871	185	13	Gatornas förbättrande	554	61
Räntor å utlånta medel	1,130	67	Underhåll af hus och byggnader	692	40
Tolagsersättning	347	40	Utbetalta räntor	1,383	84
Mulbetesafgifter	273	30	Skatter	89	81
Arrendeinkomster af stadens jord	3,640	60	Gatornas belysning	587	75
Grundlega	94	66	Brandredskapen	1,099	18
Tomtören	89	46	Hyra för spruthuset	50	—
Sotarepenningar	272	40	Anslag till folkbiblioteket	50	—
Hundskatt	60	—	Hyra för en badhusets tomt	100	—
Bränvinsskatt	2,356	87	Arbeten i Marstrandsöu	133	45
Hamnpenningar	1,390	50	Rörledning	50	—
Vattenpenningar	31	49	Hyra för lokal till elementarskolan	200	—

Inkomster (forts.):	Kronor.	Utgifter (forts.):	Kronor.
Hamnästarearvode och reglementen	13 68	Utbetalt till kommitterade för jernvägen Marstrand Göteborg till förberedande utgifter	300 —
Hyror af stadens hus	1,195 50	Fruentimmersföreningen (hundskatten)	60 —
Diverse inkomster	256 74	Inlöst 2:ne af stadens obligationer	2,000 —
Stadens andel af böter	4 75	Rådmanens andel af tolagen	115 80
Bränvinsmedel	4,300 —	d:o " " hamnpenningar	463 33
Stadens andel af bonppteckningar och arfskiften	267 92	Rådmanens andel af tunnepenningar	61 71
Stadens andel af auktionsprovision	110 48	Löner och arvoden	6,903 64
Sam. Andersson inbetalt resten å sin skuld	93 60	Stadskassan förskjutit fattigvården under 1871 och för hvilken summa afskrifning beviljats	500 —
Badhusbolaget inlöst en utlottad obligation	100 —	Förskjutit fattigkassan mot återbetalningsskyldighet	583 89
Arrende för jagten å Koön	39 —	Afkortningar å stadsutskylder	6 33
A. E. Nordström förskjutit stadskassan vid 1871 års slut	409 28	Utestående rester vid 1871 års slut	343 91
Summa	17,582 61	Summa	17,582 61

År 1875.

Inkomster:	Kronor.	Utgifter:	Kronor.
Utestående rester från år 1874	875 98	Inbetalt å kreditiv i banken, skuld enligt 1874 års räkenskap	800 —
Tunnepenningar	62 26	A. E. Nordströms fordran från 1874	9 56
Räntor å utlånta medel	1,061 84	Afkortningar	9 30
Mulbetesafgifter	348 90	Diverse utgifter	1,189 53
Arrendeinkomst af parken på Koön	4,605 80		

Tab. Litt. P p. Tablå öfver rörelsen vid Göteborgs enskilda banks kommissionskontor i Marstrand åren 1871—1875.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.	
	Lånerörelsen.				Kreditivörelsen.				Depositionsörelsen.				Upp- och afskrifningsörelsen.				Vexelörelsen.			
	Utlåningar.	Inbetalningar.	Uttagningar.	Insättningar.	Uttagningar.	Insättningar.	Uttagningar.	Insättningar.	Uttagningar.	Insättningar.	Uttagningar.	Insättningar.	Uttagningar.	Insättningar.	Utlåningar.	Inbetalningar.	Utlåningar.	Inbetalningar.	Utlåningar.	Inbetalningar.
Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
År 1871	46,400	—	42,350	—	87,220	42	81,517	86	27,820	—	32,685	—	142,476	21	150,192	76	—	—	—	—
» 1872	115,100	—	92,700	—	92,941	74	89,188	60	53,865	—	67,956	—	180,918	35	183,598	93	—	—	—	—
» 1873	142,000	—	167,150	—	110,998	28	106,129	28	43,156	—	45,965	—	205,131	04	205,469	25	—	—	—	—
» 1874	108,750	—	105,950	—	94,605	—	95,865	—	90,280	—	94,057	—	196,616	83	208,552	27	—	—	—	—
» 1875	111,700	—	118,130	—	145,370	—	143,315	—	72,717	—	94,419	—	250,620	80	242,346	77	5,785	49	5,785	49

1.	12.		13.		14.		15.		16.		17.		18.		19.		20.		21.	
	Intresseräkningen.				För postremissvexlar.		För kreditivafgifter.		Provision.		Omkostnader.		S u m m a.				Vinst.		Förlust.	
	Utgifter.	Inkomster.	Inbetalningar.	Inbetalningar.	Inbetalningar.	Inbetalningar.	Inbetalningar.	Utbetalningar.	Utbetalningar.	Utbetalningar.	Utbetalningar.	Utbetalningar.	Utbetalningar.	Inbetalningar.	Inbetalningar.	Inbetalningar.	Inbetalningar.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
År 1871	1,629	91	1,954	13	266,158	—	349	50	226	25	984	18	306,530	72	575,433	50	—	—	786	23
» 1872	2,923	54	3,933	37	324,315	26	447	50	160	50	966	05	446,714	68	762,300	16	639	53	—	—
» 1873	2,491	34	5,248	95	431,752	26	503	50	179	13	963	34	504,740	—	962,397	37	1,692	08	—	—
» 1874	3,132	83	3,820	61	452,599	32	402	50	98	63	1,106	95	494,491	61	961,345	33	—	—	468	92
» 1875	5,088	33	5,362	72	434,116	11	557	50	418	96	1,182	33	592,523	95	1,044,451	55	124	76	—	—

Inkomster (forts.):	Kronor.	Utgifter (forts.):	Kronor.
Grundlegor	109 81	Renhållningen	313 70
Tomtören	94 47	Underhåll af hus och byggnader	450 77
Sotarepenningar	303 23	Skatter	96 54
Handskatt	45 —	Gatubelysningen	600 —
Kommunalutskylder	1,374 97	Brandredskapens underhåll	97 89
Bränvinskatt	1,956 88	Hyra för spruthuset	50 —
Hamnpenningar	1,795 82	Anslag till folkbiblioteket	50 —
Hyor af stadens hus	2,085 24	Hyra för badhusets tomt	100 —
Diverse inkomster	291 87	Arbeten i Marstrandsön	14 25
Bränvinsmedel	6,521 03	Fruentimmersföreningen (hundskatten)	45 —
Stadens andel af auktionsprovision	81 04	Hotellet	19 54
Arrendet för jagten å Koön	39 —	Hamnens underhåll	287 70
Tomtleiga för f. d. Eriks-sons hus	20 —	Till skjutsens upprätthållande	40 —
Uppburit å deposition i banken stående medel	6,000 —	Amortering och räntor	3,607 71
Lån af Th. Berger mot revers	5,000 —	Anslag till sjukhuset	200 —
Utlottning af en badhusobligation	100 —	Inköp af Törnstenska huset och lösen af handlingar	11,126 70
Fyrmästare O. Andersson inlöst sin revers	216 75	Löner, arvoden och pensioner	8,684 08
Fattigkassan återbetalt lån vid 1874 års slut	201 40	Rådmännens andel af hamnpenningar	598 61
Andel af böter	1 67	Rådmännens andel af tunnepenningar	20 72
Sotare Janson återbetalt förskjutne medel som erlagts till vikarie under Jansons sjukdom	11 67	Ersättning för boupptecknings- och arfskiftesproc.	324 —
		Innestående vid årets slut på upp- och afskrifning	2,500 —
		Förskjutit fattigkassan vid 1875 års slut	786 56
		Uttestående rester	823 92
		Kassabehållning	358 55
Summa	33,204 63	Summa	33,204 63

Kommunalutskylderna hafva utgjort: för år 1871 2 kr. 70 öre, för år 1872 2 kr. 95 öre, för år 1873 3 kr. 10 öre, för år 1874 2 kr. 81 öre och för år 1875 2 kr. 77 öre på hvarje bevillningskrona.

Den i sista femårsberättelsen omförmälda, af fattigvårdsstyrelsen anordnade *soppkockningsinrättning* har äfven fortgått under vintrarne 1871—1875 och utlemnadt i medeltal för hvarje vinter 4,620 portioner mat till pris, som vanligen utgjort 11 öre.

Med anledning af stadens insulära läge och den, särdeles under vissa tider på året, mycket besvärliga transporten derifrån och till länslasarettet i Uddevalla, har kommunen år 1873 inköpt och till sjukhus förändrat en i södra delen af staden å kronans grund belägen byggnad, bestående af 5 rum och 2 kök, der, jemte erforderlig materiel, finnes plats för 8 sjuka. Detta sjukhus har dock hittills sällan behöft användas.

Staden, hvarest privilegieradt *apotek* finnes, har fortfarande gemensam *läkare* med Karlstens fästning.

Rättigheten till *minuthandel* med och *utskänkning af bränvin* och andra brända eller destillerade spirituösa drycker har under femårsperioden varit upplåten åt bolag emot viss årlig afgift och på vilkor, hvad angår försäljningsåren intill den 1 Oktober 1874, att den af rörelsen härflytande nettovinst skulle redovisas och ingå till stadskassan, samt för tiden derefter, att berörda vinst skulle fördelas på det sätt lagstiftningen i ämnet numera bestämmer.

Den staden tillfallna nettovinst eller del deraf har utgjort år 1871 4,300 kronor, år 1872 4,600 kronor, år 1873 2,700 kronor, år 1874 4,623 kronor och år 1875 5,522 kronor. Af denna redogörelse framstår det egendomliga förhållande, att stadens inkomst af bolagsrörelsen under senaste åren i betydlig grad ökats, fastän landstinget och länets hushållningssällskap bekommit $\frac{2}{3}$ delar af vinstmedlen och fastän, sedan den 1 Oktober 1874, någon krog icke i staden förefunnits. Detta förhållande förklaras dock deraf, att minuthandelspriset å bränvin sedan några år tillbaka hållits betydligt lägre i Marstrand än i Göteborg, samt att till följd deraf en stor del af kustbefolkningen, som förut i Göteborg försett sig med sitt behof af bränvin, numera i Marstrand uppköper varan.

Med undantag af en den 6 December 1873 timad *eldsvåda*, dervid ett mindre boningshus nedbrann, har under femårsperioden staden icke varit af någon olycka hemsökt.

Under den 5 Juni 1875 fastställdes ny brandordning för staden och under den 5 Augusti samma år ny byggnadsordning.

Strömstad.

Stadens *folkmängd*, som år 1855 utgjorde 1,420, år 1860 1,683, år 1865 1,788 och år 1870 2,000, uppgick år 1875 till 2,107, deraf mankön 925 och qvinkön 1,182. Den yppade minskningen i tillväxten af folkmängden i jemförelse mot föregående femårsperiod anser magistraten härleda sig deraf, att inflyttningen från angränsande socknar på senare tiden icke varit så stor som förut.

Å den till staden *donerade* jord, hemmanen *Bojar* och *Österöd*, idkas af stadens invånare jordbruk, och utgöres jordområdet af 379 kvadratref åker och 377 kvadratref äng samt 828 kvadratref betesmark. Huru ringa än denna jordrymd är, torde dock afkastningen å densamma vida öfverstiga den inom länet vanliga, en följd af rik tillgång på gödningsämnen i förening med omsorgsfull skötsel.

Taxeringsvärdet å hus och tomter samt af jordar uppgick år 1875 till 1,140,900 kronor.

Till staden hörer icke någon *skog*. Bränsle erhålles till en del från en å stadens område befintlig *torfmosse*, som i senare tider upplåtits åt ett bolag, af hvilket stadens invånare få köpa så mycket som bolaget hinner upptaga, men en stor del af bränslebehovet fylles från angränsande skogshemman, hvarjemte stenkol allt mer och mer kommit i bruk, enär priset på ved ställer sig mycket högt.

Bergs- och brukshandtering samt *fabriksrörelse* idkas icke inom stadens område.

Vid den staden genomlöpande *Vettelandaån* är anlagd en *tullmjölqvarn*. Det fall, hvarmed qvarnen drifves och som har god vattentillgång, upplåtts af Konung Karl XII till egaren af verket att innehafvas så länge verket vidmakthålles, men tillfaller staden, då sådant försummas. Qvarnen har jemn tillgång på mald från staden samt angränsande landsbygd och öar.

På stadens område finnes ett *skeppsvarf*, der reparationer å stadens och i hafveri inkomna fartyg verkställles. Under femårsperioden har endast ett större fartyg blifvit der nybygd. År 1875 inköptes af enskild man plats till ytterligare ett varf, men anläggningen är ännu icke färdig.

Ett *bägerskt ölbryggeri* med god afsättning finnes.

Den tid af året, då hafvet är isfritt, uppehålls *kommunikationen* med Göteborg, Kristiania och Fredrikshall medelst 3 ångfartyg, hvilka två gånger hvarje vecka under sommartiden göra turer emellan sagde platser och Strömstad.

Stadens *allmänna vägar* utgöra i längd $\frac{3}{16}$ dels mil, och sträcka sig en åt norr och en åt söder. Den senare underhålles af staden, hvaremot den förra är indelad på angränsande hemman.

Staden eger en *gästgifvaregård*, hvarifrån skjutsas med 6 hästar af intressenterne i det staden donerade hemmanet Bojar till närmast belägna gästgifvaregårdarne Kallekind, Eigst, Hogdal och Östeby. Det från gästgifvaregården utgångna hästantalet utgjorde: år 1871 176, år 1872 211, år 1873 184, år 1874 118 och år 1875 167.

Postskjuts utgöres icke af staden.

Postexpedition finnes äfvensom en *telegrafstation* af andra klassen, om hvilken senares verksamhet meddelas följande:

	Ankomna telegram.	Afsända telegram.	Porto.
År 1871.....	1,955	2,207	3,469,24.
» 1872.....	2,099	2,319	3,612,73.
» 1873.....	2,784	3,095	4,778,01.
» 1874.....	3,255	3,466	5,543,90.
» 1875.....	3,120	3,308	5,379,45.
Summa	13,213	14,395	22,783,33.

På en mils afstånd från staden idkas icke någon landthandel, och de inom tre mil aflägsna äro af så ringa omfång, att de ej hafva något märkbart inflytande på rörelsen i staden, som företrädesvis består i inköp af hafre, som direkte utskeppas till England, samt försäljning af vanliga köpmannavaror, som försiggår i 14 öppna bodar.

Stadens *handelsflotta* utgjordes år 1875 af 24 fartyg öfver 3 nyläster samt 1 ångfartyg om 70 hästkrafter. Sammanlagda lästetalet utgjorde 842 nyläster.

Antalet af dem som i staden idkat *handel* och *handtverk* utgjorde år 1875, af förra slaget 24, deraf 1 qvinna, med betjening af 18 män och 4 qvinnor och en sammanlagd bevilling af 374 kronor, och af senare slaget 50 män och 5 qvinnor med arbetsbiträde af 46 män och 5 qvinnor, och för hvilka handtverkare bevillingen uppgick till 241 kronor 50 öre.

Den förr i Oktober månad i staden hållna *marknad* har uppå stadsfullmäktiges ansökan blifvit afskaffad.

Bränvinsutskänkning har utöfvats å gästgifvaregården, stadskällaren och tre krogar samt dessutom under badtiden om sommaren å ett utvärdshus å Laholmen och i badinrättningens societetshus.

Utminuteringen är upplåten åt 6 handlande.

Kajarbetena fortsättas årligen, och äro för stadens tillgångar icke obetydliga belopp använda på anläggningar af *promenader* och *planteringar*.

Undervisningen uppehålls vid ett lägre *elementarläroverk* om två klasser, en *folkskola* för gossar, en *folkskola* för flickor, 4 *småbarnsskolor* och 2 *privatskolor* för flickor. En ny, stor byggnad för folk- och småbarnsskolorna är uppförd, men vid periodens slut ännu icke fullt färdig. Kostnaden därför antages uppgå till 30,000 kronor.

Rörande stadens *sparbanks* verksamhet hänvisas till omstående tab. Litt. Rr.

Örebro enskilda bank slutade sin rörelse i Strömstad den 1 December 1874 och efterträddes af *Göteborgs enskilda bank*, som då öppnade ett särskildt, sjelfständigt *afdelningskontor*, som skötes af en verkställande direktör, 4 direktörer, en kamererare och en kassör.

Två *eldsvådor* ehuru ej af betydighet hafva under femårsperioden timat.

Läkarevården bestrides af en stadsläkare, som tillika är lasarettsläkare och badintendent. Distriktsläkaren för Vette härad har sin station i Strömstad.

Staden har två *badhus* för varma och tre *bassänger* för kalla bad. Baden besökas årligen af omkring 1,000 främlingar och medföra mycken fördel för stadens invånare.

Stadens utgifter för *fattigvården*, som år 1870 utgjorde 4,924 kronor 15 öre, uppgick år 1875 till 6,876 kronor 9 öre.

Af *vålgörenhetsinrättningar* finnas 2 eller den s. k. *Crusellska donationsfonden*, stiftad af direktören Crusell, och hvars afkastning användes till understöd åt fattige badbesökande, och *Carlssons pensionsfond*, stiftad år 1856 af medicinalrådet A. G. Carlsson, deraf räntan användes till pensionering af baderskor. Fonderna hafva tillkommit genom tillskott af badgäster och förvaltas den förstnämnda af kyrkorådet och den senare af en utaf stiftaren utsedd direktion. Rörande begge dessa fonders ställning bifogas efterföljande 2 tabeller:

Crusellska donationsfonden.

	Kontanta understöd.	Utdelade bad.	Förvaltningskostnader.	Inkomst af gåfvor och räntor.	Kapital.	Utbetalt för bad, m. m.
År 1871.....	32	—	1,665	83	1,419	626
» 1872.....	22	—	1,502	83	923	578
» 1873.....	15	—	1,545	83	1,390	623
» 1874.....	15	—	1,346	83	1,822	615
» 1875.....	—	—	1,595	83	1,488	732

Carlssons pensionsfond.

	Inkomst af gåfvor.	Inkomst af räntor.	Förvaltningskostnader.	Utbetalta pensioner.	Kapital.
År 1871.....	428	333	8	200	6,492
» 1872.....	353	370	5	210	7,001
» 1873.....	98	389	14	150	7,324
» 1874.....	618	428	21	160	8,119
» 1875.....	492	461	15	190	8,867

Förhållandet med stadens *inkomster* och *utgifter* åren 1871—1875 äfvensom beloppet af stadens *skuld* vid 1875 års slut synes af efterföljande uppgift:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
<i>Inkomster:</i>					
Bränvinsmedel.....	4,829	4,686	5,378	6,154	6,293
Arrenden och tomtören....	1,272	1,272	1,270	1,370	1,372
Hundskatt.....	92	100	96	120	128
Sammanskottsmedel.....	6,266	7,712	7,301	7,729	7,367

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Hamn- och broafgifter.....	2,118 ⁴⁷	1,916 ⁹⁹	3,241 ⁹³	3,194 ³¹	6,493 ⁰⁷
Ståndpenningar.....	265 ²⁴	320 ⁴⁵	289 ⁴⁵	312 ⁷⁰	288 ⁷⁰
Diverse inkomster.....	4,595 ⁸⁶	6,732 ⁰⁹	3,467 ¹⁷	3,372 ¹⁷	1,863 ⁵³
Summa	19,440 ⁶³	22,740 ²⁸	21,045 ⁶⁶	22,253 ⁸⁶	23,307 ⁰¹
<i>Utgifter:</i>					
Löner.....	3,765 ¹⁴	3,660 [—]	3,987 ⁵⁰	3,940 [—]	4,420 ⁶⁴
Byggnaders underhåll.....	694 ²⁸	779 ⁶⁹	821 ⁶⁶	626 ¹⁶	670 ⁷⁰
Fattigvården.....	3,669 ⁴⁰	4,455 [—]	5,364 [—]	5,671 [—]	5,763 [—]
Diverse utgifter.....	14,642 ⁶⁰	29,494 ⁹⁵	11,270 ⁷³	13,729 ¹⁰	11,743 ¹²
Summa	22,771 ⁴²	38,339 ⁶⁴	21,443 ⁸⁹	23,966 ²⁶	22,397 ⁴⁶

Stadens skuld, som vid början af år 1871 uppgick till 44,257 rdr 20 öre, utgjorde vid 1875 års slut 26,793 kr. 35 öre.

Nya brand- och byggnadsordningar hafva blifvit af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för staden fastställda den 31 December 1874 och den 24 April 1875.

Lysekils köping:

Genom Nådigt bref den 27 Februari 1836 förklarades fisk-läget Lysekil för en af stad oberoende köping, under namn af Lysekil, med rättighet för hvarje välfredad svensk undersåte samt utlänning med kristen bekännelse att der sig nedsätta och idka handel.

Köpingen, som är belägen på en halfö, bildande yttersta spetsen af Stängenäs, har ursprungligen utgjort en kronolägenhet,

Tab. Litt. R r.

Uppgift om Strömstads sparbank för åren 1871—1875.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
1 Antal delegare, kvarstående vid årets början från föregående års slut.....	1,286	1,365	1,525	1,621	1,760
2 » » tillkomne nye under året.....	153	222	233	300	316
3 Summa	1,439	1,587	1,758	1,921	2,076
4 » » afgångne under året.....	74	62	137	161	140
5 » » kvarstående vid årets slut.....	1,365	1,525	1,621	1,760	1,936
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
6 Delegarnes behållning vid årets början från föregående års slut.....	129,154 ²⁴	180,290 ⁶⁵	239,706 ¹⁸	290,634 ⁴⁴	370,347 ³⁰
7 » insatta belopp under året.....	120,720 ⁶⁹	138,608 ⁷⁸	149,885 ³³	199,658 ¹⁷	200,149 ⁹⁷
8 » räntor, godtgjorda i årets räkenskaper.....	7,820 ⁷⁹	10,203 ²³	12,945 ²⁵	15,932 ⁶⁰	18,514 ⁴⁶
9 Summa	257,695 ⁷²	329,102 ⁶⁶	402,536 ⁷⁶	506,225 ²¹	589,011 ⁷³
10 » uttagna belopp under året.....	77,405 ⁰⁷	89,396 ⁴⁸	111,902 ³²	135,877 ⁹¹	179,366 ⁶⁴
11 » återstående behållning vid årets slut.....	180,290 ⁶⁵	239,706 ¹⁸	290,634 ⁴⁴	370,347 ³⁰	409,645 ⁰⁹
12 Sparbankens egen fond (grundfond, reservfond m. m.) vid årets början.....	9,276 ⁷⁶	10,669 ⁶⁷	12,477 ⁹⁶	12,443 ⁷³	16,483 ⁶⁷
13 Fondens inkomster under året.....	2,283 ⁹⁰	2,916 ¹⁸	3,658 ⁴⁶	5,225 ⁵⁹	5,145 ⁰³
14 Summa	11,560 ⁶⁶	13,585 ⁸⁵	16,136 ⁴²	17,669 ³²	21,628 ⁷⁰
15 Afgår: förvaltningskostnader m. m. under året.....	890 ⁹⁹	1,107 ⁸⁹	3,692 ⁶⁹	1,185 ⁶⁵	1,187 ²⁸
16 Fondens behållning vid årets slut.....	10,669 ⁶⁷	12,477 ⁹⁶	12,443 ⁷³	16,483 ⁶⁷	20,441 ⁴²

Klassifikation af delegarne efter deras vid årets slut inestående behållning:

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Del-egare.	Behållning.	Del-egare.	Behållning.	Del-egare.	Behållning.	Del-egare.	Behållning.	Del-egare.	Behållning.
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.
17 Behållning under 10 kronor.....	595	1,470 ⁰⁹	585	2,865 ⁷⁷	572	2,238 ¹⁸	583	2,560 ¹⁰	601	3,642 ⁵¹
18 » från 10— 50 kronor.....	244	5,558 ⁷²	299	6,819 ²⁴	342	6,409 ³²	317	8,476 ⁴⁵	376	12,079 ⁶⁶
19 » » 50— 100 ».....	133	9,388 [—]	167	11,218 [—]	173	11,318 [—]	182	13,518 ⁹⁴	204	15,212 ⁹⁴
20 » » 100— 500 ».....	293	68,046 ⁴⁶	334	75,480 ¹⁶	369	87,795 ¹⁶	484	110,249 ²⁹	530	124,110 ¹⁸
21 » » 500—1,000 ».....	63	42,911 ⁰⁶	88	63,340 ⁸⁴	91	66,097 ⁹⁹	101	76,564 ³²	129	88,445 ⁷⁰
22 » utöfver 1,000 ».....	37	52,916 ³²	52	79,982 ¹⁷	74	116,775 ⁷⁹	93	158,978 ²⁰	96	166,154 ¹⁰
23 Summa	1,365	180,290 ⁶⁵	1,525	239,706 ¹⁸	1,621	290,634 ⁴⁴	1,760	370,347 ³⁰	1,936	409,645 ⁰⁹

Anmärkingar:

Sparbanken, som inrättades år 1851, har sitt verksamhetsområde inom Strömstad och närliggande ort.

Gällande reglemente är stadfäst af Konungens befallningshafvande den 23 December 1870.

Sparbanken har sedan år 1871 hållits tillgänglig för insättare å följande tider: Onsdagar och Lördagar, helgfria, från kl. 10 till 12 f. m.

Sina insättare har sparbanken sedan den stiftades år 1851 gifvit 5 procent i ränta. Utlåning sker mot säkerhet af borgen och inteckning, och beräknas

6 procents ränta.

anlagen omkring år 1660 till lön åt kronofogden i Sunnervikens fögderi. År 1720 skatteköptes lägenheten af amiral Strömstjerna, hvarefter och sedan den under tiden öfvergått på flere händer, Lysekilsboarne sjelfva 1778 inköpte den tillika med fräselägenheten Åkerbräcka. Inegorna utgjorde då 12½ tunnland, hvilka fördelades i 60 lotter, hvilken fördelning ännu gäller. Köpingens hela *jordområde* utgöres, enligt år 1860 afslutad landtmäteriförrättning, af 1,700 qv.-ref, deraf inegor 73,07 qv.-ref, till byggnadstomter afsatt utmark 832,50 qv.-ref och öfriga utmarker 795,25 qv.-ref. För de å utmarken upplåtna tomter erläggdes tomtlega till egarne af de 60 inegolotterna. Läget är särdeles sundt.

Ordningsstadgan för rikets städer är, enligt Eders Kungl. Maj:ts Nådiga bref den 27 Augusti 1869, i tillämpliga delar inom

köpingen gällande; och utgöres köpingens styrelse af en ordförande, förordnad af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, med biträde af ordföranderne i kommunalstämman och kommunalnämnden såsom ledamöter.

Folkmängden, som utgjorde: år 1860 704 personer, år 1865 829 och år 1870 953, uppgick år 1875 till 1,176 personer och har således under femårsperioden ökat med 223 personer.

Köpingen innehåller 257 *boningshus* med ett *tureringsvärde* af 598,400 kronor.

Af *handtverkare* äro i köpingen bosatte: 2 bagare, 2 bleckslagare, 1 bryggare, 1 bundtmakare, 2 färgare, 2 garfvare, 1 kopparslagare, 1 målare, 1 smed, 7 snickare, 5 skomakare, 4 skräddare och 1 urmakare, tillsammans 30 st., med arbetsbiträde af 37 män och 5 kvinnor.

Tab. Litt. S s.

Uppgift om Lysekils sparbank för åren 1871—1875.

		1871.	1872.	1873.	1874.	1875.					
1	<i>Antal delegare</i> , kvarstående vid årets början från föregående års slut.....	129	103	133	151	152					
2	» » tillkomne <i>nye</i> under året.....	20	36	38	27	33					
3	Summa	149	139	171	178	185					
4	» » <i>afgångne</i> under året.....	46	6	20	26	31					
5	» » <i>qvarstående</i> vid årets slut.....	103	133	151	152	154					
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.					
6	<i>Delegarnes behållning</i> vid årets början från föregående års slut.....	5,791	75	6,783	02	8,906	60	11,625	79	9,754	05
7	» <i>insatta belopp</i> under året.....	3,540	—	3,654	94	5,510	20	4,083	01	3,551	75
8	» <i>räntor</i> , godtgjorda i årets räkenskaper.....	334	54	467	67	507	65	538	62	431	23
9	Summa	9,666	29	10,905	03	14,924	65	16,247	42	13,737	03
10	» <i>uttagna belopp</i> under året.....	2,883	27	1,998	43	3,298	86	6,493	37	4,536	98
11	» <i>återstående behållning</i> vid årets slut.....	6,783	02	8,906	60	11,625	79	9,754	05	9,200	05
12	<i>Sparbankens egen fond</i> (grundfond, reservfond m. m.) vid årets början.....	654	31	745	43	850	—	924	54	1,022	82
13	<i>Fondens inkomster</i> under året.....	100	62	118	51	139	54	163	28	160	38
14	Summa	754	93	863	94	989	54	1,087	82	1,183	20
15	<i>Afgår: förvaltningskostnader</i> m. m. under året.....	9	50	13	94	65	—	65	—	50	—
16	<i>Fondens behållning</i> vid årets slut.....	745	43	850	—	924	54	1,022	82	1,133	20

Klassifikation af delegarne efter deras vid årets slut inestående behållning:

		1871.		1872.		1873.		1874.		1875.						
		Del- egare. Antal.	Behållning. Kronor.	Del- egare. Antal.	Behållning. Kronor.	Del- egare. Antal.	Behållning. Kronor.	Del- egare. Antal.	Behållning. Kronor.	Del- egare. Antal.	Behållning. Kronor.					
17	Behållning under 10 kronor.....	30	198	20	35	174	55	30	138	20	36	153	77	29	137	96
18	» från 10— 50 kronor.....	41	1,098	27	49	1,158	44	53	1,223	21	60	1,470	96	58	1,409	85
19	» » 50— 100 ».....	17	1,284	56	22	1,731	37	24	1,578	11	20	1,548	38	35	2,260	17
20	» » 100— 500 ».....	13	2,822	57	25	4,616	24	42	7,537	39	34	5,526	31	32	5,392	07
21	» » 500—1,000 ».....	2	1,379	42	2	1,226	—	2	1,148	88	2	1,054	63	—	—	—
22	» utöfver 1,000 ».....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Summa	103	6,783	02	133	8,906	60	151	11,625	79	152	9,754	05	154	9,200	05

Anmärkingar:

Sparbanken, som inrättades år 1857, har sitt *verksamhetsområde* inom Bro, Tossene, Bokenäs och Morlanda pastorat.

Gällande *reglemente* är stadfast af Konungens befallningshafvande den 15 April 1867.

Sparbanken har sedan år 1867 hållits *tillgänglig* för insättare å följande tider: hvarje helgfri Onsdag och Lördag.

Sina *insättare* har sparbanken sedan den 1 April år 1867 gifvit 5 procent i *ränta*; förut 4½ procent. *Utlåning* sker mot säkerhet af dels intecknade *reverser*, dels *reverser* mot borgen och dels till Lysekils kommun.

Handlande finnas till ett antal af 18, deraf 3 kvinnor, med en betjening af 24 män och 4 kvinnor. Handlandes bevilling till staten år 1875 utgjorde 355 kronor.

Under de senaste fem åren hafva till Lysekil inkommit 396 fartyg såsom vinddrifvare, hvilka äro befriade från alla afgifter. Under samma tid hafva utklarerats 831 fartyg, hvilka befraktats hufvudsakligen med spanmål till en kvantitet af 237,252 kub.-fot samt huggen granit till ett värde af 136,500 kronor.

Storsjöfiske bedrivs ej af köpingens invånare, utan endast s. k. småfiske, mestadels till husbehof, äfvensom något hummerfiske.

Ehuru inom köpingen således ej bedrivs något egentligt fiske, idkas likväl derstädes en ganska betydlig rörelse, som hemtar sitt råämne från fisket, nemligen inläggandet af anjovis, i afseende å hvilken rörelse köpingens ordningsman meddelat följande:

"Under de senaste fem åren, 1871—1875, har anjovisberedning hufvudsakligen idkats för egen räkning af 5 personer inom köpingen.

Dessa hafva af närliggande skarpsillfiskare under tiden inköpt tillsammans 45,000 fjerdingar skarpsill till ett värde af 180,000 kronor eller i medeltal årligen 9,000 fjerdingar, värde 36,000 kronor.

Uti förädladt skick har denna vara försålt för 900,000 kr. eller i medeltal pr år 180,000 kronor, deraf ungefär $\frac{2}{5}$ delar försålt till utrikes ort, mesta delen till Ryssland och Finland.

Till rörelsens bedrivande hafva under 6 månader årligen användts 130 st. arbetare, deraf hälften barn under 15 år. Arbetsförtjensten har för de äldre arbetarne varit 10 å 18 kronor i veckan och för barn 6 å 8 kronor i veckan.

Göteborg å Landskansliet den 20 Juni 1877.

Hvad det uppgifna försäljningsvärdet beträffar, så har derom varit svårt att få säkra upplysningar, men anses att det vida öfverstiger den uppgifna summan".

Praktfart idkas jemväl på utrikes orter af 30 fartyg om 1,512 nyläster. Fraktförtjensten har under sista året varit sämre än under föregående år.

I köpingen finnes ett *postkontor*. Uppbörden utgjorde år 1875 6,773 kronor 39 öre, antalet värdeförsändelser 3,090 samt det penningebelopp, som afsändts i öppet rekommenderade bref och medelst postanvisningar, 939,677 kronor 39 öre.

I köpingen finnes jemväl *telegrafstation* af 2:dra klassen, öfver hvars verksamhet lemnas följande redogörelse:

	Afsända telegram.			Ankomna telegram.			Influtna portomedel.	
	In-ländska.	Ut-ländska.	Summa.	In-ländska.	Ut-ländska.	Summa.		
År 1871	2,242	550	2,792	1,920	680	2,600	4,765	32
» 1872	2,711	472	3,183	2,562	717	3,279	5,268	97
» 1873	3,224	389	3,613	3,003	710	3,713	5,673	17
» 1874	3,517	480	3,997	3,303	852	4,155	6,553	48
» 1875	3,837	578	4,415	3,514	805	4,319	7,650	—

Köpingens *folkskola* har i medeltal årligen varit besökt af omkring 100 barn.

Rörande Lysekils sparbanks förvaltning hänvisas till förestående tab. Litt. S s.

Badinrättningen uppgifves hafva år 1875 varit besökt af omkring 2,000 personer.

C. A. EHRENSVÄRD.

C. U. Tilli.

Henr. Westin.

Tab. N:o 1.

FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
	Den 31 December, enligt presternas summariska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motsstående år.								Enligt årets mönster- rullor ap- proberade beväringss- kyldige.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspenningar.			Utskrif- nings- manskap.		
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.			
Å landsbygden.												
År 1871.....	82,097	84,320	166,417	82,441	85,237	167,678	39,116	42,872	81,988	6,373	—	
» 1872.....	82,767	84,818	167,585	83,027	85,603	168,630	39,346	42,693	82,039	6,445	—	
» 1873.....	82,963	84,961	167,924	83,397	86,052	169,449	39,360	42,528	81,888	5,740	—	
» 1874.....	82,958	84,950	167,908	83,429	86,032	169,461	38,861	41,978	80,839	5,589	—	
» 1875.....	82,869	84,871	167,740	83,413	86,076	169,489	38,358	41,471	79,829	5,132	—	
I städerna.												
Göteborg år 1871.....	26,245	31,115	57,360	25,283	30,703	55,986	10,940	10,700	21,640	1,757	—	
» » 1872.....	27,252	32,077	59,329	25,695	31,214	56,909	11,138	10,891	22,029	1,816	—	
» » 1873.....	28,542	33,057	61,599	26,532	31,775	58,307	11,436	10,974	22,410	2,003	—	
» » 1874.....	29,481	34,267	63,748	27,257	32,729	59,986	11,597	11,306	22,903	2,144	—	
» » 1875.....	30,559	35,299	65,858	27,959	33,467	61,426	11,797	11,416	23,213	2,073	—	
Uddevalla år 1871.....	2,528	3,113	5,641	2,532	3,133	5,665	1,269	1,407	2,676	183	—	
» » 1872.....	2,563	3,134	5,697	2,577	3,142	5,719	1,288	1,406	2,694	191	—	
» » 1873.....	2,605	3,209	5,814	2,626	3,229	5,855	1,358	1,527	2,885	191	—	
» » 1874.....	2,691	3,293	5,984	2,715	3,315	6,030	1,402	1,560	2,962	187	—	
» » 1875.....	2,754	3,378	6,132	2,765	3,394	6,159	1,432	1,611	3,043	202	—	
Strömstad år 1871.....	895	1,136	2,031	884	1,158	2,042	437	588	1,025	99	—	
» » 1872.....	909	1,146	2,055	888	1,142	2,030	437	595	1,032	90	—	
» » 1873.....	908	1,139	2,047	900	1,163	2,063	433	579	1,012	89	—	
» » 1874.....	934	1,160	2,094	913	1,170	2,083	442	566	1,008	83	—	
» » 1875.....	939	1,157	2,096	925	1,182	2,107	427	568	995	82	—	
Marstrand år 1871.....	664	679	1,343	626	652	1,278	249	273	522	43	—	
» » 1872.....	671	679	1,350	622	666	1,288	246	275	521	43	—	
» » 1873.....	659	689	1,348	616	658	1,274	251	273	524	36	—	
» » 1874.....	646	686	1,332	609	657	1,266	251	275	526	38	—	
» » 1875.....	632	690	1,322	584	662	1,246	244	276	520	41	—	
Kungälv år 1871.....	391	506	897	392	510	902	156	203	359	38	—	
» » 1872.....	379	504	883	380	508	888	151	206	357	32	—	
» » 1873.....	364	491	855	372	500	872	151	212	363	30	—	
» » 1874.....	369	501	870	365	495	860	149	191	340	32	—	
» » 1875.....	371	491	862	389	499	888	163	205	368	29	—	
Summa i länets samtliga städer år 1875	35,255	41,015	76,270	32,622	39,204	71,826	14,063	14,076	28,139	2,427	—	
Summa i hela länet år 1871	112,820	120,869	233,689	112,158	121,393	233,551	52,167	56,043	108,210	8,493	1,132	
» 1872	114,541	122,358	236,899	113,189	122,275	235,464	52,606	56,066	108,672	8,617	1,001	
» 1873	116,041	123,546	239,587	114,443	123,377	237,820	52,989	56,093	109,082	8,089	1,031	
» 1874	117,079	124,857	241,936	115,288	124,398	239,686	52,702	55,876	108,578	8,073	1,082	
» 1875	118,124	125,886	244,010	116,035	125,280	241,315	52,421	55,547	107,968	7,559	1,226	

För tabb. Nis 2 och 3, om JORDBRUK och BOSKAPSSKÖTSEL, åberopas hvad texten innehåller.
För tab. N:o 4, SKOGSHUSHÅLLNING, hafva inga uppgifter kunnat meddelas.

Tab. N:o 5.

DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Lodjur.	Räfvar.	Örnar och Ufvar.	Hökar.	Beloppet af utbetald belöning. Kronor.
År 1871	—	201	10	54	—
» 1872	—	176	8	56	—
» 1873	2	170	9	77	—
» 1874	—	245	10	74	90
» 1875	1	545	11	63	693
Summa	3	1,337	48	324	783

Anm. Endast för år 1875 synas de lemnade uppgifterna vara något så när fullständiga.
Den år 1874 utbetalda belöning är gjord af åtskilliga kommuner och den utgifna belöningen år 1875 har verkställts utaf medel, för ändamålet auslagna dels af landstinget och dels af vissa kommuner.

Till Tab. N:o 6, om de af ROFDJUREN DÖDADE HUSDJUREN, har inga uppgifter af någon tillförlitlighet kunnat meddelas.

Tab. N:o 7 a.

BRUK, FABRIKER OCH MANUFAKTURINRÄTTNINGAR Å LANDSBYGDEN, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Antal fabriker	Drifkraft, bestående af				Antal begagnade maskiner och redskap.	Egare eller innehafvare.		Arbetare								Summa.	Tillverkningsvärde.	Egarens eller innehafvarens bevilning i och för rörelsen.
		i gång.	änge eller varmluft.	Berkäade hästkrafter.	vatten.		Egare eller innehafvare.	Bofög.	öfver 18 år		vid fabriken man-tals-skrifne.		vid fabriken ej man-tals-skrifne.		under 18 år.				
	m.					q.			m.	q.	m.	q.	m.	q.		Kronor.	Kronor.		
Blekeri	1	—	—	1	8	20	—	—	1	1	3	3	6	7	—	—	20	30,700	—
Bobinfabrik	1	—	—	1	35	20	—	—	1	1	25	6	—	—	—	—	32	33,000	—
Bresiljefabrik	1	—	1	—	50	9	1	—	—	—	8	—	16	—	—	—	24	87,798	65
Färgerin	8	—	2	2	64	78	5	1	2	5	30	—	89	31	7	9	171	376,670	276
Garfverin	7	—	—	2	14	273	7	—	1	2	2	—	33	—	—	—	37	359,631	400
Glasbruk	1	—	2	—	35	12	—	—	1	27	18	—	4	—	37	13	99	253,023	414
Gjuterin och mekaniska verkstäder	8	—	1	5	246	243	2	—	2	19	434	—	499	—	66	—	1,018	1,968,460	1,160
Kemiska fabriker	2	—	—	3	23	24	—	—	2	2	6	—	45	2	4	—	61	316,800	141
Mekaniska bomullsspinnerin	4	—	5	3	351	23,200	—	—	2	3	43	89	34	109	44	114	436	1,373,345	—
Mekaniskt linnespinneri	1	—	—	2	86	3,867	—	—	1	1	21	50	25	54	18	28	197	651,898	—
Mekaniska väfverin	5	—	6	5	308	1,082	—	—	5	9	178	293	47	175	82	93	877	2,833,758	—
Oljeslagerin	2	—	3	—	70	7	1	—	—	2	26	—	32	—	—	—	60	658,000	—
Pappersbruk	5	—	7	6	1,545	116	2	—	2	4	442	79	169	50	80	84	908	2,650,000	—
Suickerfabriker	2	—	—	2	190	39	1	—	1	8	20	—	174	—	42	—	244	182,600	100
Sockerbruk	1	—	—	1	25	23,026	—	—	1	1	97	2	7	—	—	—	107	1,893,880	—
Stenhuggerin och polérverk	2	—	—	1	10	36	1	—	1	5	89	10	71	—	20	1	196	114,000	90
Stärkelsefabrik	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sågbruk	1	—	—	1	25	3	—	—	1	1	4	—	16	—	2	—	23	15,000	—
Såp- och tvålfabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	8	174,341	47
Tegebruk	11	—	—	—	4	15	10	—	1	11	—	—	79	—	1	—	91	39,175	—
Summa	64	1	27	36	3,096	52,070	32	1	25	102	1,446	534	1,354	428	403	342	4,609	14,062,079	—

Anm. Bevilningen för hvarje fabriksklass har icke kunnat uppgifvas närmare än som skett.
Om fabriksrörelsen i städerna, se berättelsens text för hvarje stad särskildt.

Tab. N:o 7 b.

HANDTVERKARE, ÅR 1875.

1. Handverkare, som med biträde af annan än hustru och hemmavarande barn till afsalu tillverkat handtverkeriarbeten eller såsom yrke utöfvat annan näring.	2. 3. 4. 5.				6. Bevill- ning i och för rörelsen. Kronor.	7. 8. 9. 10.				11. Bevill- ning i och för rörelsen. Kronor.
	Å landsbygden och i köpingen.					I städerna.				
	Handverkare eller idkare.		Antal arbetare.			Handverkare eller idkare.		Antal arbetare.		
	m.	q.	m.	q.		m.	q.	m.	q.	
Bagare	6	1	12	5	51	42	38	158	118	838
Bilduggare	—	—	—	—	—	4	—	32	—	79
Bleckslagare	4	—	14	—	21	19	1	56	3	284
Blockmakare	—	—	—	—	—	4	—	5	—	44
Bokbindare	—	—	—	—	—	14	—	32	—	144
Borstbindare	—	—	—	—	—	5	—	8	1	17
Bryggare	5	—	35	—	153	6	—	21	—	86
Dentister	—	—	—	—	—	4	—	1	—	130
Färgare	6	—	8	—	6	3	—	7	—	27
Galvanoplastiker	—	—	—	—	—	1	—	3	—	40
Garfvare	7	1	12	—	45	8	—	24	—	123
Gipsmakare	—	—	—	—	—	1	—	1	—	20
Glasmästare	—	—	—	—	—	16	—	17	—	91
Grävör	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7
Gördelmakare	—	—	—	—	—	5	—	7	—	41
Handskmakare	1	—	12	—	50	4	1	—	3	32
Hattmakare	—	—	—	—	—	8	1	14	3	134
Hof- och klensmeder	10	—	6	—	25	29	—	142	—	347
Juvelerare och guldsmeder	—	—	—	—	—	12	1	35	—	407
Kakelugnsmakare	1	—	4	—	12	10	—	11	—	25
Kammakare	—	—	—	—	—	1	—	1	—	3
Konditorer	—	—	—	—	—	4	—	4	1	70
Kopparslagare	1	—	1	—	1	14	—	37	—	230
Korgmakare	—	—	—	—	—	5	—	16	—	39
Körsnärer	1	—	2	1	7	3	—	6	3	70
Mur- och byggmästare	2	—	—	—	2	22	—	287	37	1,217
Målare	6	—	4	—	16	30	—	89	—	460
Mössmakare	—	—	—	—	—	1	—	—	—	12
Nålmakare	—	—	—	—	—	1	—	1	—	7
Paraplymakare	—	—	—	—	—	1	—	1	—	9
Persiennermakare	—	—	—	—	—	1	—	2	—	12
Perukmakare	—	—	—	—	—	6	—	7	—	80
Plåtslagare	—	—	—	—	—	1	—	2	—	20
Repslagare	1	—	7	—	30	2	—	4	—	2
Sadelmakare	2	—	2	—	4	14	—	31	—	159
Salteriidkare	1	—	3	—	1	—	—	—	—	—
Segelsömmare	—	—	—	—	—	9	—	44	—	227
Skiffertäckare	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4
Skomakare	13	—	12	1	33	85	—	162	3	512
Skräddare	14	—	14	1	25	69	—	181	13	1,142
Slaktare	—	—	—	—	—	23	2	27	8	404
Snickare	15	—	4	—	17	31	—	82	—	290
Snörmakare	—	—	—	—	—	4	—	4	—	41
Sockerbagare	—	—	—	—	—	12	2	23	14	226
Svarfvare	—	—	—	—	—	7	—	13	—	57
Tapetserare	—	—	—	—	—	11	1	15	1	117
Tenngjutare	—	—	—	—	—	1	—	1	—	12
Tunnbindare	—	—	—	—	—	10	—	25	—	70
Urmakare	1	—	—	—	1	18	—	19	3	259
Vagnmakare	—	—	—	—	—	6	—	14	—	33
<i>Utländingar:</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stuckatörer	—	—	—	—	—	2	—	—	—	60
Summa	97	2	152	8	500	592	47	1,672	211	8,760

Anm.: Som uppgiften från Marstrands stad ej innehåller de särskilda slag af handtverkare, ingå ej desamma i ofvanstående tabell. Enligt hvad texten sid. 77 angifver, var antalet handtverkare i Marstrand år 1875: 15 st. med 25 manliga biträden, hvilka handtverkares bevillning till staten utgjorde tillhoppa 99 kronor 50 öre.

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNA VÄGAR, GÄSTGIFVERIN OCH SKJUTSNING.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Längd i mil				Kostnad för de under perioden				Antal gästgifverin vid periodens slut.	Antal hästar utgångne.		
	af hvarje slag motstående vägar	af indelade, med skjutsstationer försedda vägar	af fulländade och afsynade nya vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor	fulländade nya vägar.		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.			År.	Till kungs- och kronskjuts.	Till gästgifverin.
					Af statsmedel.	Af kommunernas medel.	Af statsmedel.	Af kommunernas medel.				
	vid periodens slut.		under perioden.		Kronor.		Kronor.					
Allmänna laudsvägar	40,4	40,4	—	0,5	—	—	7,300	3,756	31	1871	535	8,738
Häradsvägar	75,1	66,3	0,7	1,2	—	7,500	13,400	7,063	57	1872	267	10,596
Socknevägar	12,7	4,3	4,1	—	—	—	—	—	—	1873	679	13,634
I städer	—	—	—	0,7	—	—	—	3,000	4	1874	521	15,058
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1875	532	13,701
Summa	128,2	111,0	4,8	2,4	—	7,500	20,700	13,819	92	—	2,534	61,727
Deraf med skjutsentreprenad	—	—	—	—	—	—	—	—	45	—	—	64,261

Tab. N:o 9 a.

Sjöfart, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
	Fartyg och båtar öfver 3 nyläster, begagnade till utrikes sjöfart.							Fartyg och båtar öfver 3 nyläster, begagnade till inrikes sjöfart.							Summa under året begagnade fartyg och båtar öfver 3 nyläster.						
	Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.		
	Antal.	Register-ton.	Antal.	Register-ton.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Register-ton.	Antal.	Register-ton.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Register-ton.	Antal.	Register-ton.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.
Landsbygden (utom köpingen) ..	265	36,950,15	2	958,5	200	267	1,415	240	11,146,93	—	—	—	240	1,087	505	48,097,08	2	958,5	200	507	2,502
Köpingen Lysekil	30	4,747,68	—	—	—	30	163	—	—	—	—	—	—	—	30	4,747,68	—	—	—	30	163
Summa för landsbygden	295	41,697,83	2	958,5	200	297	1,578	240	11,146,93	—	—	—	240	1,087	535	52,844,76	2	958,5	200	537	2,665
Städerna.																					
Göteborg	148	60,910,90	51	19,838,33	3,223	199	2,245	48	3,209,87	13	1,364,76	400	61	—	196	64,120,77	64	21,203,09	3,623	260	2,245
Uddevalla	9	1,714,24	2	972	150	11	101	1	25,12	4	180	158	5	34	10	1,739,36	6	1,152,00	308	16	135
Strömstad	25	2,643,88	1	72	70	26	230	—	—	—	—	—	—	25	2,643,88	1	72,00	70	26	230	
Marstrand	3	832,10	—	—	—	—	—	4	229,99	1	47,25	30	5	16	7	1,062,09	1	47,25	30	8	43
Kungälf	—	—	—	—	—	—	—	38	2,241,96	—	—	—	38	95	38	2,241,96	—	—	—	38	95
Summa för städerna	185	66,101,12	54	20,882,33	3,443	239	2,603	91	5,706,94	18	1,592,01	588	109	145	276	71,808,06	72	22,474,34	4,031	348	2,748
Summa för hela länet	480	107,798,95	56	21,840,83	3,643	536	4,181	331	16,853,87	18	1,592,01	588	349	1,232	811	124,652,82	74	23,432,84	4,231	885	5,413

¹⁾ Har icke kunnat uppgifvas.

Anm. Då i en del uppgifter fartygens dräktighet upptagits i nyläster och i en del åter i registertons, har dräktigheten här blifvit upptagen i registertons, dervid den i Kungl. kungörelsen den 16 Oktober 1874 angifna beräkningsgrund af 3,14 tons för segelfartyg och 4,5 tons för ångfartyg af hvarje nyläst blifvit följd.

Tab. N:o 9 b.

HANDLANDE OCH DERAS BETJENING, ÅR 1875.

1.	2.		3.		4.		5.		6.
	Handlande.		Betjening.		Bevilling i och för rörelsen.		Kronor.		
	Mankön.	Qvinkön.	Mankön.	Qvinkön.					
Å landsbygden (med köpingen Lysekil).									
1:o) De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe	310	18	157	17			1,768,10		
Summa för landsbygden	310	18	157	17			1,768,10		
I städerna.									
1:o) De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe	911	87	1,465	172			80,506,75		
2:o) De, som utom den ort, der de äro bosatte, sjelfve eller genom andre kringlöra eller annorledes äro på marknad till salu utbjuda varor	11	—	28	7			1,430,01		
3:o) Utländing, som undfått tillstånd att här i riket idka handel	21	—	14	7			732,00		
Summa för städerna	943	87	1,507	186			82,728,76		
Summa för hela länet	1,253	105	1,664	203			84,496,86		
Anm. Härförutom anmärkas de utländingar, som, enligt 16 § i gällande Bevillningsförfordning erlagt bevilling för rättighet att bjuda ut eller sluta handel om utländska varor	94	—	—	—			9,760,00		

Tab. N:o 10 a.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN, ÅR 1875.

1.	2.		3.	4.	5.	6.	7.	8.	
	H e m m a n.			Brukingsdelar.	A n t a l				Taxeringsvärde. Kronor.
	Mantal.		jordtorp.		backstugor.	andra lägenheter.			
Oförmedlade.	Nuvarande.								
A) Krono-egendomar.									
1) Under allmän disposition.									
Göteborgs fögderi	181	151	28	12	—	58	592,650		
Inlands d:o	751	721	89	155	99	13	1,560,800		
Orusts och Tjörns d:o	151	151	19	49	12	52	271,200		
Sunnervikens d:o	751	661	83	221	76	30	1,449,900		
Norrvikens d:o	571	491	65	131	49	16	1,030,400		
Säger	242	218	284	568	236	149	4,904,150		
2) Under enskild disposition.									
Göteborgs fögderi	131	131	19	—	—	53	51,200		
Inlands d:o	211	211	15	3	5	21	34,700		
Sunnervikens d:o	111	111	11	5	2	44	25,500		
Norrvikens d:o	8	51	23	4	1	1	85,600		
Säger	131	111	59	12	8	119	207,000		
Summa	256	230	343	580	244	268	5,111,150		
B) Skatte-egendomar.									
Göteborgs fögderi	472	397	3,237	407	42	1,035	17,662,390		
Inlands d:o	547	490	2,392	1,028	1,023	307	11,306,375		
Orusts och Tjörns d:o	333	286	2,482	1,123	490	78	6,319,700		
Sunnervikens d:o	520	455	2,896	1,021	626	164	10,365,200		
Norrvikens d:o	613	523	2,345	929	905	686	11,271,900		
Summa	2,465	2,162	13,292	5,178	3,086	2,271	56,923,565		
C) Frälse-egendomar.									
Göteborgs fögderi	931	801	404	68	2	228	7,138,970		
Inlands d:o	92	85	23	162	128	35	2,085,100		
Orusts och Tjörns d:o	123	111	700	511	189	26	2,279,400		
Sunnervikens d:o	161	133	524	397	206	23	3,191,900		
Norrvikens d:o	71	55	235	119	116	68	1,500,300		
Summa	542	485	2,146	1,057	641	380	16,195,670		
Summa sammanlagt	3,265	2,873	15,781	6,815	3,971	2,920	78,232,385		

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR I STÄDERNA, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Städernas namn.	Tomter.		Antal nybyggda bonings- hus.	Jordlägenheter.						Taxeringsvärde		
	Antal			Åker.	Äng.	Skog.	Betsmark m. m.	Summa jordareal.	Nu- varande mantal.	af hus och tomter.	af jordar.	Summa.
	be- byggda.	obe- byggda.	Kvadratref.									
Göteborg	2,516	417	88	8,560	1,214	—	5,218	14,992	18 $\frac{3}{10}$	68,196,900	2,046,200	65,243,100
Uddevalla	287	21	—	1,400	2,284,80	22	25,398,40	29,105,20	—	3,609,300	687,400	4,296,700
Strömstad	284	7	4	379	377	—	828	1,584	2	1,070,700	70,200	1,140,900
Marstrand	182	6	3	—	—	—	—	—	—	1,062,175	30,000	1,092,175
Kungälf	130	41	—	2,693	—	4,300	—	6,993	6	634,155	156,304	790,459
Summa	3,399	492	95	10,339	3,875,80	22	31,444,40	52,674,20	26$\frac{3}{10}$	69,573,230	2,990,104	72,563,334
				2,693		4,300						

Anmärkingar.

- För Göteborg. 1:o) Å flere af landerilägenheterna inom äldre stadsområdet hafva desamma innehafvare upplåtit åtskilliga byggnadsplatser, hvilka icke blifvit i uppgifna tomtantalet inräknade.
2:o) Inom äldre stadsområdet äro äfven flere tomter delade och de särskilda delarne bebyggda, hvadan husens antal är större än antalet tomter.
3:o) I summan af jordarealen ingår icke sådan mark, som användts till begravningsplatser, alléer, parker, planteringar samt andra allmänna platser.
4:o) Uti taxeringsvärdet ingår icke det värde å menigheter, allmänna undervisningsverk och barmhertighetsinrättningar tillhöriga egendomar, för hvilka, stadens kyrkor inberäknade, taxeringsvärdet år 1875 utgjorde: å statens egendomar 1,745,000 kronor och å menigheters m. m. egendomar 5,036,600 kronor eller tillsammans 6,781,600 kronor.
- För Uddevalla. Taxeringsvärdet å egendom, för hvilken bevillning icke erlägges, utgjorde år 1875, kronor 376,100.
- För Marstrand. 1:o) Till staden hör donationsjorden »Koön», 1 mantal krono oförmedladt, med en areal af 1,446 tunnland 10 kappland samt innehållande åtskilliga bebyggda arrendelägenheter.
2:o) Taxeringsvärdet å egendom, fri från bevillning, utgjorde år 1875 109,325 kronor, deraf Kungl. Maj:st och kronan tillhörig 13,000 kronor.

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN, ÅREN 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
År.	Söka skiftens antal.	A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																							
		Antal.	Skiftade mantal		Qvarboende delegares					Utflyttade delegares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.					Utgifter till landtmätare och gode män. Kronor.	Öfriga beräknade utgifter. Kronor.			
			oförmedlade.	nuvarande.	skiftesantal.				Summa.	skiftesantal.				Summa.		Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impediment.			Summa.		
					1.	2.	3.	4.		öfver.	1.	2.	3.											4.	öfver.
1871...	9	5	—	2,000	4	5	—	—	—	9	6	—	—	—	—	6	20	1,004	233	—	3,423	25	4,685	3,122	468
1872...	12	6	—	5,930	19	7	—	—	—	26	1	1	—	—	—	2	36	602	248	30	8,002	198	9,080	3,769	575
1873...	12	7	—	3,373	19	1	—	—	—	20	6	—	—	—	—	6	27	1,120	271	33	3,670	51	5,145	5,145	3,474
1874...	12	10	—	8,750	37	9	—	—	—	46	1	1	—	—	—	2	58	1,717	357	112	6,984	—	9,170	4,782	650
1875...	9	8	—	5,873	18	6	—	—	—	24	3	1	—	—	—	4	35	2,049	513	—	8,016	73	10,651	4,183	3,479
Summa	54	36	—	23,330	97	28	—	—	—	123	17	3	—	—	—	20	176	6,492	1,622	175	30,095	347	38,731	21,001	8,646

Tab. N:o 12.

STATS- OCH RIKSGÄLDSMEDEL, ÅREN 1871—1875.

D e b e t.					K r e d i t.				
	Statsmedel.		Riksgäldsmedel.			Statsmedel.		Riksgäldsmedel.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.		Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
1871.					1871.				
Ingående balans för behållning.....	271,574	77	269,674	81	Ingående balans för skuld.....	16,363	77	—	—
Inkomster.....	394,274	17	444,224	36	Afkortningar.....	57,014	85	22,363	20
Ankomna remisser.....	180,791	24	—	—	Utgifter.....	396,715	15	14,012	63
Utgående balans för skuld.....	42,841	54	204	64	Afgångna remisser.....	109,180	44	253,405	—
Summa	859,481	72	714,103	81	Utgående balans för behållning.....	310,207	51	424,322	98
I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1871.	39,625	44	11,692	18	Summa	859,481	72	714,103	81
1872.					1872.				
Ingående balans för behållning.....	310,207	51	424,322	98	Ingående balans för skuld.....	42,841	54	204	64
Inkomster.....	450,264	49	364,071	90	Afkortningar.....	44,518	67	20,544	71
Ankomna remisser.....	190,862	02	12,000	—	Utgifter.....	374,870	21	27,990	97
Utgående balans för skuld.....	27,240	68	24	59	Afgångna remisser.....	163,500	—	400,000	—
Summa	978,574	70	800,419	47	Utgående balans för behållning.....	352,844	28	351,679	15
I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1872.	30,740	54	12,006	06	Summa	978,574	70	800,419	47
1873.					1873.				
Ingående balans för behållning.....	352,844	28	351,679	15	Ingående balans för skuld.....	27,240	68	24	59
Inkomster.....	492,709	49	371,038	35	Afkortningar.....	46,242	31	14,190	23
Ankomna remisser.....	196,079	70	—	—	Utgifter.....	486,793	36	12,398	79
Utgående balans för skuld.....	28,614	97	—	40	Afgångna remisser.....	208,100	—	332,000	—
Summa	1,070,248	44	722,717	90	Utgående balans för behållning.....	301,872	09	364,104	29
I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1873.	30,682	58	8,753	18	Summa	1,070,248	44	722,717	90
1874.					1874.				
Ingående balans för behållning.....	658,874	43	7,101	95	Ingående balans för skuld.....	28,615	37	—	—
Inkomster.....	977,435	95	—	—	Afkortningar.....	63,106	15	—	—
Ankomna remisser.....	231,498	08	—	—	Utgifter.....	500,906	25	—	—
Utgående balans för skuld.....	30,483	97	—	—	Afgångna remisser.....	629,800	—	7,101	95
Summa	1,898,292	43	7,101	95	Utgående balans för behållning.....	675,864	66	—	—
I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1874.	40,423	96	—	—	Summa	1,898,292	43	7,101	95
1875.					1875.				
Ingående balans för behållning.....	675,864	66	—	—	Ingående balans för skuld.....	30,483	97	—	—
Inkomster.....	991,321	95	—	—	Afkortningar.....	66,615	83	—	—
Ankomna remisser.....	371,595	—	—	—	Utgifter.....	645,522	92	—	—
Utgående balans för skuld.....	21,651	47	—	—	Afgångna remisser.....	614,024	63	—	—
Summa	2,060,433	68	—	—	Utgående balans för behållning.....	703,785	73	—	—
I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1875.	45,894	87	—	—	Summa	2,060,433	68	—	—
1875.					1875.				
					Ingående balans för skuld.....	30,483	97	—	—
					Afkortningar.....	66,615	83	—	—
					Utgifter.....	645,522	92	—	—
					Afgångna remisser.....	614,024	63	—	—
					Utgående balans för behållning.....	703,785	73	—	—
					Summa	2,060,433	68	—	—
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1875.	45,894	71	—	—

Tab. No 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
År.	Sparbanker.	Delegare.			Delegarnes fond.				Sparbankens egen fond.			
		Tillkomna nya	Afgångne	Qvarstående vid årets slut.	Insatta belopp	Godtgjorda räntor	Uttagna belopp	Behållning vid årets slut.	Inkomster.	Förvaltningskostnader m. m.	Behållning vid årets slut.	
	Antal.	Antal.			Kronor.				Kronor.			
		under året.			under året.							
1871	8	5,982	2,073	33,279	2,256,351	264,561	1,825,232	5,800,183	—	—	383,519	
1872	8	6,707	2,229	37,757	2,446,079	267,412	2,049,376	6,464,300	87,106	72,365	360,147	
1873	7	5,948	1,985	40,933	2,827,216	304,703	2,163,182	7,367,108	97,400	84,579	370,562	
1874	7	7,131	2,357	45,710	3,179,363	358,655	2,669,548	8,235,568	92,763	57,646	405,680	
1875	7	6,427	4,282	47,855	3,164,836	365,188	3,260,509	8,505,081	112,545	99,914	488,867	

1.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
År.	Klassifikation af sparbanksdelegarne efter deras inestående behållning vid årets slut.														
	I nedanstående antal sparbanker.	Under 10 Kronor.		10—50 Kronor.		50—100 Kronor.		100—500 Kronor.		500—1,000 Kronor.		Öfver 1000 Kronor.		S u m m a.	
		Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	
1871	6	3,189	9,871	1,261	29,777	585	41,873	1,317	287,949	247	172,110	223	407,021	6,822	948,601
1872	5	2,743	10,329	1,679	36,066	661	45,783	1,314	288,687	315	215,163	242	440,010	6,954	1,036,038
1873	5	2,838	9,362	1,930	45,800	759	47,536	1,623	375,600	418	290,120	318	602,619	7,886	1,371,037
1874	5	3,052	9,305	2,202	52,457	749	52,311	1,968	449,818	477	336,851	387	753,908	8,335	1,654,650
1875	6	9,701	26,629	5,768	143,597	2,506	173,674	5,987	1,404,611	1,851	1,277,504	1,460	2,575,864	27,273	5,601,879

Ann. Angående bristerna i klassifikationen hänvisas till Statistisk Tidskrift.

Tab. No 14.

FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.		
År.	Fattigvårds-samhäl-len.			Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.										Antal af fattigvården under-stödde, som ej fått full för-sörjning.			Fattigvårdens									
	med gemensam fattigvård.	med fattigvården rotewis delad.	antal rotar.	Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och ut-om fat-tighus.		Summa.		Summa af båda könen.			inkomster. Kronor.										Summa utgifter i och för fattigför-sörjning. Kronor.	
				i fattig-hus.		på an-nat sätt.		m.	q.	m.	q.				Tillskott		Ersättning		Summa inkomster.							
				m.	q.	m.	q.					m.	q.	m.	q.	afkast-ning af egen-dom, kollek-ter m. m.	Per-sonel afgift.	efter fyrk eller be-villning.	efter annan grund-medel. (fastig-het).	af stats-medel.	af annat fattig-vårds-sam-hälle.	m.	q.			
Landsbygden.																										
1871	77	9	108	65	62	139	875	1,178	1,100	1,078	2,037	2,395	4,432	2,077	3,176	5,253	9,065	28,871	233,740	29,564	829	1,412	303,481	293,635		
1872	77	9	108	65	58	125	803	1,161	1,107	1,143	1,968	2,429	4,397	2,040	3,237	5,277	11,820	34,374	224,790	31,582	886	2,218	305,670	298,665		
1873	77	9	108	60	54	113	822	1,137	1,029	1,043	1,905	2,293	4,198	1,879	2,933	4,812	9,355	29,387	234,628	28,597	1,017	2,554	305,538	288,213		
1874	76	10	127	67	59	126	779	1,026	972	1,007	1,810	2,159	3,969	2,936	2,981	5,917	10,560	31,261	226,368	32,709	4,198	3,385	308,4-1	294,523		
1875	76	10	127	73	53	114	723	1,061	922	910	1,698	2,085	3,783	1,724	3,000	4,724	10,589	31,766	233,195	30,223	3,045	2,353	311,171	294,219		
Städerna.																										
1871	5	—	—	4	183	203	59	107	351	309	593	619	1,212	1,276	2,617	3,893	39,692	7,010	204,622	15,557	4,100	4,958	275,939	277,395		
1872	5	—	—	4	177	198	60	104	370	321	607	623	1,230	1,266	2,602	3,868	37,636	7,711	212,906	16,211	3,316	3,043	280,823	283,195		
1873	5	—	—	4	185	196	64	105	383	322	632	623	1,255	1,363	2,702	4,065	39,178	8,579	212,888	17,294	1,827	2,336	282,102	300,204		
1874	5	—	—	3	196	210	60	102	378	314	634	626	1,260	1,727	2,894	4,621	42,690	6,984	291,594	19,023	1,254	1,972	363,517	326,840		
1875	5	—	—	3	206	181	57	101	381	313	644	595	1,239	1,830	3,141	4,971	46,357	6,443	277,651	20,556	199	3,330	354,536	367,959		
Hela länet.																										
1871	82	9	108	69	245	342	934	1,285	1,451	1,387	2,630	3,014	5,644	3,353	5,793	9,146	48,757	35,881	438,362	45,121	4,929	6,370	579,420	571,030		
1872	82	9	108	69	235	323	863	1,265	1,477	1,464	2,575	3,052	5,627	3,306	5,839	9,145	49,456	42,085	437,696	47,793	4,202	5,261	586,493	581,860		
1873	82	9	108	64	239	309	886	1,242	1,412	1,365	2,537	2,916	5,453	3,212	5,635	8,877	48,533	37,966	447,516	45,891	2,844	4,890	587,640	588,417		
1874	81	10	127	70	255	336	839	1,128	1,350	1,321	2,444	2,785	5,229	4,663	5,875	10,538	53,250	38,245	517,962	51,732	5,452	5,357	671,998	621,363		
1875	81	10	127	76	259	295	780	1,162	1,303	1,223	2,342	2,68	5,022	3,554	6,141	9,695	56,946	38,209	510,846	50,779	3,244	5,683	665,707	662,178		

